392 БИБЛИОТЕКА „ХРОНИКЕ СЕЛА”

ВЕРОЉУБ ВУКАШИНОВИЋ
ДРАГОСЛАВ МИЛИСАВЉЕВИЋ

ДОЊИ ДУБИЧ

ТРСТЕНИК / БЕОГРАД
2014.

Верољуб Вукашиновић

Драгослав Милисављевић

ДОЊИ ДУБИЧ

Издавачи
Културно-просветна заједница Србије Београд
Народна библиотека „Јефимија“ Трстеник

За издавача
Живорад Ајдачић, генерални секретар КПЗ Србије
Верољуб Вукашиновић, директор НБ „Јефимија“ Трстеник

392 БИБЛИОТЕКА „ХРОНИКЕ СЕЛА“

ВЕРОЉУБ ВУКАШИНОВИЋ
ДРАГОСЛАВ МИЛИСАВЉЕВИЋ

ДОЊИ ДУБИЧ

БЕОГРАД / ТРСТЕНИК
2014.

СЕЛО НА КАПИЈИ ГЛЕДИЋКИХ ПЛАНИНА

За разлику од себичних и уображених интелектуалаца који се не осврћу на своја родна села, или то чине само ради користољубља, песник и прегалац у култури Верољуб Вукашиновић подухватио се тегобног посла да напише свеобухватну историју свог села Доњи Дубич.

Ово је књига о малом селу у подножју Гледићких планина које данас има 56 домова са 182 душе. Али, методолошки и научно осмишљен садржај ове монографије сведочи о томе да се богатство и трагика људских судбина не мери бројем становника већ траговима битисања и борбе за живот и преживљавање која је у Гледићким брдима била много суровија, сложенија и трагичнија него у плодној долини Мораве.

Верољуб Вукашиновић је успоставио историјску вертикалу свог села (тла) од праисторије до данас. Сабрао је сва позната архивска документа, сећања стараца, археолошке податке, легенде, предања, записе летописаца, хроничара и истраживача старина и сложио у једну богату повесничку причу.

Вукашиновић је захватио све области које доследно представљају поднебље Доњег Дубича, живот у њему и око њега: геологију, хидрологију, топономастику, језик, климу, биљни и животињски свет, обичајни, друштвени и привредни живот села, школство, биографије образованијих људи...

Посебну вредност ове књиге чине родослови доњодубичких фамилија успостављени на основу пописа становништва и матичних књига.

Саставни део ове хронике Доњег Дубича, односно њен други део, чини и *Историја Доњеī Дубича* из пера Драгослава Госе Милосављевића (1921-2005) која је писана у једној свесци, коју је уредио и приредио Верољуб Вукашиновић, а објавила Народна библиотека „Јефимија“ из Трстеника 2011. у малом броју приме-

рака. Тако се две историографске приче, Вукашиновићева и Милисављевићева, прожимају и допуњују у један документарно богати колоплет.

За разлику од Милисављевића који се у писању *Историје Доњеī Дубица* руководи својим сећањима и сећањима и доживљајима својих савременика, Вукашиновић свој рукопис исписује објективистички и залази у дубље историографске слојеве. Осим тога Милосављевић се у основи задржао на првој половини двадесетог века док је Вукашиновић проширио историју села пре и после тог периода.

У овој, рекли бисмо двострукој монографији, предочена је богата историја малог села Доњи Дубич кроз коју се, игром судбине, добрим делом прожела историја Србије од средњег века до данас, са наглашеним акцентом на Другом светском рату који је био веома трагичан у овом крају.

Књигом *Доњи Дубич* која је стрпљиво и истрајно ткана од стране двојице врсних истраживача и љубитеља писане речи, испричана је још једна прича у серији завичајних приповести о томе како су из сеоба настајала наша села и како се борило за опстанак и истрајавало у љубостињским брдима до наших дана.

Др Велибор Лазаревић

ВЕРОЉУБ ВУКАШИНОВИЋ

ДОЊИ ДУБИЧ

Успомени на оца Богомира

УВОД

Књига *Доњи Дубич* замишљена је као монографија о селу које је једно од мањих и забаченијих насеља у општини Трстеник и о коме је, до сада, мало тога записано. Доњи Дубич се, углавном, помиње заједно са Горњим Дубичем. Највероватније је да су оба насеља, у данашњем облику, настала у време после „Кочине крајине“ и пре Карађорђеве Србије. Рајинац, као суседно село, старије је насеље. Први познати становници данашњег Доњег Дубича потичу из Криве Реке на Копаонику, одакле су дошли крајем XVIII века. Пре тога, извесно је постојање римског или рановизантијског утврђења познатог као „Градиште“ или „Град“ у централном делу села. У његовој близини, на потесу Нерезине – Орнице има трагова старијег, вероватно, средњевековног насеља.

Доњи Дубич се ретко помиње у писаним изворима, осим у пописним књигама и, узгредно, у неким белешкама хроничара и летописаца. Међутим, ово село је имало свог хроничара иза кога је, у рукопису, остала једина, до сада, *Историја Доњеī Дубича*. Био је то је покојни Драгослав Госа Милисављевић (1921-2005). Он је био један од писменијих мештана овог села, угледни пољопривредник и домаћин који се интересовао за порекло фамилије и историју свог краја. Имао је ретку свест о томе да је важно да човек зна своје корене, да зна ко су му били преци и сродници и шта се догађало у прошлости у животу села Доњег Дубича. Зато је често разговарао са старијим људима, бележио податке и сећања и када би зими имао више слободног времена, а мање посла на њиви, у штали, винограду или пчелињаку, узимао је свеску и оловку у руке и писао историју села. У многим збивањима, посебно у време Другог светског рата, и сам је учествовао па је са пуно детаља описао поједине људе и догађаје, онако како их је видео и доживео. Његова *Историја Доњеī Дубича*, иако није до краја завршена и потпуна, представља драгоцено дело и за-

служује признање од потомака, којима је и намењена. Оригинални рукопис, писан руком, сачуван је у једној свесци која се налази код његовог сина Агатона. Тај рукопис, уз помоћ колеге Ивана Величковића, уредио сам за штампање и он је објављен као интерно издање Народне библиотеке „Јефимија“ у Трстенику, 2011. године, у малом броју примерака.

Међутим, увидевши да његов рад није у потпуности завршен и да село Доњи Дубич захтева шири приступ у истраживању писане грађе, а посебно детаљнији приказ становништва, прихватио сам се да напишем ову монографију. При томе сам се дуго двоумио да ли да у свој рукопис унесем само делове рукописа *Историје* Драгослава Милисављевића или да заједно са својим објавим и његов рад у целини, и одлучио сам се за тај приступ, ризикујући да поновим нешто од онога што је он већ написао. То је утицало и на композицију ове књиге, тако да се она састоји, практично, из две књиге спојене у једну. При томе, ја сам се држао, углавном писаних извора, до којих сам успео да дођем вишегодишњим истраживањем, док је он своју књигу саставио на основу живог усменог предања и сећања. Тиме сам испунио и своје обећање, њему дато, да ћу једног дана објавити његову *Историју Доњег Дубича,* до које је он много држао, свестан да је писана реч трајни споменик овом селу које у прошлости није имало много писмених људи. Том његовом раду, који је донекле скраћен и прилагођен овој монографији, додао сам и две његове приче, да би и оне посведочиле о природном књижевном дару једног оштроумног брђанина, који је уз овце, краве и пчеле, међу шљивама и гицама, сачувао од заборава живот једног готово заборављеног села на обронцима Гледићких планина. Дугујући му велику захвалност за настанак ове књиге, захваљујем се свима који су ми помогли у раду, а посебно се захваљујем Госином брату Радославу-Доли Милисављевићу, Велимиру Обрадовићу, породици Симић и свим мештанима Доњег Дубича који су ми помогли у прикупљању грађе. Такође, и колеги Ивану Величковићу.

Како се у трстеничком крају све више пишу монографије насељених места које су прихваћене од стране уредништва библиотеке „Хронике села“ част ми је што је и ова књига, писана из две руке, нашла своје место у тој знаменитој едицији српског народа.

Осећајући неку врсту трајног дуга према прецима и селу које сам напустио да бих му се стално враћао, написао сам неколико песничких збирки у чијем је поетском језгру моје детињство у Дубичу. На овом месту навешћу две песме, прву у славу дуба, светог словенског дрвета, и другу, у славу шљиве коју видим као један од симбола Србије и симбола свог села – Доњег Дубича:

ДУБ

Давно ми доба дуби дуб
Словенских шума свеши сшуб
Из њеїа ниче слика Боїа
Обриси вршa сред земноїлоїа

Давно ми доба дуби дуб
Пре цркве беше свеши луї
У њему исйод храсшовоїлиспа
Преци чекаху рођење Христа

Давно ми доба дуби дуб
Дрхши у мени сшрахошни руб
Где са йросшором време се сшаја
Где на йочешку шајна је краја

ШЉИВА

На врху бреїа једна шљива сшоји
Обрасла шибљем, куйином и шрном.
Под сшаром крошњом леже йреци моји,
Шшо скуйљали су свако њено зрно.

Кроз исшорију нашеї брдскоїрода,
Из модре шајне несшалих шљивика
Сијају сунца йлавичасшоїйлода,
Те живе очи шљивомученика.

Из ћирилице на надгробној плочи,
Из старих кућа што паду су склоне,
Из шљивовице која се не точи,
Из цвета њеног гледају ме оне.

Испод те шљиве понекад прилегнем,
Сетим се оног узаврелог срова,
Па онда скочим, поправим, затегнем
Сваљена слова мога родослова.

Панорама Дубича са северне стране села

ПРИРОДНО ГЕОГРАФСКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ НАСЕЉА

ЛИЧНА КАРТА НАСЕЉА[1]

Доњи Дубич је планинско, углавном, сточарско и воћарско сеоско насеље разбијеног типа. Налази се на обронцима Гледићких планина, на долинским странама Дубичке реке, леве притоке Љубостињске реке, између Сиве Чуке (522 m), Криве Косе (509 m), Камицора (623 m), Малог брега (530 m) и других узвишења, 12 km северно од Трстеника, на географским координатама 43° 42‘ 31‘‘ СГШ и 21° 00‘ 29‘‘ ИГД. Са његове северне стране је Каленић (2 сата хода), и Жупањевац (4 сата). Са западне стране је Самар, највиши врх Гледићких планина (2 сата), а на јужној страни манастир Љубостиња (1 сат). Ка истоку, са брдских врхова пружа се поглед на Левач и Благотин, а у близини, на 21. меридијану налази се планинарски дом у Горњем Дубичу. Временска зона је средњоевропска ВТС + 1. Просечна висинска зона је око 482 m. Површина атара износи 658 ha. Територија села обухвата три подручја (краја): Брдо, Горњи и Доњи крај. Атар Доњег Дубича се граничи са атарима села Горњи Дубич, Риљац, Божуревац, Мијајловац, Рајинац и Љубостињским. Становништво је српско, досељено крајем XVIII века, највећим делом са Копаоника, из Топлице, делом из Јужне Србије, и других крајева. Према попису из 2002. године, Доњи Дубич има 214 становника, просечне старости 42,3 године, и 70 домаћинстава, а према најновијем попису из 2011. године 56 домаћинстава, односно 182 становника. Сви становници села су Срби.

Село је електрифицирано 1967. године. Повезано је асфалтним путем са Трстеником, а у току је даља изградња пута према Каленићу. Има основну школу, задружни дом (запуштен),

[1] *Геоīрафска енциклоīедија,* (Насеља Србије), Београд, 2001.

месну канцеларију, амбуланту и продавницу. Једино приватно предузеће је „Златна мотичица“, бави се производњом пољопривредних машина.

ГЛЕДИЋКЕ ПЛАНИНЕ

Ове планине се простиру у правцу северозапад-југоисток, у дужини око 35 km, од Западне Мораве, на југу до Груже и Крагујевца на северу и Левча на истоку.

После Рудника, то су највеће планине у Шумадији. Њихови највиши врхови су Самар (922 m) и Црни врх (897 m). Богате су шумама, ливадама, речним токовима, пашњацима, дивљим животињама и рудним богатствима. Обилују природним лепотама и културно историјским споменицима и манастирима (Каленић, Каменац, Љубостиња, итд).

По свом саставу Гледићке планине улазе у унутрашњи појас родопско-динарског система. Некада су оне представљале јужну страну Панонског мора, које се простирало поморавским заливом.

Југоисточно од Самара, испод брда „Смрдан“ (843 m) које се продужава у горњодубичку косу, у коритасто усеченим обронцима смештено је село Доњи Дубич.

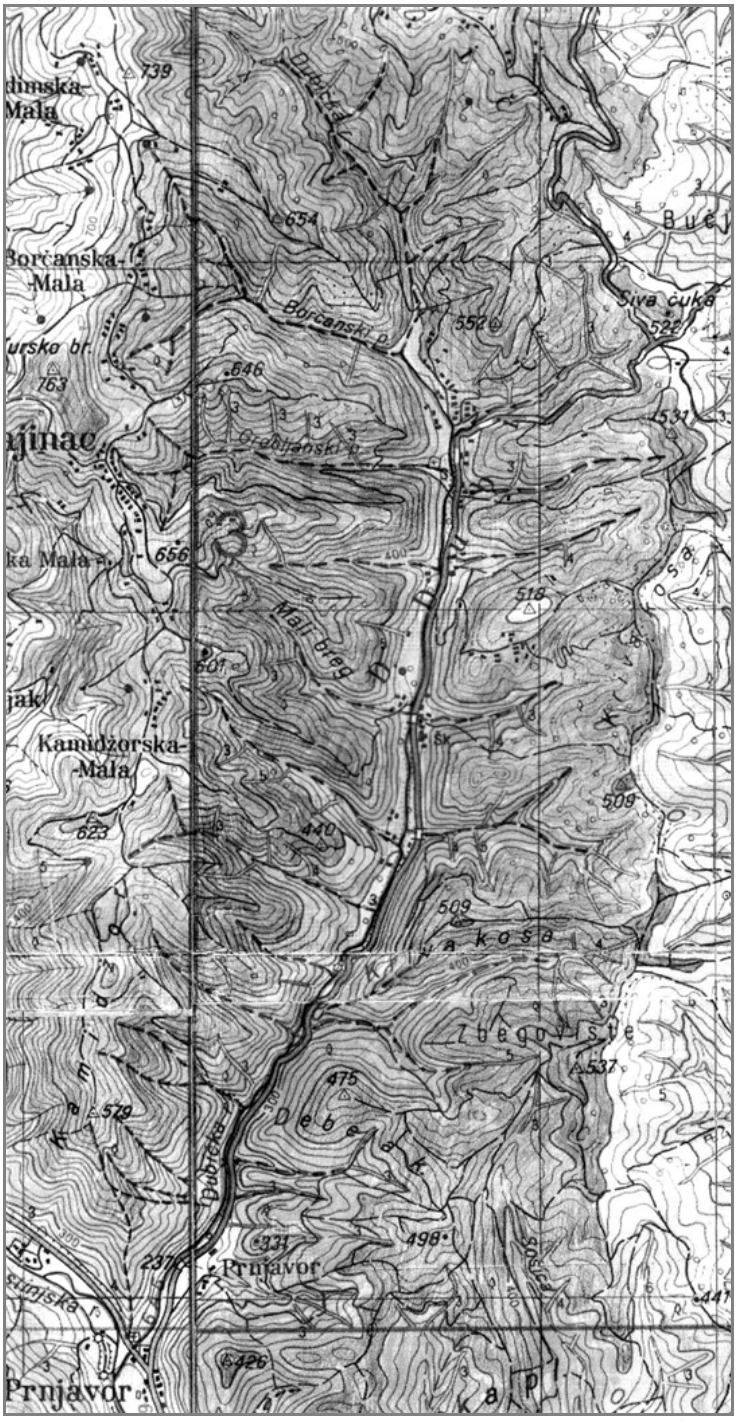
Панорама Дубича; Горњи крај

РЕЉЕФ И САСТАВ ТЛА

Према истраживањима Мирослава Поповића, објављеним у књизи *Трстеник и његова околина*, 1986. године, Доњи Дубич припада планинској области (захвата јужне обронке Гледићких планина) која је изграђена од горњокретацијских флишних стена („Шумадијски флиш“): конгломерата, лапораца, пешчара и кречњака флишне фације, у којима је усечен слив Дубичке реке. Ова речица, као и остале притоке Љубостињске реке, одликује се дубоко усеченим долинама (300 до 400 m), стрмих и на више места огољених страна на којима се често јављају точила са џиновским сипарима, чије купе дробинског материјала засипају уска долинска дна и речна корита као што је нарочито случај у подручју Дубичког потока. У педолошком погледу читава ова област је представљена скелетоидним земљиштем, са уском траком алувијалног земљишта дуж Љубостињске реке.

КЛИМА

Подручје трстеничке општине припада области умереноконтиненталне климе. Према истраживањима из шездесетих година прошлог века вегетациони период траје више од осам месеци, али се скраћује честим појавама мраза и слане. Појава позних мразева често наноси штете воћу. Лета су врло топла, са великим бројем тропских дана а зиме оштре, са јаким мразевима, што указује на црте континенталне климе. Количина падавина је променљива а последњих година се уочавају јаке суше које негативно утичу на пољопривреду, посебно на воћарство. Ово поднебље се одликује знатном облачношћу, чији је максимум у зимским, а минимум у летњим месецима. Што се тиче ветрова најчешћи је током целе године северозападни ветар („горњак“) а после њега североисточни и источни ветар – кошава. Ветрови највише дувају у јесењем и зимском, а најмање у летњем периоду.

Мапа водоīока Доњеī Дубича (сачинио М. Вујанић)

ХИДРОГРАФИЈА

Хидрографију једног места чине подземне воде, извори и речни токови. За подручје Доњег Дубича може се рећи да поседује сва три облика.

Кроз Доњи Дубич протиче Дубичка река, лева притока Љубостињске реке која извире у Гледићким планинама, у пределу брда „Смрдан“ и читавим својим током усечена је у дубодолину, на чијим је странама смештено село Доњи Дубич. Од извора протиче кроз атар Горњег и Доњег Дубича, затим кроз кланац звани „Клисура“ излази у атар села Прњавора где се састаје са Лободерском и Планиничком реком, чинећи Љубостињску реку која се у Трстенику улива у Западну Мораву.

„Основна карактеристика ове притоке је неуједначен хидролошки режим, у коме се запажају знатна и нагла колебања протицаја у позитивном и негативном смислу; укратко, такав се режим може означити као бујичарски. У основи он је условљен релативно малим површинама сливова, знатном енергијом рељефа и обешумљеношћу.“[2]

У Дубичку реку се, са обе њене стране, улива више потока чији су називи наведени међу топонимима који се помињу у даљем делу ове књиге.

Према предању, када су се први досељеници у Доњи Дубич населили поред самог речног корита, вода је текла кроз високу траву, била је изванредно бистра и питка, пуна речних ракова и риба. Данас, после 200 година воде у реци готово и да нема а речно корито је засуто отпацима, пластиком и разним ђубретом које мештани села бацају у реку у недостатку депоније.

Подручје Доњег Дубича је, посебно, карактеристично по великом броју ерозивних притока Дубичке реке, која је и сама ерозивна у току од Доњег Дубича до Љубостиње. Због тога је долазило до великог спирања земљишта на стрмим странама дубичких брда, укопавања и проширивања речног тока, а сада, све чешће, и до понирања реке, у летњим месецима. Поред природних услова за стварање великих бујица које су спирале и односиле земљу та појава је и последица неконтролисаног крче-

[2] Мирослав Поповић, *Трстеник и његова околина*, Трстеник, 1968.

ња и експлоатације старих шума. Тако су још Аустријанци за време Првог светског рата извршили право уништавање шума око манастира Љубостиње па је већ у периоду између два рата била уочљива појава многих бујица, засипања поља и стварања каменитих предела, што се све више наставља и данас. Да би се спречила ерозија и наношење песка у речни ток Љубостињске реке, која се улива у Западну Мораву а сачињавају је Дубичка и Планиничка река, током седамдесетих година XX века изведена су опсежна испитивања речног тока и изведени су вишегодишњи радови на изградњи бетонских брана које спречавају ерозију земљишта. Тако је на самој Дубичкој реци и њеним притокама – потоцима изграђено укупно 10 бетонских брана различитих димензија, у зависности од ширине тока. Тиме је у великој мери измењен и изглед речног предела али воде у реци је све мање из године у годину. Проблематиком слива Дубичке реке посебно се бавио инж. Драган Мисаиловић из Београда, који је та истраживања уградио у свој магистарски рад *Анализа пропагације бујичне лаве у условима поплављених преграда у коритима Дубичке реке,* (Шумарски факултет, Београд, 2001).

Брана на Дубичкој реци (фотографија М. Вујанић)

Поред Дубичке реке и њених притока – потока, Доњи Дубич је, релативно, богат природним изворима и бунарима којих има у скоро сваком домаћинству.

Познатији извори у селу су *Лазић, Точак, Грозничава вода, Зимовник, Буīарска вода, Голајски извор*... из којих су нека домаћинства снабдевена водом путем водовода са такозваним природним падом. Тако су, на пример, породице Драгослава Милисављевића, Љубомира, Богомира и Радоја Вукашиновића још седамдесетих година XX века изградиле веома савремен водовод снабдевајући се водом са извора „Лазић“ који је удаљен око 1,5 километар, копајући ручно канал за пластично црево читавом дужином на дубини од 80 cm. Данас, такве или сличне водоводе, укључујући и оне са хидрофором из дворишних бунара, има готово свако домаћинство у селу.

ПРИРОДНА БОГАТСТВА

Природна богатства Доњег Дубича чине шуме, пашњаци, ливаде, воде, богат и разноврстан биљни и животињски свет. Ово подручје има изванредне услове за сточарство, пчеларство, планинско воћарство и шумску привреду. Терени су веома погодни за ловство које је доста развијено и за сеоски туризам који, до сада, није постојао.

Ловци из Дубича са уловљеним дивљим вепром

БИЉНИ И ЖИВОТИЊСКИ СВЕТ

Предео Доњег Дубича је највише обрастао храстовом и буковом шумом. Има и много врста другог дрвећа, као што су јасен, клен, брест, јасика, липа, дивља крушка, јабука, трешња, глог, дрен, граб... У новије време све је присутнији багрем. У долини Дубичке реке, у горњем току, има доста киселог дрвета. Од четинара има нешто борова и дуглазије, што је сађено у новије време. Према сећањима старијих мештана, приликом досељавања првих становника Доњи Дубич је био цео прекривен шумама, прошараним голетима од спирања воде. Окућнице и њиве настајале су, најчешће, крчењем дрвећа, отуда се нека места у селу зову „крчевине“. Данас, када је становника у селу све мање а све више „опустелих“ кућа и запарложених њива, шуме се враћају на стара станишта. Сечење шума и продаја дрва за огрев, за већину преосталих породица, један је од главних извора прихода.

Поред шума, Доњи Дубич је препознатљив и по воћарским биљкама, које су сађене најчешће близу кућа или у воћњацима. Некада је било највише шљива (мађарка, тургоња, белошљива, шумадинка, ђенерика, у новије време стенлејка и „чачанска лепотица“), јабука (колачара, дуга, скопљанка, петровача, кожара...), крушака (арапка, караман, медунац, базва, бостанка...), дуња, трешања (ршлама, бела, црна, марелка), кајсија, ораха, дудова и другог воћа. У новије време доста се саде малина и купина. Виногради су некада красили готово све осунчане делове села, данас их је само неколико. Гајене су разне сорте грожђа: дренак, црно (вранац), афусали, хамбург, и друге. У Задружном дому је, у другој половини XX века, радио велики подрум за откуп и прераду грожђа које је у колским запрегама, или ређе тракторима, довожено из винограда.

Поред домаћих воћних врста у прикрајцима доњодубичких шума честе су и дивље, као и дрењине, шипкиње, трњине а читаво подручје је богато печуркама. Од јестивих има разних врста вргања, лисичарки, кајмачара (благве), млечњаја, сирњаја, сунчаница и других, мање познатих становништву. Велики је број и нејестивих и отровних гљива.

„Чукар“ – пропланак богат печуркама

Ливаде су богате травама и коровским биљкама а од лековитих биљака честе су кантарион, мајчина душица, хајдучка трава, ивањско цвеће, вранилова трава, слез, маслачак, и друге. Ево назива неких карактеристичних биљака за ово подручје у говорном облику и са латинским именима:

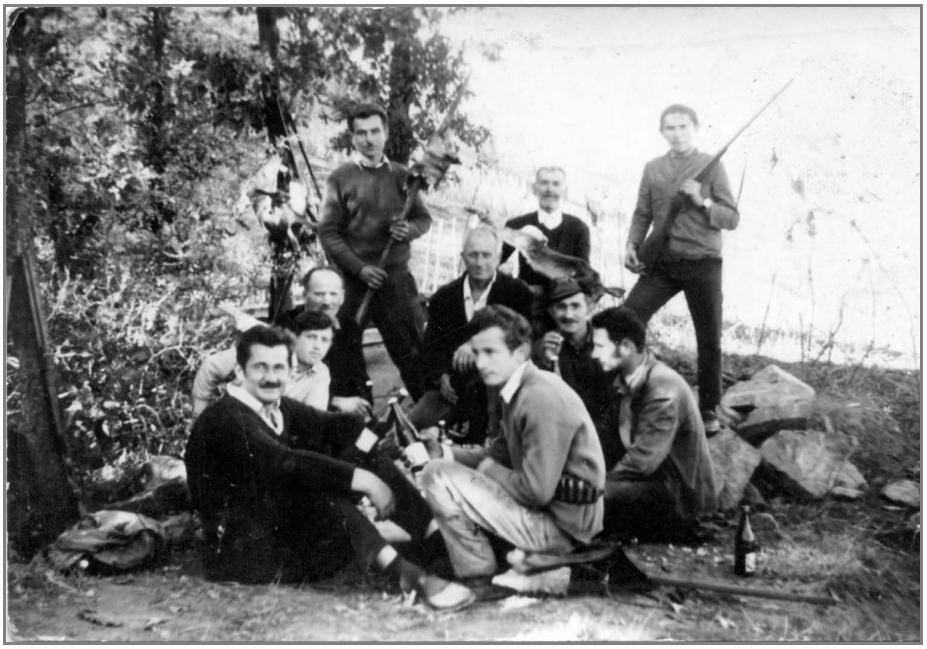
ајдучка трава - achillea millefolium
бели слез - altanea officinalis
бела рада - matricaria chamomilla
бљушт/а - bruonia alba
борак/рка - cichorium intibus l.
босиљак/љка - ocimum basillicum
божур/а - paeonia officinalis
бреза/е - betulla alba
бршљан/а - hedera melix l.
буника/е - hyoscyamus niger
велебиље/а - atropa belladona
вилино сито - carlina acaulis
водопија/е - aspidium filix mas
врбица/е - lithrum salicaria

вранилова трава/е - origani herba
глог/а - crataegus oxyacantha
дивизма/е - verbascum phlomoides l.
дивљи першун - aethusa cunapium
дрен/а - cornus mas l.
имела/е - viscum album
ивањско цвеће - galijum verum
јагода/е - fragaria vesca
једић/а - alonitom napellus
љоскавац (папричица, дивља паприка) - phusalis alkekengi
кантарион/а - hypericum perforatum
клека/е - juniperus communis
копитњак/а - asarumeuropeaum l.
купина/е - rubus fruticosus
кукурек/а - helleborus viridis
кисела детелина (зечија соца) - oxsalis acetosella
љуљ/а - lolium temulentum l.
мајкина душица - thymus serpyllum
магареће трн - onopordon acanthium
маслачак/чка - taraxacum officinale
матичњак (маточина) - melissa officinalis
мртва коприва - lamium album
нана/е - mentha piperita
напрстак/тка - digitalis purpuren
одолен/а - valerijana officinalis
оман/а - inula helenium
очајница/е - marrubium vulgare
пиревина/е - agropirum repens
повратич/а (вратич) - tanacetum vulgare
подбел/а - tusillago farfara l.
подубица/е - teugrium botrys
попонац/нца - conuolvulus scammonia
различак/чка - centaurea cyanus l.
рањеник (петровац) - horimoniae eupatorija
ресник/а - nastortium officinale
рузмарин/а - rosmarinus officanelis
руса/е - chelidonium majus
слатки папрат - polipodium vulgare
сапуњача/е - saponaria officinalis
татула/е - datura stramonium

троскот/а - polygonu aviculare
трњина/е - prunus spinosa
шафран/а - cro sativus
шипак/пка (дивља ружа) - rosa canina
храст/а - quercus petraea
црна слачица (црна горушица) - brassica nigra
црни слез - malva silvestris
чичак/чка - arctium lappa
чуваркућа/е - sempervivum tectorum
штавељ/а - rumex obtusifolius

Од житарица и повртарских биљака најчешће су пшеница, јечам, кукуруз, овас, пасуљ, кромпир, лук, купус, паприка, парадајз...

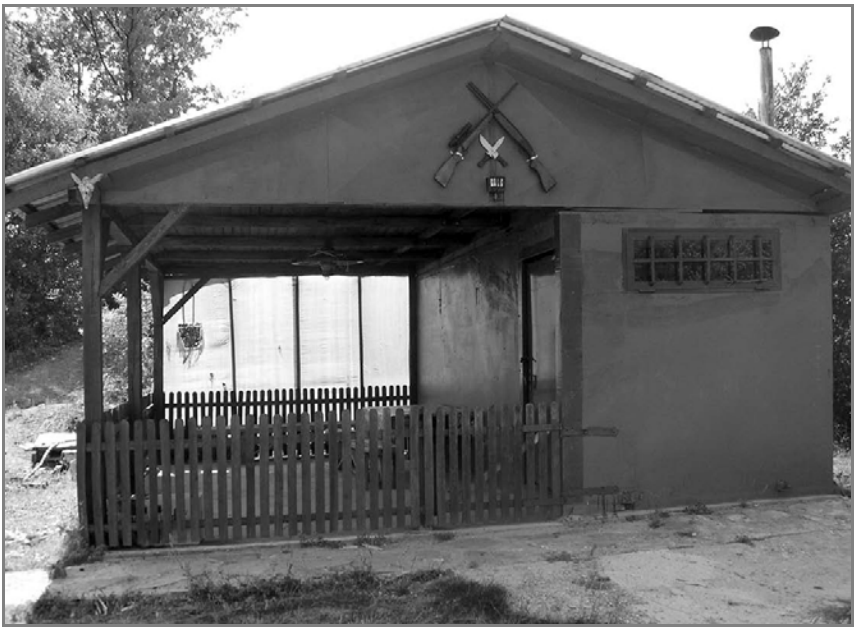
Животињски свет је разноврстан. Поред уобичајених домаћих животиња (краве, овце, свиње, живина) од дивљих има зечева, лисица, јелена и срна, у последње време и дивљих свиња, веверица, као и много врста птица (орао, дивљи фазан, грлица, гугутка, сврака, врана, кос, славуј, дрозд, детлић, врабац, сеница, царић, сојка и друге). Честе су змије, посебно шарка и смук, ређе поскок, а има и разних других гмизаваца.

Ловци из Доњеī Дубица, око 1980. īодине

Доњи Дубич је изазован за ловце. Има их доста у селу, а долазе и из околине када је ловна сезона. Ловци из села су заједнички саградили леп ловачки дом, на брду званом „Пресло“, близу Горњег Дубича, 2008. године.

Фотографије ловачког дома

НАСЕЉЕ

ИМЕ СЕЛА

Назив села, највероватније, потиче из старијег времена, претпоставља се да је везан за име византијског или средњевековног града Дубича, и да су од једног имена у новије време настали Горњи и Доњи Дубич. Према подацима које је прикупљао истраживач, проф. Животије Живановић, из Крушевца, постоје три претпоставке – легенде о имену села.

У књизи *Ојконими трстеничког краја* он, на основу казивања мештана Горњег и Доњег Дубича наводи легенде које се односе на имена оба села:

Казује се више легенди о добијању имена. По једној, село је добило име по два дупка у којима су била деца и вода је однела онај који је био нижи и кога су назвали доњи дубак, а онај виши кога вода није однела, горњи дубак. Тако су назвали и места где су дупке затекли после поплаве и касније од тих имена места, где су се формирала насеља, изведена су имена села Горњи Дубич и Доњи Дубич.

По другој легенди име је настало по дубу (храсту) и искреченим просторима где су почела да се формирају насеља. Крчевине у нижим крајевима су прво звали „у долине, у дубу“, а горње „Горњи дубови“. Касније су ова насеља добила имена Горњи и Доњи Дубич.

Трећа легенда каже да је село добило име по византијском граду Дубићу који се налазио на овим просторима, па је касније ***ћ*** *прешло у* ***ч*** *и тако добијен данашњи назив Дубич. У Вуковој „Даници“ из 1827. године село се помиње као Дубач, где је* ***а*** *замењено касније са* ***и*** *и тако настало име Дубич.*[3]

[3] Животије Живановић, *Ојконими трстеничког краја*, ГИК Љубостиња, Трстеник, 2004, стр. 67.

Постоји и занимљива али доста слободна претпоставка професора Станка Бзенића, из Трстеника, да је назив Дубич везан за име извесног „дијака Тубице“, личности која се помиње у повељама Кнегиње Милице, који је негде у околини Љубостиње имао посед, а иначе је дубровачког порекла.

Међутим, постоји и један траг који указује да је, можда, старији назив села гласио Дубач. Наиме, у попису јагодинског кадилука, односно ондашњег Левча, из 1595-6. године, (такозвани „дефтер за овчарину“ – катастарско порески попис за плаћање дажбина на овце)[4] поред осталих села помиње се и село Дубач. Али село под тим или сличним називом није забележено у аустријском попису Левча који је вршен у првој половини XVIII века, а не помиње га ни аустријски ухода Митезер који је у другој половини XVIII века пописао сва насеља у Левчу. Мада, у монографији *Калудра какве више нема*, Драгана Гаге Љубомировића (Књижевни клуб Левчана „Стефан Првовенчани“, Рековац, 2006), на стр. 42 објављена је аустријска (шпијунска) карта Левча из друге половине XVIII века (1780-1784) у којој се налази уцртано насеље Дубич – Dybitch, без позивања на извор података. Тек у пописима Левча који су вршени за време Карађорђеве Србије, од 1804. до 1813. године помиње се и Доњи Дубич. А Вук Караџић, као што је познато, наводећи имена села у *Нацији јагодинској* из 1822. године опет помиње село Дубач.[5] Из тог би могао да се извуче закључак да је у средњем веку постојало село под именом Дубач, које је, највероватније, расељено и поново насељено данашњим становништвом а да је првобитно име промењено у Дубич. У прилог томе иде и запажање Милана Ђ. Милићевића:

Разлике између имена ондашњих (у Вуковој „Даници“ 1827) и садашњих не могу се тачно одредити јер оне могу бити погрешком учињене, али имају нека имена, која су баш измењена, тако ... место Дубач сад Дубич.

---

[4] Ђ. Р. Симоновић, *Левач, територија и насеља с краја XII до почетка XX века*, Рековац – Београд, 1983, стр. 22.

[5] Вук Стефановић Караџић, *Српска историја нашег времена*, Нолит, Београд, 1969, стр. 37.

Било која од наведених претпоставки није доказива, можда се ради и о некој другој могућности али је свесловенска реч „дуб“, (дуб је и синоним храста, али се ређе користи у говору локалног становништва), веома честа у називима места као што су, на пример: Доњи Дубац (Драгачево), Доњи Дубовик (Вишеград) Дуб (Травник, Котор, Рача крај Дрине), Дуба (Стон, Дубровник, Корчула), Дубица (Приједор), Дубница (Врање), Дубона, Дубље, итд.

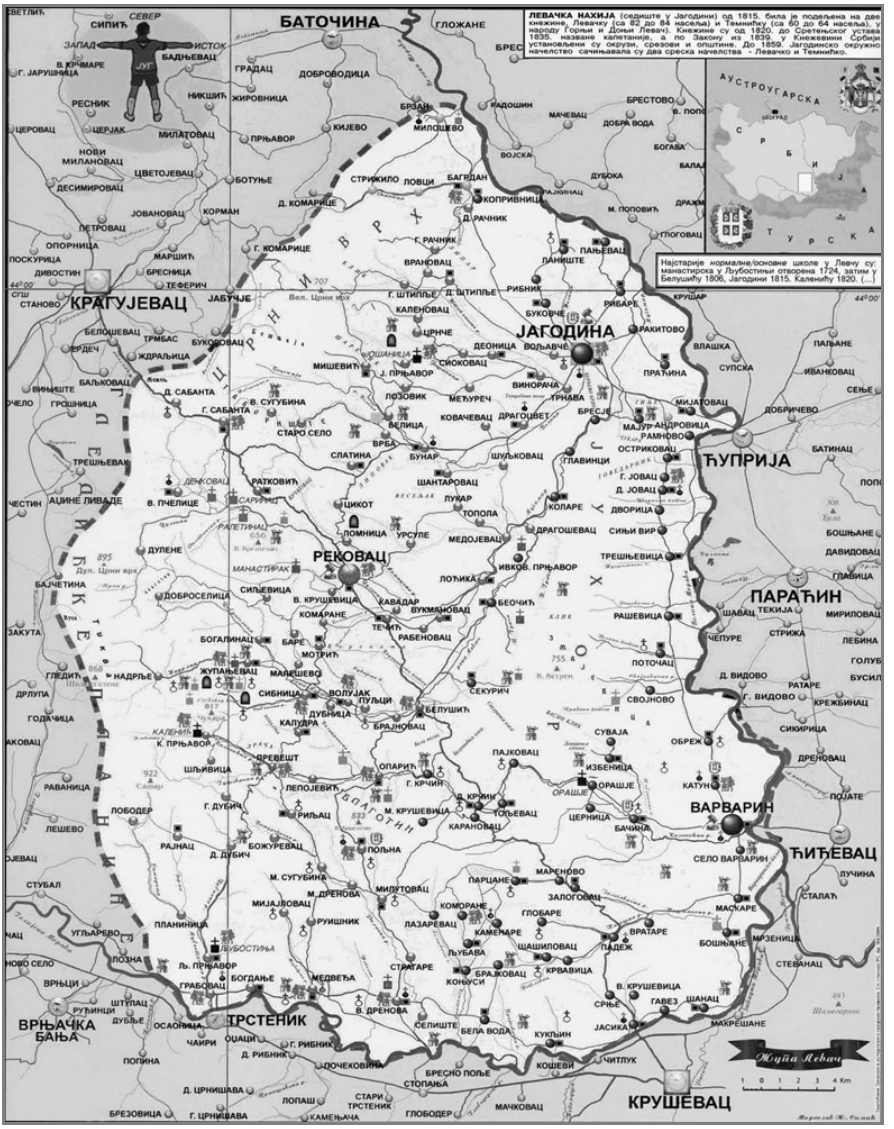
АДМИНИСТРАТИВНО-ТЕРИТОРИЈАЛНА ПРИПАДНОСТ

До другог српског устанка Доњи Дубич (Дубич Долњи) је припадао Османском царству. Оснивањем кнежевине Србије, Доњи Дубич је у XIX веку припадао Београдском пашалуку, Смедеревском санџаку, Јагодинском кадилуку, дистрикту, нахији и округу; Левачкој жупи, кнежини, капетанији и срезу и Рајиначкој општини. У попису села Јагодинске нахије из 1818. године види се да је Доњи Дубич имао 8 кућа а Горњи 1 више. Од доношења Закона о устројству општина 1839. године Доњи Дубич је са Горњим Дубичем и Лободером припадао општини у Рајинцу. Године 1887. укинута је канцеларија Левачка у округу Јагодинском. Тада је формирана општина Љубостињска, у чији састав су ушла села Богдање, Грабовац, Доњи Дубич, Лободер, Лозна, Прњавор, Планиница, Рајинац и Угљарево.[6]

Та новооснована општина припојена је срезу Трстеничком, округ Крушевачки. За време владе краља Александра Обреновића, 1890. године, долази до раздвајања Љубостињске општине и поново се образује општина Рајинац коју сада чине Лободер, Рајинац и Доњи Дубич. Године 1899. укида се и та општина и поново се формира општина Љубостињска коју чине Рајинац, Доњи Дубич, Лободер, Прњавор, Планиница, Грабовац и Богдање. Затим, 1903. године, Рајинац и Доњи Дубич се издвајају из општине Љубостињске и образују општину Рајиначку. За време аустро-угарске окупације (1916) у саставу ове општине су насеља Доњи Дубич, Горњи Камиџор, Горњи Пањак, Рајинац. Стварањем Моравске бановине 1929. године општину Рајинац поново сачи-

[6] Љубодраг Поповић, *Трстеник срез и општина 1860-2010*, Народна библиотека „Јефимија“, Трстеник, 2010.

њавају Доњи Дубич, Лободер и Рајинац, све до 1947. године када се оснива Месни народни одбор (МНО) Рајинац, са истим саставом села, у оквиру Среског народног одбора Трстеник. Године 1952. формира се Градска општина Трстеник у чијем саставу је Општински народни одбор Рајинац а после укидања Трстеничког среза 1955. године образује се ОНО (општински народни одбор) Трстеник у чији састав улази и Доњи Дубич.

Мапа Левча, XIX век (сачинио М. Симић)

Од 1977. године Доњи Дубич је у саставу Скупштине општине Трстеник, а данас као Месна заједница Доњи Дубич у саставу је Општине Трстеник и припада Расинском округу.

Иако је у административном погледу Доњи Дубич припадао у XIX веку Левачком, а у XX веку Трстеничком срезу, природно-географски он је део области Левач.

Левач се налази у југоисточном делу Шумадије, у средишњем делу Србије, између Јухора на истоку и Гледићких планина на западу. Током своје дуге историје, територија Левча као географске средине једнако се мењала. Највише пространства Левач је захватао крајем дванаестог и почетком тринаестог, па онда крајем осамнаестог и почетком деветнаестог века, када се простирао између Осанице на северу и Западне Мораве на југу.[7]

Територија Левча чини једну целину са областима Белица и Темнић, а читаво подручје се граничи са истока Великом Моравом од Сталаћа до Багрдана; са северозапада и запада Црним Врхом и Гледићким планинама, а са југа Западном Моравом од Трстеника до Сталаћа.

ТОПОГРАФИЈА И ТОПОНИМИЈА ДОЊЕГ ДУБИЧА

Топографија као наука бави се мерењем и снимањем појединих подручја и проучавањем површине и узајамног распореда делова и појединих тачака неког географског подручја. Топоним је израз који означава назив неког географског места. Најопсежнија топографска истраживања левачког краја извршио је генерал Јован Мишковић у *Топографском речнику јагодинског округа* који је објавио „Гласник српског ученог друштва“ у Београду, 1885. године.

Прва топографска истраживања Доњег Дубича дата су у овом речнику:

Доњи Дубич, село, граничи се: од севера Рајиначким и Горњодубичким, од југа манастирским (Љубостиња), од истока Риљачким, Божуревачким и Мијаиловачким, а од запада Рајиначким атаром, и може се обићи за 4-5 сахата. Доњи Дубич лежи од

[7] Бративоје Марковић, *Левач*, Рековац, 1998.

Јагодине на југозападној страни 10 сахата, од Рековца (срз. Канцеларије) 5 сахати, од Љубостиње 1, Каленић 2, Трстеника и Мораве по 1 и по сахат. Славе највише Св. Агатона. Крста носе на Св. Тројицу други дан, а Св. Трифуна славе као патрона винограда.

***Бисерац**, коса на левој страни Дубичке реке, између Бисерског и Орничког потока; **Бисерски поток**, сув је и лежи на источној страни Д. Дубича, утиче с лева у Дубичку реку; **Бројни** или **Записни поток**, долази од Записа и тече с десна у Дубичку реку; **Гајићка чука**, брдо под гором, на северној страни Д. Дубича, под жирородном гором, место кршевито; **Запис**, простор под њивама и ливадама, на северној страни Д. Дубича; **Град**, поток, с лева пада у Дубичку реку; **Град**, брдо тако звано, на коме се находе и данас опадине некадашњег града незнано чијег, на источној страни села Д. Дубича; **Гробљански поток**; долази од гробља и пада с десна у Дубичку Реку; **Гробљанско присоје**, коса на десној обали Дубичке реке, између Гробљанског и Рајиначког потока; **Друм**, зове се она планина идући од Божуревца к северној страни села Д. Дубича, под жирородном гором и њивама, она се пружа на левој страни Дубичке Реке, а између Петрова Потока и Града;*

***Дубичка река**, почетак јој је под дугим брдом Самаром, где се зове Смрдан, протиче кроз села Горњи и Доњи Дубич, и под Великим Присојем састаје се са Самарском Реком. Од врха до састава прима ове потоке: од Дугачке Греде, Студена Вода, Копалишта, Рајиначки, Орнички, Гробљански, Петров, Град, Записни (Бројни), Бисерски, Минин, Товарњачки, Јаворски, Кривајски, Куси и поток Максовац. Више о њима види код њихових имена, распоређеним по селима којима припадају;*

***Дугачка греда**, коса у врху Дубичке Реке; **Зимовник Гаићски**, лежи на источној страни села, к шуми Мијаиловачкој, 50-60 плугова, од чести кршевито место, под ситном и крупном гором, а од чести под њивама, атар села Д. Дубича; **Зимовник Мариначки**, на источној страни овог села, кршевит, под ситном и крупном гором и њивама, простор 50 до 60 плугова; **Змај вода**, поток, тече у десну обалу Самарске Реке; **Јаворски поток**, пада с лева у Дубичку Реку; **Јазбине**, планина на јужној страни села под жирородном гором и кршом, где се много лисице леже, атар села Д. Дубича. Лежи на левој обали Дубичке Реке, између потока Орничког и Копалишта; **Јасик,** коса, која се на десној страни Самарске Реке пружа између Горњег и Доњег Јасичког Потока; **Јасик**,*

доњи део косе Ровишта, баш код ушћа Судимског Потока у Самарску Реку; ***Јечмиште****, место у планини атара села Д. Дубица, на источној страни, простор од 20-30 плугова;* ***Копалишта****, поток, пада с лева у Дубичку Реку;* ***Кривајски поток****, долази из Дебеле Косе и пада с лева у Дубичку реку;* ***Крива коса****, под старом и крупном жирородном шором буковом и растовом, простор иначе кршевит, 200 до 300 плугова, на североисточној страни села Д. Дубица. Лежи на левој страни Дубичке Реке, а између Орничког и Кривајског Потока;* ***Крушак****, мали простор од 3-4 плуга, више села, на западној страни Д. Дубица. Ово је место занимљиво и ретко, јер се онде никакво друго дрво не може видети осим крушке, и то тако велике, да се греда може од 15 до 20 држалица отсећи;* ***Крушачки поток****, тече с лева у Судимски поток;* ***Ливадски поток****, пада с лева у Самарску Реку;* ***Лојза****, коса на десној обали Дубичке Реке, а између потока Записног и Мининог, на међи села Дубица и Рајинца;* ***Лојза****, на истоку атара Риљачког и заједница са Д. Дубичем;* ***Мали бреш****, планина на јужној страни села, под кршевитом стрмени и крупном жирородном шором, атар села Д. Дубица, простор од 100 до 200 плугова;* ***Минин поток****, пада с десна у Дубичку Реку;* ***Нерезина****, планина на источној страни села Д. Дубица, под жирородном шором, виноградима, њивама и ливадама, лежи између Орничког и Петровог потока, на левој обали Дубичке Реке;* ***Орнички поток*** *(доњи), долази из Дебеле Косе, а пада с лева у Дубичку Реку;* ***Оскоруша****, дугачка коса између Дубичке Реке с једне, а Јарме и Самарице с друге стране;* ***Петров поток****, сув је и лежи на северној страни села Доњег Дубица, пада с лева у Дубичку Реку;* ***Студена вода****, извор и поток, што се с десна стиче у Дубичку Реку;* ***Товарњачки поток****, тече из косе Товарњаче, а пада с десна у Дубичку Реку;* ***Товарњача****, лежи на јужној страни села Д. Дубица, под жирородном шором и обделаном земљом (њиве, ливаде). На овој планини има своју половину и село Рајинац. Товарњача се налази између Мининог и Товарњачког Потока;* ***Трешак****, коса на десној обали Дубичке Реке, а између Гробљанског и Записног Потока, на међи села Рајинца и Доњег Дубица;* ***Утинска чука****, коса између Јарме и Дубичке Реке;* ***Чука Мариначка****, планина на источној страни села Д. Дубица, под крупном шором, место кршевито;* ***Шљива****, коса на левој обали Дубичке Реке, између потока Бисерског и Града;* ***Шуматиш бреш****, коса на десној обали Дубичке Реке, између потока Студене Воде и Дугачке Греде...*

Ови називи места у Доњем Дубичу с краја XIX века, углавном, постоје и данас и налазе се на истим локацијама како је описано. Могуће је да у поменутом *Речнику,* ипак, нису садржани сви топоними Доњег Дубича. Неки су, можда, настали у међувремену а неки су нестали. Треба поменути и један занимљиви хидроним који се овде не помиње а то је назив Дубичке реке у њеном горњем току, према Горњем Дубичу и Самару. То је поетично име – **Летица** (а неки кажу и Литица). Тај део речног тока је карактеристичан по великом броју каменех корита и преливању воде преко њих (вода као да лети са камена на камен), што ствара јединствени звук у којем се мешају хук и жубор воде. У том делу реке раније је било и рибе „кркуше“, данас нема рибе а и камена корита се засипају песком па ни звук воде није исти као некада.

Овде наводимо и још неке топониме у Доњем Дубичу који нису поменути у *Речнику*, можда су настали нешто касније или тада нису записани:

До, **Чаир**, **Јасичњак**, **Бучје**, **Провалија**, **Ланиште**, **Крчевина**, **Клик**, **Павлова чука**, **Јар**, **Липњак**, **Изворски поток**, **Борчански поток, Ров**, **Чукар, Гајића чука**, **Пресло**, **Свелина страна**, **Лаз**, **Ла-зиђ**, **Камиџорак**, **Трлина**, **Васицки зимовник**, **Тривунова чука**, **Провалија**, **Кривања**, **Тршанлија**, **Дубоклија**, **Вараклија**, **Гола-ја**... Занимљив је и топоним **Металица,** што је уобичајени назив за место где се некад топила руда.

ДОЊИ ДУБИЧ У ЗАПИСИМА ЛЕТОПИСАЦА ХРОНИЧАРА И ИСТРАЖИВАЧА СТАРИНА

Неколико записа из пера путописаца који су у прошлости пролазили кроз трстенички и левачки крај односе се и на Доњи Дубич. Јоаким Вујић, 1826. године, пролазећи овим крајевима прибележио је у књизи *Путешествије по Србији* своје утиске:

Ја у овом манастиру (Љубостињи) код преподобноī оца Арсенија Стефановића, игумана, и прочи јеромонаха, учиним моје преношчије, пак сутрадан, то јест, 26. авīуста, по пријатију обеда благодарим свим мојим благодатељем. Потом с мојим мом-

ком кренем из манастира, пређем село Дубич, пак преко страшни гудура стрменити планина и опасношћу живота путујући навечер шчасно приспем на преноћиште у општежитељни манастир, именујуми Каленић.

А Аустријанац Феликс Каниц,[8] крајем XIX века записао је:

Љубостињска река и Сушица, које се спајају на јужној страни испод манастира (Љубостиња) представљају неку врсту заштитног рова испуњеног водом око бедема са пушкарницама на који се наслањају економске зграде. У целини ово место са остацима старих кула између 592 м високе Татарне на западу, чије име подсећа на најезду Татара, и Сушичке косе на истоку, даје утисак да је ту у старо време стајао кастел, који је са поменутим грабовачким, и трећим, чији су трагови сачувани у великим крушицима код Доњег Дубича, штитио пут који је преко Камицора (625 м) водио у Жупањевац на северу; Раваница, Крушевац, Манасија и други манастири Србије стајали су, такође, у средишту окруженом тврђавама.

Александар Дероко је у књизи *Средњевековни градови у Србији, Црној Гори и Македонији* регистровао и локалитет:

Дубићи (Доњи) 12 км северно од Трстеника. Темељи већег, можда античког града.

Тодор Бушетић, велики сакупљач народног блага, писац књиге *Левач*, помиње Дубич на неколико места у књизи, која је објављена почетком XX века. Он помиње град у Доњем Дубичу и даје његову скицу. Такође, помиње и народно предање које каже да – *У Божуревцу имају закопине старога пута, који је водио граду у Доњем Дубичу, којим је ишао Краљевић Марко. Друго предање вели да су господа града доњо-дубичког у Божуревцу имала шеталишта и баште, па су тим путем ишла у шетњу у те баште.*

А игуман манастира Љубостиње Севастијан Путник, у својој књизи *Манастир Љубостиња* објављеној 1921. године забележио је народно предање о граду у Доњем Дубичу:

[8] Феликс Каниц, *Србија 1-2*, Београд, 1997.

Пет километара северно од манастира, идући уз дубичку реку, лежи село Доњи Дубич. У овом селу има такође једна градска развалина, за коју народ прича да је из доба краља Уроша, оца Драгутинова и Милутинова. Каже се, да су недалеко око овог града сва поља и шуме била својина овог краља и да му се на једном од тих имања, источно од овог града, родио син Милутин, због чега је после ово место прозвано Милутовац, које село и сада постоји.

Држећи се ове легенде, Момчило Тодосијевић, савремени истраживач, наводи у књизи *Трстенички крај* следеће податке:

Северно од манастира Љубостиње, узводно на 10 km уз Љубостињску реку, на купастом брегу изузетно стрмих страна, на надморској висини 519 m налазе се остаци утврђења под називом Градиште. На другом нивоу утврђења има зидова у виду квадрата са странама око 15 m. Легенде везују градњу утврђења за краља Уроша. Највероватније да утврђење датира пре или почетком нове ере. По легендама ту је често навраћао краљ Урош. Каже се да је имао летњиковац у селу Божуревцу, пчелињак поред Рибарске реке, а плодна поља све до Милутовца. Село Милутовац добило је име по Урошевом сину који се ту родио. Темеље неког објекта у селу Божуревцу везују за летњиковац или цркву из тог времена. На малим површинама испод површине нађено је, забележио је Тодор Бушетић, глинено посуђе, цигле које су служиле за подове, а од алатки наковањ, мотике и жрвањ. Мештани кажу да су приметни остаци од топљења руде – згура, а да у близини има и појаве површинског уља. Улога овог утврђења очигледно се разликује од Јерининог града и треба га повезати са потребом доминације високог простора, укључујући ту и мања утврђења у Превешту, Чукојевцу, Рековцу и више утврђења у Жупањевцу. Мештани Доњег Дубича кажу да је до скора био видљив силазни пролаз до речног тока. Веће раскопавање у овом утврђењу вероватно би дало потпунија сазнања.

У истој књизи, овај аутор наводи и историјске податке да су, после смрти краља Уроша, Србијом владала његова два сина Драгутин и Милутин који су се састали у држави Жупе Расинске, на реци Морави, у месту Мачковац и ту се договорили да заједнички ратују против непријатеља, што, можда, наведеној легенди даје и известан историјски оквир.

Интересантан је и детаљ који наводи аутор књиге *Калудра какве више нема* Драган Љубомировић, стр. 41:

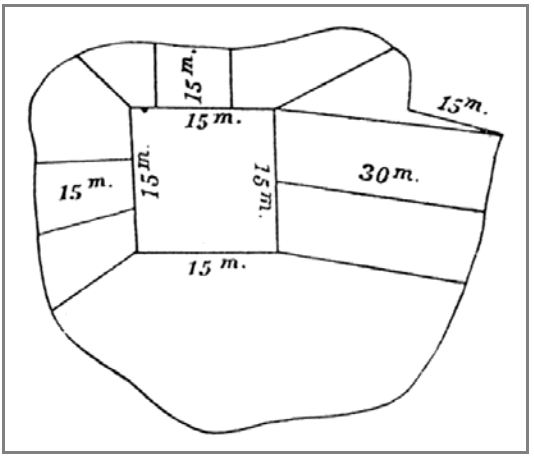
Да ли су и када у Калудри и околним селима живели Турци (или потурице) тешко је проценити. Од Превештана сам чуо причу да је њихов спахија живео у Дубичу.

АРХЕОЛОШКИ ЛОКАЛИТЕТ ГРАД – ГРАДИШТЕ

Поред помињања у легендама и узгредним забелешкама путописаца град у Доњем Дубичу је први, озбиљније, обрадио Тодор Бушетић, учитељ из Пољне, један од најзначајнијих истраживача левачког краја, с краја деветнаестог и почетка двадесетог века. У књизи *Левач*, где обрађује знаменитости и старине Левча, записао је:

У Доњем Дубичу такође има град, који заузима простор од 75 ари. Град је двострук. Унутра је мали квадратан град, чија је свака страна дугачка 15 м. На 15-30 м опасан је овај град другим зидом. Од квадратног града спољашњем зиду полазе радијално 30-35 зидова, који су на источној страни дуги по 30, а на осталим по 15 м. На јужној се страни не познају. Унутрашњи је град попођен квадратним печеним циглама, чија је свака страна велика по 0,50 м. Кад се у под удари бабњи. Зидови су од речног камена.

У граду је нађен један наковањ, један мали будак и једна половина жрвња, која је сада у темељу једне куће. Често се нађе и по који новац. Зидови су тако рећи сравњени са земљом.

Тодор Бушетић, скица на стр 32.

Најозбиљнија истраживања „града“ у Доњем Дубичу вршио је Народни музеј из Крушевца, односно археолог Душан Рашковић. У раду „Трстенички крај у антици“, он наводи, између осталог:

Утврђење заузима простор од неких 75 ари. Стрме стране Градишта разлоī су што утврђење има два нивоа, ниво на самом врху бреīа, квадратних страна дужине 15 т и нивоа зида у висини источноī прилаза утврђењу. Према Т. Бушетићу унутрашњост утврђења била је испуњена зидовима, и поплочана циīлама димензија 0,50 х 0,50 т. У īраду је, према Т. Бушетићу, пронађен наковањ, мали будак и једна половина жрвња. Често се, опет према Т. Бушетићу, нађе и по који примерак новца.

Вршећи истраживања 1998. године екипа археолога и геолога крушевачког музеја успела је да прикупи ситне одломке керамике, углавном делове мањих лонаца са косо разгрнутим ободом и жлебом на унутрашњем делу који служи за налегање поклопца, као и одломке мањих здела. Овакво посуђе је карактеристично за VI век. Релативно бројни предмети за свакодневну употребу као што су наковањ, мотика или жрвањ, затим лонци, зделе и крчази говоре о томе да је то било стално насеље које је имало стратешки значај и највероватније је настало у IV веку а да је интензивно живело у VI веку, за време цара Јустинијана.[9]

Имīровизована īрађевина на месīу сīаре цркве у Градишīу

[9] Душан Рашковић, *Трстенички крај у Антици*, у „Крушевачки зборник“ број 7/8, Крушевац, 2001.

О томе да је на овом месту био римско-византијски град, сведочи и податак да је ту пронађена једна украсна фигура животиње од камена. Могуће да је то била фигура лава, а народ је памти као „мечку“. Та фигура је пренета код манастира Љубостиње али данас од ње нема ни трага, а по сећањима неких мештана уништена је после Другог светског рата. Пишући о Љубостињи у време аустроугарске окупације, Живко Милићевић, наводи и следеће:

... Пре рата још (мисли се на Први светски рат), *неки сељак из Доњег Дубича, нашао је, приликом орања на својој њиви, једну мечку од камена (...) Приликом батинања наших интернираца за време рата, Аустријанци су увек употребљавали мечку. Било им је најзгодније да преко ње повале несрећног осуђеника и да онда туку.*

Због тога сада мечка има око врата таблицу на којој пише: „Историји: На леђима ове мечке, за време заузећа Србије од стране Шваба, било је 20.000 случајева батинања над интернирцима – грађанима ове земље. По десет батина на сваки случај износи 200.000 батина.

Слава српском народу који је на голготи својој и ово могао поднети од северних варвара.

Слава и Теби, студени каме, долготрпељива мечко!“

Данас се на месту овог археолошког локалитета види само заобљено брдо, без спољашњих трагова старог града. Овај загонетни предео, готово неистражен, чека будуће истраживаче који би потврдили да је на овом месту, у Доњем Дубичу, постојао римско-византијски а, вероватно, и средњевековни град и да је он, према неким закључцима, био у вези са остацима старог утврђења у Грабовцу, познатог као „Јеринин град“. Вероватно је, још у римско доба, то утврђење служило за контролисање путева, од којих је, можда, један ишао преко Камиџора, врха који се налази западно, на простору села Рајинца. А када се данас приђе овом месту са источне стране може се уочити веома леп прилаз низ благе падине терена ка Божуревцу и у машти се може дочарати призор тврђаве са каменим кулама кроз чије капије ишетавају господа града Дубичког идући ка својим баштама пуним божурова. Та слика из маште могла би се, можда, и потврдити будућим археолошким ископавањима и истраживањима овог терена где су мештани села оруђи њиве у околини наилазили на раз-

не предмете: мачеве, сабље, трагове истопљене руде, (топоним Металица у близини локалитета), а неки кажу да им се чини да је брдо Градиште вештачки затрпано и да у његовој унутрашњости као да нешто „бубњи“. Од неких који ту имају имања чуо сам да су, на страни ка Божуревцу, званој Нерезина, наилазили на трагове насеља и гробова а сами остаци хришћанске цркве у средишту локалитета казују да је ово место вероватно живело и у средњем веку, можда све до његовог расељавања за време турског ропства. Како се у турском дефтеру за овчарину с краја XVI века помиње село Дубач а касније и у неким аустријским мапама, можда би се могло закључити да је оно било на том месту које народ зове Град или Градиште, чувајући у том имену легенду о овом загонетном локалитету који тек треба открити и, можда, искористити као туристичку атракцију.

Врх брда „Градиште“, источна страна

ОБРЕДНИ КАМЕН

Недалеко од „Градишта“, на централном брду у Доњем Дубичу, познатом као „Ристицка чука“ налази се обредни камен, или „споменик“ који помиње Драгослав Милисављевић. Он је

пирамидалног облика, висине око 80 cm, са заравњеним врхом на који је раније била насађена камена округла плоча, пречника око 50 cm, и заједно са каменим подножјем служила је као олтар а разбијена је после Другог светског рата од стране „напредних“ мештана. „Споменик“, како га и данас зову становници села, подигнут је 1887. године, „ *у спомен Светог Марка евангелиског и у спомен Краљевића Марка“*. На њему пише:

Бог и Свети Марко да чувају берићет у пољу и селу и житеље села Доњег Дубича. Спомен подижу прилагачи Благоје Ристић са 4 сина (Александар, Милан, Милисав и Миленко), Арсеније Алемпијевић, Илија Алемпијевић, Вукашин Гајић, Аврам Милисављевић, Гмитровић Арсеније, Василије Јовић, Љубомир Васић, Јовица Петровић, Товил Матић, Трифун Недељковић, Милорад Радичевић, Милан Обрадовић, Алекса Дачић, син Миле Дачић, Душан Радојичић, Радоје Тодосијевић, Ракић Методијевић, Новица Симић, Светозар Томић, Миладин унук Благоја Ристића, Тома Младеновић.

На овом месту се и даље, сваке године на дан Светог Марка, 8. Маја, одржава пољска слава на којој се окупљају мештани из целог села.

Обредни камен, снимљено 2014. године

ЗАПИСИ

Доњи Дубич нема цркву. На темељима „Градишта“ постојали су остаци средњевековне цркве, па су на том месту, на имању Микице Матића, Славољуб Јовановић и Верољуб Ристић подигли импровизовану црквицу од дрвета, посвећену Светој Петки. У старијим временима, а и сада, народ је одлазио у манастир Љубостињу, да се причешћује и помоли Богу о празницима, највише на празник Преображења, када је у Љубостињи слава и вашар.

Манастир Љубостиња с почетка XX века

Међутим, народ овог села је поштовао култ „записа“, као христијанизовани облик народне религије. „Записи“ су посебно обележено дрвеће, најчешће храст, а може бити и крушка или неко друго дрво, где су вршени обреди, паљене свеће, сечен колач и одакле су полазиле сеоске литије идући од једног до другог „записа“. Према казивању Радослава Доле Милисављевића „записи“ су се налазили (а неки постоје и данас) на следећим местима: код „Зборног места“; близу куће Саве Дачића,

преко пута Симића; у „Зимовнику“; код „Шљиве“; крај „Друма“, на раскрсници Риљац, Горњи Дубич, Божуревац; на „Преслу“; на брду „Камиџорак“, испод „Танине“ куће.

Запис на брду „Пресло“

СЕОСКИ ПУТЕВИ

Доњи Дубич је смештен ван мреже главних путева у трстеничком крају. Још у римско доба постојао је један главни друм који је ишао десном обалом Западне Мораве а до њега су се спуштала два локална пута од којих је један ишао из Пољне кроз долину Риљачке реке. Тај пут је у вези са средњевековним друмом који је повезивао манастир Каленић са Крушевцем а ишао је огранком Благотина, преко атара Пољне. Он је имао турски назив „Дервен Вошиновац“ и био је неким мањим путем, преко Божуревца, повезан са средњевековним градом у Доњем Дубичу. Постојао је и калдрмисани друм који је ишао косом поред моравске долине, преко Богдања, до Љубостиње, којим је, према

предању кнез Лазар са свитом ишао да лови у манастирским шумама. Да ли је он имао везу са градом у Доњем Дубичу, не зна се, мада је Јоаким Вујић, 1826. године записао да је од манастира дошао у село Дубич, што значи да је постојао пут који је, вероватно, ишао узводно уз Дубичку реку. Занимљиво је да Феликс Каниц, крајем XIX века помиње и неки пут који је од Грабовца, ишао преко Камиџора ка Жупањевцу. Почетком XX века јача мрежа путева у трстеничкој општини јер је изграђен мост на Морави и, нешто касније, железничка пруга. Тако је и Доњи Дубич добио пут који се користи и данас. То је главни сеоски пут који води од Трстеника, пролази кроз Љубостињски Прњавор где се једним краком одваја за Планиницу и Лободер, а у Доњем Дубичу се одваја за Рајинац и продужује ка Горњем Дубичу и Шљивици, излазећи на Превешт. Овај пут је пројектован од 1907 до 1910. године али због Балканских и Првог светског рата изградња је обустављена (подаци добијени од Миће Симића из Драгова). Пут је завршен по истом премеру у току 1927. и 1928. године, усецањем приобалног терена дубичке реке, тако да траса пута непрекидно прати речни ток. Пут је више пута поправљан после Другог светског рата (1958, 1963) и асфалтиран 1979. године на деоници Прњавор Доњи Дубич, а завршен 1989. године са деоницом Дубич – Рајинац. Мост у Дубичу где се скреће за Рајинац, величине 15 x 5 m саграђен је 1978. године. У првој деценији двадесет првог века овај пут је од „зборног места“ у Доњем Дубичу проширен и асфалтиран до Горњег Дубича. Према Превешту је остала недовршена деоница од 4 km. Асфалтни слој пута је често „крпљен“, има рупа, а у појединим деоницама, посебно кроз клисуру реке често долази до одрона крупнијег камења. Од тог главног пута кроз Доњи Дубич гранају се мањи путеви и путељци који воде до свих делова села које је разбацано на левој и десној страни реке.

Посебну важност има један локални „кружни“ пут који почиње са десне стране од уласка у село, пење се уз планински део југоисточно до места званог Крива коса, а одатле иде полукружно ка северу по читавом ободу дубичког атара који се на тој страни граничи са мијајловачким, божуревачким и горњодубичким атаром. Изнад раскрснице за Божуревац и Риљац, мало ка Горњем Дубичу, он се кратко укључује на главни пут, па улево,

нешто лошијим краком, скреће ка врху „Чукар“ одакле се спушта до горњег краја села и поред кућа силази до реке, и низводно, близу сеоског гробља поново се укључује на главни сеоски пут. Тако се, идући овим занимљиво осмишљеним путем може обићи готово читаво село које је, већим делом, смештено на источној страни а са њега се разним путељцима силази до кућа и њива. Према казивањима мештана овај пут је направљен још за време аустроугарске монархије (можда и много раније), данас је у доста лошем стању али се још користи.

Проширење главног пута, 1963. година

КРАЋИ ИСТОРИЈАТ СЕЛА

На територији данашњег Левча, којој географски припада и Доњи Дубич, има доста трагова неолитских, римских, византијских и средњевековних насеља. Тако је у селу Пољни откривено велико неолитско насеље „Благотин“ старо око 8.000 година, као и нешто млађе у Страгарима. У подручју Дубича нема

откривених трагова неолитске културе (камено доба) али остаци рановизантијског утврђења говоре о раној насељености села. Познато је да је у „Хиландарској повељи“ Светог Саве, 1198. године записано да је велики жупан Стефан Немања од Грчке земље (Византије) „узео Левче (Левач), Белицу, Лепеницу...“ То би значило да је ова територија, пре тога, била у саставу Византијске државе, а пре тога и у саставу Римског царства. Археолошки докази о постојању града у Доњем Дубичу, из IV до VI века нове ере, могли би да нас наведу на закључак да је ту постојало насеље из римског, византијског и српског средњевековног периода, које је, у XVIII веку, расељено и поново насељено другим становништвом. О томе да ли су на овом простору одувек живели Срби или неки други народи, за сада, нема доказа, мада се у савременој историји све више јављају мишљења да су Срби одувек живели на овим просторима што се не слаже са званичним ставом о досељавању Срба на Балканско полуострво у VI веку. У сваком случају, историју данашњег Доњег Дубича можемо рачунати од досељавања првих становника, са подручја Копаоника, крајем XVIII века.

Током око 200 година познате историје овог села највише су се, у памћењу и предању старијих мештана, сачували догађаји везани за разне ратове, од времена Српско-турског рата, Балканских ратова, Првог светског а посебно, и највише, из Другог светског рата. Није познато да су мештани овог села учествовали у српским устанцима. Први писани траг о војним обвезницима је списак пешака и коњаника у Капетанији левачкој, који је сачињен, по наредби Књаза Милоша, 1832. године.

No 52 Дубич Долњи:[10]

1. Милован Мијаиловић, пешак
2. Сава Павловић, пешак
3. Настасије Милојевић, пешак

Практично, то су први познати војници из Доњег Дубича који су служили регуларан војни рок у тадашњој српској војсци.

[10] Бранко Перуничић, *Град Свети Стефан Немања 1806-1915*, Београд, 1975, стр. 268.

Живан Обрадовић као војник у Првом светском рату

Радоје Милисављевић, око 1980. године

О учешћу људи из Доњег Дубича у свим другим ратовима најпрецизније податке је прикупио Драгослав Госа Милисављевић што је све наведено у другом делу ове књиге. Његов отац, Радоје Милисављевић, био је учесник Балканских ратова, 1912. године против Турака и 1913. против Бугара. Његово казивање о тим догађајима је сачувано на тонском запису који је снимио његов унук Бранко када је старац имао преко 80 година, одакле издвајам једну ратну епизоду која се догађа 1913. године, у близини Куманова:

Царев вис... И отвори се борба, почеу Буīари прво, пребацали па у оне пољанске коње, удари īранаша, они прсли куд који, а за све то време док су īађали има те ретке букве па пообаљивали ка буīарске стране вр'ове па зашиљивали, не може човек ни слободан да проће а камоли на јуриш. А овамо ровови. И један коњ промиче и оде у Буīарску а једноī убише пешаци. И ми ту отворимо борбу а како је положај као ово што је Гајицка чука, овамо де онај водењак, ту био као мој тоī де сам ја био. А ми нисмо смели позади топа, бије у топове, а буīарски положај високшеји но наш, па видим. И онај луди капетан, командир, тамо даље мало закопао се у земљу и командује на два топа и чим види онамо да опале тоī он викне: У заклон! А једанпут викну: Код топова! А ми далеко побеīли а један Милија био највреднији па искочио из јаме а оно стиīла īранаша

отуда и само га осмудила мало. Потегну граната те удари па поништи нишанске справе и топ уништи. И дадоше коње из другог одељења те натоваримсо топ да га носимо у Криву Паланку да га предамо началнику станице, да се испрати за Крагујевац, на оправку. Кренемо и сиђемо у Криву Паланку, начелник станице не кте да га прими, каже и ја сам добио наређење да се евакуишем. Преносе шпијуни, кажу ударише 3 дивизије бугарске на Криву Паланку. И у село Соча неће да га приме, Конопљица село неће, на пола пута од Криве Паланке до Куманова, и ту градски топови намешћени. А једнога истераше на Калем камен, над Криву Паланку, а њин топ бије отуда далекометан, са пруге, па кад овамо пукне да те страва узати. И ми донесемо у Куманово топ и одма на воз утоваримо. А овамо у пољу наши рањеници. А један поднаредник, бугарски:" Е, братко, да се не тепамо, да бацимо пушката па да се изљубимо ка браћа а нек се тепа ваш Пашић и наш Герашов", тај њин министар. А ја реко – бушкате Србе ножем а вичете не бој се, братко.

Први светски рат и догађаје уочи и за време Другог светског рата опширно је и детаљно описао Госа Милисављевић. То је све садржано у другом делу књиге, из чега се види да је већи број мештана Доњег Дубича учествовао у ратним догађајима, претежно на страни четника који су контролисали ово подручје, неки су били заробљени и интернирани, док се један број мештана, крајем рата прикључио јединици Народноослободилачке војске Југославије.

Пишући своју *Историју Доњег Дубича* Госа Милисављевић је дошао до краја 1944. године, а од тада па до данашњих дана веома је мало писаних трагова о догађајима у Доњем Дубичу.

Нема сведочанстава како је дочекано ослобођење од окупатора али је познато да су се и становници Дубича, предвођени Милосавом Симићем, укључили у послератни период социјалистичке обнове и изградње села. Тада се успоставља нови, социјалистички, систем власти. Нема података да је неко од становника Доњег Дубича био на Голом отоку. Одмах по ослобођењу, 1945. године Срески народноослободилачки одбор у Трстенику спроводи акцију описмењавања у свим селима, па и у Доњем Дубичу. Организују се такозвани аналфабетски течајеви за неписмене и течајеви за просвећивање женске омладине на селу. Тај замах просвећивања и описмењавања трајао је више година што је наметало потребу да се у Доњем Дубичу сагради школа, после

неуспелог покушаја за време рата када је по наредби четничког команданта села Вукомана Матића село припремало грађу за изградњу школе. Тако је у селу поново започето прикупљање грађе, копање темеља и припремање радова за изградњу школске зграде и 1952. године саграђена је нова Основна школа коју су мештани зидали „на кулук“.

Изградња Задружног дома, 1957. година

Године 1957. зида се леп задружни дом, са подрумом, продавницом, Месном канцеларијом и великом салом за игранке и приредбе. Дом се налази у центру села и његовом изградњом то место је постало средиште свих значајнијих догађања и окупљања. Раније, то је било такозвано „зборно место“ које се налазило мало севернije, близу кућа фамилије Матић, где се раздвајају путеви ка Рајинцу и Горњем Дубичу.

Са електрификацијом Доњег Дубича дуго се одуговлачило. Месни самодопринос је заведен 1965. године и у највећем јеку пољских радова мештани су данонoћно радили на постављању нисконапонске мреже. Обавеза општине је била да постави трансформатор и спроведе далековод, што је било планирано у буџету за 1966. годину а затим, на седници СО од 21. јануара избрисано. Због тога је Милосав Симић, који је тада био одборник Већа произвођача оштро реаговао и поднео оставку на место

одборника. То је био несвакидашњи гест, о чему су писале и новине. Симић је, уопште, био незадовољан улагањем општине у овај крај јер је пут био лош, село није имало амбуланту, итд. Струја је, ипак, пуштена у село 1967. године. Електрификација села је био велики догађај, прекретница у животу сваког домаћинства, убрзо затим у село стиже и први трактор, мења се начин живота, млади се школују за радничка занимања и запошљавају у „Првој петолетки“, неки иду и у иностранство, као, рецимо Владета Вукашиновић који одлази у Немачку, а неки остају на селу прихватајући се пољопривреде. О селу из тог времена, крајем шездесетих година XX века, оставио је запис др Мирослав Поповић, у више пута помињаној и цитираној књизи *Трстеник и околина*.

Најзад, у пределу Гледићских планина село Д. Дубич, ка коме се спуштају и скупљају врлетне планинске стазе и путељци из Лободера, Рајинца, Г. Дубича и Планинице, постепено постаје мали центар за ова села, у коме у сасвим скромним размерама ради амбуланта и неколико занатлија, а такав ритам прати и дом културе, чији рад нешто живне током касних јесењих и зимских месеци.

Први трактор у селу – Добривоје Симић

У то време, успостављена је и аутобуска линија Трстеник – Доњи Дубич. С тим у вези, интересантан је један догађај из 1969. године о којем су, такође, писале тадашње новине. Наиме, неко од путника је ушао на силу у паркирани аутобус у Доњем Дубичу и пустио унутра путнике, међу којима је био и Милосав Симић, тада председник Месне заједнице. Кондуктер се наљутио и није дозволио да аутобус крене док се не пронађе „кривац“. После дужег убеђивања, сви путници, предвођени ратоборним Симићем, сишли су из аутобуса и кренули испред њега пешице за Трстеник, носећи развијену заставу и певајући борбене песме, и тако су дошли до председника скупштине Општине и председника Општинске конференције ССРН. Овај догађај, можда, најбоље илуструје улогу Милосава Симића у послератном развоју Доњег Дубича, који је био дугогодишњи одборник СО, секретар Основне организације СКС, председник Месне организације ССРН, члан Општинског и Среског комитета СКС, итд. Једном речју, он је био предводник социјалистичког развоја овог краја, све до великих друштвених промена које су касније уследиле. Пишући о њему у трстеничком листу „Трибина“, 1974. године новинари Радомир Брадић и Љубомир Војић, дали су и слику тадашњег Доњег Дубича:

Скривено у шумарцима, утонуло у шаренилу боја што их јесен дарежљиво просу по огранцима Гледићких планина, развукло се сеоце Доњи Дубич, по узаној долини Дубичке реке. А она, река, стидљиво се стисла између тих обронака као да долази из краја стрепњи и необјашњиве слутње. До скора се за овај крај говорило да се налази „богу иза леђа“, јер није имао ни пут ни светло. А само петнаестак километара далеко налазио се општински центар Трстеник, гиздав и леп на обали Мораве.

Данас ово сеоце од шездесетак домаћинстава, захваљујући, пре свега својим мештанима, има добру саобраћајницу, електрично осветљење, школу, друштвени дом. Све је то углавном урађено добровољним акцијама и великим ентузијазмом као и месним самодоприносом. Но, пре свега, слога и упорност су створили све то. А свака акција на свом челу мора имати неког који је покретач и подстрекач свега тога. Који је, пре свега, ауторитет средине у којој живи.

Седамдесетих година прошлог века село је у успону, број кућа и становника је стабилан и кретао се у просеку око 65 кућа и 250 становника.

У том периоду, зграда школе је дограђена и адаптирана за потребе Центра за предвојничку обуку ваншколске омладине, који је радио од 1975 до 1988 године. Центар је формиран од стране Секретаријата за НО Трстеник, чији је секретар, у то време, био Петар Петровић, који ми је дао податке. У Центру је вршена војна обука регрута који нису наставили школовање, на нивоу општине Трстеник, као и обука из цивилне заштите становништва из Доњег Дубича. Команданти центра су били резервни капетани Милан Бзенић, Томислав Гавриловић, Љуба Крнчевић, Радомир Копривица, и други. Обука је трајала 2 године, по 15 дана у години, а њу је завршило више стотина омладинаца. У току рада центра школа и школско двориште су попримили нови изглед и обележја. Дограђена је већа трпезарија, спаваоница и мокри чвор са тоалетом, а вода је спроведена из каптираног извора у брду. Травнато школско игралиште је асфалтирано, направљене су и бетонске трибине а на улазној капији у школско двориште још стоји „украс“ у облику српа и чекића. У оквиру центра су одржавани и културни програми, наступи фолклорних друштава, песничке вечери, чак су гостовали и Љуба Степановић (Стевка Божуревка) и писац, председник Матице Српске у Новом Саду, Бошко Петровић.

Младићи на предвојничкој обуци у Доњем Дубичу

Предвојничка обука женске омладине у Доњем Дубичу

Осамдесетих година двадесетог века Доњи Дубич је село чији становници, углавном раде у „Првој петолеци“ али се, упоредо, баве и пољопривредом, док се млади школују за разна занимања, највише металске струке. Тада почиње и распад СФРЈ, грађански рат на просторима те државе, прелазак из социјализма у капитализам, кризе, санкције, стварање нове државе...Трагични врхунац драматичног краја века је НАТО бомбардовање Србије, 1999. године. Доњи Дубич није претрпео никакве губитке ни оштећења, осим психолошких траума које су доживели и сви становници намучене Србије. Интересантно је поменути један догађај из тих дана. Наиме, догодило се да је нечијом грешком једна неексплодирана авионска бомба пала у шуму у атару доњодубичком, близу Божуревца. У току ноћи неки од мештана Божуревца су бомбу натоварили на возило и преместили у центар свог села, одакле је уклоњена интервенцијом полиције и војске. Од мештана Доњег Дубича, у ратним збивањима од 1991-1999. учествовали су Горан Петровић, Јовица Радојичић, Саша Дачић, Драгојин Тодосијевић, Миломир Оролић, Зоран Радојичић, Бојан и Зоран Милосављевић и Зоран Васић. Од њих нико није страдао али је на косовском ратишту погинуо Љубомир Љубомировић (1996-1998), из Љубостињског Прњавора, који је пореклом из дубичке фамилије Васић.

Опадање становништва се наставило и у првој деценији XXI века тако да је, према последњем попису (2011. година) у селу укупно 182 становника а у основној школи само пет ученика. Данас је Доњи Дубич село са укупно 56 домаћинстава. Они који су остали да живе у њему углавном се баве пољопривредом, а неки уз то одлазе и на посао у посрнули гигант „Прву петолетку“. Доста се, последњих деценија, развија производња малина и купина, сточарство, па и пчеларство, уз традиционално експлоатисање шуме за огрев и продају.

У селу се развила и мала привреда захваљујући Миловану Жаци Матићу који је основао прво, и за сада једино, приватно предузеће „Златна мотичица“ за производњу пољопривредне механизације.

Утешно је што у већини домаћинстава има подмлатка и што се у село повремено враћају они који су га напустили, обнављајући стара огњишта и напуштена имања. Ипак, село Доњи Дубич је, као и већина села у Србији, запуштено, некадашњи задружни дом је руиниран, у селу нема никаквог облика културних активности осим ако се у то не рачуна седење уз пиво испред продавнице, у летњим месецима, када се воде разговори, збијају шале, бистри политика и, по некад, запева по нека песма. У селу, ипак, ради здравствена амбуланта, а треба поменути и занимљив покушај Ратомирке Степановић из Трстеника која је у истој згради где је и амбуланта, у дворишту школе, у првим годинама XXI века, основала приватну установу „Радости науке“ која је радила краће време као својеврсна школа у природи. Био је то почетак, нажалост, неуспелог пројекта чији циљ је био просветно, туристичко и културно привлачење школске омладине из земље и иностранства која би боравила у школама у Доњем и Горњем Дубичу, Рајинцу и Лободеру.

А захваљујући ТВ серији Радоша Бајића „Село гори а баба се чешља“ у којој је један од популарнијих ликова Митар из Дубича, име села Дубича постало је познато код гледалаца телевизије, свуда где живе Срби.

Данас, 2014. године, до Доњег Дубича се стиже добрим асфалтним путем који се наставља у правцу Крагујевца, готово сва домаћинства у селу имају лепе и нове куће, аутомобиле и пољопривредне машине, многи и рачунаре са интернетом и све чешће се зачује плач новорођених становника који ће, можда, у

будућности унапредити овај крај и остати да живе у њему. А као неми сведоци прошлости стоје старе куће из прошлог, па и претпрошлог века, чувајући многе тајне о њиховим бившим укућанима, које нигде нису забележене, па чак ни сачуване у сећањима њихових потомака.

Задружни дом 2014. години

ШКОЛА

О школству у Доњем Дубичу, такође, писао је Драгослав Милисављевић. Његове податке допунио сам подацима које је прикупио Велимир Обрадовић. Такође, користио сам и податке из књиге Љубивоја Бајића *Школство у трстеничком крају 1813-1983*.

Први школовани становник Доњег Дубича, како наводи Драгослав Милисављевић, био је Радоје Вукашиновић (рођен 1890) који је завршио основну школу у Трстенику.

После Првог светског рата, 1922. године, отворена је основна Школа у селу Рајинцу. Први ђаци из села Доњег Дубича била су и мушка и женска деца.

У школу су се уписали Драгутин Радичевић, Александар Милосављевић, Даринка Милисављевић, Спасенија Симић. Они су рођени 1912-1914. године. Старији од њих, Драгослав Радојичић, рођен 1910. године, ишао је у школу у Драгово. Светолик Вукашиновић је ишао у школу у село Риљац. Ови ученици нису завршили сва четири разреда него само по два.

У Рајинцу, школа је радила са прекидима. У монографији *Пањак* Петра Петровића Љубостињског[11] наведени су следећи подаци:

„Школске 1924/25 године управитељ Основне школе у Рајинцу био је Милутин Спасић, наставник Јосип Киндл а председник Школског одбора Тома Танасковић из Пањака. Од школске 1927/28. године управник Основне школе у Рајинцу, све до трагичне погибије 25. марта 1943. године, је Јосип Киндл, који је посао савесно и ваљано обављао, што се види из оцене изасланика Министарства просвете школске 1933/34 године, где је од изасланика Бож. В. Букића и Срет. П. Тасића оцењен одличном оценом. Школске 1943/44 до школске 1945/46 године учитељ је прво Драгољуб Т. Павловић а затим учитељица Зора Николић. Затим долазе Савко Лапчевић, Р. Урошевић, Радмила и Милош Гиљен, Душан Игњатов и други, који су у Рајинцу провели једну до три године.“

Када је дошао на службовање Јосип Киндл, учитељ, она је радила непрекидно. Љубивоје Бајић, такође, говори о учитељу Киндлу, али се подаци о години његовог доласка не слажу са претходно наведеним:

„Бегунац из аустругарске војске, Јосип Киндл дошао је 1927. године са супругом и два синчића у мало, сиромашно, али поносито планинско село Рајинац, у коме ће остати до краја свог живота, нераскидиво повезан са народом. Његова узорно патријархална породица прошириће се ту још за петоро деце.

Село није имало своју школску зграду, па је коришћена приватна кућа земљорадника Спасоја Станића, за потребе школовања деце три суседна села: Доњег Дубича, Лободера и Рајинца.“[12]

---

[11] Петар Петровић Љубостињски, *Пањак,* Трстеник, 2004, стр. 75.

[12] Љубивоје Бајић, *Школство у трстеничком крају 1813-1883*, Трстеник, 1985.

Учитељ Јосип Киндл

Ђаци из села Доњег Дубича који су завршили четири разреда у Рајинцу су Милисављевић Драгослав, Божидар Симић, Љубинко Љубомировић, Радомир Радичевић, Богомир Милосављевић, Милош Радојичић, Мирослав Петровић, Миодраг Матић, Вукоман Матић, Живота Симић „Сида“, Стојадин Ристић, Живадин Обрадовић, Бранислав Симић, Владимир Симић, Милосав Симић, Милован Радојичић, Марица Радичевић, Момчило Петровић, Радојко Милисављевић. Љубомир Вукашиновић је завршио три разреда у школи у Грабовцу а четврти у Доњем Дубичу.

Основна школа у Доњем Дубичу је основана 1934. године, када је отворена као Одељење Матичне школе у Рајинцу.

Данашњи изглед куће Радоја Вукашиновића у којој је била прва школа (садашњи власник Дејан Богојевић, 2014. година)

Школовање женске деце, тада, није било обавезно, да би се отворило одељење уписана су и женска деца из Дубича која су била старија од девет година. Први ђаци уписани у школу рођени су 1926. године, и млађи 1927. године. То су били: Велика Милисављевић, Влада Ћирић, Милица Симић, Милета Васић, Радич Радичевић, Надежда Васић, Јован Васић, Јулијана Васић, Анка Радојичић, Маргита Радојичић, Станоје Матић, Тодор Тодосијевић, Радосав Дачић, Младен Радојичић, Милорад Оролић, Милка Алемпијевић, Милан Мијајловић.

Прва учитељица у новоотвореном одељењу у Доњем Дубичу била је Славка Јовановић Парађанин. Новоотворено одељење било је у кући Павла и Радоја Вукашиновића.

Учитељица Славка Парађанин са супругом

После извесног времена школа је премештена у кућу Дамњана Тодосијевића. Из куће Дамњана Тодосијевића премештена је у кућу Радисава Симића. Ту је била до почетка рата. За време рата је била у кући Новице Матића, па после рата поново у кући Тодосијевића до 1952. године. Славка Парађанин одлази у село Рибник, а на њено место долази млада учитељица, почетница, Милица Иванчевић из Новог Сада, кћи свештеника.

Кућа Радисава Симића у којој је радила школа до Другог светског рата

Њеним одласком долази учитељ Миладин Стојадиновић из Угљарева. Избијањем рата 1941. године школа престаје са радом. Године 1942. у село долазе две учитељице, Власта и Либуша Кареш, кћери Фрање Кареша, професора са Факултета у Цетињу, по националности Чеси.

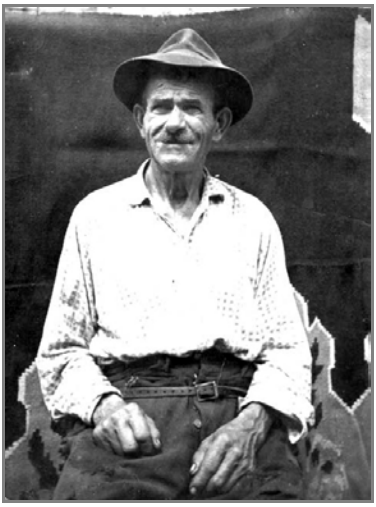

Кућа Новице Матића у којој је за време Другог светског рата била смештена школа

Милица Иванчевић, Нови Сад, 1939. īодина (друīа с лева)

Школа се сели у кућу Душана Радојичића. Учитељица Власта са принудом се удаје за Вукомана Матића, пошто је он прву жену отерао. У браку са њим Власта је родила 1943. године женско дете по имену Лела. У почетку 1944. године Вукоман Матић је правио план за градњу школе и за сечу потребне грађе одређује Владимира Алемпијевића. Сваки домаћин који је имао запрегу морао је да вози греде а који нису имали запрегу и кола секли су грађу. Грађа је сечена у шуми Љубостињске планине. Владимир Алемпијевић је одабирао стабла која треба да се секу. Приликом сече од сваког стабла одсецали су доњи део од 2 метра јер је био добар за греду. Владимир је увече са снахом, воловима превозио трупце својој кући и у слободном времену стругао за израду бачви.

Владимир Алемпијевић

Целокупна грађа што је довежена депонована је на зборном месту. Спремљено је било толико грађе да је могла да се направи школа само од греда. После ослобођења сва та грађа одвежена је у село Грабовац и губи јој се траг. Нешто је вожено у Трстеник за огрев, али су сву грађу одвезли са запрегама из Доњег Дубича.

Мештани на прикупљању грађе за изградњу школе 1944. године. Жена на слици Власта Кареш, учитељица

Школа у изградњи, око 1950. године

Одмах по ослобођењу Власта Кареш је добила радно место у селу Игрош у Жупи александровачкој. После њеног одласка у Доњи Дубич, школске 1946. привремено, долази учитељ Драгиша Максимовић из села Медвеђа.[13]

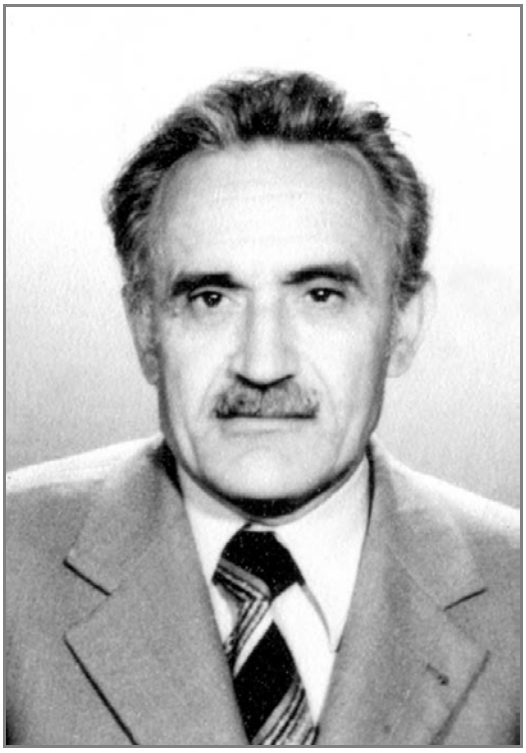
Учитељ Драгиша Максимовић (стоји трећи с лева), на слави код Павла и Радоја Вукашиновића, 1946. године

[13]Довде је коришћен Госин рукопис о школству. Податке о школству који се наводе у продужетку прикупио је Велимир Обрадовић, а ја сам их допунио (прим аутора).

После учитеља Драгише Максимовића, од 1947. године, у школи су радиле учитељице Нада Н. и Милева Н., па учитељ Драга из Лазаревца, затим Савка Шећеров, школске 1949/50. године и Милка Миловановић, до 1952. године. Забележен је податак у Извештају Среског народног одбора у Трстенику о стању у школама, да је 1947. године у Доњем Дубичу школу похађао укупно 31 ђак, од чега 15 дечака и 16 девојчица а да исто толико деце оба пола није било уписано у школу. До 1952. школа је била у кући Тодора Тодосијевића.

Године 1952. у Доњем Дубичу је отворена новоизграђена школска зграда у којој је и данас основна школа. Према записима Петра Петровића, аутора монографије *Пањак*, Милосав Симић је био главни иницијатор изградње, школа у Дубичу је рађена „на кулук" а грађу је дао Милан Јовановић из Рајинца. Било је то тешко време, људи су радили гладни али су успели да сагради веома лепу школску зграду. Први учитељ у њој био је Родољуб Игњатовић из Велике Дренове. О овом великом учитељу надахнуто је писао Милан Радић у књизи *Поменик виђенијих ђака и учитеља школе у Великој Дренови.*[14] У тој књизи пише да је Родољуб Игњатовић рођен 1929. године, у Великој Дренови, где је завршио основну школу и започео гимназију у Крушевцу где га је затекао рат. Био је скојевац и по завршетку мале матуре уписао је 1945. године учитељски факултет у Јагодини који је завршио 1948. године али уместо да почне са учитељским позивом, као „информбировац" отишао је на Голи оток. Отуда се вратио 1951. године, да би од 1. септембра 1952. године ступио на радно место учитеља у Доњем Дубичу, где је радио до 1955. године, када прелази за учитеља у Велику Дренову. *Ма колико успављујуће и невино шумила Љубостињска река, њен шум је три године бесаних ноћи гушнуо страву голоточких морских таласа. Имао је тада само 23 године а већ ужасно животно искуство и прескупом ценом плаћено заблудно занесењаштво дреновског скојевца. Душевног понора спасао се урођеним нервом за учитељски позив и потпуним предавањем учионици, учењу и васпитању бистрих малих планинаца. Тада је започео и ванредне студије Психологије и педагогије на Београдском филозофском факултету,* речи су учитеља Милана Радића о дубичком учитељу Родољубу Игњатовићу.

[14] Милан Радић, *Поменик виђенијих учитеља и ђака школе у Великој Дренови,* Трстеник, 2013.

Родољуб Игњатовић

После учитељске службе у Доњем Дубичу Родољуб Игњатовић је, једно време, предавао филозофију у трстеничкој Гимназији, а затим је прешао у Бањалуку па у Сарајево где је стекао стручно звање доктора педагошких наука. После њега у школи у Доњем Дубичу је радила Јелисавета Вета Вељковић из Медвеђе, затим је дошао учитељ Драгиша Нешић, а 1959. године Гина Бачанин, која је после годину дана премештена у Коњух а у школу долази учитељ Милутин Урошевић. Године 1963. у Рајинцу се отвара осмогодишња школа у коју се уписују и ђаци из Доњег Дубича.

Од те, 1963. године у школи ради учитељица Нада Дробњак, све до 1975. Како је она била и моја учитељица осећам потребу да о њој кажем неколико лепих речи, а заслужила их је много више. Сећам се њеног благог лика, отменог држања, истинске посвећености учитељском позиву и велике љубави према својим ђацима којима је подарила прва слова и прва знања која су се неизбрисиво урезала у наше дечје личности.

Учитељицу Наду Дробњак наследила је Госпава Милић-Јовановић, коју за време породиљског боловања замењује Биљана Вукчевић. Умрежавањем школа 1967. године осмогодишња школа у Рајинцу је припојена Основној школи „Миодраг Чајетинац Чајка“ у Трстенику, па ученици који су завршили четири разреда одлазе на даље школовање у ту школу. Почетком 1984. учитељица Госпава одлази у Грабовац а у школи почиње да ради учитељ Стојадин Николић из Дубича да би у 1988/89. у школи заједно са њим предавао и учитељ Бранислав Булатовић.

Учитељ Милутин Урошевић

Затим, због наглог смањења броја деце у школи ради само Стојадин до 2007. када је пребачен у матичну школу „Чајка“ у Трстенику, а на његово место, краткотрајно, долази учитељица Драгана Пантић, а од 2009. до 2012. године у школи ради учитељица Слађана Радивојевић, коју је заменила учитељица Милица Петров. Од 2013. године учитељица у овој школи је Драгана Младеновић. У школској 2009/10. години основну школу у Доњем Дубичу похађају само три ђака у сва четири разреда, док их је у 2013. петоро у три разреда.

Година 1953, ђаци из Дубича

Ђаци из Дубича са учитељицом Јелисаветом Вељковић, око 1958. године

Око 1960. ӣодине, учиӣељица Јелисавеӣа Вељковић, са ђацима школе

Ђаци из Дубича и учиӣељ Драӣиша Нешић, око 1956. ӣодине

Школа у Дубичу, учитељ Драгиша Нешић 1959. године

Школа у Рајинцу, наставник Милош Гиљен, око 1960. године

У школском дворишту, око 1960. године

Учитељица Нада, послужитељ Богомир Милосављевић,
са ђацима у дворишту школе, око 1965. године

Ђаци из Дубича око 1965. īодине

Школа, учиīељица Нада Дробњак око 1966. īодине

Дечаци, 1969. година

Девојчице, око 1970. године

1971/2. школска година

Доњодубички ђаци, Рајинац 1971/2. година

Ђаци и учитељица Госпава, око 1980. године

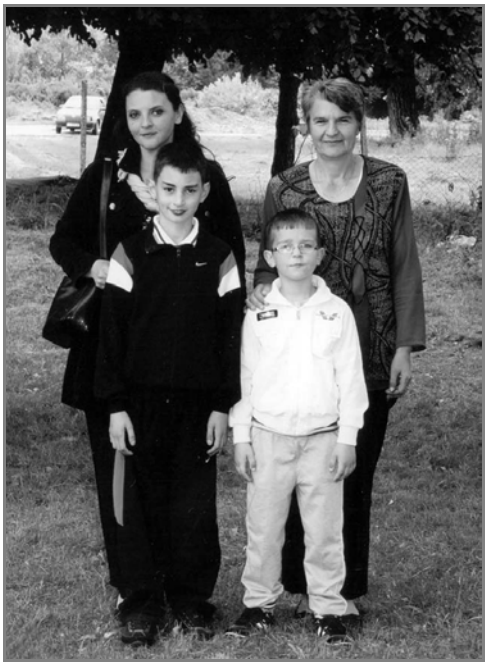
Ђаци из Горњег и Доњег Дубича и учитељи Брана Булатовић, Славољуб Ђорђевић и Стојадин Николић, 1990. година

Писци: Милош Петровић, Радомир Андрић и чланови УКС из Трстеника у посети Доњем Дубичу, око 1998. години

На Светог Саву 2006. године, ученици школе у Дубичу са песником Добрицом Ерићем

Учитељица Слађана Радивојевић, помоћна радница Зора Милосављевић и ученици школе, 2011. године

Млада учитељица Милица Петров, 2012. године

Учитељица Драгана Младеновић и ученици школе у Дубичу, 2014. године

3. март 2014. године, Доњи Дубич (ђаци из Дубича и Грабовца са представницима Општине Трстеник и песницима за децу; у средини првог реда Радиша Јовановић)

Изглед старе учионице – етно кутак у школи

Дечји вртић у Доњем Дубичу 2014. години;
Васпитачица Марина Цветковић

У години 2014. школу похађају осморо ученика, а у школи ради и дечји вртић са троје деце предшколског узраста, из Дубича.

Уз помоћ Матичне школе „Чајка“ и Општине Трстеник ова школа је последњих година реновирана и лепо уређена, са две веће учионице и једном мањом, ту је и мала музејска поставка, као и веће помоћне просторије које пружају могућност за разне врсте ваннаставних активности. Школа има и мањи књижни фонд који је обогаћен поклон збирком Народне библиотеке „Јефимија“ из Трстеника, уз чију помоћ ће се формирати школска библиотека. На свечаности одржаној почетком марта 2014. године, поводом Дана школе, уприличен је школски час са трстеничким песницима Петром Петровићем Љубостињским, Милошем Милошевићем Шиком, Верољубом Вукашиновићем и глумцем Душаном Јовићем. Том приликом су гостовали и основци из школе у Грабовцу, као и представници Општине Трстеник, у чије име се обратио члан општинског већа Саша Рашковић. А бивши ђак ове школе Радиша Јовановић, поклонио је школи 130 ружа које су засађене у дворишту и државну заставу. У мају, исте године школу су посетили чланови добротворног друштва *Истина* из Београда, предвођени сликаром Мирољубом Филиповићем Филимиром, и уручили поклон од 1500 књига за школску библиотеку, заједно са рачунарском опремом. Ђака у овој школи биће, наредних година, и нешто више што даје наду да се она неће угасити, као ни ово лепо планинско село.

НЕПОТПУНИ СПИСАК УЧЕНИКА ШКОЛЕ У ДОЊЕМ ДУБИЧУ 1933-1963.

(Прилог књизи учитељице Драгане Младеновић сачињен прегледом школских матичних књига. Подаци се, углавном, односе на ученике IV разреда основне школе. Могуће су грешке).

1933/34
Радојичић Маргита
Радојичић Радојка
Радојичић Младен
Ристић Благоје
Симић Владимир
Симић Радмила
Симић Милунка
Тодосијевић Тодор
Ћирић Владислав

1934/35
II разред
Јовановић Живота
Милисављевић Радојко

Обрадовић Живадин
Радичевић Марица

IV
Матић Миодраг
Петровић Мирослав
Петровић Момчило
Радојичић Миломир
Симић Божидар
Вукашиновић Љубомир
Обрадовић Бранислав

1935/36
I разред
Агатоновић Живана
Алемпијевић Емилија
Вучићевић Чедомир
Дачић Светомир
Милисављевић Радослав
Обрадовић Радмила
Оролић Милосава
Оролић Милорад
Симић Радмила
Симић Драгојин

II разред
Васић Мирослава
Васић Милета
Васић Надежда
Васић Јован
Васић Јулија
Дачић Радослав
Милосављевић Велика
Милосављевић Љубиша
Радичевић Стојадин
Радичевић Радич
Радојичић Андрија
Радојичић Маргита
Радојичић Радојка
Радојичић Младен
Ристић Благоје
Симић Владимир
Симић Милица
Тодосијевић Тодор
Ћирић Владислав
Јовановић Живота

III разред
Радичевић Марица
Милосављевић Радојко

IV
Михајловић Милан

1936/7 (Милица Иванчевић)
I разред
Алемпијевић Емилија
Агатоновић Момчило
Алемпијевић Миланка
Вучићевић Чедомир
Вучићевић Новка
Васић Љубинко
Васић Радмила
Дачић Живан
Јовановић Драгољуб
Оролић Милосав
Оролић Милорад
Обрадовић Стојадин

II
Васић Мирослава
Васић Јулија
Дачић Радосав

Милосављевић Радослав
Обрадовић Радмила
Радичевић Радич
Радојичић Радојка
Радојичић Младен
Симић Драгојло
Матић Станоје

1938/39 (Милица Иванчевић)
IV
Матић Станоје
Милисављевић Радослав
Радичевић Стојадин
Симић Драгојло
Милисављевић Велика
Милосављевић Радојко
Радичевић Марица
Радојичић Анка
Радојичић Маргита
Симић Владимир

1939/40
IV разред
Агатоновић Момчило
Јовановић Драгољуб
Обрадовић Стојадин
Радојичић Живко
Радојичић Трајко
Ристић Божика

1940/41
IV
Обрадовић Радосав
Радоичић Владислав
Радоичић Драгиша
Радоичић Младен

1941/42 (Власта Кареш)?
IV
Обрадовић Милисав
Обрадовић Радосав
Радојичић Владислав
Радојичић Боривоје
Радојичић Драгиша
Ристић Драгиша
Ћирић Петар

1946/47
IV
Ристић Божидар
Радоичић Борика
Вукашиновић Драгојин
Матић Мирољуб
Алемпијевић Марија
Матић Радојко

1948/49
IV
Божица Матић
Радмило Ристић
Ружица Ристић
Стојадин Радојичић

1948/49
IV
Алемпијевић Драгутин
Алемпијевић Светислав
Васић Александар
Васић Љубиша
Матић Милојка
Матић Милка
Миловановић Светомир
Обрадовић Велимир

1949/50
IV
Васић Јелена
Јовановић Милорад
Јовановић Милија
Милосављевић Љубивоје
Оролић Душанка
Петровић Радомир
Радојичић Ружица
Симић Катарина
Ћирић Јаворка
Васић Љубиша
Миловановић Светомир

1950/51
IV
Алемпијевић Мирослав
Васић Љубица
Васић Милан
Васић Светислав
Радичевић Стеван
Радојичић Божидар
Радојичић Миливоје
Матић Верица
Ристић Наталија
Јовановић Милорад

1951/52
IV
Вукашиновић Ружица (Рушка)
Васић Светислав
Петровић Радован
Радојичић Марија
Тодосијевић Злата

1952/53
IV
Дачић Сава
Радичевић Даница
Радичевић Стојан
Радојичић Будимка

1954/55
IV
Милосављевић Живота
Николић Миланка
Симић Добривоје
Симић Радивоје

1955/56
Радојичић Славко

1956/57
IV
Матић Радосав
Милосављевић Слободан
Милосављевић Славомир
Миловановић Мирослав

1957/58
IV
Вукашиновић Слободан
Николић Миодраг
Јовановић Госпава
Симић Даница
Вучићевић Миодраг
Живковић Милојка

1959/60
IV
Мијајловић Надица
Симић Радосав
Милосављевић Агатон
Тодосијевић Милева
Јовановић Љубинка
Јовановић Радош
Михајловић Гордана
Милосављевић Зорица
Матић Латинка

1961/62
IV
Живковић Милија
Јовановић Милка
Миловановић Јелица
Милосављевић Милија
Радојичић Милан
Николић Стојадин

1962/63
IV
Агатоновић Верица
Вукашиновић Станка
Радојичић Бранка
Радојичић Милица
Симић Слободан

Школа у Доњем Дубичу 2014. години

НАРОДНИ ЖИВОТ И ОБИЧАЈИ

ПОСЛОВИ

Природно географска припадност Левчу условила је начин живота, послове и обичаје који су карактеристични за ово подручје. Учитељи Станоје Мијатовић и Тодор Бушетић приредили су за књигу др Тихомира Ђорђевића *Живот и обичаји народни,* (књ. 17) поглавље о техничким радовима Срба сељака у Левчу и Темнићу у XIX и почетком XX века. Наводимо неке од главних мушких и женских послова којима се некада бавило и становништво Доњег Дубича.

Мушки послови: орање, сејање и сађење, влачење, риљање, копање, резање винограда, заламање лозе, везивање и прскање винограда, кошење, плашћење и дењење сена, жетва и вршидба, берба, млевење кукуруза и пшенице, кресање шуме и дењење лисника, изношење ђубрета на њиве, сечење и спремање дрва, ограђивање имања, печење ракије, гајење стоке, пчеларење...

Као узгредни послови сматрали су се дрводељски, ковачки, плетарски од прућа, и слично. Обрада дрвета је подразумевала сечење и дељање греда, прављење дирека и мертека за кућу, подизање ограда, градњу штала, торова, појата, ралица, дрљача, дрвених плугова, кола и саоница, затим трлица, преслица, вретена, кућног намештаја и прибора. Све је, углавном, прављено од разних врста дрвета којег је било на дохват руке. За сложеније послове ишло се код одређених „мајстора“, на пример за прављење дрвених кола и сл. Али је сваки домаћин у селу знао и морао да направи многе ствари. Од старих заната били су најпознатији качарство, дунђерство, калемарство, брдарство, коритарство, бунарство и други. Нема података да су се у Доњем Дубичу бавили свим овим, или другим занатима, али су свакако долазили у контакт са занатлијама из околних села и користили њихове услуге.

Жетелачка моба код Светомира Матића, 1946. године

Женски послови (поред припремања хране и кућних послова) били су: прерада конопље (гајење, потапање, трљење, гребенање тежине, предење, мотање и парење прађе, смотавање, снивање и навијање прађе, увођење и ткање, бељење, прање), прерада вуне (стрижење оваца, прање вуне, чешљање, гребенање и предење, плетење чарапа и гардеробе, бојадисање прађе), храњење и извођење живине, грађење црепуља, и други послови.

ЕКОНОМСКИ И ПРИВРЕДНИ РАЗВОЈ СЕЛА

Доњи Дубич је у прошлости било једно од сиромашнијих села чији су се житељи искључиво бавили пољопривредом и пословима који су напред наведени. Приликом досељавања, крајем XVIII и почетком XIX века, први становници села су заузимали земљу која им је одговарала, омеђавали је засецањем крстова у дрвеће, секли, крчили и палили шуму. Тако су они који су први дошли захватали веће парцеле у селу које су носиле њихова имена (као што је био, нпр. „Гајицки зимовник“ или „Мариначки зимовник“). Тадашње становништво је, углавном, живело задру-

жним животом што значи да су домаћинства бројала и до десет чланова, и према броју и снази домаћинства освајана је и површина села. На основу структуре становника у првој половини XIX века јасно је да су се они бавили сточарством и земљорадњом, крчили су шуме и стварали обрадиву површину, док је пашњака било у изобиљу. Земљорадња је била примитивна, копало се будаком и мотиком, орало ралицом, сејане су житарице овас и јечам, ређе пшеница, и кукуруз, само за потребе исхране чланова домаћинства и стоке. Како је то изгледало у XIX веку дочарао нам је писац књиге *Трстеник и његова околина* Мирослав Поповић:

За садњу кукуруза земља је орана на 20 дана по Ђурђевдану. Сејао се у „бразду“ и „под мотику“, на јачој земљи чешће а на слабијој ређе. Прва копња (окопавање) кукуруза вршена је око Тројице, док друге – отрцања – није ни било. Берба кукуруза била је око Томин дана (око 15. октобра); тада се он ломио са стабљиком и са комишином носио кући, где се комишало. Са једног дана орања добијала су се двоја кола неокомишаног кукуруза, што би износило око 500-600 kg у зрну. Доносећи га до својих кућа, земљорадници нису одмах крунили кукуруз, већ су га стављали у кошеве и крунили по Божићу, према потребама. Шашу су денули у стогове. Пшеница, углавном озима, сејана је „на сачму“ (из руке) око 15. новембра, док се српом жњела око Макавејевог дана (15. јул), или управо кад се завршавало кошење траве, па се у вези с тим говорило: Макивије – косе о чивије а српове – за репове. Вршај се обављао говедима или коњима око гувна, а вејање лопатама на ветру; за цео дан могао се оврћи само 1 стог, или 20 крстина. Рад код гајења осталих жита био је као и за пшеницу. Једино се јечам сејао око Благовести, а жњео око Тројице, па је то, с обзиром да је од жита први стизао за жетву, било значајно за живот земљорадника.

За своје потребе свако домаћинство је производило конопљу, која је била основни материјал за израду одеће и постељине, а производио се и лан (и данас постоји потес звани „Ланиште“). Нема сумње да су се први досељеници у данашњи Дубич бавили и воћарством, то помиње и Госа Милисављевић, наводећи да је Васа Миловановић, међу првима засадио шљивак у месту „Лаз“ и искалемио крушке којих је било у изобиљу (место „Крушак“).

Према предању, прва кућа досељеника из Криве Реке, од којих потиче данашња фамилија Вукашиновић била је у долини Дубичке реке, на месту које се данас назива „Базова“, што је искварени назив за врсту крушке базва. По причању мог оца Богомира ту је било велико крушково дрво које је давало изванредне плодове, што говори да су ти први становници били веома добро упућени у воћарство и калемарство. Нема података о виноградарству у XIX веку али је у XX веку оно доста развијено, па чак и данас има мањих винограда. Ипак, најзначајнија воћка у Дубичу у XIX и XX веку била је шљива која је служила највише за печење ракије, углавном од сорти „Мацарка“, „Тургоња“ и „Белошљива“, а касније и новијих.

Берачи шљива, 60-тих година XX века

Почетком XX века, а посебно између два рата долази до унапређења ратарства, ралицу замењује тучани, па гвоздени плуг. Уместо дрљачења граном или дрвеном дрљачом уводи се гвоздена, појављују се окована дрвена кола за превоз производа, итд. После Првог светског рата почиње ђубрење земље стајњаком и све то утиче на повећање и побољшање ратарске производње.

Дрвена кола натоварена ракијом, 7. деценија XX века у Доњем Дубичу

Пре Другог светског рата у селу је било неколико имућнијих домаћинстава која су се развила по принципу народних сеоских задруга где су се удруживали чланови фамилије у нешто ширу заједницу којом је управљао један од најстаријих или најспособнијих. Традиција породичног задругарства, као облика народног и друштвено економског живота, потиче из средњег века и карактеристична је за Србе који потичу са територије Старе Србије, Косова и Црне Горе. Задругу обично чини или отац са синовима и унуцима, или браћа са децом или братанцима и сестрићима. Таква су, на пример, била домаћинства Душана Дуке Радојичића или Радоја и Павла Вукашиновића, које је предњачило у производњи ракије, вина, меда и других пољопривредних производа (па чак и дувана), као и у модернизацији земљорадње. Статистички подаци из 1963. године показују да је у Доњем Дубичу под њивама било 177 хектара (28,2%), воћњацима 79 хектара (9,8%), виноградима 27 хектара (3,3%), ливадама 4,6%), пашњацима 117 хектара (14,5 %), шумама 252 хектара (31,3%) и неплодног земљишта 62 хектара (7,7%).[15] На бављење

[15] Мирослав Поповић, *Трстеник и околина*, Трстеник, 1968, стр. 183.

пољопривредом као главним занимањем становника Дубича утицали су и географски и климатски услови а посебно ерозиона и бујичарска природа терена, нарочито на левој падини Дубичке реке, што је утицало на квалитет и принос пољопривредних производа. Земљиште је, углавном, 5, 6 и 7. класе, за разлику од оног у моравској долини, па је био потребан велики напор да се унапреди производња. Зато је, после Другог светског рата, у селу, поред земљорадње развијано и сточарство, а посебно воћарство, тако да је Дубич 1965. године имао 10,7 % земљишта под воћем, од чега је 91,5% била шљива, 3% јабука, 2,4% крушка, 1,7% орах, 0,2% бресква, 0,3% кајсија, 0,2% дуња и 0,1% вишња.[16] Под виноградима је било 3,2% од укупног земљишта. Значајна привредна делатност становника Дубича од тог, па до данашњег периода је сеча шума и продаја дрва за огрев, а у последње време се врши и прерада. Шуме су често сечене непланско, понекад и бесправно, због чега стање шума у дубичком атару није задовољавајуће у односу на оно време када су се досељавали први становници и када је било у изобиљу разног дрвећа, највише храста и букве.

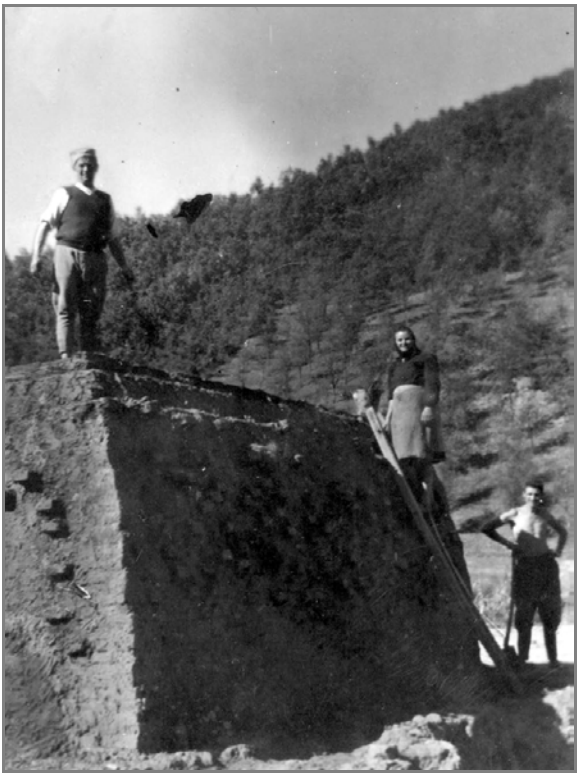

Плантажа дувана, домаћинство Вукашиновића око 1935. године

[16] *Исто*, стр. 243.

У послератном периоду није било много занатлија, забележен је податак да је у селу шездесетих година прошлог века било 4 зидара и 2 кројача. Интересантно је да су поједина домаћинства сама пекла циглу за прављење нових зграда, тамо где је било одговарајуће земље за подизање циглане.

У селу је, некада, било и неколико воденица, које су држали мештани, где се млео кукуруз и пшеница. Најпознатија је, много пре Другог светског рата, била воденица звана „Шошицка“, која се налазила преко пута данашње школе. Познато је да је почетком XX века једну воденицу у Прњавору држао Павле Вукашиновић. Постојала је и „Јакшићева воденица“ у Кривајском потоку, и једна код куће Тодора Тодосијевића. Најдуже се сачувала једна воденица у „Клисури“, километар ниже од уласка у село, коју су саградили Јован и Сибин Радојичић, а у њој је дуго радио Богомир Радојичић. Данас од ње нема ни трага, као ни од било које у Доњем Дубичу.

Печење циглe „на банкет“, Мијајло Ристић, друга половина XX века, Доњи Дубич

Дејан Матић, 2014. године – „Златна мотичица“

Тек после Другог светског рата, изградњом индустрије хидраулике и пнеуматике „Прва петолетка“ у Трстенику, млађи мештани села почињу да се школују за металска занимања и одлазе да раде у тој фабрици, што касније доводи до расељавања и пада броја становника. Мањи број млађих се опредељује за пољопривреду која се модернизује, набављају се трактори и друге машине, изграђују се нове куће, јер и они који су остали да живе у селу а раде у фабрици или на другим радним местима, упоредо раде и све пољопривредне послове. Данашњу привредну слику Доњег Дубича чине домаћинства која се поред пољопривреде баве и другим пословима као што су трговина (Агатоновић, Матић), прерада дрвета (Славољуб Јовановић, Верољуб Ристић, Слободан Симић) и металском индустријом којом се бави приватно предузеће „Златна мотичица“. Њега је основао Милован Жаца Матић, 1991. године. Рад предузећа је, прво, започет у радионици која је била у саставу његовог домаћинства, и како су се послови увећавали и производња све више развијала, 2005. године подигнута је већа производна хала површине 450 m^2 која се налази у центру села. Данас се ово предузеће бави производњом мотичица, приколица, металних конструкција, резервних делова за пољопривредне машине и других производа за домаће и страно тржиште. У њему је, тренутно, запошљено 7 радника, мештана села, а власник предузећа је Жацин син Дејан Матић, који живи у Грабовцу.

Од пољопривредних грана и даље је најзаступљеније воћарство, данас посебно производња малине и купине, шљива, јабука, крушака и другог воћа, ређе сточарство, у чему предњачи Зоран Васић који има стадо од преко 60 оваца, а веома је изражена експлоатација шума и трговина дрвима за огрев. Повртарство је присутно, углавном, за личне потребе домаћинства. Понеко се, још по мало, бави и старим занатима, као, на пример Љубиша Васић ковачким. У селу се појединци баве и неким другим занатима: поткивачким, лимарским, зидарским, кројачким и аутомеханичарским.

ПЧЕЛАРСТВО

Према казивању Велимира Обрадовића, пчелара из Доњег Дубича, становници овог села су одмах по досељавању почели да се баве пчеларством на примитиван начин. Налазили су дрвеће у којем су биле пчеле и део дрвета заједно са пчелињим друштвом би одсецали и преносили близу куће.

Пчелињак Радоја Вукашиновића, око 1970. године

Затим су почели да плету трмке од прућа које је облепљивано блатом и ту су смештали пчелиња друштва. Да би дошли до меда уништавали су пчеле. У то време (крајем XIX века) живео је неки Мица пчелар, из Угљарева, који је имао преко сто трмки. Он је долазио у Дубич и показивао људима како да пчеларе и ваде мед а да не уништавају пчеле. Није било пчеларског прибора, на главу су стављали сито, умотавали се у крпе а од запаљених крпа правили дим. Затим су у дрвене сандуке стављали дрвца и ту смештали пчеле, то су биле претече савремених кошница. Прве праве кошнице појавиле су се после Другог светског рата. Први, и један од најпознатијих пчелара, који је имао праве кошнице био је Радоје Вукашиновић, рођен 1890. године. Он је први набавио центрифугу и пчеларски прибор и увео модернији начин пчеларења.

Одмах за њим са кошницама су почели да пчеларе Михајло Ристић и Живан Обрадовић, рођен 1895. године. Они су били велики заљубљеници у пчеле и та љубав се пренела и на њихове фамилије и потомство. Највећи развој пчеларства у Доњем Дубичу постигнут је у другој половини XX века. Данас, када је смањен број становника у селу много је мање и пчелара. Према истраживањима Љубинка Чабровића, писца монографије *Пчелари и пчеларство трстеничког краја,* на почетку XXI века (2004. године) у Доњем Дубичу регистровани су пчелињаци чији су власници: Вукашиновић Драгојин 55 друштава (умро 2007. године, пчелињак пропао), Вукашиновић Богомир 12 (сада 15, после његове смрти о пчелињаку брине син Верољуб), Атанасковић Будимир, 45 друштава (умро, пчелињак преузео Радован Гаровић, сада има око 70 друштава), Милисављевић Драгослав 11, (умро, пчелињак пропао), Ћирић Петар 2 (умро), Васић Љубиша 6, Радојичић Славко 12, Радоичић Владислав Милко 60, Јовановић Драгослав 20, (умро), Ристић Слободан 32, Обрадовић Велимир 40, Алемпијевић Зоран 4, Симић Ненад 6, Тодосијевић Драгојин 4, Обрадовић Зоран 23, Радоичић Милован 6, Радоичић Милашин 6, а као пчелари из ранијег периода (до 1987. године) помињу се и Милосављевић Драгослав, Мијајловић Драган, Симић Слободан, Симић Милосав, Симић Драгојло, Ристић Драгиша, Обрадовић Миодраг. Међу власницима пчелињака било је и неких који нису из Доњег Дубича а због погодне

пчелиње паше држали су ту своје пчелињаке. Један од њих је покојни учитељ и друштвени радник Будимир Атанасковић који је имао пчелињаке у Богдању и Доњем Дубичу. Радио је са око 50 друштава у Дубичу и стално је експериментисао и вршио истраживања. Објавио је више радова из пчеларске праксе, а посебно је значајна књига *Десеторамна Дадан Блатова кошница – моје искуство* (НБ „Јефимија“ Трстеник, 2001). Према његовим запажањима најмедоносније биљке на овом подручју су багрем, серуша, малина, луцерка, липа, маслачак, глог и разне врсте воћа и трава.

Велимир Обрадовић у свом пчелињаку, 2001. години

НАРОДНИ ОБИЧАЈИ

Народни обичаји су одређивали и разна правила везана за „народну медицину“, живот и здравље становништва. Постојао је неписани закон шта је добро („ваља се) и шта није добро („не ваља се“). Било је и разних празноверица везаних за одбрану од болести, бацање чиња и рашчињење, откупљивање, бајање,

видање, коришћење народних лекова укрштањем магије и народне медицине. Постојало је и народно ветеринарство, брига за стоку колико и за чељад у кући. У народу су живела веровања, гатања, бајања, клетве и здравице, пословице и приречице... Посебно су били занимљиви обичаји везани за славу, свадбу и сахрану, и они су били слични у свим селима у Левчу. Да бисмо дочарали како се некад славила крсна слава, каква је била свадба и како се сахрањивало, а и данас се нешто од тога сачувало, послужићемо се описима Тодора Бушетића:[17]

СЛАВА

Слава у Левчу траје три дана – један дан уочи славе, један дан слава и један дан по слави. Дан уочи славе домаћин даје само вечеру – навече. Гости се зову с ибриком (или буклијом) ракије, уз здравицу. На дан славе пре подне зову се гости здравицом. Седа се за совру, сече се колач и моле се Богу. Пије се ракија. Колач је обично резао домаћин, почињући обред речима: „Простите и благословите, да упалимо Богу и Светоме (име свеца који се слави) свећу.“ Гости одговарају: „Бог и Христос“. Тако три пута. Затим се три пута каде колач и свећа, па гости и непрекидно се понавља „Господи помилуј“. Онда се напија чашом вина у славу, уз речи: „Писмо за помози Боже, ово да пијемо чашу вина за славе и закона; где се ми сетили и не сетили света се слава сетила и на помоћ била; наславила дом живота и здравља, да Бог да. Здрав си.“ Чашу даје колачару а он одговара: „Бог ти дао здравље“. Обично се, при том, певало: „Ко за славе вино пије, Помози му Боже, Помоћле му славе Божје и сам Господ Бог“. Кад се напије у славу онда домаћин узме колач и каже три пута: „Да сечемо Богу и Светоме колач“. Гости одговарају „Бог и Христос“. Домаћин сече колач, прелије унакрсно вином, говорећи: „Отац и Син, и Свети Дух, амин; да се преливају ардови винем, салаши кукурузем, амбари пченицом, кошнице медем, да Бог да“. Окрећу сви колач и понављају „Господи помилуј“. Домаћин и колачар преломе колач и половине колача три пута љубе говорећи при сваком пољупцу „Отац“, „Син“ и „Свети Дух“. Затим се међу собом 3 пута изљубе говорећи „Христос“, „По среди нас“, „Јест, и будет – да Бог да у здрављу“. Половине колача се преломе на четвртине и један комад домаћин (из десне руке) ставља у сито које носи домаћица, са парама (да буде сита година) а домаћица дигне сито у вис (да порасте берићет).

[17] *Српске народне песме и игре из Левча*, СКА, Београд, 1902.

:После тога се пије у крсно име тако што домаћин узме чашу вина и говори: „Писмо за славу и закона, да пијемо сад за крста и крсног имена; где се ми сетили и не сетили, крсно име се сетило и на помоћ било; накрстило род и берићет, дом живота и здравља, да Бог да“ и онда наздрави неком од гостију. Обично два и два певају: „Ко вино пије за Крсно име, Помоз му Боже и Крсно име“. Затим се домаћин и гости заједно моле завршавајући са „Ва имја Оца и Сина и Светога Духа, амин“. На крају домаћин каже:“ На здравље молитва“ а гости одговарају:“ На здравље и срећна слава“, рукују се и почињу са славским ручком. Руча се уз здравице (богорадање) и певање славских песама.

Испраћај у војску Радомира Алемпијевића, 1939. године

СВАДБА

Обично је наводација уговарао сусрет момка и девојке, односно њихових родитеља, на сабору, најчешће код цркве. То се звало први оглед. Ако су заинтересовани онда долазе с момком девојачкој кући на даље договоре, и то се звало други оглед. Момак

даје белеī девојци (дукаше), оīласи се пуцањем из пушке и уīовори дан прошевине. На тај дан младожењини родитељи умесе поīачу, позову најближу родбину и иду код пријатеља. Он их дочекује са поīачом на коју се стављају дукати, то су девојачке паре. Тада се уīовара дар од момка девојци и поīађа се свадба. Сви īости добијају дар а девојачки īости доносе час(т). На дан свадбе младожењини родитељи умесе поīачу и са чутуром вина иду код кума да īа зову, а затим и староī свата, девера, војводу и барјактара. Сви се они у сватовима зову старешине – чинови. Сви чинови доносе част, а стари сват прасе и вино, девер циīеле и прстен. Свако добија на дар по кошуљу. Девојачки родитељи зову сватове чутуром, да испрате девојку. Иде се за девојку, īевају се свадбене īесме. Кад дођу девојачкој кући прво у авлију уђу војвода и ђувеīлијски и старосватски момак. Они се зову муштулуīције. Војвода пружи кићену буклију оцу девојачком и каже: „Изволте пријатељу, здравицу“ а пријатељ врати здравицу по сватовима. Пева се „Пријатељ Боīа моли, амин, амин“. Затим пију здравицу старешине и за свакоī се īева, зависно од чина, на пример „Стари сват Боīа моли, амин, амин“. Сватови улазе у девојачку авлију, здраве се и седају, старешине уврх совре. Дају се дарови, сече се колач, пије се и īева „у славу“. Пријатељи ломе поīачу у знак измирења и почиње ручак, уз īевање свадбених īесама. Једна од девојака носи везену мараму у које сватови везују по пару, то је девојкама зарада. Онда се изводи девојка из куће. Изводи је брат, на рамену носи дар добијен од сестре. Опали се из пиштоља, да се оīласи извођење девојке. Брат и млада изљубе све сватове, на крају се брат пољуби с девером и преда му младу. Девер прстенује снаху, īоворећи трипут: „Опростите и благословите, да прстенамо снају“, а сватови одīоварају: „Да је просто“. Млада састави длanове са раширеним прстима а девер такне прстеном свака од два младина састављена прста и три пута обнесе прстен око њених руку па īа натакне на средњи прст њене десне руке. Млада обује нове циīеле, оīрне девера црвеним „јапунцетом“ а девер оīрнут пође ка истоку, скочи и збаци īа са себе. Онда девер и млада пољубе девојчиноī па младожењиноī оца у руку, затим све старешине редом, па све сватове. Ручак се завршава, млада се опрашта са укућанима и родбином, пење се у кола и иде се на венчање у цркву, па код младожењине куће, īде их дочекује домаћин. То није младожењин отац неīо неко друīо лице које одреде за старешину. Пије се здравица и īева се „Домаћин Боīа моли, амин, амин“. Улазе сватови. Младој се да сито са житом

које она баца по сватовима (а у новије време је обичај да сито баци на кров куће). Дају јој и јабуку у којој је пара и она измахује па је баци у сватове да је нека девојка ухвати. Онда доведу једно дете од 3 до 4 године, наконче, млада га трипут подигне и пољуби, и да му дар (да би рађала децу). Млада силази са кола, дају јој сланик да посоли лонце а војвода разбије лонац са водом поред свекрве. Затим се руча, дају се дарови, пева се и игра. Ноћу војвода украде сваком по неку ствар, и ујутру то откупљују, за мале паре, што се даје младој. Другог дана остају старешине док не дођу из младине куће у походе и заједно ручају. После неколико дана из младожењине куће иду са младом у госте код њезиних родитеља.

Младенци, Љубиша и Драгица Милосављевић

(Младожења је на свадби богато искићен цвећем од шурњаја и свастика а војвода се познаје јер носи чутуру са вином и око главе венац, као и посебну, искићену капу. Војвода збија шале, а другог дана по свадби пошне се на кућу и зове госте на ручак а онда узме сито и за време ручка га наднесе сваком сроднику над главу дајући му неко име, или надимак, које млада мора да запамти. На пример: Голубе, Девере, Соколе и сл.)

Сеоски момци на свадби, око 1950. године

САХРАНА

Чим неко умре запале му свећу вошаницу, домаћица или неко други почне да кука испред куће, долазе комшије, купају и наређују мртваца. Метну му нову капу, повежу му вилице, обују му нове чарапе без обуће, и ново одело. Затим га ставе на сто и покрију платном а труба са које је платно одсечено мора да стоји на крову од куће док не прође сахрана. Мртвац се ставља у сандук а сандук на сто. Долази народ, пале свећу и говоре „Бог да прости“. Ако неко умре без свеће ударе га неким сечивом у чело или врат да га „начну“ (да се не повампири). Мртвацу код главе стављају у

сандук цвеће, воће, дарове (у новије време новац). Преко покрова укрсте црвен свилен конац, од рамена до палчева, а оба конца пролазе кроз бушну сребрну пару. У сандуку су му везане и руке и ноге, а кад га спусте у гроб, одреше га, закопају, и сваки од присутних баци по грудву земље у гроб. Жене кукају и наричу, набрајајући истом аријом разне нарицаљке (После тога три јутра иду на гроб, на гробу деле ручак). После сахране сви иду кући умрлога на вечеру (трпезу). За време вечере пију и богорадају: „Бог да прости (име умрлога); Бог да живи живе; по шкрбости радости". Тако се зове и на дању прве суботе и на 40 дана, пола године и годину.

Опело на сахрани Велимирке Симић, око 1960. године

Ове обичаје, Тодор Бушетић је забележио крајем XIX века. Они су, несумњиво, били идентични са обичајима у Доњем Дубичу који су трајали до друге половине XX века, чак сам понешто од тога и ја запамтио из детињства. Они постоје и данас у неким назнакама, у много сиромашнијем и искварењем облику у односу на старе. Можда је старом облику најсличнија сахрана умрлог, док је слава доста упрошћена а свадба сведена на венчање у цркви (раније само у општини) и свадбено весеље.

ДРУШТВЕНИ ЖИВОТ У СЕЛУ

Поред ова три најзначајнија догађаја у животу народа левачког краја интересантни су били и други обичаји приликом прославе верских празника или одређени обреди везани за рођење, живот и смрт у породици. Најважнији су, свакако, Бадњи дан, Божић, и Васкрс. Ови празници су у приличној мери сачували своју изворност иако се данас славе у другим околностима, у модерном амбијенту који се доста разликује од од оног крај огњишта у кући „чакмари“.

Треба поменути и Повојницу, Задушнице, Ђурђевданске обичаје, Јеремијин дан, Материце, Оцеве, Детињце, Богојавце, Сретење, Младенце, Заветине, Покладе, Додоле, Литије и друге празнике које су пратили разни обичаји, данас готово заборављени. Сеоска слава – богомоља у Доњем Дубичу је друга Тројица, односно други дан празника Силаска Светог Духа. На тај дан, некада, вршени су обреди крај записа и литије. Данас, свако домаћинство у селу слави тај празник као славу.

Некада давно су се одржавале и седељке. Важан догађај је била и испратница – одлазак регрута у војску.

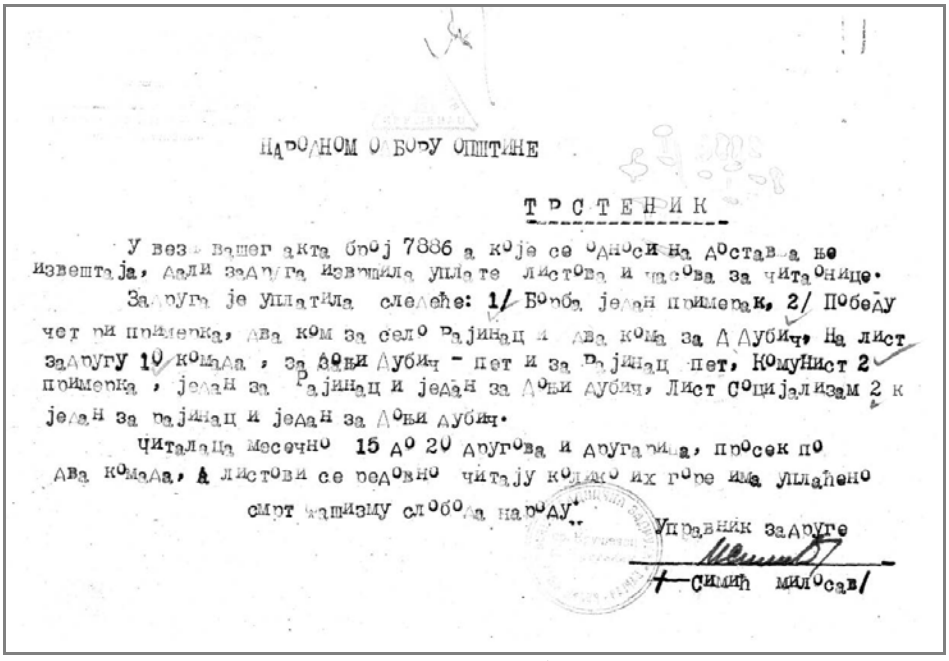
У данашње време стари обичаји су ретки, сви ови догађаји се обележавају у духу модерног доба и, као што је речено, у многоме су осиромашени и искварени.

Данас у Доњем Дубичу нема људи који се сећају мелодије или текста изворних народних песама, које су певане на седељкама и прелима. Последњи „чувар“ усменог народног блага био је Радоје Милисављевић. Он је знао да отпева већи број народних лирских песама, неке од њих сам прибележио и неколико објавио у часопису „Расковник“, 1985. године. Овде наводим једну:

У БАШТИ МИ ЗУМБУЛ ЦВЕТА

У башти ми зумбул цвета
Ја га не берем.
На зумбулу славуј пева
Ја га не чујем.
Кроз башту ми чесма тече
Ја је не пијем.
Покрај чесме драги шеће
Ја га не љубим.

Нема много трагова о постојању књижнице и читаонице у Доњем Дубичу. Ипак, у историјском архиву у Трстенику сачувано је неколико података. Из Евиденције о народним књижницама и читаоницама на територији НОО Трстеник (стање на дан 1. фебруара 1956. године) види се да је У Доњем Дубичу постојала књижница у основној школи са 267 књига, која ради недељом, са 1 књижничаром који ради добровољно. Читаоница је била у саставу земљорадничке задруге и на њеном буџету. Из другог документа се види да је 1957. године Задруга у Дубичу уплатила неколико листова за читање, а из следеће евиденције о књижницама и читаоницама на територији НОО Трстеник види се да је 1958. године Доњи Дубич имао књижницу у школи која је бројала 190 књига, имала 15 уписаних читалаца који су прочитали укупно 24. књиге. У извештају СО Трстеник упућеном Заводу за статистику у Краљеву, 1964. године, наведена су села која имају библиотеке, и међу њима, Рајинац, Горњи Дубич, Доњи Дубич и Лободер. Нисам нашао податак до када је радила књижница или библиотека у Доњем Дубичу и шта је даље било са њеним књижним фондом.

НАРОДНОМ ОДБОРУ ОПШТИНЕ

ТРСТЕНИК

У вез[и] Вашег акта бр[ој] 7886 а ко[је] се о[дно]си на до[ста]ву не извешта[ја], дали задруга извршила уплате листова и часо[ва] за чита[о]нице. Задруга је уплатила следеће: 1/ Бо[бо]ј један примерак, 2/ Побе[ду] чет ри примерка, два ком за село Рајинац и два ком за Д Дубич, На лист задругу 10 ком[ада] , за Доњи Дубич - пет и за Рајинац пет, Комунист 2 примерка , један за Рајинац и један за Доњи Дубич, Лист Социјализам 2 к један за Рајинац и један за Доњи Дубич.

Читаоца месечно 15 до 20 друго[ва] и друга[ри]ца, просек по два ком[ада], а листови се редовно читају колико их горе има уплаћено смрт фашизму слобода народу!

Управник Задруге

/ Симић Милосав/

Извештај Милосава Симића, 1957. године

У другој половини XX века, највише у његовој шестој и седмој деценији, одржаване су игранке у сали задружног дома, обично суботом увече, у зимским месецима. Почињале су у вечерњим а трајале до јутарњих сати. На игранке су долазили и млади и стари, старији би поседали на клупе поређане уз зидове, а у средини је играло коло. Чувени свирачи из Доњег Дубича били су Пера (Ћирић), хармоника и Радојка (Радојичић), бас (контрабас). Памте се и хармоникаши из околних села: Кица из Горњег Дубича, Живадин из Мијајловца, Слава из Сугубине. Касније је у Дубичу на игранкама свирао хармонику и Зоран Ристић. Поред играња у колу, певале су се изворне народне и новокомпоноване песме. Игранке су биле прилика за младе да се упознају и заљубе а за старије да осматрају шта се ради и да препричавају догађаје.

Хармоникаш Пера Ћирић

Зоран Ристић

Када је крајем шездесетих година село добило струју, на бини (позорници) сале задружног дома постављен је телевизор и народ је долазио да гледа популарне тв серије или преносе

важнијих спортских и других догађаја (сећам се како је цело село седело у сали док је преношено прво спуштање људи на месец). Поред игранки било је и сабора, односно игранки на отвореном простору, на дан сеоске богомоље (у Доњем Дубичу на другу Тројицу, испред задружног дома), а „најчувенији“ сабори су били у Љубостињи, Превешту, Риљцу, Каленићу, Мијајловцу, Грабовцу (Топољак), Попини. На саборе, који су доприносили упознавању младих и склапању бракова, долазили су и млади и старији, из неколико околних села, раније пешице или чезама, а затим аутомобилима све док село није изгубило и тај лепи народни обичај који је замењен кафићима и дискоклубовима.

У селу су седамдесетих година прошлог века чешће организоване и приредбе у сали задружног дома. На њима су учествовали мештани села који су имали дара за рецитовање, глуму, певање и свирање. Било је и такмичења певача аматера а у селу је постојала и мања драмска дружина која је припремила и извела неколико позоришних комада. Највећи успех била је представа „Јазавац пред судом“ Петра Кочића, са којом је Дубич учествовао у манифестацији „Такмичење села“, седамдесетих година XX века.

„Јазавац пред судом“: Тодор Тодосијевић и Милош Миловановић

Једно од омиљених места свих Доњодубичана, седамдесетих и осамдесетих година прошлог века била је продавница у Задружном дому, на спрату, до које се стизало уз дрвене степенице које су се завршавале мањом терасом, где је било згодно место за седење и разговор уз пиво. У продавници је радио чувени Момчило Агатоновић „Јоча“, па се говорило – идемо код Јоче у продавницу. Ту су се, често, збијале шале, препричавали догађаји али и уговарали послови. Продавница је била снабдевена мешовитом робом, било је за сваког по нешто, а за децу је био посебан доживљај кад су их родитељи слали у куповину.

На тераси Задружног дома

У истом ходнику испред продавнице налазила се месна канцеларија а у продужетку нивоа велика сала за игранке и приредбе. Испод је био велики задружни подрум са канцеларијом. Као подрумар радио је, дуго година, Бранислав Симић. И подрум је представљао важно место у друштвеном животу мештана, ту се трговало вином и ракијом, откупљивана је стока, грожђе и разни производи. У подруму су биле огромне бачве, каце, бурад, пумпе за претакање, муљаче и пресе за грожђе, а

испред велика „сточна“ вага. Тако је било док је задружни дом, изграђен рукама мештана у најтежим временима после рата, живео пуним животом. Данас је његова слика жалосна, подрум је празан, инвентар уништен, продавница више не ради а сала пропада услед прокишњавања крова. Вероватно се не зна ни ко је власник читаве зграде која симболично пружа слику пропадања и растакања српског села, јер скоро у сваком мањем селу данас постоји по један овакав „дом културе“.

Пред подрумом Задружног дома: Пера Ћирић, Миладин Милисављевић и Бранислав Симић

У Доњем Дубичу се и данас сачувао обичај слављења пољске славе, на празник Светог апостола Марка, о чему је било речи, као и обичај окупљања мештана и прослављања празника Светог Саве, у сеоској основној школи.

Треба овде поменути и разне видове кућних окупљања, посебно у зимским месецима, док није било телевизије. Тада су старци причали разне приче или песмице за децу а било је и сеоских „песника“, међу којима је најдаровитији био Мија Симић. Мија је измислио доста песама у римованом облику у којима је опевао разне догађаје из сеоског живота. Сећам се да је једну песму почињао рефлексивним стиховима: „Да л’ те има

сређо, где гођ по буџака/ Ја ли по буџака, ја ли по сокака...“ Знао је да свира у „ћемане“, био је духовит и весео човек који је свима остао у лепом сећању.

Лево Крста Петровић, трећи Иван Петровић, четврти Мија Симић

Поред ових обичаја неки посебан културно-забавни живот у Доњем Дубичу није постојао али је некада, како причају старији, било разних „чобанских“ игара, као што су козање, гучкање, винца са капом, иде маца око тебе, бацање клиса, бацање камена с рамена, труле кобиле, зу, жмурке, купкање, каишање а у кући играње карата, мице, ређе домине. Слабо се читало, тек после Другог светског рата, са развојем села и школе, читају се књиге или новине, данас се користи и интернет.

СПОРТ

Што се тиче спортске културе у Доњем Дубичу могло би се рећи да она није довољно развијена али да су се млађи становници бавили разним облицима спортова. Нема података о

периоду пре Другог светског рата, као ни о послератном периоду али је познато да је од седамдесетих до осамдесетих година прошлог века спортски живот у селу био доста развијен. У то време организоване су сеоске олимпијске игре на општинском нивоу у којима је редовно учествовао и Доњи Дубич. Такмичили су се у разним спортским дисциплинама: фудбал, одбојка, стони тенис, атлетика, надвлачење конопца, итд, у чему су постизали запажене резултате. Фудбал се, иначе, играо на школском игралишту, као и одбојка, док је у сали задружног дома игран стони тенис. Једно време у Дубичу су одржавани и турнири у фудбалу на којима је учествовало више села. Последњих година, екипа „Златна мотичица“ из Доњег Дубича редовно учествује на општинским турнирима у малом фудбалу који се одржавају у Трстенику. Треба поменути и шах који се дуго година играо у сали Задружног дома.

ОБРАЗОВАНИЈИ ЉУДИ

У погледу писмености, од старијих људи, предњачио је Радоје Вукашиновић, који је први завршио четворогодишњу основну школу и био први описмењени сељак из Доњег Дубича. Посебно је унапредио своје домаћинство са братом Павлом, развијао је воћарско-виноградарску производњу, био је први напредни пчелар који је користио стручну пољопривредну и пчеларску литературу, пратио политичке и друштвене догађаје а и сам се бавио политиком, редовно куповао новине („Политику“ и „Политикин забавник“). Био је, за време Другог светског рата, и председник рајначке општине. Важио је за угледног и строгог сеоског домаћина, у чију кућу су долазили многи гости из села и града.

У периоду послератне власти посебно се, разним видовима активизма, истицао Милосав Симић (1922-2007), који је преко 20 година био активан друштвено-политички радник. Од 1948. до 1954. године био је секретар партијске ћелије у Доњем Дубичу, одборник Народног одбора општине у Рајинцу, затим и председник те општине од 1952. до 1955. године. Од 1950. до 1962. био је члан Општинског комитета Савеза комуниста а једно време и члан Среског комитета СК у Трстенику. Радио је као управник

задруге у Доњем Дубичу која је 1961. године припојена трстеничкој „Слоги“, на ком месту је дочекао пензију. Био је и преко 20 година одборник у СО Трстеник. Остао је упамћен као човек који се предано борио за развој Доњег Дубича и околних села у време социјалистичке изградње села.

Радоје Вукашиновић

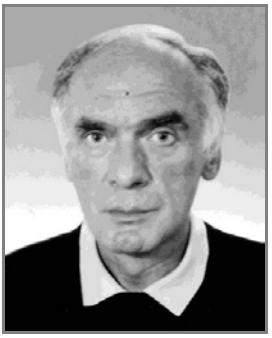
Милосав Симић

Млађе генерације дале су доста писмених и образованих људи, од којих се неки помињу и у овој књизи. Један од њих је и Драгутин Алемпијевић (1937-2004), инжењер машинства, који је обављао дужност председника Скупштине Општине Трстеник. Рођен је 1937. године у Доњем Дубичу. Основну школу учио је у Доњем Дубичу и Трстенику, а Средњу машинску завршио у Трстенику. Из радног односа завршио је и машински факултет у Београду. Запошљен је био у „Првој петолетки“ у Трстенику, најдуже као директор Фабрике алата.

Био је председник Народне омладине Општине Трстеник и председник Скупштине Општине Трстеник од 1982-1986. године.

Драгутин Алемпијевић

Радосав Симић

У његовом мандату председника изграђен је велики број објеката: Зграда ЕПС, Зграда Ауто-мото клуба Трстеник, Зграда Медицине рада, „Мивела“ и саграђен Бетонски мост у Трстенику. Живео је у Трстенику, где је умро и сахрањен на Новом гробљу.

Из Доњег Дубича је и учитељ Славко Радојичић који је завршио Учитељску школу у Врању и радио у основној школи „Миодраг Чајетинац Чајка“, где је важио за врло угледног просветног радника.

Податке о селу прикупљао је и поштар Миодраг Миша Обрадовић (1943-1998), доста образован мештанин Дубича. Служио је војни рок у „плавим шлемовима“ у Египту, дописивао се са Индиром Ганди, био члан библиотеке, читао књиге, пратио политичке догађаје и знао доста података из разних области.

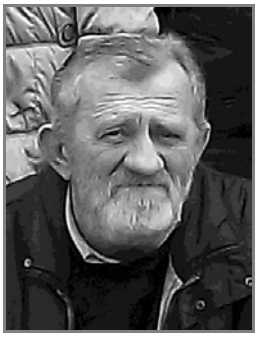
Од рођених у Доњем Дубичу, поред Драгутина Алемпијевића, више или факултетско образовање стекли су: Радосав Рада Симић (1949-2012), који је завршио машинство и радио у Београду, где је и живео. Сахрањен на гробљу у Дубичу.

Славко Радојичић

Миша Обрадовић

Радиша Јовановић

Марко Милисављевић

Радиша Јовановић, рођен 1957. године, завршио је средњу школу унутрашњих послова у Сремској Каменици, затим Вишу школу за социјалне раднике и Дефектолошки факултет у Београду. Уписао је и постдипломске студије на Правном факултету у Београду, које није завршио. Дуго година радио у МУП Републике Србије, а сада је власник, оснивач и директор приватне агенције за заступање и осигурање „ПМП“ у Београду. Радиша, са супругом Горданом, живи у Београду, имају ћерке Катарину и Ивану, и унука Вука.

Средњу школу унутрашњих послова у Сремској Каменици завршио је и Марко Милосављевић, који је живео у Крагујевцу. Био је познат као успешни спортиста у каратеу. Умро је 2014. године.

Верољуб Вукашиновић је завршио студије југословенске и опште књижевности на Филозофском факултету у Новом Саду.

Пореклом из Доњег Дубича је и Дејан Радојичић, бродарство, у току 2010/11. године директор фабрике Наменске производње при Холдинг компанији „Прва петолетка“.

Има и доста младих који се сада школују а пореклом су, по очевој или мајчиној линији, из Доњег Дубича. Један од, свакако, најписменијих људи у Доњем Дубичу је и сеоски учитељ Стојадин Николић, док је посао шефа месне канцеларије дуго година обављао Вукашин Матић (1954-2012).

Поред њих, већи број млађих мештана је завршио средњу школу, углавном машинске струке, од којих је већина радила или ради у „Првој петолетки“. Ретким занимањем оптичара, у Трстенику, баве се Зоран и Владимир Алемпијевић, који живе у селу.

Вукашин Матић

Жаца Матић

Један од важних људи у савременом животу Доњег Дубича је Милован Жаца Матић који је основао приватно предузеће „Златна мотичица“, запослио неколико мештана и започео малу привреду у овом пољопривредном крају. Он је сада и председник Месне заједнице Доњи Дубич.

Овим не бих желео да наведена имена посебно издвајам као значајне личности Доњег Дубича, већ само да укажем на образовну структуру оних који су рођени и одрасли у једном селу одакле није било лако стићи до факултетске дипломе. Сами мештани памте многе занимљиве и значајне ликове људи из овог села који нису могли да се школују али су били одлични домаћини, пољопривредници, пчелари, виноградари и воћари, мајстори разних заната, али се памте и свирачи, шаљивџије и духовити људи које одликује брдска оштроумност и сналажљивост.

ГОВОР

Доњи Дубич припада косовско-ресавском говорном дијалекту. Природу овог дијалекта најбоље је проучио лингвиста др Душан Јовић, пореклом из Стубла. У докторској дисертацији *Говор тршт̄еничкоī краја,* одбрањеној 1965. године у Новом Саду, он је дошао до закључка да говорни елементи овог подручја упућују на то да је највећи део становништва дошао у ове крајеве миграцијама косовско-метохијске струје.

Акценатски систем Левча има углавном три акцента – краткосилазни, дугосилазни и дугоузлазни. Инфинитив је скоро нестао.

Говор овог подручја, као и читав косовско-ресавски дијалект, проучавали су Вук Стефановић Караџић, Јован Живановић, Љуба Стојановић, Глиша Елезовић, Александар Белић, Павле Ивић, Асим Пецо, Бранислав Миланović и други научници језикословци. Истраживањем и бележењем овог говора на терену бавили су се и етнолози: Тодор Бушетић, Станоје Мијатовић, Вук Караџић, а најопсежније Милан Ђ. Милићевић.

У његовој књизи *Кнежевина Србија* (књига 1) дате су карактеристике левачког говора:

У свем јагодинском округу говор је ресавски, а можда је упутније било назвати га левачким, али је оно име наденуо поштовани отац нове српске књижевности, па га држимо и ми.

У том говору најобичнија особина јесте другојачији акценат, нпр: говорити, косити, копати, ливада, Морава; – Јован, Милан, Маринко, итд.

У неких именица женског рода трећи и седми падеж свршавају се на е, *на пример: Ударио га по глав**е**; дао је белег девојк**е**; седео до поноћи у механ**е**, био је васдан на њив**е**, итд.*

*У неким именицама мушког и средњег рода шести је падеж на **ем**, место на **ом**, на прилику: „Идемо ми с поп**е**м, он**е**м бре**е**м, а ов**е**м овуда Турци; ти матор, па си пристао да се играш с дете**т**ем,“ итд.*

*Седми падеж множине нема завршетка **ма** а и **х** се стопило, па се говори просто: „Све му по рук**а** чупа ка у вука; ударио га по ног**а** те га осакатио“; а реч торба има **тораба**: тражих по **сви тораба**, па нигде мрве хлеба.*

*Чело, око, уво добијају наставак **ет**, те имају: **челета**, **окета**, **увета**, итд.*

*У придева су наставци с **е** место с **о** и **и**, нпр. Добр**е**м човеку, у поцепан**е**м гуњу, с вредн**е**м момк**е**м, итд.*

*У поређењу се чује: Стар**ej** м. старији, паметн**ej** м. Паметнији, рђав**ej** м. рђавији, а други опет: жив**ши** м. живљи, скуп**ши** м. скупљи, крив**ши** м. кривљи, туп**ши** м., тупљи.*

*Лична заменица **ја** има у шестом падежу: **Моном** м. мном. – Лична заменица трећег лица, женског рода, има у трећем падежу **ње** м. њој, нпр: **Ње** не помаже а је карао а миловао; **Ње** је грехота што год купити, јер ништа не уме да чува.*

У множини, лична заменица у трећем падежу има и ***ни*** *и нам; на прилику: Да* ***ни*** *хоће кмет дати човека, да* ***не*** *проведе прек****е****м путем у Калениће; – Ако би* ***ни*** *власт додала чколу у селу, било би* ***ни*** *много лашње за децу, итд.*

Показне замернице: Овај и тај, говоре само овако: ***Ова*** *човек,* ***та*** *брег, а нема на крају* ***ј****.*

*У глаголима се чује: Ис****т****и и* ***ис*** *м. ићи (ити);* ***изес****ти и* ***изес****; чак: радити има* ***радис****ти и* ***радис****: дако ћемо ура****дис*** *што ово до поклада; место наћи чује се:* ***нас****ти и* ***нас****, нпр.* ***Насћемо*** *што за ручак у Љубостиње. Тевамо* ***нас*** *кмета код куће, па ће ни он казат пут, итд.*

*Глаголи: одобравати, подигравати, подбадати, имају у трећем лицу једнине: одабр****аје****, подигр****аје****, подбад****аје*** *га, итд.*

А начин неодређени је обично без ***и*** *на крају, на прилику: читат, писат, говорит, сећ, казат, послат, итд.*

И овуда се чује: ***Прокај*** *место* ***покрај****,* ***гадље*** *м. гајде,* ***Гарвило*** *м. Гаврило,* ***Гарван*** *м. Гавран,* ***Гарва*** *м. Гавра, итд.*

Девојке из Дубица у порти манастира Каленић, око 1950. године

Особине говора из наведених примера сачувале су се код старијег становништва Доњег Дубича, млађи долазе у контакт са књижевним језиком или под утицајем медија нарушавају изворни дијалект. Све се више губи и изворна лексика, многе старе речи убрзано нестају из језика, као што и предмети или појмови које су означавале нестају из употребе и живота. Због тога наводим неке од старијих речи, међу којима је доста и турцизама, а које још увек нису заборављене:

Абер/а - глас, вест
авељаче/а - ситна стабла конопље
ајат/а - вајат, предворје
ајдук/а - справа за вађење ракије од тикве, врг
аков/а - мера за запремину
амбар/а - мања зграда од дрвета за смештај жита
антерија/е - део одеће, слично гуњу
антрз/а - дрзак, несташан
аршин/а - мера за дужину
арпацик/а - семе црног лука

Бабацик/а - део дрвених кола
банак, на банак - начин копања земље
бас - музички инструмент, контрабас
бедричка/е - врста крушке
белина/е - врста грожђа
бељојка/е - младо стабло конопље
бешик - колевка
босиљак, босиок/ка - врста цвећа
брадва/е - столарска алатка, за дељање дуга и сл.
брдило - део разбоја
брођ/а - биљка од чијег корена се прави фарба за бојење тканина
бувађ/а - биљна штеточина, на купусу
бубан/а - плићи бунар, извор
бубина/е - змија
будак/ака - направа за копање земље
будачара/е - шири будак
будимка/е - врста јабуке
буклија/е - чутура

бунтрук/а - дрвени, обично храстов дирек, део ограде
бучук/а - дрвена посуда у коју се сипа зоб
брана/ане - справа за дрљачење земљишта;прави се од кољa и грања
билета - делови кола
бичкија/е - врста ручне тестере

Везиоц/а - онај који везује пшеницу у сноп
вепар - мужјак свиње
вериге/а - јачи ланац изнад огњишта
витло/а - цилиндрична направа од дрвета за намотавање прeђе
восковарина/е - остатак после топљења воска
врзина/е - ограда од трња или шибља, на њивама
врљика/е - хоризонталне мотке на дрвеној огради
вунија/е - левкаста дрвена посуда за сипање ракије у бачву

Гајде/а - музички инструмент
гица/е - чокот
главчина/е - део точка на колима
горгин/а - врста цвећа, георгина
гужва/е - део ралице, од прућа
гумно/а, гувно - место где се врше
главница - болест пшенице, зрно се претвара у црну брашнасту масу
гар - болест кукуруза, уместо зрна ствара се црна маса
гредељ/а - део ралице
грапчевина/е- врста грожђа
гушобоља/е - болест животиња
голаћ/а - врста пужа без кућице, сиромах
гуња/е - део одеће, гуњ
грабеж/а - напад једног пчелињег друштва на друго

Двиска - назив за младу овцу
дипле - музички инструмент од зовиног дрвета
дрвљаник/а - место у дворишту где стоје дрва
дромбуље/а - музички инструмент
дрљача/е - савременија направа за дрљање земље

дуга/е - обрађена дашчица од које се праве буре, бачва или каца

дулек/а - врста тикве

дулејка (лејка) - тиква за воду, од ње се прави музички инструмент

дут/а - morus nigra, дуд

Ђеке/а - одело

ђуда/е - врста женске блузе

Ектер/а - мера за површину, хектар

(ј)ендек/а - јарак, канал у земљи

Заира/е - храна (турцизам)

завијача/е - врста женске сукње

загрепци/загребака - неишчупана вуна с гребена

запињача/е - део разбоја за ткање

засочица - кључаница

застељача/е - узица којом се везује вређа

зељаник/а - хлеб од печених коприва и зеља

Јарам/рма - део кола

јармењача/е - део јарма

јарина - острижена вуна од јагњета

јеге/ јегета - фина турпија за метал

јелече/та - део одеће, прслук

јечмача (јечмарица) - врста крушке

југовина/е - јужни ветар који топи снег

Кадивица/е - врста цвећа

(т)каница/е - део одеће, обавија се око паса

казаница/е - место где је смештен казан за печење ракије

каленица - дрвена чинија

калкан/а - део кола

калуђерка/е - врста крушке

камара/е - елипсасто зденути снопови пшенице

канура/е - опредено плетиво

канџија/е - врста бича (канџијара - погрдни назив за жену)

каравија/е - врста баштенског цвећа

кокошарник/а - место где бораве кокошке

конопљара/е - место (њива) где се гаји конопља
комушина/е - омотач (кора) код лука, ораха или кукуруза
кош/а - место од дрвета за смештај пшенице
копања/е - већа дрвена посуда у облику кашике којом се вади џибра из казана
котлац/а - нитна жица (кад се „уводи“ прђа)
коштурац/ца - коштица
клапина/е - спољашња зелена кора ораха
клапна/е - гумена заптивка
клапуша/е - метални рачвасти део јарма
кланет/ета - музички инструмент, кларинет
козлац/а - део ралице
колачара/е - врста јабуке
колесник/а - наставак двоколице, може бити и ракљасто дрво са пречагама
кондир/а - орезана лоза „на кондир“
косило/а - дрвени део косе
кракови/а - делови кола који придржавају руду
кривуља/е - део кола
крмача - назив за стару свињу
крстина/е - унакрст сложени снопови пшенице, са класовима унутра
кудеља/е - преслица, у облику дрвене лопате
кушак, кушаци - дрвене пречаге на колима

Латна/е - летва за кров
лежак/а - врста пасуља
ложица - дрвена кашика
лопар - даска за развијање кора
лопарица/е - део ралице
лотре/ лотара - решеткаста дрвена платформа на колима
лемез/ја - дугачке гране неког дрвета које се пребацују преко стога сена
лето - отвор на кошници кроз који улазе и излазе пчеле
литра/е - мера за тежину
лопарица/е - део ралице
лупна/е - дрвена посуда за сипање џибре у бачву

Маљурке - стабла конопље која се беру на крају
маточина/е - врста баштенског цвећа

метиљ/а - паразитско обољење код оваца
млатач/а - дугачак прут (преко 5 m) којим се млате шљиве
мотовило - ракљасти штап за намотавање пређе
мочило/а - место у реци где се потапају конопље
музике - усна хармоника
муљач, мецгаљ/а - дрвена полуга за муљање грожђа

Нераст - мужјак свиње који се оставља за приплод
навиљак/а - мања гомила сена која се подиже вилом
наглавак/ка - доњи део плетене чарапе
нагрљак/ка - горњи део плетене чарапе
наложник, налагач - онај ко скупља руковете пшенице за дењење
наплат/а - спољни део точка
нарамак/ка - већа количина дрва која може да се понесе
нађве - већа дрвена посуда овалног облика, за мешење теста
нити - конац од тежине који се користи у ткању

Обрамњача (обрамица)/е - дрвена справа за ношење терета
обојак/ка - део обуће
обувачи/а - каишеви којима се везују мушки опанци
овчарица/е - врста крушке
озимци/озимака - ситни кромпири за сејање
ока/е - мера за тежину
оплен/а - део кола који се окреће око осовине
орница/е - земља која је орана
основа - затегнут конац на коме се тка
(о)строшка/е - врста примитивних мердевина
оштриљ, оштрик/а - оштрица мотике
отела/е - врста грожђа
откос/а - ред покошене траве

Пармак(паок)/а - део точка
пакчина - дрвено тело рендета
пачавра/е - крпа
пачалук/пачалука - део обуће
пастрма - свиња која се тови за зиму

педаљ/дља (пед) - мера за дужину

пепелница - гљивично обољење винове лозе

плаз/а - део ралице

пласка/е - сено које се вилом избаца на стог

плиска/е - врста птице

пијук/а - крамп

пирајка - лопатица за бељење платна од тежине или лана

пламењача/е - биљна болест

пласт/а - уобличена гомила сена

плуг земље - мера за површину, површина која се пооре за један дан

повесмо/а - већи смотуљак тежине (од конопље)

по(врезло)/а - дршка на бакрачу

подмашке (подношке) - део разбоја који се покреће ногама

поздер/а - подлога од остатака конопље („ужива ки пас на поздеру“)

поплет/поплета - техника плетења са једном иглом

потка - конац који се провлачи, у ткању

пржевина/е - измрзла земља, погодна за сејање

прљуша/е - неплодно земљиште

притка/а - тања дрвена мотка

приткаш/а - врста пасуља

прошје/а - коље за дрвену ограду

прстенак/ка - врста баштенског цвета

Разбој - направа за ткање

ракља/е - комад дрвета рачвастог облика, део ралице

ралица - примитивно конструисана справа за орање земљишта, претеча плуга

рампов/а - велико столарско ренде

ракуница/е - део ралице

раоник/а - део плуга или ралице

рабош/а - краћи комад дрвета са урезима за мерење јачине алкохола

ренде/ета - врста столарског алата

риљ/а - направа за риљање земље; тело је од дрвета,а оштрица од метала

рој/а - пчелиња заједница у кошници или дрвету

руда/е - део шинских кола, у облику цилидричне дрвене греде

руковет, руковељ/а - пожњевена количина пшенице која се хвата руком

рукуница - део на ралици који служи да помоћу њега ралицом управља човек

рукатка/е - исто то на плугу; дрвена ручица на коси

Салош (кош) - дрвена грађевина за смештај житарица

садиљка/е - дрвена алатка за сађење паприке

сантрач/а - дрвена направа за вађење воде или земље при копању бунара

сач - земљана посуда за печење хлеба или припремање хране

сацак/а - направа која држи лонац изнад ватре, обруч и три ножице

свирајче - музички инструмент, фрула

свракуље/а - део дрвених кола

сврдло (сврдао) - столарска алатка

сврдачка/е - танко дрво у облику прута које се умеће у чунак за ткање

скопљанка/е - врста јабуке

славуљ/а - врста птице, славуј

сланопоћа/е - врста крушке

слинавка/е - болест животиња

сноваљка/е - направа за смотавање прећe

сновутак/тка - заснована прећа за ткање

сров/а - већа количина отрешених шљива

срчаница/е - греда која спаја предњи и задњи део дрвених кола

станило/а - фитиљ у свећи од воска

статив - део разбоја, носећи стуб

стог/а - зденуто сено од више пластова

стоже/та - дрвени стуб око којег се дене стог сена

стојељка - део витла за намотавање прећe

стопа/е - јединица за меру дужине

стрмењак/а - велики клин који пролази кроз срчаницу на шинским колима

стрњика, стрњиште - пожњевена њива

страмац/а - дрвени стуб побијен у земљу, део ограде

ступац/ца - део кола

суварак/ка - сува гранчица или сасушени грозд

судланица/е - јединица за меру

сукно/а - тканина од вуне ручне израде

Талпина/е - грубо издељана даска

тарак - справа за финију прераду конопље

тежина - прерађена конопља за израду преље

тиквењак/а - пита од тикава

тилић/а - дебљи део на коси, са супротне стране оштриља

тишљак - врста клина у колском точку

тозлук/а - део доње мушке одеће

точак/ка - извор са ужљебљеним дрветом кроз које се точи вода

трлица - справа за ручну прераду конопље

трпија/е - врућица, болест

тулбоња/е - погрдан назив за човека са великим трбухом

турчинак/ка - врста баштенског цвета

туршијак/туршијака - посуда за прављење туршије, слична бурету са отвором на врху који служи за стављање воћа унутра

Фермен/а - део одеће, носи се заједно са антеријом, личи на прслук

Ћенарка/е - најдоња летва на крову

ћилим/а - шарена тканина од вуне, „балучени“ ћилим

ћума/е, купа - међусобно повезани и усправљени снопови кукурузне трске

ћурчија/е - занатлија који прави кожухе

ћускија/е - део кола, шина која учвршћује задњи део кола

Увит/а - део ралице, од јачег прута

узица/е - врста канапа од тежине или вуне

устава/е - део на воденици

учкур/ - канап којим се везују гаће

ушник/а - део мотике, будака или секире кроз који пролази држалица

Црепуља - метални поклопац за сач
црепуљача/е - даска на којој се прави црепуља
црнојка/е - зрело стабло конопље
цртак/а - метални део плуга за просецање земље

Чабрњак/а - јака дрвена мотка помоћу које се преноси чабар са цибром
чапор(ак)/а - шиљати део виле
чатма (чакма) - мешавина плеве и блата од које се правила кућа „чакмара“
чела/е - пчела
чеперак/ка - јединица мере за дужину
черга/е (шареница) - тканина од вуне за покривање
чивит/а - материја за бојење вунене прађе
чобања/е - дрвена посуда у коју тече ракија, зове се и буца
чук/а - тежи чекић
чука(р) - врх брда

Цибра/е - проврела количина шљива за печење ракије

Шајак/а - тканина од вуне фабричке израде
шајкача/е - врста капе
шајтов/е - славина
шаша/е - кукурузовина
шедро/а - део казана за ракију на који се ставља поклопац
шипаре - млада свиња
шилер/а - неисточено црно вино у које је додата вода, комињак
шиљеже/та - мршава животиња
шипила - јачи прутови око којих се уплићу тањи, у плетарству
шљивош/а - течни део цибре
штивлета/а - део обуће
штранга/е - краћи конопац
шувељ/а - већа количина сувог лишћа
шућурак/ шућурка - мала шарена тиквица
шушумига/е - непоуздан човек

СТАНОВНИШТВО

Ако је, како се претпоставља, Доњи Дубич био насељен у средњем веку ти становници немају никакве везе са његовим садашњим становништвом. Извесно је да је село Дубач или Дубич имало неке становнике у XVI веку и касније јер се име села помиње у турским и аустријским записима. Могуће је, чак, да је на територији која захвата делове данашњег Доњег и Горњег Дубича (потес Нерезина) живео неко од тих староседелаца и да су каснијим досељавањем становништва од једног села настала два. Ту могућност наводи и Мирослав Поповић у књизи *Трстеник и његова околина* (стр. 20): „Тако, већ до краја прве половине XIX века од насеља Рибник и Дубич, настају нова села Горњи и Доњи Рибник, Горњи и Доњи Дубич...".

Село Доњи Дубич, у данашњем облику насељено је крајем XVIII века досељавањем првих становника из поткопаоничког села Криве Реке и других места. Из Криве Реке доселиле су се две породице. Прва је дошла породица чији су потомци чланови данашњих фамилија Симић, Вукашиновић, Милисављевић, Тодосијевић, као и Радојичић и Дачић (по претку из Жупањевца који је усвојен), као и по „миразу" фамилије Оролић, и Јовановић. Потомци друге досељене фамилије из Криве Реке су Васићи. Крива Река је старо, поткопаоничко село, удаљено око 30 km од Бруса, на надморској висини од око 1.400 m. Постоји предање да је ово село постојало у време цара Лазара. У њему је и данас лепа сеоска црква из XVII века, коју су Немци и Бугари минирали 12. октобра 1942. године, побивши већи део становништва. Данашње фамилије у Кривој Реци – Новчићи, Ђурићи и Рилак, које потичу од племена Куч из Црне Горе, славе Светог Николу зимског и Светог Агатоника, као и неке од поменутих фамилија у Доњем Дубичу. О исељавању становништва из Криве Реке у време „Карађорђевог страданија" сведочи и један писани траг – „Извештај о захтеву житеља Криве Реке да им се доделе ливаде које под

алију подпадају“, који је 1838. године упућен дивизном генералу и војном команданту моравско-подринском Јовану Теодоровићу Обреновићу од стране старешине среза козничког округа крушевачког мајора Милосава Браљинца. У документу се наводи, између осталог, да Криворечани траже да им се врате ливаде које су некад држали *„будући да није одавно, него пре 25 година било, а и данас се познају места куд су им куће биле њине...“*[18]

Куће Обрадовића – поглед ка Зимовнику

Поред ових, међу најстарије фамилије у Доњем Дубичу спадају Обрадовићи (од претка Маринчанина), Радичевићи (од претка Вељковића), Вучићевићи и Матићи (од претка Петканића). Остале фамилије су се доселиле нешто касније, у првој и другој половини XIX века, док је неколико фамилија из тог и ранијег периода изумрло.

ПОПИСИ СТАНОВНИШТВА

Становници Доњег Дубича, као и других села у Левчу, помињу се први пут у турским дефтерима из прве половине XIX века. Из њих се може видети да су ти први становници, углавном, и родоначелници већине данашњих фамилија у селу.

[18] Бранко Перуничић, *Крушевац у једном веку 1815-1915*, Крушевац, 1971.

Први познати писани траг о становништву Доњег Дубича је турски дефтер чибука, Нахија јагодинска, Кнежина левачка, из 1824. године (Архив Србије, број књиге 285):

Дубич Доњи
1. Радован Петровић
2. Мијаило Петровић
3. Благоје Вељковић
4. Павле Радоњац
5. Васа Миловановић
6. Милета Маринчанин
7. Павле Марковић
8. Сава Павловић

Затим, дефтер чибука, Нахија јагодинска, Кнежина левачка, година 1825 (књига бр. 307):

Дубич Долњи
Павле Радоњац
Мијаило Петровић
Благое Вељковић
Сава Вељковић
Тодор Марић? (нечитко презиме)
Сава Павловић
Тома Милетић
Станко Петканић
Радован Петровић

У „Протоколу од прихода спахијских – нахија јагодинска, капетанија левачка“ из 1831. године забележени су становници Доњег Дубича: Томо Милетић, Мијаило Петровић, Радован Петровић, Станко Петкановић, Сава Вељковић, Петар Вељковић, Васа Миловановић, Сава Павловић, Младен Вељковић, Милоје Равела и Стеван Павловић. Кмет села био је Тома Милетић.

Затим, дефтер арачки, Нахија јагодинска, Капетанија левачка, 1831. година, село Долњи Дубич:

АРАЧ 1831.					
Чесло куће	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	Данак плаћа	Данак не плаћа	Свега муш. глава	Приметба
1.	Радован Петровић	1			
	синови: Милисав		1		
	Милош		1	3	
2.	Гарвило Петровић	1			
	син Симион		1	2	
3.	Мијаило Петровић	1			
	синови: Милован	1			
	Радоица[19]		1		
	Митар		1		
	Миљко		1	5	
4.	Станко Петканић	1		1	
5.	Сава Вељковић	1			
	синови: Радивоје		1		
	Радисав		1		
	Радич		1	4	
6.	Младен Вељковић	1			
	брат Радомир		1	2	
7.	Петар Вељковић	1		1	
8.	Томо Милетић		1		Кмет
	браћа: Огњан	1			
	Лазар		1		
	синови: Живко		1		
	Милан		1		
	отац Милета		1	6	
9.	Мина Удовичић		1	1	Сироти
10.	Милоје Јовела	1			
	синови: Настас		1		
	Крста		1		
	Срећко		1	4	
11.	Сава Павловић	1			
	синови: Јован		1		
	Милан		1	3	
12.	Стеван Павловић	1		1	
13.	Васа Миловановић	1			
	синови Лазар, Петар, Милан		1	4	

[19] Радојица би требао да буде Мијаилов пасторак, јер га је преудајом мајка Смиљка (?) довела изЖупањевца, која је овде родила Митра и Миљка.

Следећи запис је у дефтеру арачком, Нахија јагодинска, Капетанија левачка, година 1832:

Дубич Долњи
Радован Петровић
Милисав, син
Милош, син
Гаврило Петровић
Симион, син
Стеван, син
Мијаило Петровић
Милован, син
Радоица, син (посинак),
Митар, син
Миљко, син
Станко Петканић
Вучић, син
Сава Вељковић
Радивоје, син
Радован, син
Радич, син
Младен Вељковић
Радомир, син
Милоје, син
Петар Вељковић
Тома Милетић
Лазар, брат
Живко, син
Милован, син
Милета, отац
Огњен Милетић
Мина Удовичић, сирома
Милое Јовела
Настас, син
Крста, син
Срећко, син
Сава Павловић
Јован, син

Милан, син
Милован, син
Стеван Павловић
Васо Миловановић
Лазар, син
Петар, син
Милан, син
Симо (Симион), син

У турском дефтеру чибука, капетанија левачка, нахија јагодинска, из 1833. године забележени су:

Доњи Дубич
1. Васа Миловановић, брава 26
2. Милое Равела, 15
3. Младен Вељковић 16
4. Сава Вељковић 16
5. Петар Вељковић 17
6. Станко Петкановић 17
7. Стеван Павловић 6
8. Баба Анђелија 6
9. Мијаило Петровић 50
10. Гаврило Петровић 28
11. Радован Петровић 31
12. Лазар Милетић 25
13. Игњат Милетић 12
14. Тома Милетић 10
15. Сава Павловић 4

Затим, у дефтеру чибука, нахија јагодинска, капетанија левачка, година 1834:

Радован Петровић
Младен Вељковић
Мијаило Петровић
Васа Миловановић
Петар Вељковић
Сава Вељковић

Станко Петкановић
Анђелија, удовица
Стеван Павловић
Милоје Равела
Лазар Милетић
Огњен Милетић
Томо Милетић

Према попису пореских обвезника, из 1839. године, у Доњем Дубичу порез су плаћали:

1. Тома Милетић
2. Гаврило Петровић, син Симеон
3. Милисав Радовановић
4. Мијаило Петровић, плаћа ½, стар и бесомучан, син Радоица
5. Васа Миловановић
6. Сава Вељковић
7. Младен Вељковић
8. Милета (Маринчанин), има 3 сина, син Лазар у кући
9. Милоје Живковић
10. Цвета Савина, у стању средњем, синови Милан и Милован
11. Огњан Милетић
12. Стеван Павловић, плаћа ½, сирома, оскудан са баштином
13. Станко Петковић (Петканић)

Приликом оснивања општина 1839. године забележен је податак да су Доњи Дубич (14 кућа), Горњи Дубич (18 кућа), са Лободером (12 кућа) сачињавали једну општину при Јагодинском округу и Левачком срезу, са седиштем у Рајинцу (47 кућа). Први председник Рајиначке општине био је Радосав Милутиновић из Рајинца а његови помоћници Милета Пешић из Горњег Дубича и Тодор Степановић из Лободера.

Најисцрпнији подаци о становништву Доњег Дубича налазе се у државном попису из 1863. године, када је у селу било укупно 127 житеља.

Инв. број 157

ПОПИСНА КЊИГА ОКРУЖИЈЕ ЈАГОДИНСКО,
СРЕЗ ЛЕВАЧКИ 1863.

Окружије јагодинско, Срез левачкиј, Обштина рајиначка,

Место: **Д. ДУБИЧ**

1. Тома Маринчанин, стар 58 г, жена Стамена 50 г, син Живко 45 г, син Светозар 5 г, снаа Марица 40 г, унуци Обрен 16 г, Петко 13 г, Петар 10 г, Теофил 7 г, пасторак Тимотије 17 г, кћер Мирјана 18 г, [Добрила] 13 г.

Непокретно имање: једна кућа с једном зградом слабог материјала с плацом од 1 д. Јед. њива од 6 ралица. Јед. ливада од 3 косе. Јед. шљивар од 1 д. Јед. забран од 1 д. Јед. виноград од 4 мотике. Једна њива у Грабовцу од 1 д. Једна меана у Трстенику. Свега - 102 дуката цесарска.

Од стоке и личне привреде - 9 талира.

По имању спада у II, по приходу у III класу.

2. Сима Гаић, зем, стар 60 г, жена Сара 55 г, синови Вукашин 27 г, Метођије 22 г, Груица 20 г, кћери Милентија 19 г, Савка 13 г, Неранца 8 г, снаа Марица 25 г, Станка 20 г, унуци Михаило 2 г, Миленија 5 г, Василија 1 г.

Непокретно имање: једна кућа с једном зградом од слабог материјала с плацом од 1 д. Јед. њива од 6 ралица. Једна ливада од 2 косе. Јед. шљивар од 2 дана. Јед. забран од 2 ралице. Јед. виноград од 4 мотике. Свега. - 90 дуката цесарска.

Од стоке, земљедјелија и личне привреде - 11 талира.

По имању спада у I, по приходу у IV класу.

3. Миљко Мијаиловић, стар 40 г, жена Милинка 38 г, синови Мија (Митар) 19 г, Аксентије 14 г, Милорад 8 г, кћер Алексија 15 г, Малина 13 г, Милунка 10 г, мати Јевросима 60 г.

Непокретно имање: једна кућа од слабог материјала с плацом од 1/2 ралице. Једна њива од 6 ралице. Јед. ливада од 4 косе. Јед. шљивар од 2 дана. Јед. виноград од 4 мотике. Јед. забран од 1 ралице. - 70 дуката цесарска.

Од стоке, земљедјелија и личне привреде - 8 талира.

По имању спада у I, по приходу у III класу.

4. Милош Радовановић, стар 48 г, жена Јана 40 г., син Тодосије 19 г, Глиша 10 г, кћер Ружа 15 г., Разуменка 10 г., Миленка 6 г.

Непокретно имање: јед. кућа хрђава с плацом од 1/2 ралице. Јед. њива од 4 ралице. Јед. ливада од 2 косе. Јед. шљивар од 2 ралице. Јед. забран од 2 ралице. Јед. виноград од 3 мотике. - 48 дуката цесарска.

Од стоке, земљедјелија и личне привреде - 7 талира.

По имању спада у I, по приходу у III класу.

5. Алемпије Милутиновић, стар 46 г., жена Даница 35 г., син Атанасије 13 г., кћер Кумрија 10 г.

Непокретно имање: јед. кућа с јед. зградом и плацом од 1 д. Јед. њива од 2 ралице. Јед. ливада од 1 косе. Јед. забран од 1/2 ралице. Јед. виноград од 2 мотике. - 38 дуката цесарска.

Од земљедјелија и личне привреде - 4 талира.

По имању спада у I, по приходу у II класу.

6. Марија удова поч. Огњана Маричанина, стара 40 г., кћери Петрија 5 г., Симона 3 г.

Непокретно имање: јед. кућа хрђава са јед. зградом с плацом од 1 ралице. Јед. њива од 4 ралице. Јед. ливада од 1 косе. Јед. виноград од 3 мотике. Јед. њива у Грабовцу 1 д. - 36 дуката цесарска.

Од стоке, земљедјелија и личне привреде - 3 талира.

По имању спада у I, по приходу у I класу.

7. Обрад Лазаревић, стар 25 г., жена Љубица 22 г., мати Милојка 40 г., син Ранко 2 г., кћер Милостија 5 г., брат Вукић 15 г.

Непокретно имање: једна кућа с једном зградом хрђавом с плацом од 1 ралице. Јед. њива од 4 ралице. Јед. ливада од 2 косе. Јед. шљивар од 1 ралице. Јед. забран од 1 ралице. Јед. виноград од 2 мотике. - 54 дуката цесарска.

Од стоке, земљедјелија и личне привреде - 7 талира.

По имању спада у I, по приходу у III класу.

8. Матија Станковић, стар 24 г., жена Јелица 20 г., брат Богдан 19 г.

Непокретно имање: јед. кућа с једном зградом хрђавом с плацом од 1/2 ралице. Једна њива од 4 ралице. Један шљивар од 1 ралице. Јед. виноград од 2 мотике. - 26 дуката цесарска.

Од стоке и личне привреде - 6 талира.

По имању спада у I, по приходу у II класу.

9. Вучић Благојевић, стар 38 г., жена Сара 30 г., син Татомир 12 г., кћер Јелица 3 г., Спасенија 1 г.

Непокретно имање: једна кућа слаба с плацом од 1 ралице. Једна њива од 4 ралице. Јед. виноград од 2 мотике. Јед. забран од 1 ралице. - 31 дуката цесарска.

Од стоке, земљедјелија и личне привреде - 4 талира.

По имању спада у I, по приходу у II класу.

10. Радомир Младеновић, стар 40 г., жена Јована 36 г., син Радован 4 г., кћер Мирјана 12 г., Милојка 10 г., Маргита 8 г., Персида 5 г., Јулка 1 г.

Непокретно имање: јед. кућа слаба с плацом од 1/2 ралице. Јед. њива од 3 ралице. Јед. ливада од 1/2 косе. Јед. шљивар од 1 ралице. Јед. забран од 1 ралице. Јед. виноград од 2 мотике. - 39 дуката цесарска.

Од земљедјелија и личне привреде - 4 талира.

По имању спада у I, по приходу у II класу.

11. Радосав Младеновић, стар 30 г., жена Станика 26 г.

Непокретно имање: јед. кућа хрђава с плацом од 1/2 ралице. Јед. њива од 3 ралице. Јед. ливада од 12 косе. Јед. шљивар од 1/2 ралице. Јед. виноград од 2 мотике. - 26 дуката цесарска.

Личне привреде - 4 талира.

По имању спада у I, по приходу у II класу.

12. Јован Петровић, стар 25 г., жена Кадивка 20 г., кћер Борика 4 г., Станка 1 г., брат Јовица 23 г., снаа Николета 20 г., синовац Милован 5 г., Михаило 1 г., синовица Петкана 7 г., Иконија 2 г., мати Милена 60 г.

Непокретно имање: јед. кућа слаба с плацом од 1 ралице. Јед. њива од 3 ралице. Јед. ливада од 1 косе. Јед. забран од 1 ралице. Један виноград од 1 мотике. - 26 дуката цесарска.

Од стоке и личне привреде - 7 талира.

По имању спада у I, по приходу у III класу.

13. Милорад Радичевић, стар 7 г., брат Милован 5 г., под старанијем Јована Петровића и Вучића Благојевића тутора.

Непокретно имање: једна кућа слаба с плацом од 1/4 ралице. Јед. њива од 2 ралице. Једна ливада од 3 косе. Јед. виноград од 2 мотике. - 15 дуката цесарска.

Ово имање ужива тутор Јован за издржање насљедника.

По имању спада у I, по приходу у 0 класу.

14. Дамњан Радоичић, зем., стар 30 г., жена Круна 26 г., кћер Вида 2 г., Достана 1 г., брат Милосав 20 г., мати Наста 48 г.

Непокретно имање: јед. кућа с једн. зградом слабом с плацом од 1 ралице. Јед. њива од 4 ралице. Јед. ливада од 1 косе. Јед. шљивар од 1 ралице. Јед. виноград од 4 мотике. - 41 дуката цесарска.

Од стоке, земљедјелија и личне привреде - 9 талира.

По имању спада у I, по приходу у III класу.

15. Милисав Радовановић, зем., стар 55 г., жена Стамена 50 г., син Јеврем 15 г., Аврам 13 г., Никола 7 г., Андрија 4 г., кћери Милена 19 г., Марија 17 г., Петрија 12 г., Вида 8 г., мати Инђија 70 г.

Непокретно имање: јед. кућа с једном зград. слабом с плацом од 1/2 ралице. Јед. њива од 4 ралице. Јед. ливада од 3 косе. Јед. шљивар од 1 ралице. Јед. забран од 1 ралице. Јед. виноград од 3 мотике. Свега - 47 дуката цесарска.

Од земље, стоке и личне привреде - 7 талира.

По имању спада у I, по приходу у III класу.

16. Милан Васић, зем., стар 42 г., кћер Милентија 5 г., Јерина 3 г., брат Петар 45 г., снаа Милена 30 г., синовац Благоје 8 г., Богољуб 5 г., синовица Алексија 6 г., Роса 4 г., Ниносава 1 г., мати Станија 70 г.

Непокретно имање: једна кућа с једном зградом слабом с плацом од 1/2 ралице. Јед. њива од 4 ралице. Једна ливада од 2 косе. Јед. шљивар од 1 ралице. Јед. забран од 1 ралице. Јед. виноград од 2 мотике. - 39 дуката цесарска.

Од стоке, земљедјелија и личне привреде - 8 талира.

По имању спада у I, по приходу у III класу.

17. Симеон Васић, зем., стар 32 г., жена Милунка 20 г., син Мијалко 1 г.

Непокретно имање: једна кућа хрђава с плацом од 1 ралице. Јед. њива од 2 ралице. Јед. ливада од 1 косе. Јед. шљивар од 1/2 ралице. Јед. виноград од 1 мотике. - 28 дуката цесарска.

Личне привреде - 4 талира.

По имању спада у I, по приходу у II класу.

18. Урош Васић, зем., стар 34 г.

Непокретно имање: јед. кућа хрђава с плацом од 1 ралице. Јед. њива. Јед. њива од 2 ралице. Јед. ливада од 1 косе. Јед. шљивар од 1/2 ралице. Јед. виноград од 1 мотике. - 18 дуката цесарска.

Од стоке и личне привреде - 4 талира.

По имању спада у I, по приходу у II класу.

19. Лазар Васић, зем., стар 54 г., жена Перуника 50 г., синови Илија 12 г., Богомир 10 г., кћер Милунка 15 г., Милојка 6 г.

Непокретно имање: једна кућа хрђава с плацом туђим. Јед. њива од 2 ралице. Јед. ливада од 1 косе. Јед. шљивар од 1/2 ралице. Јед. виноград од 1 мотике. - 13 дуката цесарска.

Личне привреде - 2 талира.

По имању спада у I, по приходу у I класу.

20. Мина Павловић, зем., стар 46 г., сакат у ногу и руку, жена Ђурђија 40 г., без руке, кћер Милана 5 г.

Непокретно имање: јед. кућа хрђава на туђој земљи. Једна њива од 2 ралице. Јед. ливада од 2 косе. - 12 дуката цесарска.

По имању спада у I, по приходу у 0 класу.

21. Милен Савић, пинт. стар 40 г.

Личне привреде - 5 талира.

По имању спада у 0, по приходу у II класу.

За село Лободер: 65 мушкиј, 51 женскиј. Непокретно имање 340 дуката цесарски. Месечни приход 115 т. По класама: по имању спадају у I класу - 19; по приходу у I - 4, II - 12, III - 5, IV - 1.

За село Рајинац: 222 мушкиј, 212 женскиј. Н. имање 1372 дукат. цес. Месечни приход 370 талира. по класама по имању спадају у I класу - 52, II - 1; по приходу у I класу - 9, II - 33, III - 19, IV - 5.

За село Д. Дубич: 57 мушкиј, 70 женскиј. Н. имање: 799 дукат. цес. Месечни приход 113 талира. По класама по имању спадају у I класу - 19, II - 1, по приходу у I класу - 2, II - 8, III - 8, IV - 1.

Комисија је ова у Општини овој предузела попис људства, имања и прихода за порез по могућности двадесет шестог месеца јулија а закључила двадесет седмог истога месеца 1863. год. и као што се из истог протокола види нађено је да у Општини овој има-де триста четрдесет четири глава мушкиј а триста тридесет три женскиј. Вредност имања непокретног две хиљаде пет стотина једанајест дуката цесарски а од месечног прихода пет стотина деведесет осам талира. А по имању данак плаћајући глава по класама прве - деведесет и друге - две, а по приходима прве - петнаест, друге - педесет три, треће - тридесет две, четврте - седам.

27. јулија 1863. год.
у Раинцу

Председатељ Општине Раиначке:
Тодосије Стевановић
Членови:
Јован Јездимировић из Лободера
Вукашин Гајић из Д. Дубича

Председатељ комисије
I кл. нач. ср. левачкиј
Ст. Јанићијевић, ср.
Член и дјеловодитељ
писар Ср. левачког
Је. М. Ћирић, ср.
Член практ. Суда Окр.
јагодин. Милан П. Марић, ср

Сачуван је и запис Предлога комисије за ослобађање од плаћања пореза из 1866. године (због старости, болести, неспособности, малолетства и немања).

Списак (број 3)

ПРЕДЛОГ КОМИСИЈЕ ЗА
ОСЛОБАЂАЊА ОД ПЛАЋАЊА ПОРЕЗА 1866.
(Због старости, болести, неспособности, малолетства и немања)

Име и презиме	**Године Старости**	**Место одакле је и текући број куће у попису из 1863.**	**Има ли непокретног имања и колике вредности У дукатима цесарским**	**Има ли који данак плаћајућу главу у задруги**	**Из којих се узрока предлаже за ослобађање од данка**
Маса почившег Антонија Мијаиловића		Горњи Дубич 5	34,1/2	Нема	Наследник се једва издржава
Маса почившег Радича Савића		Доњи Дубич 13	15	Нема	Малолетни наследници Милорад и Милован
Лазар Васић	57	Доњи Дубич 19	13	Нема	Просут за рад неспособан и без икаквог имања
Мина Павловић	49	Доњи Дубич 20	12	Нема	Шлогиран у ноге и руке, за рад неспособан и без имања
Започето 7. јулија 1866. године, а завршено 18. септембра исте године. КОМИСИЈА Чланови комисије: Председник комисије: Начелник среза левачког 1. Класе помоћник начелства окр. јагодинског Иван Вукићевић (М. П.) Јован. М. Перуничић Казнатељ окр. 4. класе Мијаило Н. Јовановић					

Истраживач Левча, писац књиге (у рукопису) *Жупа Левач – генеалогија становништва*, Миодраг Мића Симић из Драгова, сачинио је и Сумарник Доњег Дубича – хронолошки преглед становништва и баштине из разних извора који су му били доступни.

СУМАРНИК (Доњи Дубич – становништво и баштина)[13]

Године пописа	Бр. кућа	Број жит.	Бр. порез. глава	Бр. бећара	Свега муш. глава	Свега жен. глава	Напомене			
1595.							*Мушки преко 7 година***			
1718.							*Подаци узети из Гаврлиовићевог*			
1735.							*Речника односе се на 1844.*			
1783.										
1818.	8				18*					
1819.	8		12	12	24*					
1820.	7									
1821.	8									
1822.	8	87	13	15	28*					
1823.	8									
1824.	8									
1825.	9									
1826.	10									
1827.	10									
1828.	10									
1829.	12						И м а њ е			
1831.	14		13	25	38*		плуга	коса	мотика	дрвета
1832.	14		14	28	42*					
1834.	15	96	13	21	45	51	25	25	14	512
1837.	14		16							
1839.	13		14							
1845.	16	116**								
1859.	16		20							дана
1863.	20	127			57	70	74	31.5	44	13
1866.	22	137								
1874.			24							
1884.										
1890.	28	176								Писмених
1900.	38	219								8
1910.										
1916.										
1921.	37	230								
1931.	41	267								
1948.	61	291								
1953.	65	300			150	150				
1961.	66	293			150	143				
1971.	67	274			131	143				
1981.	64	243					Број стоке и			
1991.	61	258					коњи	говеда	овце	свиње живина
2002.	70	217								
	Површина доњодубичког атара износи 657,82,09 ха КО									

Према најновијем попису из 2011. године у Доњем Дубичу је било укупно 182 становника и 67 кућа, односно 56 домаћинстава, (укупно је пописано 190 лица, од којих је 8 у иностранству).

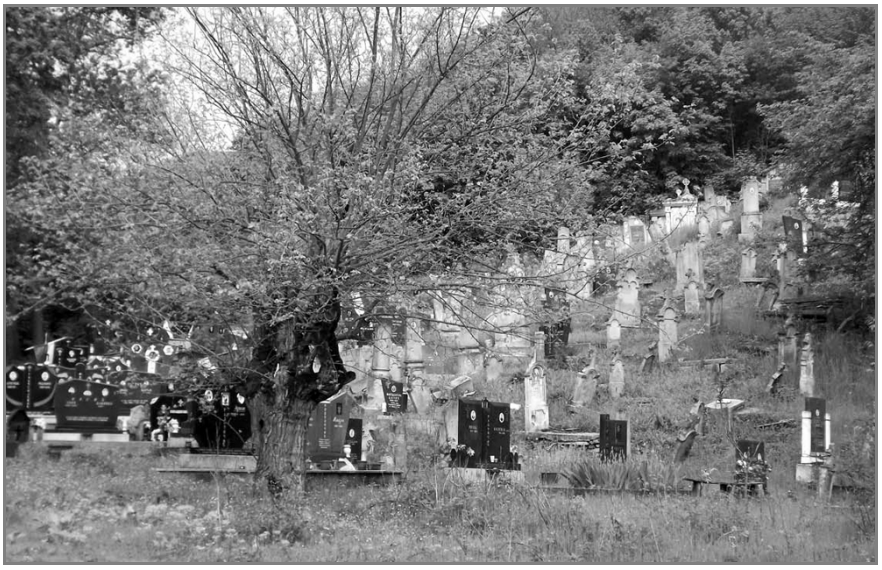
ФАМИЛИЈЕ

Фамилија, у ширем смислу, представља породицу, својтину, род, порекло, (код Вука Караџића у *Српском речнику* стоји *кољено*). Постоји неколико шема крвно-сродничких односа код Срба, које се разликују. Ја ћу навести једну која је дата у књизи Животија Живановића *Стопања 2 родослови*, Трстеник, 2009. године. Ако би се ишло уназад од 15 колена према потомцима то су: сајкатава, курајбер, ожмикура, парђупан, судепач, сукурдол, курлебало, курђуп, аскурђел, курђел, наврдеда, чукундеда, прадеда, деда, отац, **нулто колено**, син, унук, праунук, чукунук, беле пчеле – (по женској линији чукунбаба, прабаба, баба, мајка, нулто колено, ћерка (кћи), унука, праунука, чукунука, беле пчеле). То би било укупно 20 колена предака и потомака. Народ у нашем крају најчешће зна за претке до 4. или 5. колена, неки чак ни толико.

Данас у Доњем Дубичу постоје укупно 23 фамилије, рачунајући и оне који не живе у селу али бораве повремено у родитељским кућама. Највећи део, као што је речено, потиче из једног корена а већина осталих потиче од предака који су се доселили почетком XIX века. Поред њих, било је фамилија које су се угасиле а неке се гасе јер млађи потомци не живе више у овом селу већ у другим местима. Из књига рођених и умрлих манастира Љубостиње, где су, углавном, уписивани мештани Доњег Дубича, може се видети да су у селу живели и неки становници које је данас немогуће идентификовати. Стари слој сеоског гробља је затрпан песком, многи надгробни споменици су уништени а многи нечитки, па је тешко тачно утврдити ко је све живео у Доњем Дубичу, којој фамилији је припадао и са ким је у сродству. Чак и књиге рођених и умрлих нису апсолутно поуздан извор, има случајева да неки нису уписани, многи су рођени негде даље па су се доселили и уписани су у неке друге књиге што је немогуће истражити а велики проблем је и тешка читљивост имена и презимена у љубостињским књигама рођених јер су

податке често уносили и руски калуђери који су мешали српска и руска слова, једном речју, могуће су грешке и пропусти као и погрешна закључивања у погледу сродства. Како бих олакшао рад онима који би хтели да наставе ова истраживања и помогао онима који желе да прецизније саставе свој породични родослов сматрао сам да је најцелисходније решење да објавим сва имена из књига рођених, уз напомену да нека нисам могао тачно да прочитам, посебно у старијим књигама где није ни уписиван пол детета. Тамо где сам нашао податак о смрти или сам га сазнао накнадно унео сам поред године рођења али нисам уносио комплетне податке из књига умрлих. Поред црквених и матичних књига користио сам и усмене податке од становника села, у чему ми је посебно помогао Радослав Дола Милисављевић. У овој књизи наводим спискове из матичних књига рођених до 1935. године. Даљи подаци се могу преузети из матичних књига које се налазе у месним канцеларијама у Планиници и Доњем Дубичу.

Из спискова који следе може се видети да је у Доњем Дубичу, у XIX и почетком XX века, када се живело много теже него данас, рађано много више деце него данас али је много њих умирало одмах по рођењу или у раном детињству. О многима од њих нема ни помена на гробљу, за многе се не би ни знало да су рођени да им имена нису сачувана у овим књигама манастира Љубостиње.

Гробље у Доњем Дубичу

Рођени у Доњем Дубичу
Према *Протоколима рођених, манастир Љубостиња, храм Успенија Пресвете Богородице, 1851-1910. године*:

1855. године
Богосав, син Кирила Емануиловића
Никола, син Милисава и Стамене Радовановић

1856.
Милева, кћи Крсте и Марије Равелић
Персија, кћи Милоша Радовановића
Алексије, син Алемпија и Данице Маринчанин
Милојка, кћи Лазара и Перунике Васић
Теофил, син Живка и Марице Маринчанин
Милорад, син Радича и Танасије Вељковић

1857.
Петрија, кћи Огњена и Марије Маринчанин
Милка, кћи Мине и Ђурђије Павловић
Росанда, кћи Петра и Милене Васић
Петкана, кћи Јовице и Николете Петровић
Персида, кћи Радомира и Јоване Вељковић
Роксанда, кћи Дамјана и Круне Радоичић
Меле(н)тија, кћи Милана и Смиљане Васић

1858.
Светозар, син Томе и Стамене Маринчанин
Милостива, кћи Обрада и Љубице Лазаревић
Милован, син Радича и Атанасије Савић (умро 1905, презиме Радичевић)

1859.
Милован, син Јовице и Николете Петровић
Ерина, кћи Милана и Смиљане Васић
Станка, кћи Милоша и Ане Радовановић
Љубомир (или можда Богољуб), син Петра и Милене Васић
Борика, кћер Јована Петровића
Радован, син Радомира и Јоване Младеновић (умро 1902)

1860.
Јелица, кћи Вучића и Саре Благојевић
Михаило, син Вукашина и Марице Гаић
Симона, кћи Огњена и Марице Маринчанин

1861.
Вида, кћи Дамњана и Круне Радоичић
Иконија, кћи Јовице и Николете Петровић
Стана, кћи Милана и Смиљане Васић
Ранко, син Обрада Маринчанина (умро 1902)
Тодосије, син Петра и Милене Васић
Мијалко) Васић, име родитеља нечитко
Милка (или Анка), кћи Радомира и Јоване Младеновић
Станика, кћи Јована и Кадивке Петровић

1863.
Спасенија, кћи Вучића и Саре Благојевић
Никосава, кћи Петра и Милене Васић
Михаило, син Јовице и Николије Петровић
Василија, кћи Метођија и Станке Симић
Роксанда, кћи Обрада и Милице Маринчанин
Станка, кћи Мате Петка(нов)ића и Јелице
Алексија (или Алексије), родитељи Радосав и Станика Младеновић

1864.
Милун, син Вукашина и Марице Симић
Иконија, кћи Симеона и Милунке Васић
Стана, кћи Живка и Марице Маринчанин

1865.
Дивна, кћи Јовице и Николете Петровић
Катарина, кћи Радомира и Јоване Младеновић
Теодор, син Алемпија и Данице Милутиновић
Милева, кћи Матеје и Јелице Станковић
Антанасије, син Матеје и Јелице Станковић
Станика, кћи Метођија и Станке Симић
Катарина, кћи Симеона и Милунке Васић

1866.
Алесандра, кћи Вукашина и Марице Симић (раније Гаић)
Милан, син Уроша и Миленије Васић

Давина, кћи Обрада Лазаревића
Милева, кћи Јована и Кадивке Петровић

1867.
Танасије, син Јована и Кадивке Петровић
Богоје (или Богдан), син Милосава и Никосаве Радоичић
Љубица, кћи Дамњана и Круне Радоичић
Миладин, син Матеје и Јелице Станковић

1868.
Милош, син Вукашина и Марице Симић (раније Гаић)
Мића, син Методија и Станке Симић
Ристо, син Вучића и Саре Благојевић
Милентије (или Милентија), родитељи Симион и Милунка Васић
Станисава, кћи Петра и Петрије Васић
Тодор, син Милосава и Никосаве Радоичић
Драгић, син Уроша и Миленије Васић

1869.
Перса, кћи Обрада Маринчанина

1870.
Алекса, син Дамњана и Круне Радоичић
Ерина, кћи Јована и Кадивке Петровић
Милунка, кћи Матеје и Јелице Станковић
Милка, кћи Аксентија и Љубице (Гмитровић или Петровић)

1871.
Љубица, кћи Вукашина и Марице Симић
Гмитра, кћи Атанасија и Милке Алемпијевић
Катарина, кћи Јеврема и Петрије Милисављевић

1872.
Петар, син Радисава и Милунике Младеновић
(Ј)Елена, кћи Вукашина и Марице Милисављевић (вероватно Гајић)
Радоје, син Тодосија и Савке Милошевић

Алексије (или Алексија), родитељи Симеон и Милуника Васић
Радисав, син Уроша и Милене Васић
Милан, син Дамњана и Круне Радојичић

1873.
Давина, кћи Глише и Јевросиме Милошевић
Мирослава, кћи Милосава и Николете Радоичић
Миленка, кћи Јеврема и Петрије Милисављевић
Милева, кћи Матеје и Јелице Станковић

1874.
Драгиња, кћи Татомира и Василије Вучићевић
Новица, син Грујице и Станике Симић
Радосав, син Уроша и Миленије Васић (умро 1884)
Милка, кћи Дамњана и Круне Радојичић

1875.
Ангелина, кћи Метођија и Станике Симић
Живадин, син Аксентија и Љубице (Г)митровић

1876.
Ангелина и Анђелија (близанци), ћерке Симиона и Милунке Васић
Гвоздена, кћи Глише и Јевросиме Милошевић
Арсеније, син Атанасија и Милке Алемпијевић
Арсеније, син Татомира и Василије Вучићевић
Милорад, син Љубе Ћирића (из Рајинца)

1877.
Мирко, син Миљка и Филипе Мијаиловић
Алекса(н)дрија, кћи Благоја и Петрије Ристић
Миленко, син Јеврема и Петрије Милисављевић
Станка и Станица (близанци), ћерке Глише и Евросиме Милошевић
Василија, кћи Дамњана и Круне Радоичић
Милен?, син Аврама и Марице Милисављевић

1878.
Милка, кћи Метођија и Станике Симић

Дивна, кћи Симиона и Милунке Васић (умрла 1896)
Катарина, кћи Вукашина и Марице Симић
Неранџа, кћи Матеје и Јелице Станковић
Владимир, син Михајла и Милосаве Вукашиновић

1879.
Петар, син Татомира и Василије Вучићевић
Михаило, син Уроша и Милентије Васић
Драгомир (Драгић), син Милосава и Маргите Радоичић (умро 1903)
Станисава, кћи Аксентија и Љубице (Г)митровић (умрла 1902)
Јеленка, кћи Милорада и Јане Радичевић
Илија, син Танасија и Милке Алемпијевић
Кристина, кћи Ћире Јанићијевића

1880.
Аксена, кћи Благоја и Петрије Ристић
Ангелина, кћи Јеврема и Петрије Милисављевић
Мијат, син Михаила и Милосаве Вукашиновић (умро 1883)
Христина, кћи Аврама и Анице Милисављевић (умрла 1895)
Никодије, син Тимотија и Љубице Јосифовић

1881.
Ђорђе, син Милосава и Маргите Радојичић
Милева, кћи Светозара и Ане Томић
Даринка, кћи Аксентија и Љубице Митровић (умрла 1886)
Јордан, син Милорада и Јане Радичевић (умро 1882)
Катарина, кћи Симиона и Милунке Васић (12 дете по реду!)
Миливоје, син Ранка и Гроздане Обрадовић
Радоје, син Метођија и Стане Симић
Милић, син Танасија и Милке Алемпијевић, умро исте године

1882.
Тихомир, син Ћире и Милке Јанићијевић

Владимир, син Благоја и Петрије Ристић
Радојица, син Теофила и Милунке Симић (умро 1905)
Милан, син Ранка и Гроздане Обрадовић
Милисав, син Аврама и Анице Милисављевић (умро 1887)
Бранко, син Јеврема и Петрије Милисављевић

1883.
Трифун, син Радована и Станке Радомировић (умро 1905)
Павле, син Михаила и Милосаве Вукашиновић
Светислав, син Матеје и Јелице Станковић (умро 1907. презиме Матејић)
Божика, кћи Милована и Јерине Радичевић
Здравка, кћи Атанасија и Милке Алемпијевић
Наталија, кћи Милосава и Маргите Радичевић (умрла 1897)
Наталија, кћи Благоја и Добрије Петровић
Радисав, син Милорада и Јане Радичевић
Милорад, син Благоја и Петрије Ристић (умро 1884)
Христина, кћи Симе и Станике Антић

1884.
Божидар, син Татомира и Василије Вучићевић
Адам, син Ћире и Милкане Јанићијевић
Драгутин, син Аксентија и Љубице (Г)митровић

1885.
Милисав, син Михаила и Милице Алемпијевић (умро исте године)
Душан, син Милосава и Маргите Радоичић
Трифун, син Јеврема и Петрије Милисављевић
Момир, син Ћире и Милкане Јанићијевић (умро 1897)

1886.
Васија, кћи Аврама и Анице Милисављевић
Милан, син Благоја и Петрије Ристић
Миленија, кћи Андрије и Мартене Павловић
Даница, кћи Метођија и Даринке Симић
Радич, син Ранка и Добрије Миловановић
Миливоје, син Милорада и Јане Радичевић

Макрена, кћи Михаила и Милосаве Вукашиновић
Јегда, кћи Аксентија и Љубице Гмитровић

1887.
Радош, син Мијалка и Симке Симијоновић (Васић), умро по рођењу
Лепосава, кћи Милована и Јерине Радичевић (умрла 1898)
Милана, кћи Ранка и Гроздане Обрадовић
Николета, кћи Михаила и Милентије Алемпијевић
Милен и Малина (близанци), родитељи Милован и Алексија Јовичић
Милана, кћи Товила (Теофила) и Милунке Симић
Милош, син Радована и Станке Радомировић (умро 1905)
Драгутин, син Трифуна и Виде Недељковић

1888.
Станица, кћи Благоја и Добрије Васић (умрла 1910)
Светолик, син Мијалка и Дивне Симијоновић (Васић?)
Милисав, син Благоја и Петрије Ристић
Стамена, кћи Ћире и Милкане Јанићијевић
Ракила, кћи Аврама и Анице Милисављевић (умрла 1889)
Станица, кћи Милосава и Маргите Радоичић
Злата, кћи Љубомира и Милостије Петровић
Софија, кћи Милентије и Михаила Алемпијевића (умрла по рођењу)

1889.
Милун, син Милорада и Стамене Милисављевић (Радоичић) умро 1896.
Румена, кћи Милорада и Јане Радичевић
Стамена, кћи Ракића и Стоје Метоћијевић (умрла по рођењу)
Јулка, кћи Радојице и Милене Васић
Новка, кћи Товила и Станојке Матејић (умрла 1904)
Живка, кћи Светозара и Ане Маринчанин
Јелена, кћи Аксентија и Љубице Мијаиловић

1890.
Живојин, син Ракића и Стоје Метоћијевић

Радоје, син Михаила и Милосаве Вукашиновић (умро 1979)
Милутин, син Трифуна и Виде Недељковић (умро 1891)
Драгиша, син Ћире и Милкане Јанићијевић
Милун, син Јакова и Милане Обрадовић (умро 1892)
Љубисав, син Милована и Јерине Радичевић
Миленко, син Благоја и Перке Ристић

1891.
Глигорије, син Милорада и Стамене Милисављевић
Јанко, син Милована Петровића (умро 1897)
Новица, син Товила и Станке Матејић (Матић)

1892.
Витомир, син Јакшића и Стане Матејић (умро 1896)
Миодраг, син Мијалка и Дивне Васић
Станика, кћи Благоја и Добрије Васић (умрла 1904)
Петројка, кћи Ранка и Добрије Миловановић
Борисав, син Милорада и Јане Радичевић
Милица, кћи Љубомира и Милосије Васић (умрла 1901)
Кристина, кћи Трифуна и Виде Недељковић (умрла 1901)
Новка, кћи Ранка и Гвоздене Маринчанин
Лепосава, кћи Светозара и Ане Маринчанин
Божидарка, кћи Милована и Јерине Радичевић
Радомир, син Милована и Алексије Јовичић

1893.
Миланка, кћи Милорада и Стамене Радичевић
Милан, син Радована и Симоне Васић (умро 1895)
Живојин, син Милосава и Маргите Радојичић (умро 1901)
Живана, кћи Јакова и Милане Обрадовић
Миладин, син Аврама и Анице Милисављевић

1894.
Новка, кћи Товила и Станојке Матејић (умрла 1896)
Милка, кћи Мијалка и Дивне Васић (умрла 1896)
Радосав, син Новице и Кристине Гајић (умро по рођењу)
Мијушко, син Нестора Васића (умро 1895)
Борика, кћи Мијаила и Добрије Милосављевић
Миља, кћи Томе и Станке Ђурђевић

1895.
Драга, кћи Ракића и Стоје Метоћијевић (умрла по рођењу)
Радош, син Арсенија и Александре Татомировић
Богић, син Љубомира и Милостије Васић
Ранђел, син Ранка и Добрије Миловановић
Војислав, син Трифуна и Виде Недељковић (умро 1897)
Радојка, кћи Јакшића и Стане Матејић
Божин, син Јована и Росе Живковић (Маринчанин), умро 1897
Живан, син Јакова и Милане Маринчанин (Обрадовић)
Драгомир, син Новице и Кристине Гајић
Радмила, кћи Арсенија и Милене Алемпијевић
Емилија и Радмила (близанци), ћерке Милорада и Стамене Милосављевић, Радмила умрла 10 дана по рођењу
Живана, кћи Радована и Симоне Васић
Убавка, кћи Радојице и Милане Васић
Дамњан, син Радоја и Драгиње Тодосијевић

1896.
Драгутин, син Ракића и Стоје Метоћијевић (умро 1905)
Крисјана, кћи Нестора и Миленије Васић (умрла 1898)
Матеја, син Радојице и Милеве Симић (Гајић), умро 1899.
Дамњан, син Алексе и Драгиње Дачић (у Књизи умрлих има Смиљко умро 1908)
Лука, син Товила и Станојке Матејић
Радмила, кћи Мијалка и Дивне Васић
Никола и Николета (близанци), родитељи Милорад и Стамена Радојичић

1897.
Бојана, кћи Јакова и Милане Обрадовић
Савета, кћи Милена и Пауне Милисављевић
Бранислав, син Арсенија и Селене Вучићевић
Смиљана, кћи Радоја Тодосијевића
Стануша, кћи Радована и Симоне Васић (умрла 1901)
Душан, син Алексе и Драгиње Радојичић (умро 1908. презиме Дачић)
Катарина, кћи Јована Маринчанина
Достана, кћи Трифуна и Виде Недељковић
Емилија, кћи Новице и Кристине Симић

1898.
Даринка, кћи Мијаила и Добрије Милосављевић (умрла 1901)
Владимир, син Арсенија и Милане Алемпијевић
Радосав, син Јакшића и Стане Станковић (Матејић)
Живан, син Милована и Алексије Петровић
Живојин, син Нестора и Миленије Васић
Милош, син Владимира и Наталије Симић
Драгомир, син Милована и Јерине Радичевић
Андреја, син Милена и Јане Радојичић
Милка, кћи Ранка и Добрије Миловановић (умрла 1908)
Момир, син Јакова Маринчанина

1899.
Смиљко, син Алексе и Драгиње Дачић
Милија, син Радојице и Милеве Симић
Степан, син Љубе и Милосије Васић
Јован, син Драгомира и Савке Радојичић
Даринка, кћи Ракића и Стоје Метоћијевић
Дамњанка, кћи Радоја и Милеве Тодосијевић

1900.
Војислав, син Арсенија и Селене Вучићевић
Зорка, кћи Мијалка и Дивне Васић
Станојка, кћи Новице и Кристине Симић (умрла 1901)
Душан, син Нестора и Миленије Васић
Велимирка, кћи Арсенија и Милене Алемпијевић
Божидар, син Милорада и Стамене Радојичић Рала
Милка, кћи Јакова и Милене Обрадовић (Маринчанин), умрла 1901.
Здравка, кћи Рале и Симоне Васић
Станија, кћи Милена и Пауне Милосављевић
Милосава, кћи Томе и Станке Ђурђевић, (умрла по рођењу)
Јегдосија, кћи Радојице и Милане Васић (умрла 1903)
Душан, син Јована и Јевросиме Маринчанин
Светислав, син Милена и Јане Дачић (умро 1902)
Миладин, син Александра и Милосије Ристић (умро 1908)
Мирјана, кћи Радоја и Драгиње Тодосијевић

1901.
Миодраг, син Илије и Станиславе Алемпијевић
Драгољуб, син Тихомира и Љубице Ћирић
Милош, син Миленка и Бојане Милосављевић

1902.
Милан, син Милена и Пауне Милосављевић
Атанасије, син Алексе и Драгиње Радојичић
Савета, кћи Милорада и Стамене Радојичић (умрла исте године)
Божидар, син Јакшића и Стане Станковић
Драгиња, кћи Новице и Кристине Симић (умрла 1906)
Милун, син Јакшића и Стојане Петровић
Добривоје, син Ђорђа и Милеве Радојичић (умро 1903)
Миливоје, син Ђорђа и Милеве Радојичић(умро 1903)
Војислав, син Владимира и Јелене Симић(умро 1970)
Живојин, син Михаила и Добрије Милосављевић
Драгиња, кћи Илије и Станисаве Алемпијевић
Радосав, син Петра и Младене Вучићевић (умро 10 дана по рођењу)
Вукојица, син Љубе и Милосије Васић (умро 1908)
Мијушко, син Радојице и Дане (или Стане, можда и Јане) Симић (умро 1980. у Мијајловцу)

1903.
Станимир, син Јакова и Милане Обрадовић (умро 1957)
Станимирка, близанци (умрла 1905)
Сибин, син Радована и Симоне Васић (умро 1955)
Лазар, син Милена и Јане Дачић
Миладин, син Радојице и Милане Васић (умро 1974. у Милутовцу)
Бошко, син Нестора и Миленије Васић
Сибин, син Драгиња и Савке Милосављевић
(носио презиме по мајци Радојичић, умро 1973)
Милица, кћи Петра и Младене Вучићевић
Миодраг, син Александра и Милосије Ристић
Олга, кћи Павла и Варваре Вукашиновић (умрла 1909)

1904.
Миливоје, син Ракића и Зорке Јовановић (умро 1981)
Живан, син Ракића и Стоје Метођијевић (умро 1904)

Божидарка, кћи Милорада и Стамене Радојичић (умрла 1986)
Ивка, кћи Јована и Росе Маринчанин (умрла 1980. у В. Бањи)
Никола, син Милована и Алексије Петровић (умро 1970)
Костандинка, кћи Радојице и Јане (или Стане) Симић (умрла 1906)
Тихомир, син Илије и Станиславе Алемпијевић
Душанка, кћи Алексе и Драгиње Радојичић (умрла 1905)
Пелагија, кћи Ђорђа и Милеве Радојичић (умрла 1905)
Радисав, син Новице и Кристине Симић (умро 1987)
Милана, кћи Милена и Пауне Милисављевић (умрла 1986)

1905.
Драгослав, син Радоја и Драге Тодосијевић
Лепосава, кћи Ракића и Стоје Метоћијевић
Драгиња, кћи Тихомира и Љубице Јанићијевић (Матић?)
Драгомир, син Милена и Јане Радојичић
Иван, син Јакшића и Стојанке Петровић
Милутин, син Радојице и Милане Васић
Будимир, син Арсенија и Милене Алемпијевић
Милосија, кћи Арсенија Вучићевића (умрла 1908)
1906.
Наста, кћи Ђорђа и Милеве Радојичић
Милостива, кћи Петра и Младене Вучићевић
Достана, кћи Нестора и Миленије Васић
Злата, кћи Радојице и Милеве Гајић
Милосава, кћи Илије и Стане Алемпијевић
Добривоје, син Танасија (или Ракића) и Зорке Јовановић (умро 1907)
Бранислав, син Јакшића и Стане Станковић-Матејић
Вучица, кћи Љубомира и Милосије Васић (умрла 1908)
Госпава, кћи Милена и Пауне Милосављевић (или Милисављевић)
Кранислав, син Александра и Милосије Ристић (умро 1908)
Негосава, кћи Милана и Насте Ристић

1907.

Милана, кћи Миленка и Бојане Милисављевић
Милутин (Мија Симић), син Радоја и Драгиње Метођијевић (умро 1990)
Милкана, кћи Светозара и Дане Вукомановић
Загорка, кћи Јакова и Милане Маринчанин
Љубомир, син Драгољуба и Малине Јовановић (умро 1982)
Светомир, син Милана и Латинке Обрадовић
Наста, кћи Тихомира и Љубице Јанићијевић (удала се за Васић Миладина који је умро 1974. у Милутовцу)

1908.

Смиљка, кћи Новице и Кристине Симић
Станка (близанац), кћи Павла и Варе Вукашиновић
Живота, син Алексе и Драгиње Дачић
Кранислав, син Рале и Симоне Васић (умро 1975. у Чаирима)
Миливоје, син Радојице и Милане Васић
Десанка, кћи Илије и Станиславе Алемпијевић (умрла 1977. у Планиници)
Стојанка, кћи Новице и Дане Обрадовић (умрла 1974)
Божин, син Петра и Младене Вучићевић
Светомир, син Јакшића и Мирјане Станковић
Гмитар, син Драгољуба и Миленке Јовановић (умро 1969)
Властимир, син Арсенија и Милане Алемпијевић

1909.

Душанка, кћи Милена и Јане Дачић
Злата, кћи Душана и Марице Радојичић (умрла 1986. у Грабовцу)
Љубица, кћи Милана и Латинке Обрадовић (умрла исте године)
Љубинка, кћи Александра и Милосије Ристић (умрла 2002. у Грабовцу)
Љубисав, син Милисава и Марије Ристић
Вукашин, син Павла и Варе Вукашиновић
Драгиша, син Радоја и Драгиње Симић (умро 1910)
Миладин, син Миленка и Бојане Милосављевић
Божика, кћи Нестора и Миленије Васић

1910.
Душанка, кћи Радоја и Дуке Милисављевић
Милета, син Арсенија и Радојке Вучићевић
Властимир, син Никодија и Иносаве Јосифовић
Радославка, кћи Мирче и Живке Симић-Аксентијевић
Наталија, кћи Тихомира и Љубице Ћирић
Симка, кћи Новице и Кристине Симић
Бранко, син Илије и Станиславе Алемпијевић
Мирослав, син Светозара и Јане Вукомановић
Ангелина, кћи Новице и Јане Обрадовић
Вучко, син Милана и Латинке Обрадовић
Лепосава, кћи Јакова и Милане Обрадовић
Радомир, син Драгољуба и Малине Јовановић
Драгослав, син Душана и Марице Радојичић (умро 1992)
Владимир, син Алексе и Драгиње Дачић

Према Књизи рођених цркве Трстеничке храма Сошедствија Св. Духа:

1911.
Милица, кћер Новице и Милице Матић
Светомир, син Теофила и Станојке Матић (умро 1963)
Светолик, син Павла и Варваре Вукашиновић
Славка, кћи Радоја и Драгиње Симић
Мијајло, син Милана и Насте Ристић (умро 2003)
Милунка, ванбрачно дете Лепосаве, ћерке Светозара Томића
Радосав, син Мирче и Живке Симић
Ракила, кћи Ракића и Стојке Метоћијевић
Милка, кћи Милена и Јане Дачић

1912.
Даринка, кћи Радоја и Дуке Милисављевић
Ћира, син Драгољуба и Малине Јовановић
Пелагија, кћи Тихомира и Љубице Ћирић
Радич, син Илије и Станисаве Алемпијевић
Спасенија, кћи Новице и Христине Симић
Велимир, син Никодија и Иносаве Јосиповић
Љубинко, син Глигорија и Маре Радоичић

Љубинка, кћи Љубисава и Симке Радичевић
Милосав, син Миленка и Бојане Милосављевић
Божана, кћи Миливоја и Јулке Радичевић

1913.
Владимир, син Милана и Насте Ристић
Радмила, кћи Павла и Варваре Вукашиновић
Пелагија, кћи Светолика и Миладије Васић
Миланка, кћи Арсенија и Радојке Вучићевић (умрла 1914)

1914.
Драгомир, син Миладина и Стајке Милисављевић
Љубица, кћи Драгољуба и Малине Јовановић
Миодраг, син Новице и Кристине Матић
Драгутин, син Љубисава и Симке Радичевић (умро 1957)
Александар, син Глигорија и Марије Милисављевић
Станоје, син Алексе и Драгиње Дачић
Пелагија, кћи Илије и Станисаве Алемпијевић (умрла 1990)
Станимирка, кћи Илије и Драгиње Илић (ромске националности)

1915.
Злата, кћи Новице и Анке Обрадовић
Добринка, кћи Миленка и Бојане Милосављевић

1916.
Милоје, син Арсенија и Радојке Вучићевић
Ружа, кћи Радоја и Дуке Милисављевић
Радика, кћи Никодија и Иносаве Јосиповић
Станица, кћи Александра и Милосије Ристић (умрла 2008. у Обреновцу)

1917.
Богомир, син Јована и Ракиле Милосављевић
Живојин, син Новице и Анке Обрадовић

1918.
Милосава, кћи Богића и Милане Васић
Радојко, син Драгомира и Дивне Радичевић

Радомир, син Владимира и Борике Алемпијевић (умро 1918)
Милица, кћи Новице и Анке Обрадовић
Сибинка, кћи (ванбрачна) Љубице, удове Тихомира Ћирића

1919.
Миодраг, син Радослава и Убавке Матић (умро 1987)
Стојна, кћи Драгољуба и Миленке Јовановић (умрла 1993)
Радомир, син Јована и Ракиле Радојичић
Вукоман, син Новице и Христине Матић (нестао у рату 1944)
Љубинка и Љубинко, близанци Мирче и Живке Симић
Милутин, син Љубисава и Симке Радичевић
Драгиња, кћи Миленка и Бојане Милисављевић (умрла 1995)

1920.
Станица, кћи Новице и Анке Обрадовић
Живадин, син Александра и Вукосаве Ристић
Славка, кћи Миленка и Косаре Ристић
Витомир, син Алије и Драгиње Алилковић (ромске националности)
Петрија, кћи Миливоја и Милосије Радичевић (умрла 2000. у Медвеђи)
Милосав, син Дамњана и Милке Тодосијевић
Стојна, кћи Павла и Варваре Вукашиновић
Милош, син Душана и Анђелије Радоичић (умро 2005)

1921.
Милица, кћи Илије и Станисаве Алемпијевић
Вукосава, кћи Новице и Кристине Матић
Даница, кћи Владимира и Борике Алемпијевић
Драгослав, син Радоја и Дуке Милисављевић
Љубинко, син Богића и Милане Васић(1964. променио презиме у Радомировић, умро у Нишу 1988)
Савка, кћи Миленка и Косе Ристић
Божидар, син Војислава и Велимирке Симић (нестао у рату 1944)

1922.
Милосав, син Милије и Милице Симић
Мирјана, кћи Мирче и Живке Симић (умрла 1991)
Милоје, син Дамњана и Милке Тодосијевић
Зорка, кћи Драгољуба и Миленке Јовановић
Смиљана, кћи Љубисава и Симке Радичевић
Катарина, кћи Душана и Анђелије Радојичић (удата у Пољну, умрла 1992)
Ђорђе, син Андреје и Стајке Радојичић

1923.
Стојадин, син Александра и Вукосаве Ристић (у Немачкој)
Драгутин, син Радосава и Убавке Ристић
Станка, кћи Драгомира и Дивне Радичевић (удата у Земун, умрла 1999)
Мирослав, син Живојина и Младене Петровић
Живадин, син Новице и Анице Обрадовић (живео у Београду, умро 1988)
Радојко, син Милана и Божидарке Милисављевић
Милован, син Божидара и Љубице Радојичић (ж. у Београду)
Станица, кћи Радоја и Дуке Милисављевић (удата у Рајинац, умрла 2004)
Драгослав, син Миливоја и Милане Јовановић

1924.
Љубомир, син Павла и Варваре Вукашиновић (умро 2009)
Владимир, син Радисава и Милојке Симић
Марица, кћи Миливоја и Милосије Радичевић (умрла 1992)
Светислав, син Миленка и Косаре Ристић
Чедомир, син Војислава и Радмиле Вучићевић (умро 1987)
Милан, син Николе и Петрије Радојичић (умро 1927)
Стојанка, кћи Александра и Вукосаве Ристић
Момчило, син Крсте и Бранке Петровић (умро 1996)

1925.
Вукашин, син Радосава и Убавке Матић

Милашин, син Божидара и Љубице Радојичић
Стојадин, син Драгомира и Дивне Радичевић
Живадин, син Драгише и Олге Алемпијевић
Мирослава, кћи Степана и Борике Васић
Надежда, кћи Душана и Даринке Васић (удата у Параћин)

1926.
Љубиша, син Милана и Божидарке Милисављевић (умро 2002)
Милица, ћерка Војислав и Велимирка Симић (умрла 2004)
Ружа, кћи Новице и Анице Обрадовић
Велика, кћи Радоја и Дуке Милисављевић (удата у Риљац Вучић, умрла 2009)
Радмила, кћи Радисава и Миљојке Симић
Благоје, син Александра и Вукосаве Ристић (супруга Милева, умро 2009)
Живота, син Миливоја и Миленке Јовановић
Радојка, кћи Андрије и Стајке Радојичић (удата у Божуревац, умрла 2009)

1927.
Емилија, кћи Драгише и Олге Алемпијевић (удата у Пољну)
Милета, син Степана и Борике Васић
Јован, син Бошка и Здравке Васић
Младен, син Божидара и Љубице Радојичић (супруга Радојка, умро 1992)
Милета, син Степана и Борике Васић
Јован, син Бошка и Здравке Васић
Марица, кћи Новице и Кристине Матић
Тодор, син Дамњана и Милке Тодосијевић (умро 2004)
Радич, син Драгомира и Дивне Радичевић (супруга Јелица)
Предраг, син Душана и Даринке Васић
Радомир, син Бранислава и Стојанке Матић
Милорад, син Радивоја и Божике Оролић (умро 1956)
Станоје, син Радосава и Убавке Матић(супруга Марија, умро 1994)

Боривоје, син Благоја и Миленке Матић (супруга Миљка, умро 1974)
Анка, кћи Јована и Душанке Радојичић (уд. Андрејић у Жупањевац, умрла 2005)
Владислав, син Драгољуба и Видосаве Ћирић (супруга Злата, умро 1996)
Јулија, кћи Миладина и Насте Васић (уд. у Милутовац, Марковић, умрла 2011)
Радосав, син Лазара и Станике Дачић

1928.
Светомир, син Дамњана и Љубице Дачић
Радош, син Миливоја Радичевића
Драгојло, син Милутина и Станице Симић (супруга Загорка, умро 2001)
Радмила, кћи Станимира и Босиљке Обрадовић (удата у Риђац, Милошевић, умрла 1993)
Милосава, кћи Радивоја и Божике Оролић (удата Илић, Грабовац)

1929.
Љубинка, кћи Бошка и Здравке Васић
Стојадин, син Новице и Анице Обрадовић
Новка, кћи Војислава и Радмиле Вучићевић (умрла 2009)
Радмила, кћи Степана и Борике Васић (удата Димитријевић, Земун, умрла 2007)
Милана, кћи Драгише и Олге Алемпијевић (уд. Радојичић, Рајинац, умрла 1996)
Трајко, син Душана и Анђе Радојичић
Живко, син Николе и Петрије Радојичић (супруга Вера)
Александар, син Светомира и Божидарке Матић
Живан, син Атанасија и Магдалине Дачић

1930.
Радосава, кћи Станимира и Босиљке Обрадовић (удата Матић, Пољна)
Милош, син Драгомира и Дивне Радичевић (умро 1993)
Радош, син Николе и Милице Петровић

Милка, кћи Радивоја и Божике Оролић (уд. Милисављевић, Риђац, умрла 1994)
Маргита, кћи Миливоја и Милосије Радичевић (уд. Милетић, Горњи Дубич, умр. 2005)
Љубинка, кћи Војислава и Велимирке Симић (удата за Славка Јовановића, дошао на мираз из Планинице, умрла 1999)
Владислав, син Сибина и Станије Радојичић (супруга Божика)

1931.
Драгиша, син Александра и Вукосаве Ристић (супруга Милунка, умро1997)
Боривоје, син Драгослава и Милеве Радојичић (супруга Живка)
Живка, кћи Мијаила и Миладије Ристић (удата Радојичић)
Стаменка, кћи Радосава и Убавке Матић (удата Лазић, В. Бања, умрла 1971)
Петар, син Драгољуба и Виде Ћирић
Драгић, син Милутина и Станице Симић(супруга Драгица, умро 2011)
Милица, кћи Милутина и Миленке Васић
Милана, кћи Драгослава и Ивке Агатоновић(удата Петрашиновић, Мијајловац)
Милисав, син Вучка и Викторије Обрадовић (супруга Винка, умро у Немачкој)
Злата, кћи Љубомира и Славе Јовановић
Будимир, син Бошка и Здравке Васић
Ружица, кћи Драгомира и Косаре Радојичић (уд. Маркићевић, Стубал, ум. 2008)
Милева, кћи Драгише и Олге Алемпијевић (удата Јовановић, Рајинац)

1932.
Радмила, кћи Миливоја и Милане Јовановић
Ранка, кћи Радисава и Миљојке Симић (уд. За Матић Радојка, умрла 2011)
Драган, син Душана и Даринке Васић

Вера, кћи Милутина и Станице Симић (удата Петровић, Рајинац)
Росанда, кћи Миливоја и Крстине Васић (умрла 1995)

1933.
Малина, кћи Мијаила и Миладије Ристић
Миланка, кћи Бранка и Стојане Матић (удата Милетић, Пољна)
Ранка, кћи Миладина и Насте Васић (уд. Антонијевић, Жупањевац, умрла 2010)
Радомир, син Степана и Борике Васић
Станица, кћи Радивоја и Божике Јаковљевић (Оролић?), уд. Петровић, Годачица
Персида, кћи Лазара и Станике Дачић
Радосав, син Новице и Анке Обрадовић
Милунка, кћи Момира и Новке Обрадовић (удата за Драгишу Ристића)
Вера, кћи Живана и Љубице Маринчанин (удата Томић, Риђац)
Богомир, син Павла и Станимирке Вукашиновић (супруга Ружица, умро 2011)
Борика, кћи Драгослава и Милеве Радојичић

1934.
Милунка, кћи Војислава и Велимирке Симић (удата Аралица, Земун)
Радојка, кћи Станимира и Босиљке Обрадовић (удата Југовић, Милутовац)
Стојанка, кћи Радисава и Миљојке Симић (удата за Долу Милисављевића)
Љубинко, син Бошка и Здравке Васић
Марија, кћи Владимира и Љубице Алемпијевић (удата Савковић, Милутовац)
Михајло, син Драгослава и Ивке Агатоновић
Божидар, син Миленка и Косаре Ристић (супруга Милева)
Милутин, син Драгише и Олге Алемпијевић (супруга Јагода, умро 1997)
Загорка, кћи Душана и Даринке Васић

Миланка, кћи Јована и Милице Радојичић (удата за Драгојина Вукашиновића)
Десанка, кћи Вучка и Викторије Обрадовић (удата Милосављевић, Медвеђа)
Милосав, син Миладина и Десанке Милосављевић (умро 2000. у Чаирима)

1935.
Милосав, син Крсте и Радмиле Петровић
Ружица, кћи Михаила и Миладије Ристић (удата за Михајловић Драгана, мираз, умро 2004)
Мирољуб, син Бранка и Стојане Матић (супруга Вера Матић, умро 1993)
Радојко, син Светомира и Анке Васић (умро 2003)
Драгојин, син Павла и Станимирке Вукашиновић (умро 2000)

Из *Протокола венчаних 1862-1881.* може се додатно закључити када су рођени неки мештани Доњег Дубича, на основу уписаних година старости младенаца:

Аврам Милисављевић, рођен 1850.
Андреја Милисављевић, син Милисава и Стамене Радовановић, рођен 1860.
(нема га у књизи рођених манастира Љубостиње)
Затим, из *Протокола венчаних ман. Љубостиње 1937-1948:*
Петровић Крста, отац Јакшић, рођен 1899.
Симић Бранислав, отац Радисав, рођен 1921.
Симић Драгољуб, отац Миодраг, рођен 1922. у Малој Сугубини
Мијаиловић Милан, отац Милош, рођен 1925.

Из *Протокола умрлих 1881-1910.* и *1936-1946. ман. Љубостиње* види се да су у Доњем Дубичу рођени (или живели):

Тимотије Томић, 1851-1881.
Милена, супруга Петра Васића, 1825-1881.
Стамена, супруга Милисава Радовановића 1811-1881.
Живојин, син Симеона Анђића, 1881. умро 2 дана по рођењу

Стамена, супруга Томе Милетића, 1812-1882.
Наста, супруга Радојице Мијаиловића, 1789-1884.
Миленија, супруга Уроша Васића, 1852-1884.
Татомир Вучићевић, 1849-1884.
Јана, супруга Милоша Радовановића, 1825-1885.
Симион (Сима) Гаић, 1805-1885.
Атанасије (Таса) Алемпијевић, 1845-1886.
Милица, супруга Михаила Алемпијевића, 1865-1886.
Андреја Милисављевић, 1860-1887.
Михаило Алемпијевић, 1866-1888.
Милка, супруга Атанасија Алемпијевића 1853-1891.
Милица, ћерка Ћире Матејића, 1876-1892.
Благоје Васић, 1855-1892.
Милка, супруга Ћире Јанићијевића, 1861-1892.
Даница, супруга Јовице Петровића, 1842-1953.
Ђурђија, супруга Мине Павловића, 1823-1894.
Милија, супруга Аврама Милисављевића, умрла 1894.
Милунка, супруга Товила Симића, 1850-1896.
Аница, супруга Аврама Милисављевића, 1855-1896.
Милосав Радојичић, 1840-1896.
Обренија, кћи Василија Јовановића, 1890-1896.
Милана, кћи Милорада Радојичића, 1895-1897.
Петар Маринчанин, 1855-1897.
Матеја Станковић, 1836-1897.
Златија, кћи Љубе Васића, 1886-1897.
Милосија, кћер Радојице Васића, 1891-1897.
Емилија, кћи Новице Симића, 1897, умрла по рођењу
Владимир Симић, 1876-1899.
Ранко Миловановић, 1854-1899.
Љубица, супруга Огњена Маринчанина, 1833-1899.
Милосија, кћи Радована Радомировића, 1898-1900.
Вида, супруга Трифуна Недељковића, 1860-1901.
Станојка, кћи Новице Симића, 1895-1901.
Милан Васић, 1818-1902.
Метоћије Симић, 1839-1903.
Мирјана, кћи Томе Младеновића, 1896-1903.
Круна, супруга Дамњана Радоичића, 1833-1903.
Савка, супруга Теодосија Милошевића, 1845-1903.
Петко Маринчанин (Живковић), 1850-1904.

Младен, син Тихомира Јанићијевића, рођен и умро 1904.
Љубица, супруга Аксентија Гмитровића, 1853-1904.
Радосав Младеновић, 1835-1905.
Михаило Вукашиновић, 1852-1905.
Милка, кћи Новице Обрадовића, рођена и умрла 1905.
Вукашин Симић, 1835-1905.
Ђорђе, син Милосава Радојичића 1880-1905.
Божин, син Мијаила Милановића, 1901-1905.
Јован Петровић, 1820-1905.
Јана, супруга Милорада Радичевића, 1861-1907.
Милева, супруга Радојице Метоћијевића, 1876-1907.
Милосав, син Душана Радојичића, рођен и умро 1907.
Селена, супруга Арсенија Вучићевића,1876-1907.
Стана, супруга Јакшића Матејића, 1871-1907.
Злата, кћи Радојице Симића, рођена и умрла 1907.
Светомир, син Милана Обрадовића, рођен и умро 1908.
Станка, кћи Павла Вукашиновића, рођена и умрла 1908.
Благоје Ристић, 1851-1908. (рођен у Горњем Дубичу)
Росанда, кћи Александра Ристића, 1901-1908.
Милунка, удова Радосава Младеновића, 1838-1908.
Милунка, супруга Симиона Васића, 1838-1909.
Миља, кћи Томе Младеновића, 1885-1910.
Анка, супруга Светозара Томића, 1857-1910.
Светозар Вукомановић, 1880-1930

Доњодубичко гробље: стари споменици

Надгробни споменици на гробљу у Доњем Дубичу

РОДОСЛОВИ ДАНАШЊИХ ФАМИЛИЈА

На основу наведених пописа становника и књига рођених и умрлих у Доњем Дубичу покушао сам да саставим, што прецизније, родослове фамилија. У томе ми је, као што сам поменуо, много помогао Радослав Дола Милисављевић. Родослове сам изводио по мушкој линији, наводећи и имена жена и женске деце у фамилијима. Нисам био у могућности да прикажем и шира сродства по удаји женске деце, то остављам будућим истраживачима. Надам се да су пописи становништва и родослови у овој књизи довољни за сналажење и да ће на основу њих свако ко је рођен у Доњем Дубичу моћи лакше да идентификује своје претке и ширу родбину. Подвлачим, још једном, да су грешке могуће и да, сигурно, има испуштених или погрешно наведених имена јер се ради о таквој врсти грађе која је непотпуна и расута, због чега су могуће и погрешке у приказивању родослова.

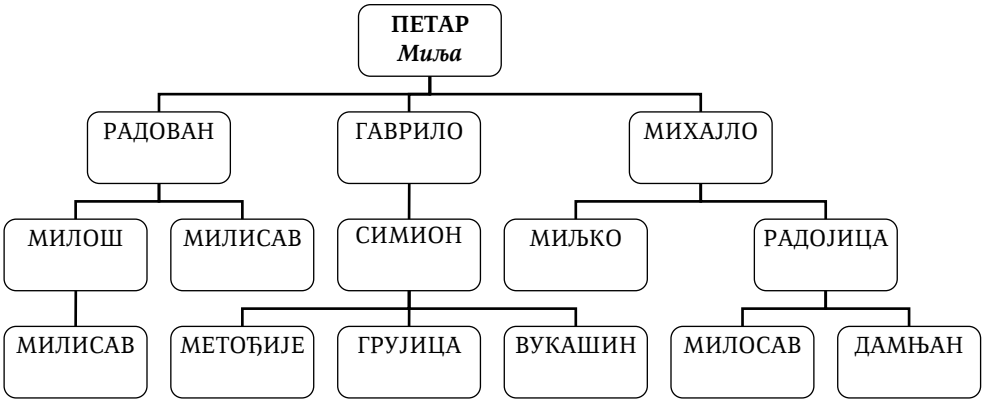
Доњи Дубич зими, куће у „Друму“

Данас, у Доњем Дубичу живе чланови већег броја фамилија из наведених родослова, док су се чланови појединих фамилија одселили, углавном, у Трстеник или околину. Фамилије које су постојале једно време у Доњем Дубичу у XIX па и XX веку (као нпр. Јосиповић) и које су се потпуно угасиле (што се види из књига рођених) нисам успео да обрадим. Такође, као што ће се видети, неке чланове појединих фамилија, који се помињу у књигама рођених, нисам успео да повежем са њиховим сродницима, а свакако да има и неких који нису уписани у те књиге а постојали су, и помињу се.

Родослови који следе наведени су према старости фамилија, на основу процене из расположивих података о досељавању у Доњи Дубич.

ФАМИЛИЈЕ КОЈЕ ПОТИЧУ ИЗ КРИВЕ РЕКЕ

Као што је речено, први досељеници у данашњи Доњи Дубич, према предању, дошли су из Криве Реке са Копаоника. То су били **Петар и Миља**, са синовима **Михајлом**, **Гаврилом** и **Радованом**, од којих су потекле данашње фамилије Симић, Вукашиновић, Милисављевић и Тодосијевић, као и по претку који је усињен фамилије Радојичић и Дачић. Са овим стаблом су у вези, по миразу, и фамилије Оролић и Јовановић. Ради лакшег и крађег сналажења у прегледу развоја ових и осталих фамилија дат је графички приказ комплетног стабла по мушкој линији. Из Криве реке потиче и фамилија **Васић**, од претка **Васе Миловановића**.

СИМИЋИ носе презиме по **Симиону**, **Сими Гајићу**.

ВУКАШИНОВИЋИ носе презиме по **Вукашину Гајићу**.

МИЛИСАВЉЕВИЋИ носе презиме по **Милисаву Петровићу**.

ТОДОСИЈЕВИЋИ по **Тодосију Петровићу**.

РАДОЈИЧИЋИ по **Радојици Петровићу** (по мајци Смиљковић из Жупањевца?).

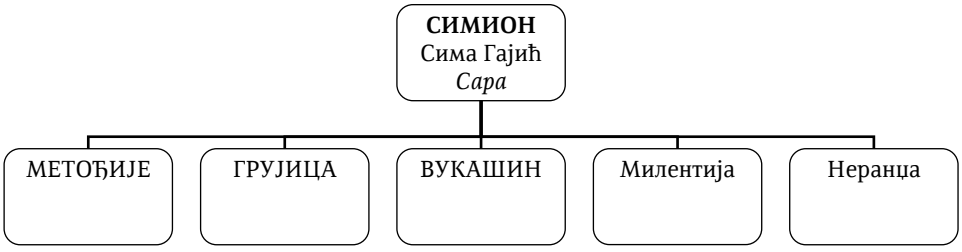
ДАЧИЋИ по **Дамјану Радојичићу.**

ОРОЛИЋИ по **Радивоју Оролићу** који је из Риљца дошао на мираз у фамилију Петровић.

ЈОВАНОВИЋИ по **Славку Јовановићу** који је из Планинице дошао на мираз у фамилију Симић.

СИМИЋ, ВУКАШИНОВИЋ

ПЕТРОВ и ***Миљин*** син ГАВРИЛО (Петровић) имао је сина **СИМЕОНА** (Симу) Гајића (1805-1885), а он је са супругом *Саром* имао синове Метођија, Грујицу, Вукашина и ћерке Милентију и Неранцу.

МЕТОЂИЈЕ (Тођа) Симић (1839-1903) са супругом *Сташком* имао је синове Радојицу, Радоја и Ракића, и ћерке Василију, Станику, Ангелину, Милку и Даницу. Једно њихово дете је рођено 1868. године али је име нечитко.

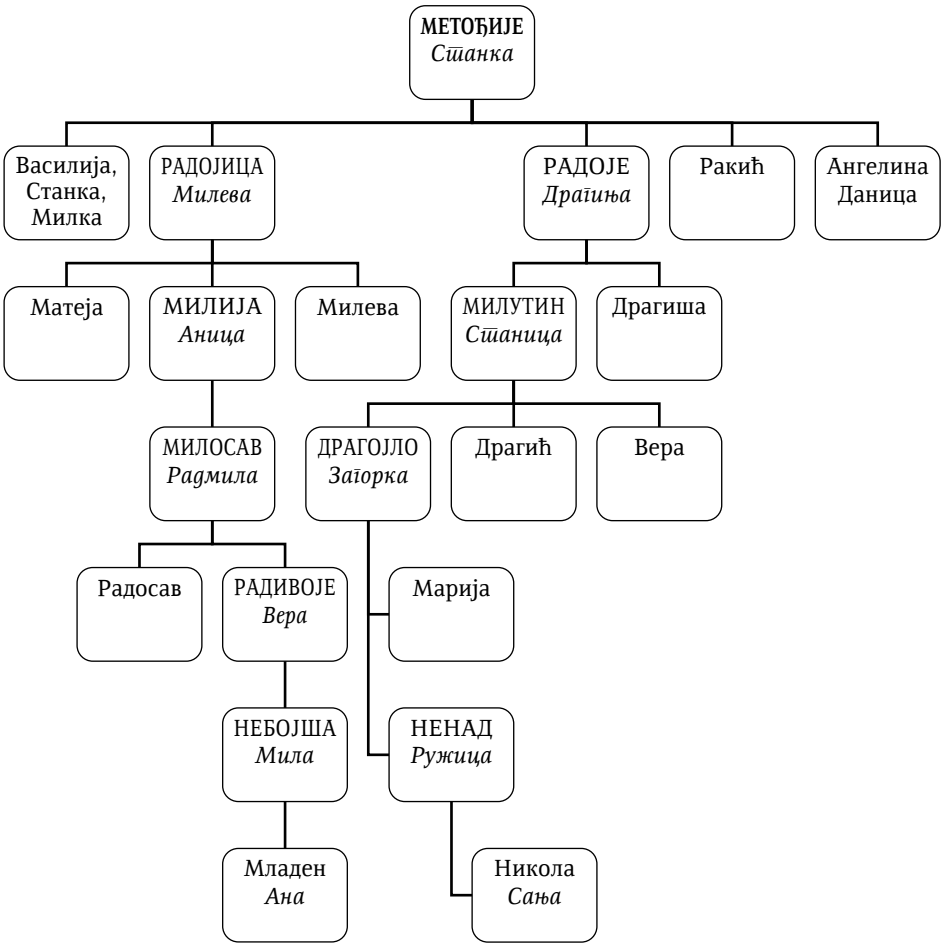
РАДОЈИЦА Симић (Гајић) и супруга *Милева* имали су синове Матеју и Милију и ћерку Милеву. МИЛИЈА Симић**,** супруга *Аница*, је имао сина МИЛОСАВА Симића (1922-2007) који је са супругом *Радмилом* имао синове Радосава (1949-201) и РАДИВОЈА (Раку, 1943), чији је син НЕБОЈША који са супругом *Милом* има сина МЛАДЕНА. Младен је оженио Ану, ћерку Живана и Вере Влајковић, из Грачаца.

Рака Симић, испраћај у војску, око 1960. године

Младен, Ана, Мила и Небојша Симић

РАДОЈЕ Симић (Метођијевић) и супруга *Драгиња* имали су синове Милутина и Драгишу. МИЛУТИН (Мија) Симић (1907-1990) са супругом *Станицом* је имао синове Драгојла и Драгића и ћерку Веру. ДРАГОЈЛО (Драгојин) Симић (1928-2001) и супруга *Заорка* имају ћерку Марију и сина НЕНАДА Симића (супруга *Ружица*), чији је син Никола Симић (супруга *Сања*), живе у Трстенику, има ћерку Сању и сина Давида.

Драгић (Гића) Симић (1931-2011) је са супругом Драгицом имао ћерку Миланку (1964-2012), а пре тога је био у Медвеђи на миразу где је са супругом Даницом имао ћерку Милицу.

Ракић Метођијевић (Симић) и супруга Стоја имали су синове Живојина, Драгутина и Живана и ћерке Стамену, Лепосаву, Ракилу и Даринку.

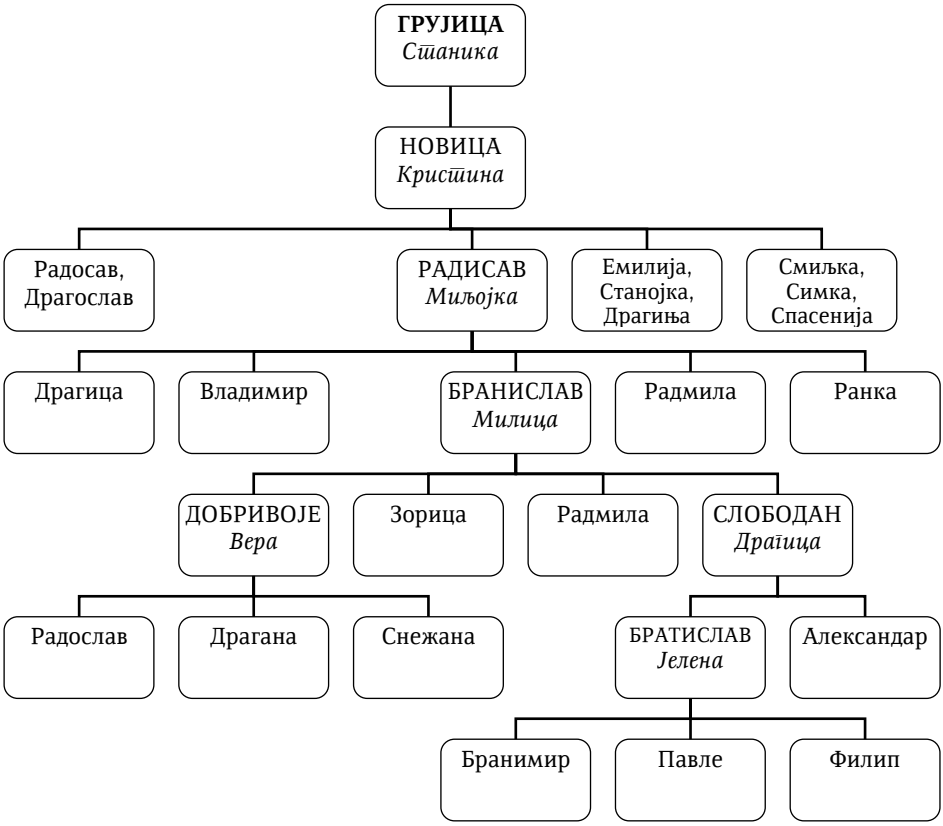
Ненад и Ружица Симић са породицом

ГРУЈИЦА Симић (1843) са супругом *Стаником* имао је сина Новицу.

НОВИЦА Симић (Грујић), (1876) са супругом *Кристином* имао је синове Радосава (умро по рођењу), Драгомира (погинуо у Другом светском рату) и Радисава и ћерке Емилију, Станојку, Драгињу, Смиљку, Симку и Спасенију.

РАДИСАВ Симић (1904) је са супругом *Миљојком* имао синове Владимира (Димилу) и Бранислава и ћерке Радмилу, Ранку (1932-2011, била удата за Радојка Матића) и Драгицу (била је удата за Љубишу Милосављевића).

БРАНИСЛАВ Симић (1921) са супругом *Милицом* изродио је синове Добривоја и Слободана и ћерку Зорицу, а из првог брака са супругом *Живком* ћерку Радмилу (у Штулцу). ДОБРИВОЈЕ (Буба) Симић (1944) са супругом *Вером* има сина Радослава и ћерке Драгану (удата у Рајинац) и Снежану (Глободер), а СЛОБОДАН Симић (1952) са супругом *Драгицом* има синове Александра и Братислава. БРАТИСЛАВ са супругом *Јеленом* има синове Бранимира, Павла и Филипа Симића.

У књигама рођених се појављује и Теофил (Товил) Симић са супругом Милунком који су имали сина Радојицу (1882-1905) и ћерку Милану (1887) али није јасно чији је син Теофил (могуће је да је он био Симеонов четврти син). Радојица је са супругом Даном (или Јаном, име нечитко) имао сина Мијушка (1902-1980, умро у Мијајловцу) и ћерку Костадинку.

Поред тога, у Доњем Дубичу је постојала још једна породица Симић чије је домаћинство било у близини куће Милосава Симића, према Алемпијевићима. Они потичу, по мушкој линији из Риљца, а по женској из Дубича. Наиме, ћерка Ракића Метођијевића Даринка удала се за Милена Симића из Риљца (дошао на мираз). Њихов син је Миодраг Симић, који је са супругом Станом имао синове Драгоја и Драгољуба. Драгољуб Симић и супруга Милица су се преселили у Малу Сугубину и имали су ћерку Марију Симић код које је на мираз из Милутовца дошао Светислав Аџић. Њихов син је Радован Аџић који данас живи у

Малој Сугубини. Ове податке сам добио од њега, а о фамилији Аџић се може видети у књизи Драгослава Весића *Мала Сугубина,* Београд, 2013. година.

Породице Слободана и Добривоја Симића

ВУКАШИН Гајић (1835-1905) и супруга *Марица* имали су синове Михаила, Милуна и Милоша и ћерке Миленију, Алесандру, Љубицу и Катарину.

МИХАЈЛО Вукашиновић, (1860-1905), мада у књизи умрлих пише да је имао 52 године што се не слаже са књигом рођених, са супругом *Милосавом* имао је синове Владимира, Мијата, Павла и Радоја и ћерку Макрену. Мијат је умро као дете, док Радоје, ожењен Зорком (1942) није имао деце.

ВЛАДИМИР Симић (1876-1899) са супругом *Јеленом* имао је сина ВОЈИСЛАВА Симића (1902-1970) који је са супругом *Велимирком* имао сина Божидара (1921-1944) и ћерке Милицу,

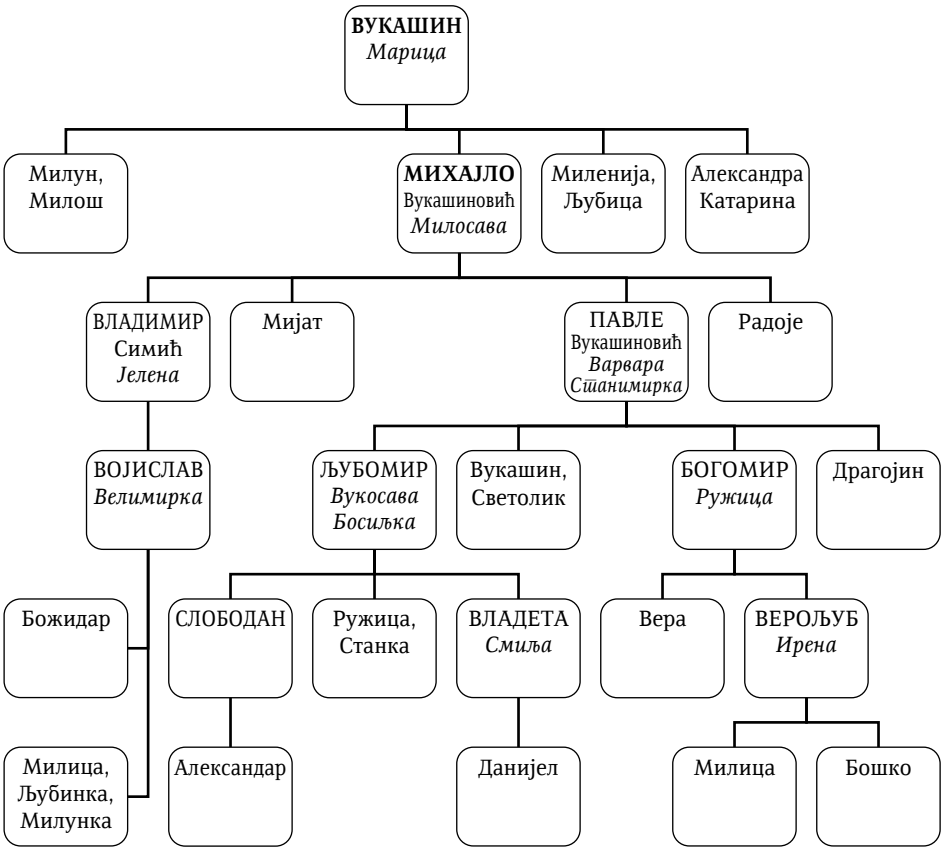
Љубинку, Милунку (живела у Београду, удата Аралица) и Катарину (погинула као девојка од грома). Код Љубинке је дошао на мираз Славко Јовановић из Планинице, а њихова деца су Радиша Јовановић, рођен 1957, живи у Београду и Евица (живела у Београду, умрла 2011. године). Милица се удала у Трстеник за Бошка Николића, њихов син је Јовица Николић, рођен 1962. године.

Милосава, супруга Михајла Вукашиновића, почетак XX века

ПАВЛЕ Вукашиновић (1883-1964) са супругом *Варваром* (Варом) имао је синове Вукашина, Светолика и Љубомира и ћерке Олгу, Станку, Радмилу и Стојну, док је са другом супругом Станимирком имао синове Богомира и Драгојина. Светолик је као младић трагично настрадао превозећи товар дрва за Трсте-

ник. ЉУБОМИР Вукашиновић (1924-2009) са супругом *Вукосавом* (Матић) имао је сина Слободана (1946, има сина Александра у Параћину) и ћерку Рушку (удата у Планиницу за Милована Миловановића, пок.), док је са другом супругом Босиљком (Болом) имао сина Владету (рођен 1951, живи у Нирнбергу, има сина Данијела) и ћерку Станку, удата у Малу Сугубину за Часлава Алобића. БОГОМИР Вукашиновић (1933-2011) са супругом *Ружицом* (живели су прво у Дубичу па у Богдању) има сина Верољуба и ћерку Веру. ВЕРОЉУБ са супругом *Иреном* (живе у Трстенику) има сина Бошка и ћерку Милицу, а Вера удата за Милована Јанковића у Врњачкој Бањи има синове Милоша и Уроша. Драгојин Вукашиновић (1935-2006) ожењен Миланком (1934. Радојичић) има ћерке Лелу и Анђелку. Лела има синове Горана и Бојана, живе у Трстенику, а Анђелка, удата у Страгаре има три ћерке.

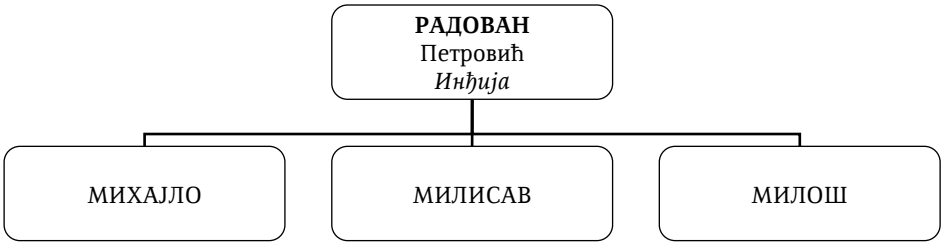
Војислав Симић са ћеркама и зетом Славком Јовановићем, око 1965.

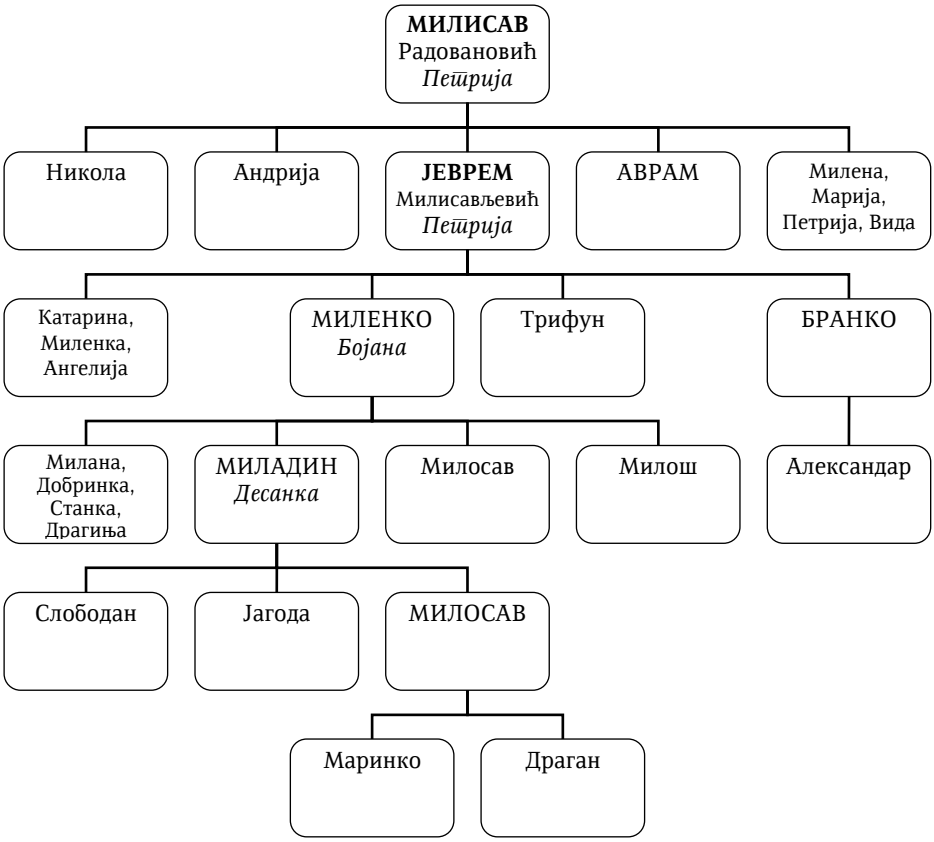
Породица Вукашиновић – Свадба Драгојина и Миланке, 1958.

МИЛИСАВЉЕВИЋ, ТОДОСИЈЕВИЋ

Потичу од Петровог и Миљиног сина **РАДОВАНА Петровића.** Радован је са супругом *Инђијом* (1792) имао синове Милисава, Милоша и Михајла.

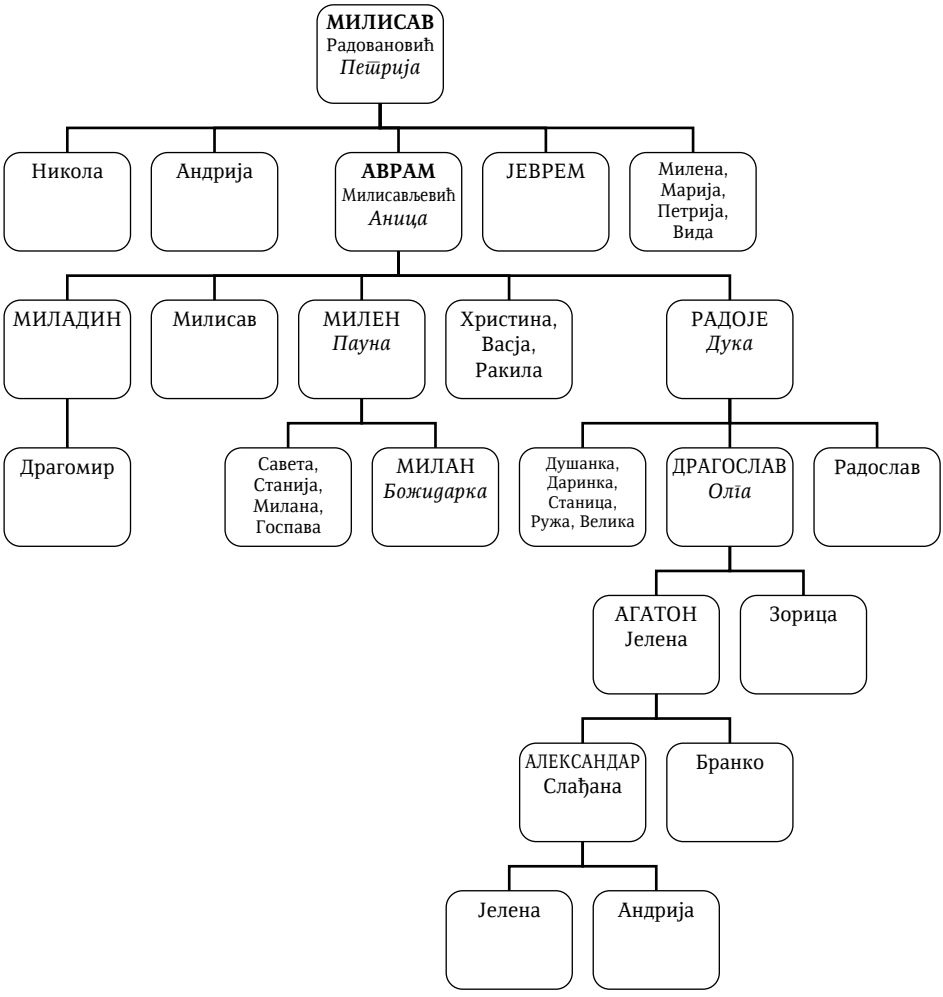
МИЛИСАВ Радовановић (1808), са супругом *Стаменом* (1811-1881), имао је синове Јеврема, Аврама, Николу и Андрију и ћерке Милену, Марију, Петрију и Виду.

ЈЕВРЕМ (1847) и *Петрија* Милисављевић имали су синове Миленка, Бранка и Трифуна и ћерке Катарину, Миленку и Ангелину.

МИЛЕНКО Милисављевић, са супругом Бојаном, имао је синове Миладина, Милосава и Милоша и ћерке Милану, Добринку, Станку и Драгињу. МИЛАДИН Милисављевић (1909) и супруга *Десанка*, имали су синове Милосава (1934) и Слободана (1940) и ћерку Јагоду (удата за Милутина Алемпијевића). Синови МИЛОСАВА Милисављевића су Маринко и Драган (Трстеник).

БРАНКО Милисављевић је имао сина Александра (живели су у Чачку).

Милисављевић Драгослав Госа, Олга, Зорица и Агатон

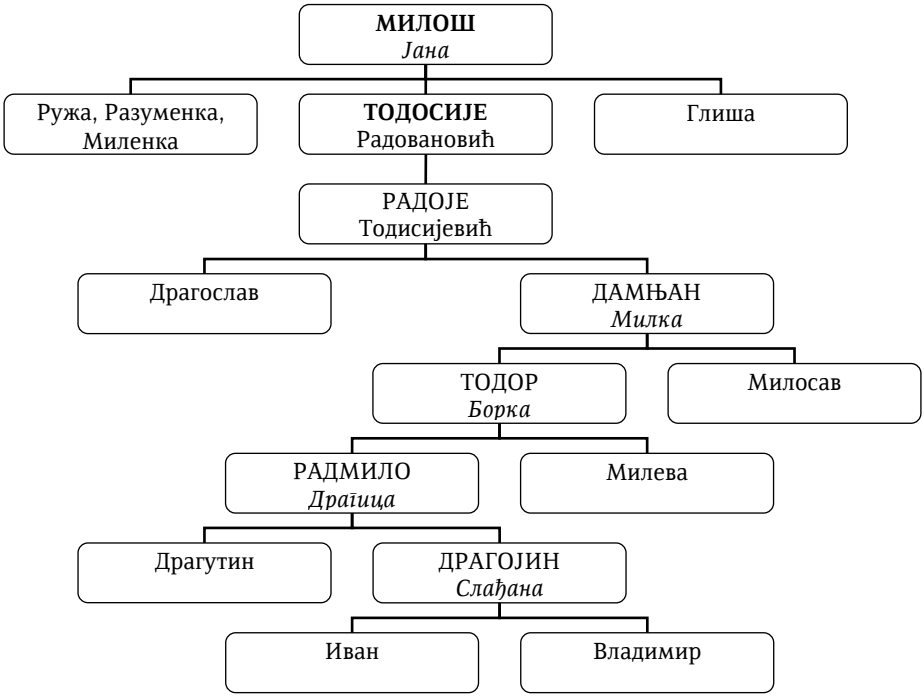
АВРАМ Милисављевић (1850), са супругом *Аницом* (прва супруга му се звала Милија), имао је синове Милена, Милисава, Миладина и Радоја и ћерке Христину, Васију и Ракилу. МИЛЕН Милисављевић (1887) је са супругом *Пауном* имао сина Милана и ћерке Савету, Станију, Милану и Госпаву. МИЛАН Милисављевић (1902) са супругом *Божидарком* је имао Радојка, Љубишу (1926-2002) и Драгишу. Аврамов син МИЛАДИН је имао сина Драгомира. РАДОЈЕ Милисављевић (1890) и супруга *Дука* имали су синове Драгослава и Радослава и ћерке Душанку, Даринку, Ружу, Станицу и Велику. *Драгослав* (Госа) Милисављевић, (1921)

са супругом *Олīом* има сина Агатона и ћерку Зору (удата у Милутовац, преминула 2014, има три ћерке). АГАТОН Милисављевић (1949), живи у Грабовцу и са Супругом Јеленом има синове Александра и Бранка и ћерку Сандру. АЛЕКСАНДАР Милисављевић (живи у Београду) са супругом *Слађаном* има сина Андрију и ћерку Јелену, а Бранко (живи у Грабовцу), има ћерке Нину и Сању. Радослав (Дола) Милисављевић (1929) живи у Грабовцу са супругом Стојанком (рођена Симић).

Радослав Милисављевић Дола и Стојанка

МИЛОШ Радовановић је са супругом Јаном имао ћерке Ружу, Разуменку и Миленку и синове Тодосија и Глишу. ТОДОСИЈЕВ син био је РАДОЈЕ, а његови синови Драгослав и Дамњан (Тодосијевић). ДАМЊАНОВИ синови (супруга Милка) су Милосав (из другог брака са супругом Вером имао ћерку Злату) и ТОДОР који је са супругом Борком имао сина Радмила, преминуо 2013. године и ћерку Милеву, а РАДМИЛОВИ синови су Драгутин и ДРАГОЈИН који са супругом Слађаном има синове Ивана и Владимира Тодосијевића.

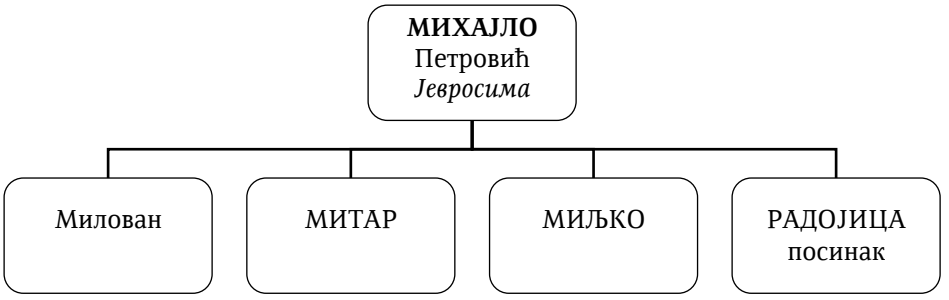
Драīица, Радмило, Драīутин, Борка и Тодор Тодосијевић

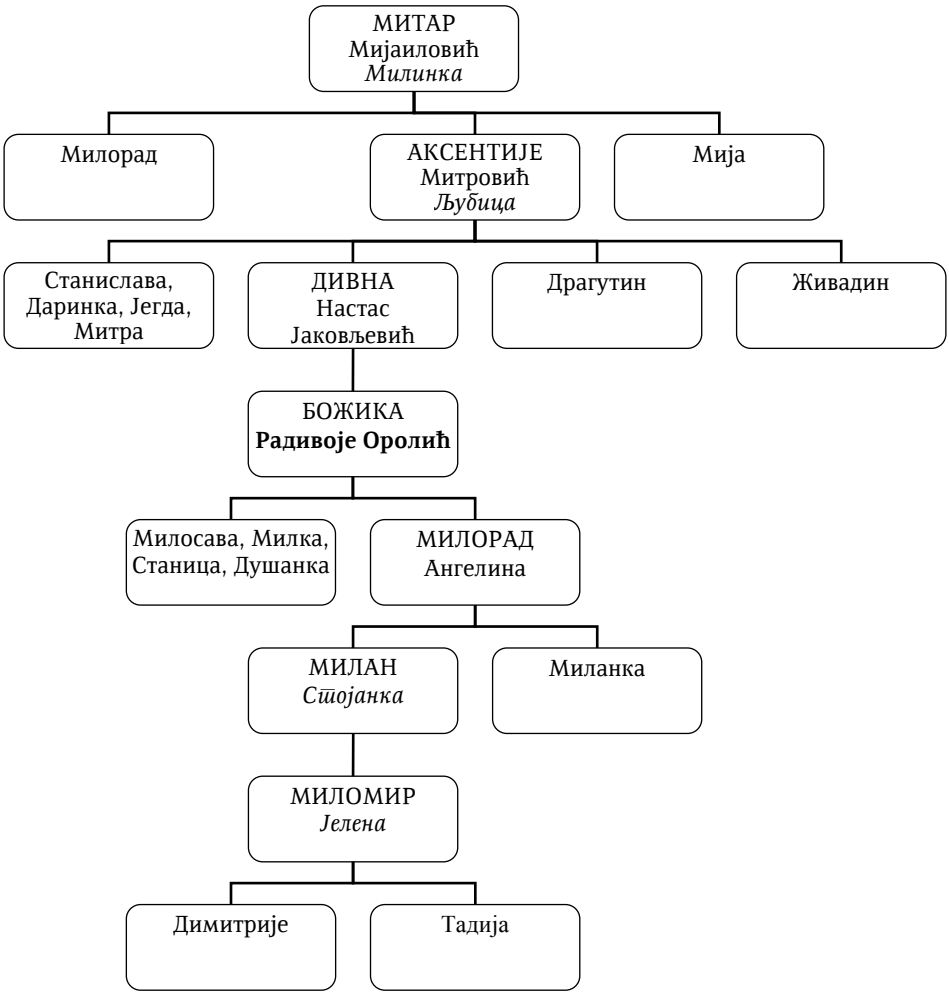
Тодосијевић Слађана и Драгојин са Иваном и Владимиром (у средини Марија Алемпијевић са мужем)

РАДОЈИЧИЋ, ДАЧИЋ, МИЛОСАВЉЕВИЋ, ОРОЛИЋ

Најстарији син Петра и Миље (из Криве Реке) **МИХАЈЛО (Петровић)** имао је синове Милована (из првог брака) и Митра и Миљка из другог брака са женом из Жупањевца (*Јевросима*, фамилија Смиљковић) чијег сина Радојицу је усвојио. Не зна се да ли је Милован имао потомке.

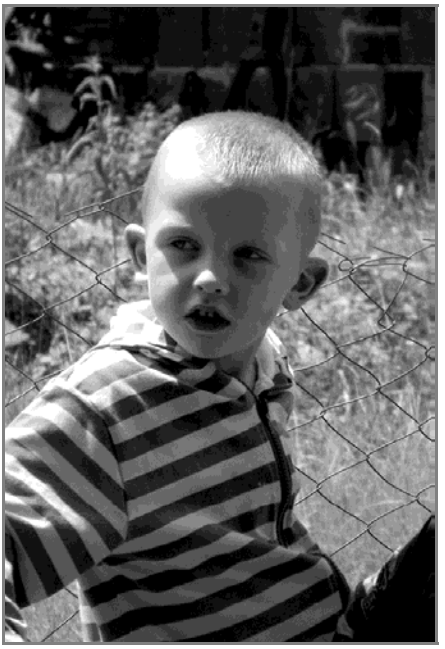

ОРОЛИЋИ – Од МИТРА (Мијаиловића, жена *Милинка*) синови су Милорад, Мија и АКСЕНТИЈЕ (Митровић) који је са супругом *Љубицом* имао синове Драгутина и Живадина и ћерке Станисаву, Даринку, Јегду, Митру и Дивну, а код Дивне је на мираз дошао Настас Јаковљевић из Риљца. Затим је код њене сестричине Божике која је живела са њима у кући на мираз дошао Радивоје Оролић из Риљца. Они су имали ћерке Милосаву, Милку, Станицу и Душанку и сина МИЛОРАДА Миду Оролића који је са супругом *Анѓелином* (Гилом) имао сина Милана и ћерку Миланку (удата у Медвеђу). МИЛАН са супругом *Сто̄јанком* има сина МИЛОМИРА, а он са супругом *Јеленом* синове Димитрија и Тадију Оролића.

Радивоје Оролић, 1943. īодина

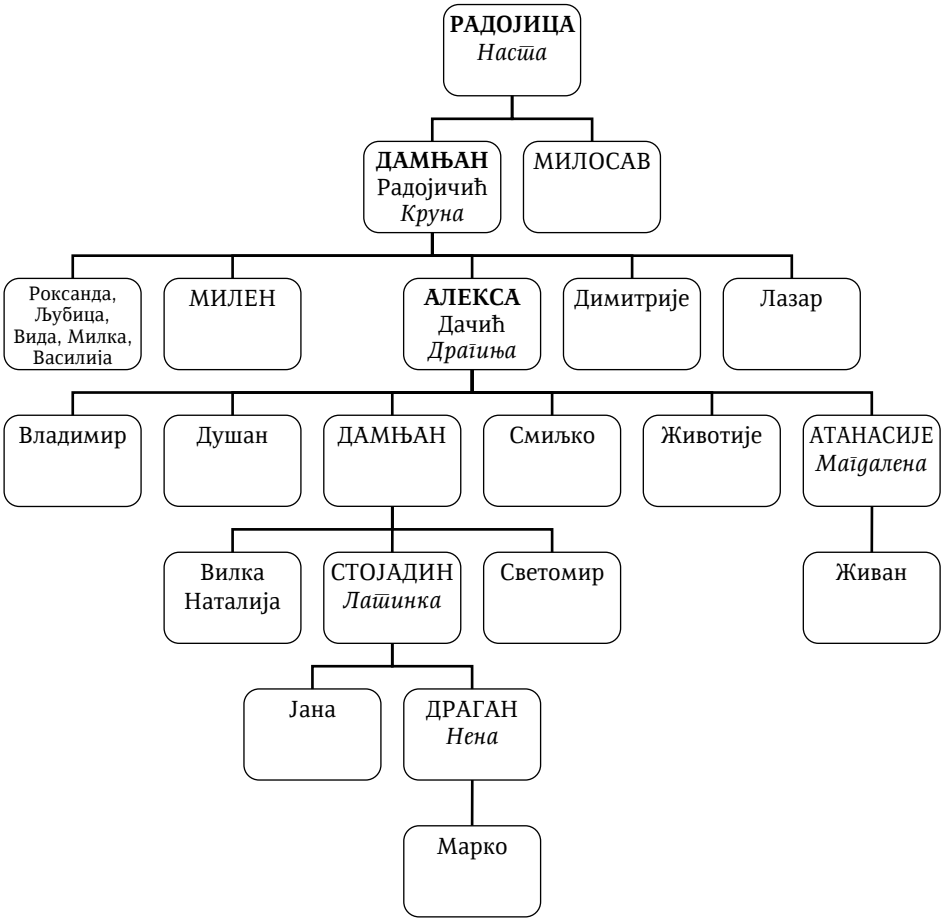
Димиīрије Оролић, 2014. īодина

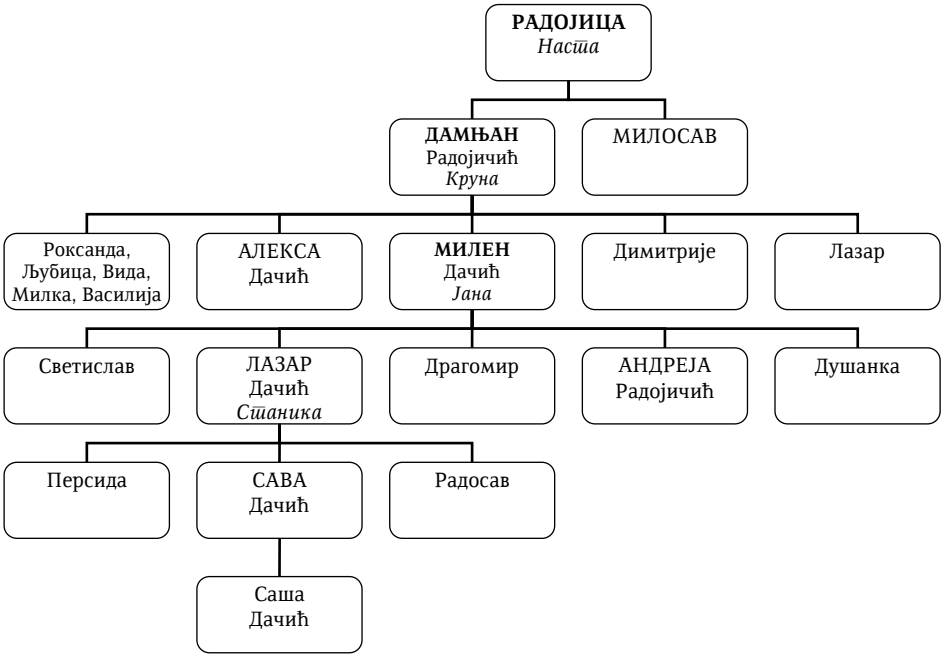

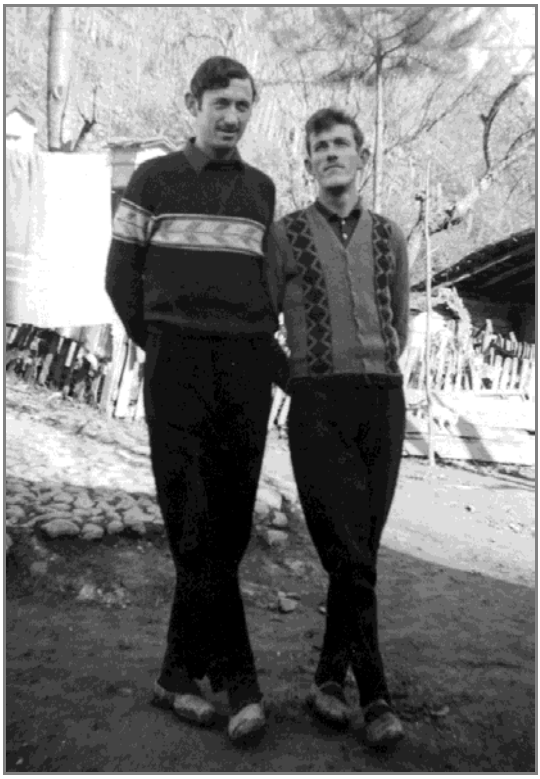
Генерација ђака, око 1960. īодине – у ūрвом реду, у средини, Милан Оролић, десно Слободан Симић; у друīом реду друīи с леве сīране Радмило Тодосијевић, чеīврīи Владеīа Вукашиновић

ДАЧИЋИ – Михајлов посинак РАДОЈИЦА (супруга *Наста*) имао је синове Дамњана и Милосава. ДАМЊАН (супруга *Круна*) имао је синове Димитрија, Алексу, Милена и Лазара и ћерке Роксанду, Виду, Љубицу, Милку и Василију. **АЛЕКСА** Дачић (супруга Драгиња) је имао Владимира, Душана, Дамњана, Смиљка, Атанасија и Животија. АТАНАСИЈЕ (супруга *Магдалена*) је имао сина Живана, а ДАМЊАН ћерке Вилку и Наталију и синове Светомира и СТОЈАДИНА (супруга *Латинка*) чији је син ДРАГАН (супруга *Снежана*), а они имају сина Марка и ћерку Јелену. Драганова сестра Јана је удата за Мићу Радичевића.

Од **МИЛЕНА**, који је користио презимена Радојичић и Дачић (супруга *Јана*) синови су Лазар, Светислав, Драгомир и Андреја и ћерка Душанка. ЛАЗАР Дачић (супруга *Станика*) је имао ћерку Персиду и синове Радосава (Рају) и САВУ чији син је Александар (Саша) Дачић.

Сава Дачић, десно и Миша Обрадовић

РАДОЈИЧИЋИ – АНДРЕЈА Радојичић (супруга *Стајка*) је имао ћерке Радојку и Драгицу и синове Ђорђа и ДРАГИШУ (супруга *Милана*), који има ћерку Ружицу и сина РАДМИЛА који са супругом *Достаном* има ћерку Слађану и сина ИВАНА чија је супруга *Тања*, имају сина Лазара и ћерку Сару. Носе презиме Радојичић.

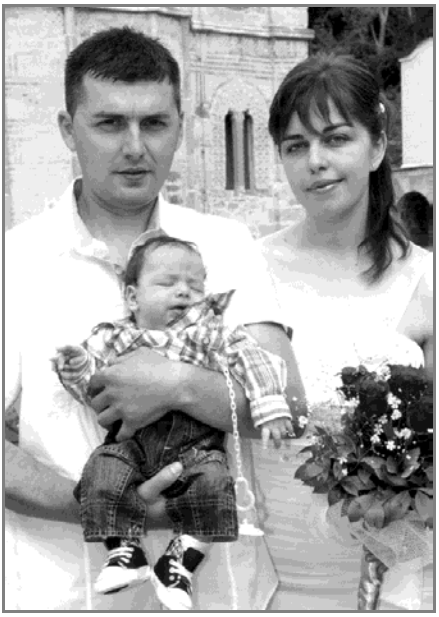

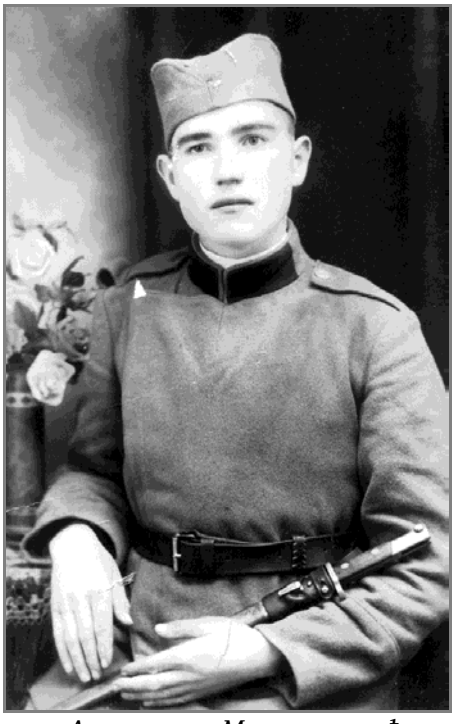
Андреја Радојичић
са мајком Јаном
и сестром Душанком

Радмило и Достана Радојичић
на венчању

Иван и Тања Радојичић
са сином Лазаром

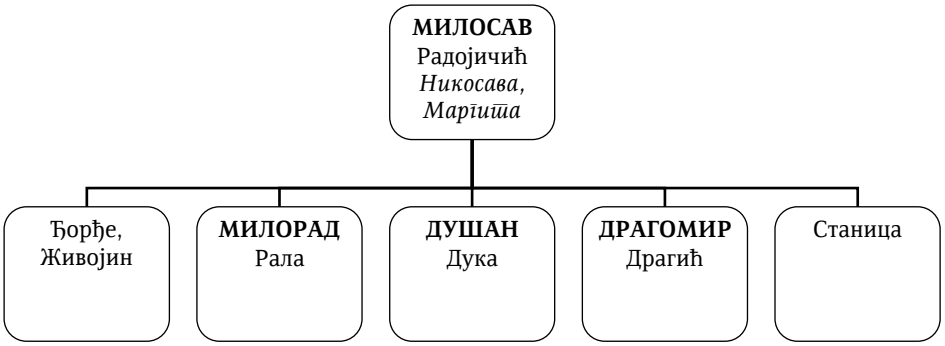

Александар Милосављевић

Лука Милосављевић

Од **МИЛОСАВА Радојичића** (супруге *Никосава*, *Марīиша*) синови су Ђорђе, Живојин, Богдан, Тодор, Милорад (Рала), Душан (Дука) и Драгомир (Драгић) и ћерка Станица.

Душан Дука Радојичић са фамилијом

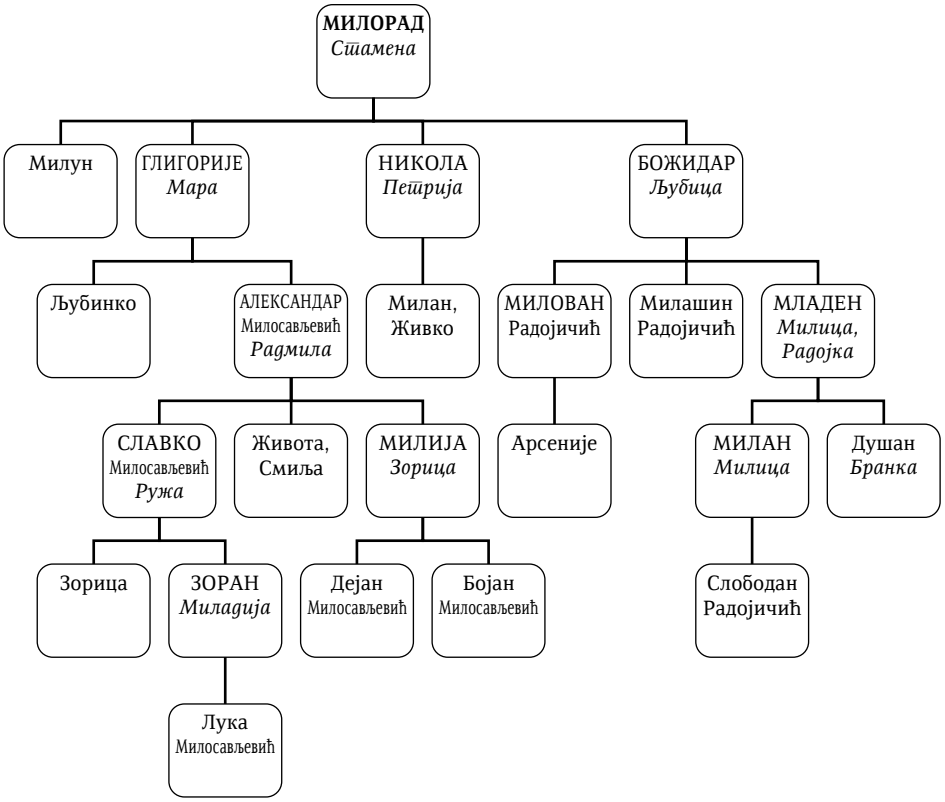
МИЛОРАД (Рала) Радојичић (супруга *Сшамена*) је имао синове Милуна, Глигорија (Глишу), Божидара и Николу.

ГЛИГОРИЈЕ Радојичић (супруга *Мара*) имао је синове Љубинка и Александра. АЛЕКСАНДАР Милосављевић (супруга *Радмила*) има синове Животу, Славка и Милију и ћерку Смиљу.

СЛАВКО (супруга *Ружа*) има ћерку Зорицу и сина ЗОРАНА (супруга *Миладија*), а њихов син је Лука Милосављевић. МИЛИЈА (супруга *Зорица*) има синове Дејана и Бојана Милосављевића.

БОЖИДАР Радојичић (супруга *Љубица*) је имао синове Милована, Милашина и Младена. МИЛОВАНОВ (супруга) син је Арсеније (1997-2012), а МИЛАШИН са супругом *Станицом* има ћерку Весну. МЛАДЕН (супруге *Милица*, *Радојка*) има синове МИЛАНА (супруга *Милица*) чији син је Слободан и ДУШАНА (супруга *Бранка*), који имају ћерке Данијелу и Јелену.

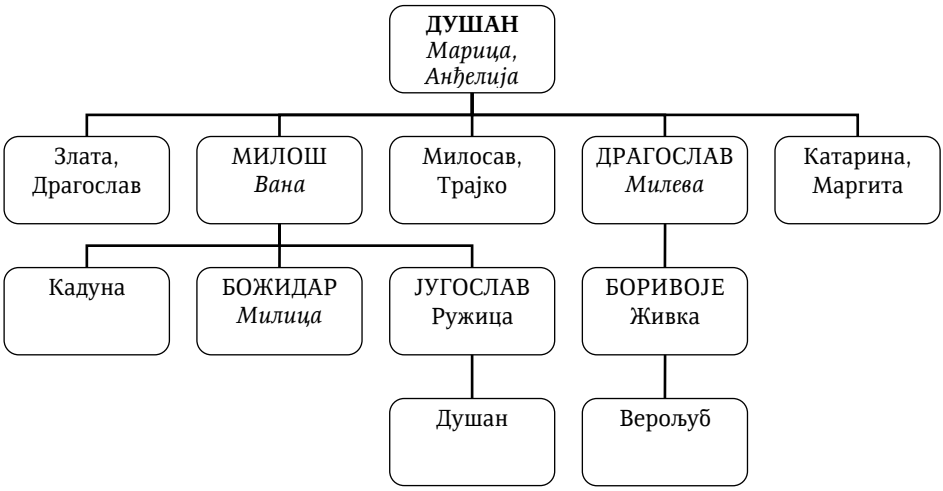
НИКОЛА, (супруга *Петрија*), трећи од Ралиних синова, има синове Милана и Живка.

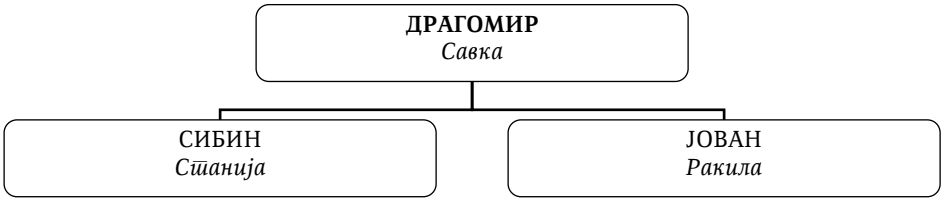
ДУШАН (Дука) Радојичић (супруге *Марица*, *Анђелија*) је имао са Марицом ћерку Злату и сина Драгослава, а са Анђелијом синове Милосава (умро по рођењу), Трајка, Милоша и Драгослава и ћерке Катарину и Маргиту.

МИЛОШ са супругом *Ваном* је имао ћерку Кадуну и синове БОЖИДАРА (супруга *Милица*) чији син је Александар и ћерка Сања, и ЈУГОСЛАВА (супруга *Ружица*) чији син је Душан Радојичић.

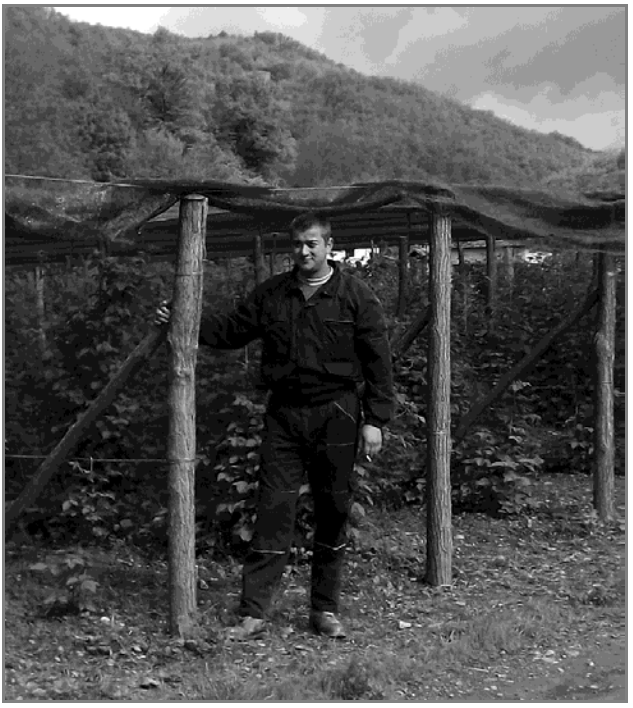
ДРАГОСЛАВ Радојичић (супруга *Милева*) има сина БОРИВОЈА (супруга *Живка*), чији син је Верољуб (Браца), са супругом Зорицом има ћерку Бранку, и унука Филипа.

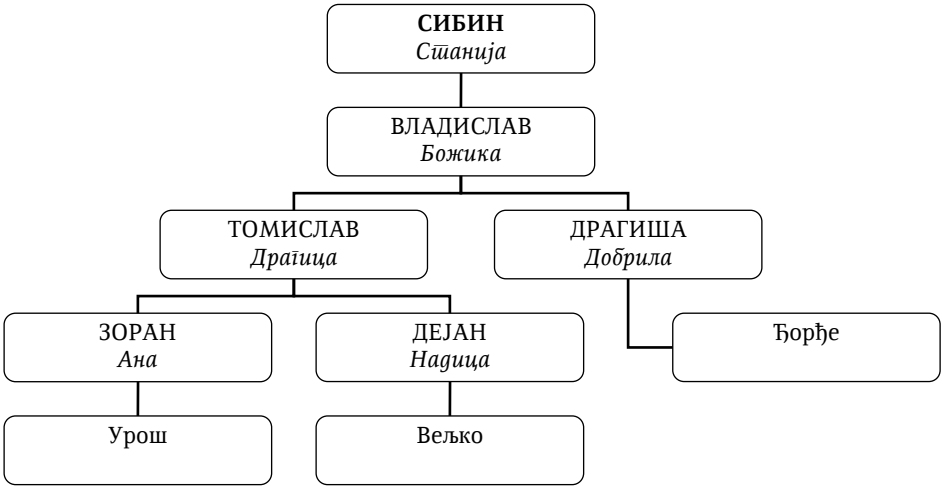
ДРАГОМИР (Драгић, супруга *Савка*), син Милосава Радојичића, имао је синове Сибина и Јована.

СИБИНОВ (супруга *Станија*) син је ВЛАДИСЛАВ (Милко, супруга *Божика*) чији синови су Томислав и Драгиша (Гиша). ТОМИСЛАВ (супруга *Драгица*) има синове ЗОРАНА (супруга *Ана*, ћерка Жарка Васића, имају сина Уроша) и Дејана. ДЕЈАН са супругом *Надицом* (ћерка Жаце Матића) има синове Вељка и **Михајла.** ДРАГИША (супруга *Добрила*) има ћерку Катарину и сина Ђорђа Радојичића.

Дејан Радојичић, 2014. година

Од ЈОВАНА Радојичића, мењао је презиме у Милосављевић, (који се женио три пута, позната је само супруга *Ракила*) из првог брака син је Богомир, из другог ћерке Јованка и Анка, из трећег брака ћерке Милица, Миланка и Будимка и синови Радомир, Миливоје и Стојадин.

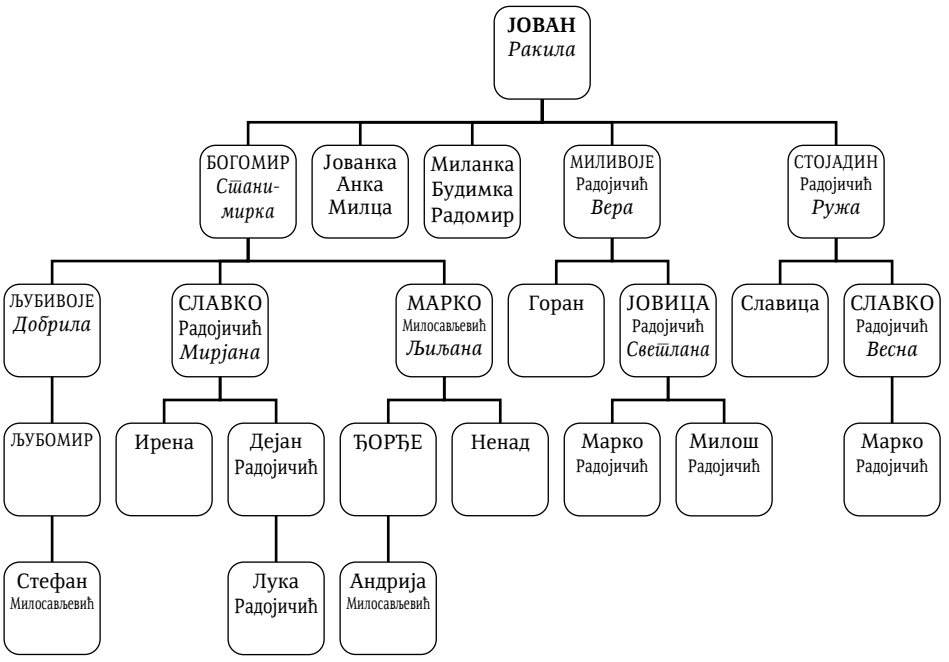
Синови БОГОМИРА Милосављевића (супруга *Станимирка*) су Љубивоје, Славко и Марко. ЉУБИВОЈЕ (супруга *Добрила*) има сина ЉУБОМИРА, а он сина Стефана Милосављевића, док СЛАВКО (супруга *Мирјана*) има ћерку Ирену и сина Дејана Радојичића који са супругом Аном има сина Луку, а МАРКО са супругом *Љиљаном* синове Ненада и Ђорђа. ЂОРЂЕ има сина Андрију Милосављевића (живе у Крагујевцу).

МИЛИВОЈЕ Радојичић (супруга *Вера*) има синове Горана и ЈОВИЦУ (супруга *Светлана*), чији син је Милош и ћерке Милица и Јелена Радојичић.

СТОЈАДИН (Стола, супруга *Ружа*) има ћерку Славицу (удата у Грабовац) и сина СЛАВКА (супруга *Весна*), а они имају ћерку Марију и сина Марка Радојичића.

Главни део кућа фамилије Радојичић налази се у горњем крају села, у делу званом „Друм“ и испод њих на саставу Дубичке реке и Орничког потока. Вероватно да су се одатле преселили у доњи крај села, где се преко пута Симића налази други део кућа ове велике фамилије, као и куће Дачића којих има у оба краја. Поред нових, има и неколико старих и лепо очуваних кућа.

Радојичићи славе Светог Ђорђа (Ђурђиц).

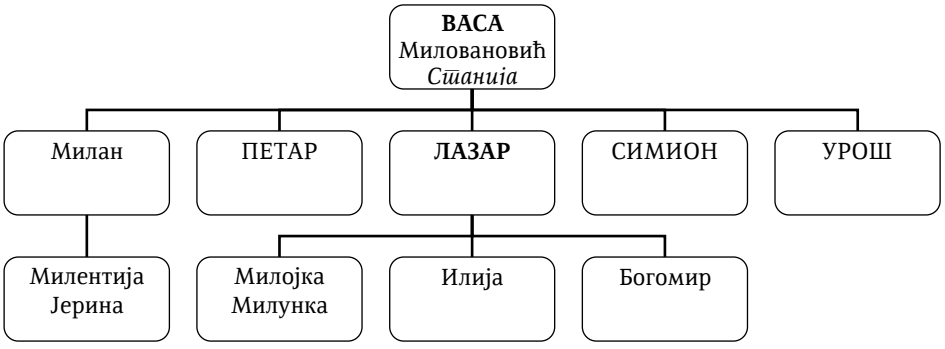

Вера и Горан лево, Јовица и Светлана Радојичић са децом десно

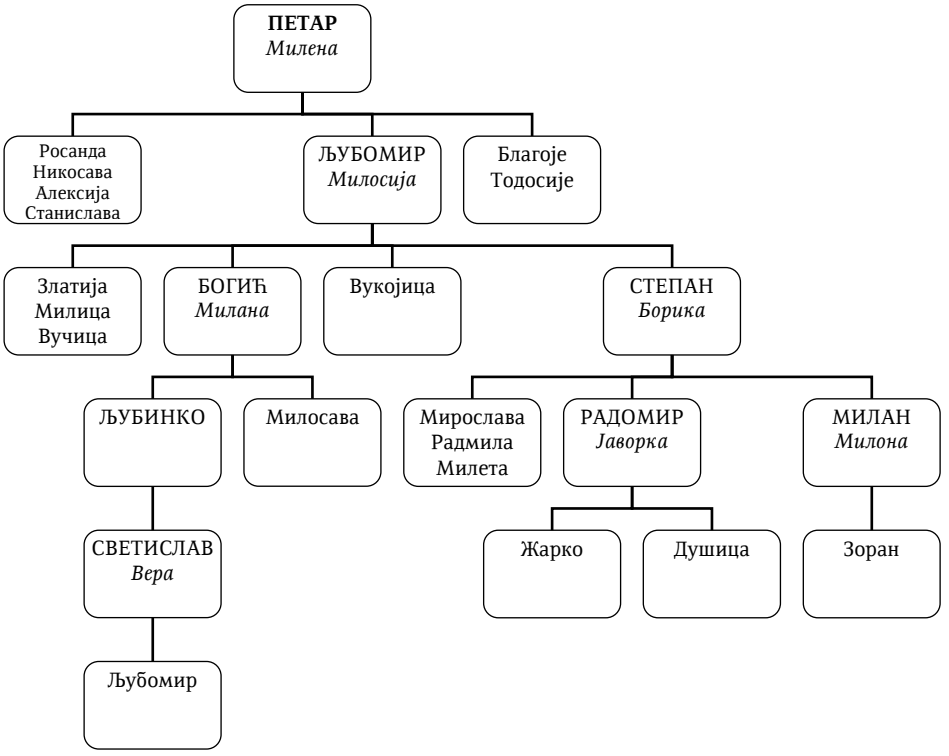
ВАСИЋ

Васићи потичу од претка **ВАСЕ Миловановића** који се, према предању, у Доњи Дубич доселио из Криве Реке са Копаоника. Према пописима становништва Васићи су били многобројна фамилија од којих су неке породице расељене у друга села, једна је у Медвеђи, Васића има и у Богдању, Горњем Дубичу и Пањаку.

ВАСА Миловановић (чија супруга је *Станија*) имао је синове Милана, Петра и Лазара.

ЛАЗАР је имао ћерке Милојку и Милунику и синове Илију и Богомира. У државном попису из 1863. године видимо да су поред њих у Дубичу живели и Симион и Урош Васић, са породицама. У тефтеру за 1831. годину види се да је Васа, поред Лазара, имао и синове Петра и Милана, што би могло да значи да су његови млађи синови били Симион и Урош. Милан Васић, према попису из 1863. године имао је ћерке Милентију и Јерину и живео је у заједници са братом Петром.

ПЕТАР Васић (супруга *Милена*) је имао ћерке Росанду, Никосаву, Алексију и Станисаву и синове Благоја, Богољуба (или Љубомира, нејасно) и Тодосија. У књизи рођених помиње се ЉУБОМИР, рођен 1859. (могуће је да је у попису из 1863. уписан као Богољуб) који је са супругом *Милосијом* имао ћерке Златију, Милицу и Вучицу и синове Богића, Вукојицу и Степана. СТЕПАНОВИ (супруга *Борика*) синови су Милета, Радомир и Милан и ћерке Мирослава и Радмила. РАДОМИР са супругом *Јаворком*

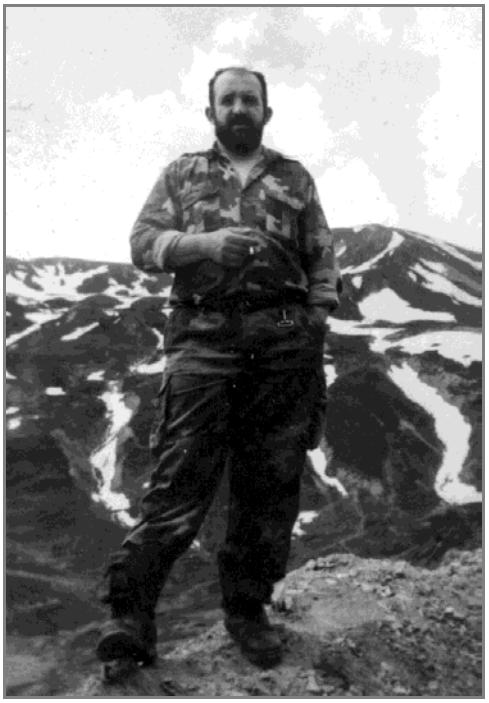
има ћерку Душицу и сина Жарка (супруга „*Лаца*“), који има три ћерке (Ану, Силвану и Мирјану), а МИЛАНОВ син (супруга *Милона*) је Зоран Васић „Васа“. БОГИЋ Васић (супруга *Милана*) је имао ћерку Милосаву и сина ЉУБИНКА који је 1964. године променио презиме у Љубомировић (умро 1988. Љубомировићи живе у Прњавору љубостињском). Његов син је СВЕТИСЛАВ Тиса, а он је са супругом *Вером* имао сина Љубомира који је погинуо на Косову за време НАТО напада на Србију.

Борика Васић са децом

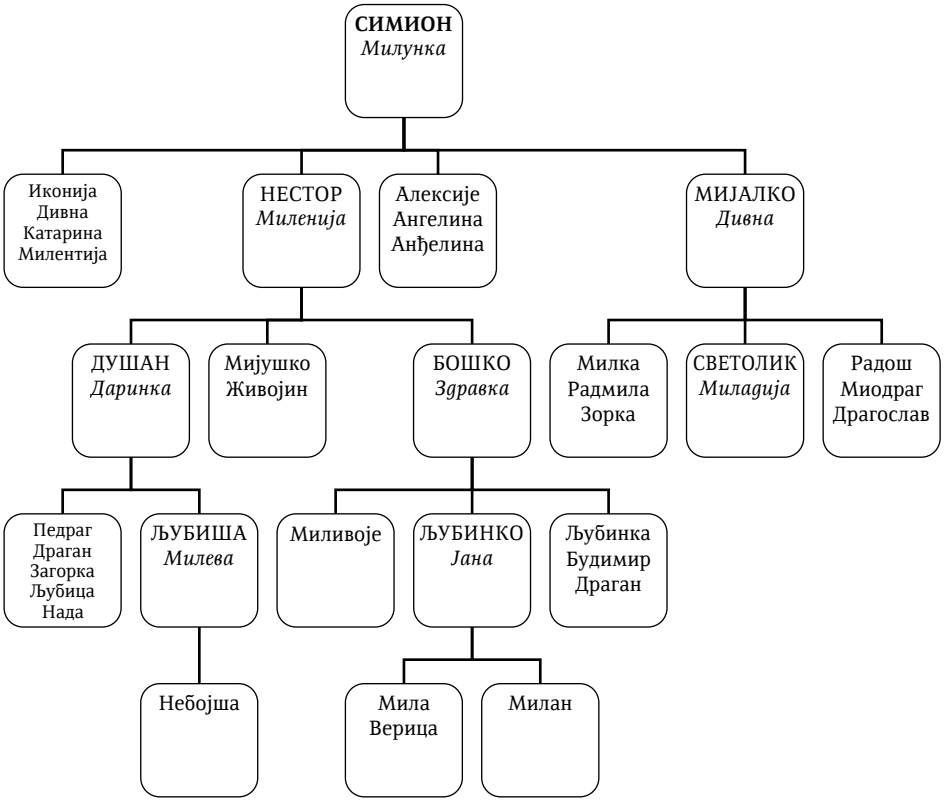
Милан, Радмила, и Радомир Васић

Зоран-Васа Васић,
на Косову и Метохији
1999. години

Лука, Љубиша и Милева Васић и Марина Алексић

СИМИОН Васић и супруга *Милунка* имали су 12 деце, од чега су познате ћерке Иконија, Катарина, Милентија, Ангелина и Анђелија, Дивна, Катарина и синови Алексије, Мијалко и Нестор, а НЕСТОР (супруга *Миленија*) је имао синове Мијушка, Душана, Живојина и Бошка и ћерке Достану, Божику и Крисјану.

ДУШАНОВИ синови (супруга *Даринка*) су Предраг, Драган и Љубиша и ћерке Загорка, Љубица и Нада. ЉУБИША са супругом *Милевом* има ћерку Биљану (удата у Дедину) и сина НЕБОЈШУ (супруга *Снежана*) који имају ћерке Марију, Марину и Јасмину. Код Марине је на миразу Мирољуб Алексић из Горњег Дубича, имају сина Луку.

БОШКО је имао из првог брака сина Миливоја (живи у Трстенику), а из другог (супруга *Здравка*) ћерку Љубинку и синове Будимира, Драгана и ЉУБИНКА (Љубу, супруга *Јана*) који има ћерке Милу и Верицу и сина Милана (живи у Горњем Милановцу, има ћерку Ирену).

МИЈАЛКО Васић, који се презивао и Симијоновић, (супруга *Дивна*) је имао ћерке Милку, Радмилу и Зорку и синове Радоша (умро по рођењу), Светолика, Миодрага и Драгослава (погинуо у Другом светском рату). СВЕТОЛИК је са супругом *Миладијом* имао ћерку Пелагију. Код Мијалкове ћерке Зорке био је на миразу Милош Мијајловић из Пољне који је имао ћерке Злату, Милицу и Гору и сина Милана, који су се преселили у Грабовац.

Љуба и Јана Васић са сином Миланом, снајом, унуком Иреном и праунучетом

РАДОЈИЦА Васић, који се презивао и Урошевић (супруга *Милена*) је син **УРОША** Васића, а његови синови били су МИЛАДИН (супруга *Наста*, имали су ћерке Јелу, Јулу, Анку и Ранку), МИЛУТИН (супруга *Миленка*) и МИЛИВОЈЕ (супруга *Крстина*) и ћерке Јулка, Убавка и Јегдосија. Миливоје је имао ћерку

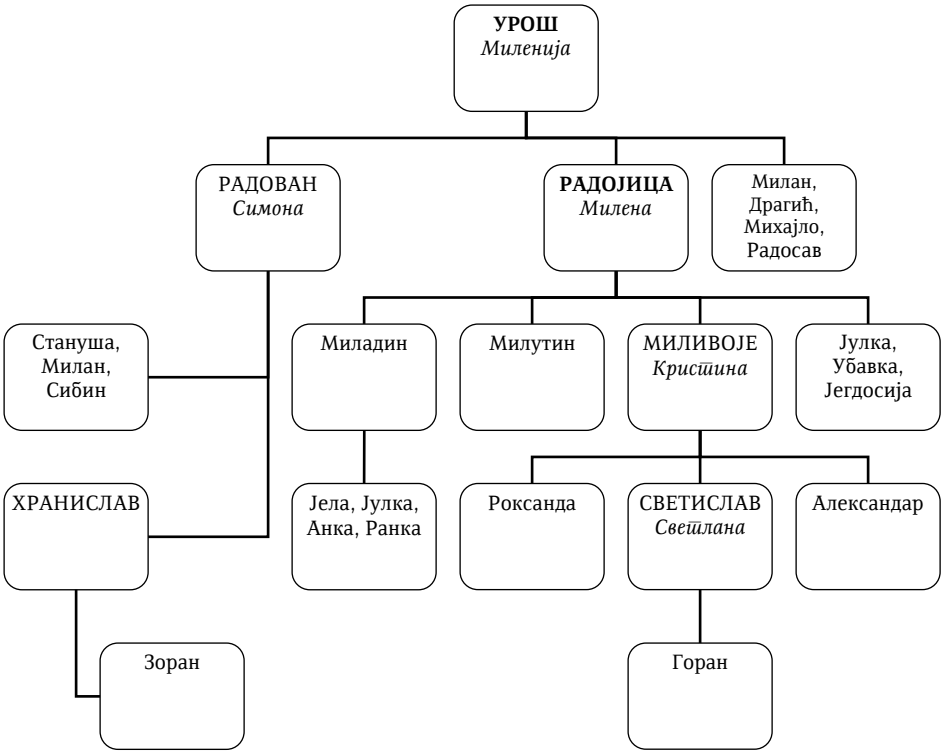
Роксанду и синове Александра (Санду, отишао на мираз у Крушевицу) и СВЕТИСЛАВА (Тису, супруга *Светлана*) који има сина Горана у Пејовцу.

Поред ових Васића, који данас живе у Доњем Дубичу, на основу *Протокола рођених* манастира Љубостиње може се утврдити да је **УРОШ** Васић (рођен 1839. године, супруга *Миленија*), поред Радојице, имао и синове Милана, Драгића, Радована, Радосава (можда је у питању Радојица, запис је нечитак) и Михајла, за које нема даљих података, а да је РАДОВАН Васић (супруга *Симона*) имао ћерку Станушу и синове Милана, Сибина и ХРАНИСЛАВА (Кену, син Зоран у Трстенику), о којима, такође, нема даљих података.

Такође се, у књизи рођених, помињу Благоје Васић, са супругом Добријом, који су имали ћерке Станицу и Станику и Светомир Васић са супругом Анком, чији син је Радојко, о којима нема података на основу којих би се утврдила даља сродност.

Све куће Васића данас се налазе у горњем крају села.

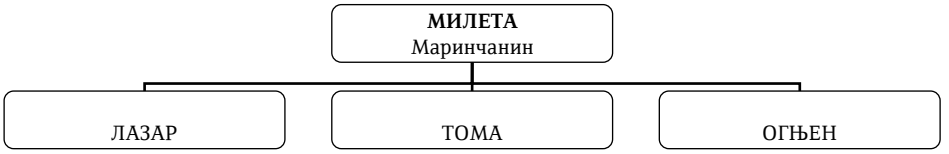
Васићи славе Светог Мину.

ОБРАДОВИЋ, АГАТОНОВИЋ

Потичу од претка **МИЛЕТЕ Маринчанина**, из села Маринци у Јужној Србији. У Доњи Дубич су се доселили крајем XVIII или почетком XIX века.

Милета је имао синове Лазара, Тому и Огњена.

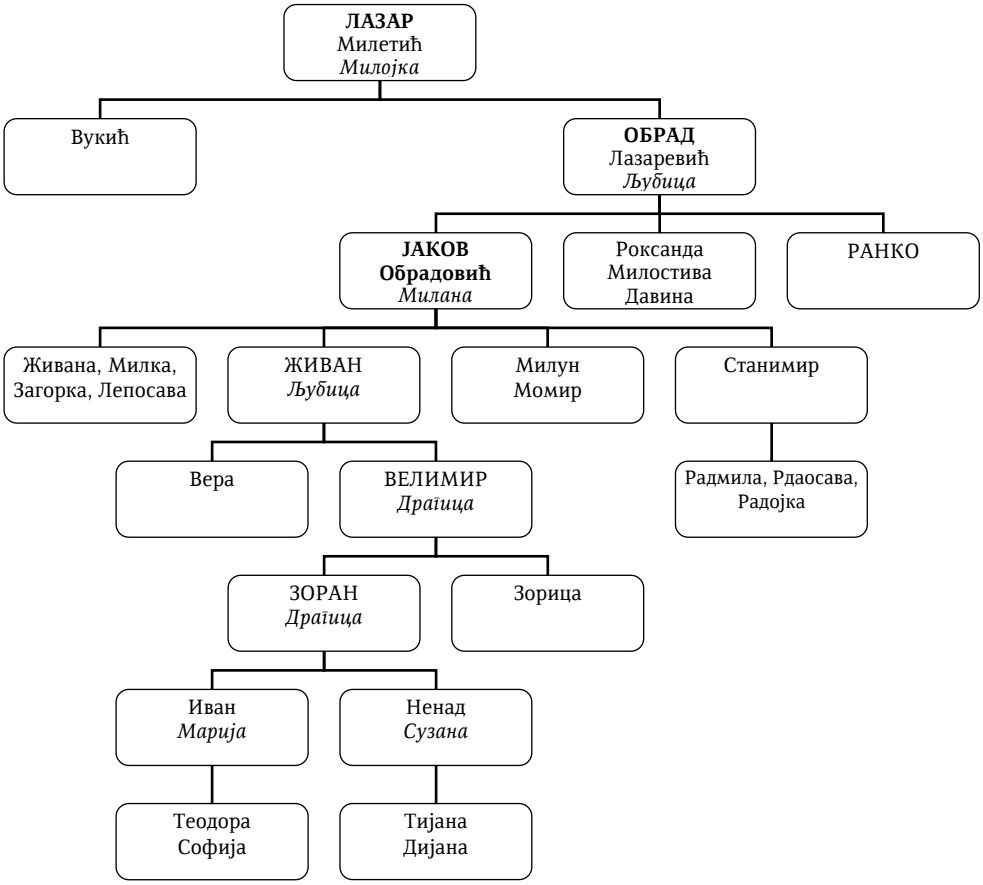
ЛАЗАР (Милетић), чија супруга је била *Милојка*, имао је синове Вукића и Обрада.

ОБРАД Лазаревић са супругом *Љубицом* имао је синове Јакова (Обрадовића) и Ранка (Обрадовића) и ћерке Роксанду, Милостију и Давину.

ЈАКОВ Обрадовић са супругом *Миланом* имао је ћерке Живану, Милку, Загорку и Лепосаву и синове Станимира, Милуна, Момира и Живана. Станимир је имао ћерке Радмилу, Радосију и Радојку. ЖИВАН Обрадовић са супругом *Љубицом* имао је ћерку Веру и сина ВЕЛИМИРА који са супругом *Драгицом* има сина Зорана и ћерку Зорицу, удата у Мијајловац. ЗОРАН Обрадовић, чија супруга је *Драгица*, има синове ИВАНА, који са супругом *Маријом* има ћерке Теодору и Софију и Ненада, који са супругом Сузаном има ћерке Тијану и Дијану.

Зоран и Драгица Обрадовић са синовима, снајама и унуцима.
Седи: Велимир са праунучићима

РАНКО Обрадовић са супругом *Грозданом* је имао ћерке Новку и Милану и синове Миливоја, Милана и Новицу.

МИЛАН Обрадовић (супруга *Латинка*) имао је ћерку Љубицу и сина Вучка. ВУЧКО са супругом *Викторијом* је имао ћерку Десанку и синове Милисава и Миодрага. МИЛИСАВ (живео и умро у Немачкој) са супругом *Јованком* има ћерке Снежану и Гору, а са другом супругом *Винком* синове Ненада и Небојшу. МИОДРАГ („Миша поштар“) са супругом *Миром* има ћерку Јасмину, удату у Малу Дренову и сина Предрага, а ПРЕДРАГ са супругом *Даницом* сина Лазара и ћерку Катарину.

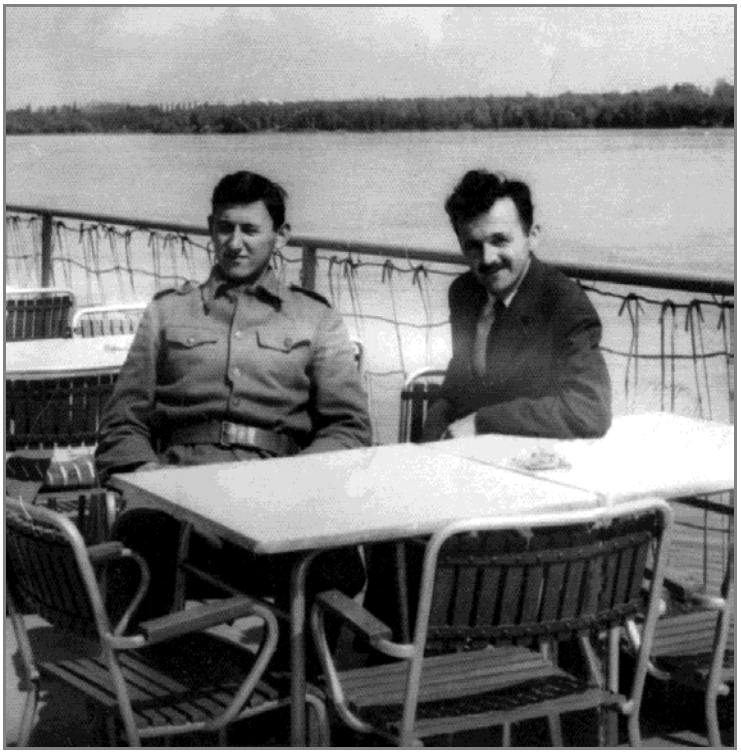
НОВИЦА је са првом супругом *Јаном* имао ћерке Ангелину, Злату, Ружу, Милку и Стојанку, а са другом супругом *Аницом* ћерку Станицу и синове ЖИВОЈИНА (има сина Драгана у Крушевици), Живадина (живео у Београду), СТОЈАДИНА, има два сина, и РАДОСЛАВА (живи у Београду) има сина.

Вучко Обрадовић

Радосав Обрадовић

Миодраī и Милисав Обрадовић

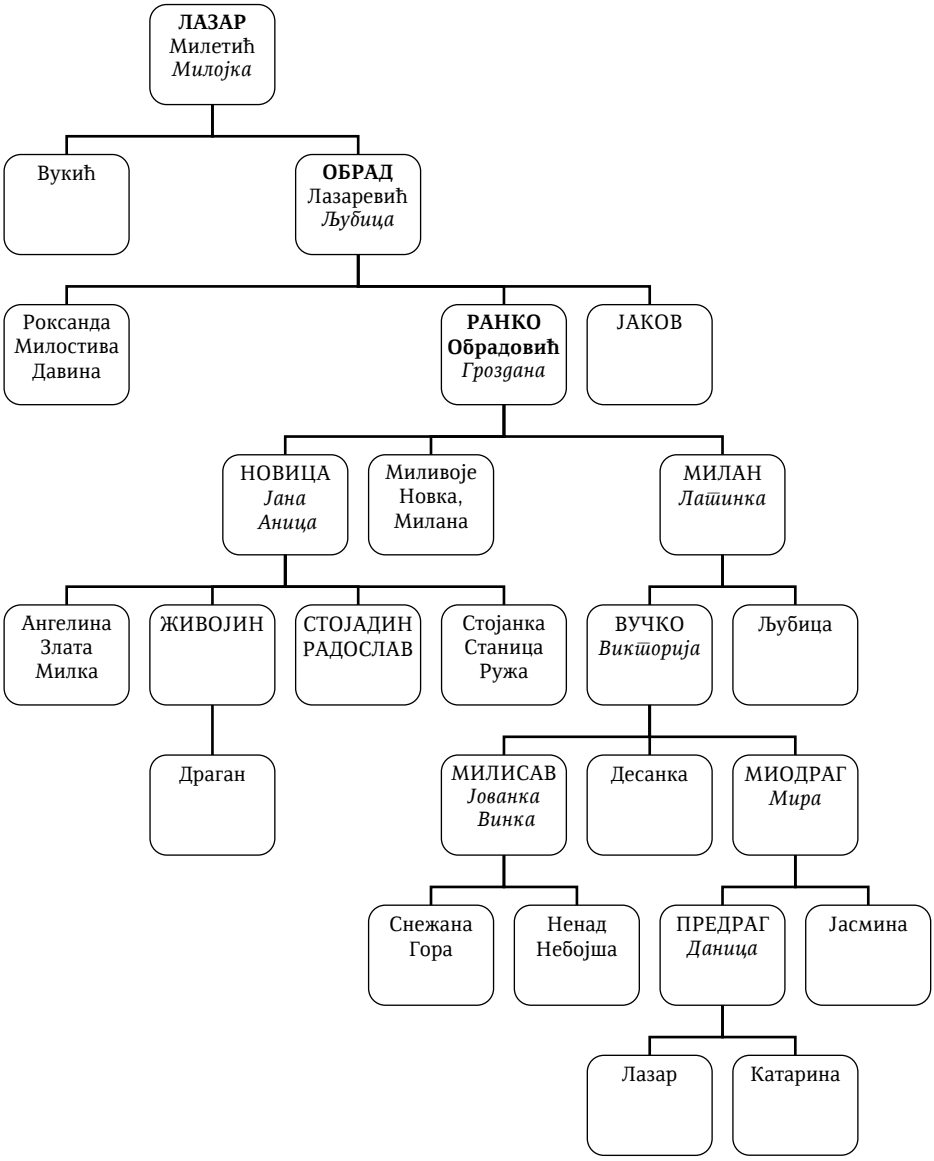
Миша Обрадовић, Милутин Алемпијевић и Момчило Аџатоновић

Милана, Момчило
и Живана Аџатоновић

Момчило Аџатоновић,
Станица и Стојадин Обрадовић

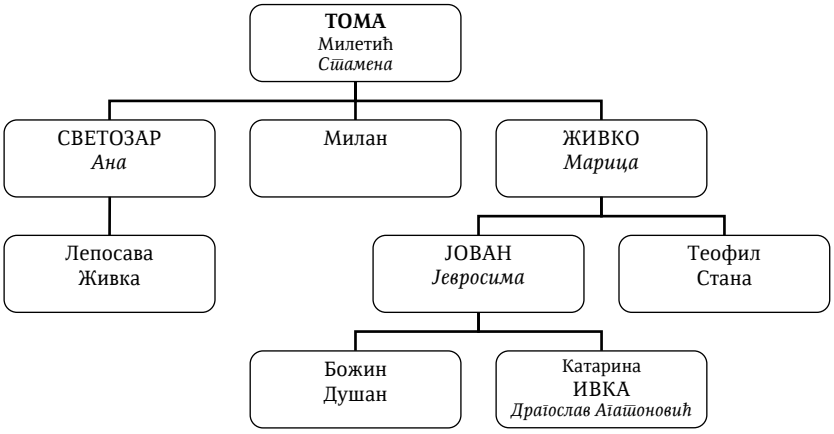
ТОМА Милетић (Маринчанин) са супругом *Стаменом* имао је синове Светозара, Милана и Живка. СВЕТОЗАР Маринчанин са супругом *Аном* је имао ћерке Лепосаву и Живку, а Живкин син је Живан (надимак Сида) и ћерке Славка и Мирјана (Дуја), удата за Драгослава (Госу) Јовановића, њихова деца су Драган (отишао на мираз у Велику Дренову, супруга Радмила) и 4 ћерке (Госпава, Љубинка, Милка и Милана).

Венчање Љиљане и Мирољуба Аѓатоновића, 1984. ѓодине

ЖИВКО Маринчанин са супругом *Марицом* имао је ћерку Стану и синове Теофила и Јована (Јочу). ЈОВАН, са супругом *Јевросимом* (*Росом*) имао је синове Божина и Душана и ћерке Катарину и Ивку, а Ивка се удала за Драгослава Агатоновића из Рајинца, који је дошао код ње на мираз. Њихове ћерке су Смиљана, Живана и Милана, а синови су Мијајло (умро млад) и Момчило (Јоча), који са супругом Слободанком има сина Мирољуба Агатоновића. Мирољуб са супругом Љиљаном има синове Срђана и Александра.

Живанина ћерка Верица Агатоновић је живела у кући Момчила Агатоновића, удала се у Милутовац (Јовановић).

ОГЊЕН, трећи син Милете Маринчанина, са супругом Марицом (или Маријом), имао је ћерке Петрију и Симону.

Обрадовићи сви живе у домаћинствима у делу села званом „Брдо“ који се налази на источној страни, у централном подручју, у близини потеса званог „Мариначки зимовник“. Нешто ниже, испод њих, ка центру села је домаћинство Мирољуба Агатоновића. Првобитно су били насељени где је сада Задружни дом.

Славе Свете Враче Козму и Дамјана.

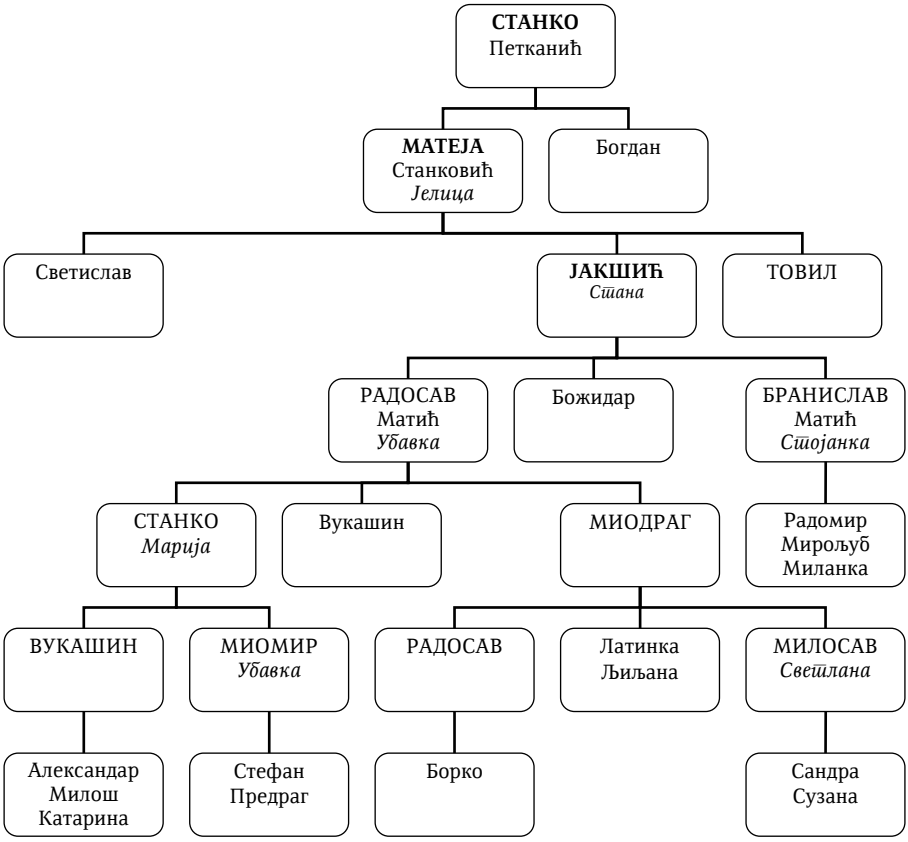
МАТИЋ (РАНИЈЕ ПРЕЗИМЕ МАТЕЈИЋ)

Први познати предак је **СТАНКО Петканић**, по предању бугарског порекла, што, заправо значи да је досељен са југа Србије, а не да је стварно био пореклом из Бугарске. Имао је синове Матеју (негде пише Матија) и Богдана.

МАТЕЈА Станковић (супруга *Јелица*), његови синови су Светислав, Јакшић и Товил (Теофил).

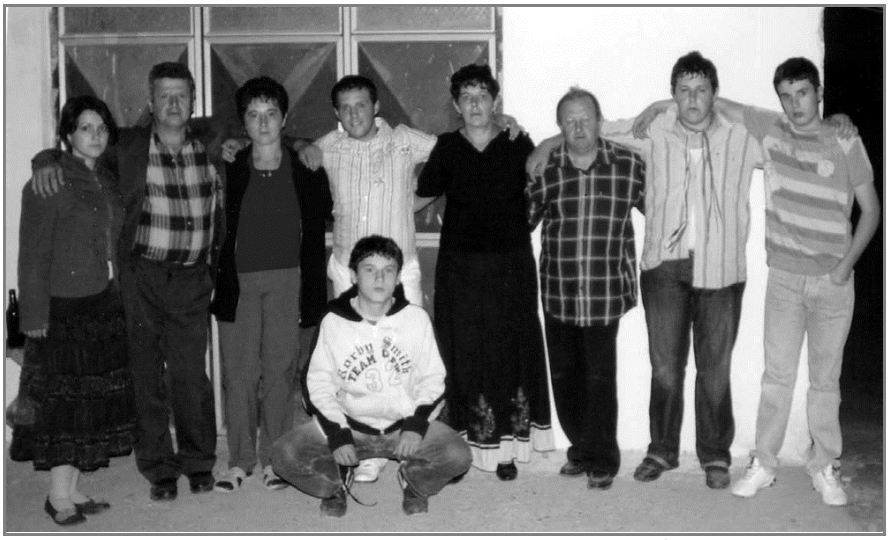
Мија и Анка Матић, Дина Дачић, Милутин Алемпијевић

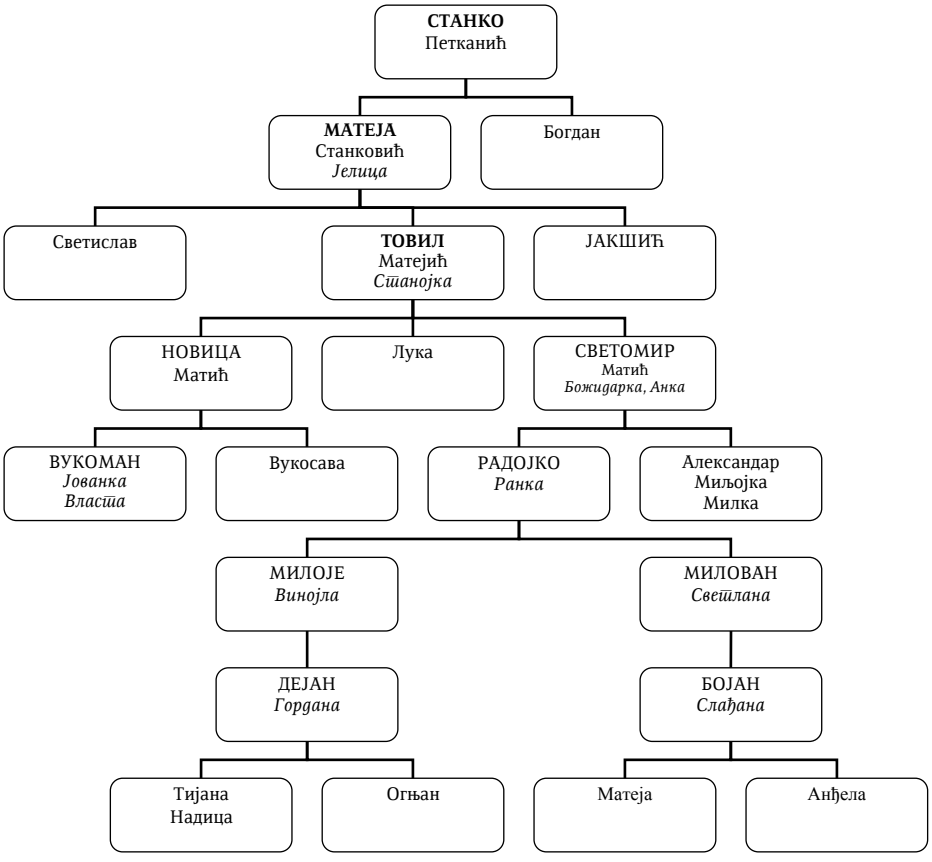
ЈАКШИЋ Станковић, па Матејић (супруга *Стана*) синови су Витомир (умро у 5. години), Светомир (живео у Београду), Радосав, Божидар и Бранислав (Бранко).

РАДОСЛАВ, презиме Матић (супруга *Убавка*) је имао синове Вукашина, Станоја (Станка) и Миодрага (Мију) и ћерке Божицу и Стаменку. СТАНКОВИ (супруга *Марија*) синови су Вукашин (1954-2012) и Миомир (Мића). ВУКАШИНОВИ синови су Александар и Милош и ћерка Катарина (удата у Крагујевац). МИЋА са супругом *Убавком* има синове Стефана и Предрага. МИЈИНЕ ћерке су Латинка и Љиљана, а синови су РАДОСАВ (живео у Риљцу, има сина Борка) и Милосав (Мики, 1960-2010.) чија је супруга Светлана, имају ћерке Сандру и Сузану (удата за унука Велимира Обрадовића).

БРАНКО Матић (супруга *Стојанка*) је имао синове Радомира и Мирољуба, и ћерку Миланку.

Породица Миомира и Вукашина Матића

Радојко и Ранка Матић седе, Светлана, Дејан, Милован и Надица стоје

Стоје (с десна на лево) Бојан, Винојла и Микица Матић

ТОВИЛ (или Теофил) Матејић (супруга *Станојка*), синови су Новица, Лука и Светомир, (имали су ћерку Новку, умрла као дете).

СВЕТОМИР Матић, (супруга *Божидарка*, друга *Анка*) синови су Александар и Радојко и ћерке Миљојка и Милка. РАДОЈКОВИ (супруга *Ранка*) синови су Милоје (Микица) и Милован (Жаца). МИКИЧИН (супруга *Винојла*) син је Бојан, БОЈАНОВ (супруга *Слађана*) син је Матеја и ћерка Анђела. МИЛОВАНОВ (Жацин, супруга *Светлана*) син је ДЕЈАН (супруга *Гордана*), имају ћерке Тијану, Надицу (удата Радојичић) и сина Огњена.

Од НОВИЦЕ Матића потичу Вукоман (Вула) и Вукосава. ВУКОМАНОВЕ ћерке су Вера (из првог брака са *Јованком*) и Лела (из брака са учитељицом *Властом* Кареш). Код Вере је на мираз дошао Мирољуб (Љуба) Матић. Њихове ћерке су Радмила, (удата у Крагујевац, муж Милан, синови Дејан и Владан) и Бранка, удата за Душана Радојичића.

Вукосава је била удата за Љубомира Вукашиновића и с њим је изродила сина Слободана и ћерку Рушку.

Куће свих Матића су груписане у централном делу села, са леве стране реке, испод археолошког локалитета „Градиште“. Има сачуваних старих кућа. Славе Светог Архиђакона Стефана.

Напомена: У Протоколу рођених помиње се и Боривоје, син Благоја и Миленке Матић, о којима нема података. Матићи памте и да је постојао Драгић Матић (или Матејић) о коме, такође, нема даљих података.

РАДИЧЕВИЋ

Фамилија Радичевић потиче од **САВЕ Вељковића** који се у турском арачу из 1831. године помиње са браћом Петром и Младеном. Нема података одакле је досељен.

Сава је имао синове Радивоја, Радисава и Радича. Синови **РАДИЧА** (Савића) били су Милорад и Милован (Радичевић).

МИЛОРАД је, са супругом *Јаном*, имао синове Јордана (умро по рођењу), Радисава, Борисава и Миливоја и ћерке Јеленку и Руменку. МИЛИВОЈЕ је са првом женом *Јулком* имао ћерку Божану, а са другом женом *Милосијом* Марицу, Маргиту и

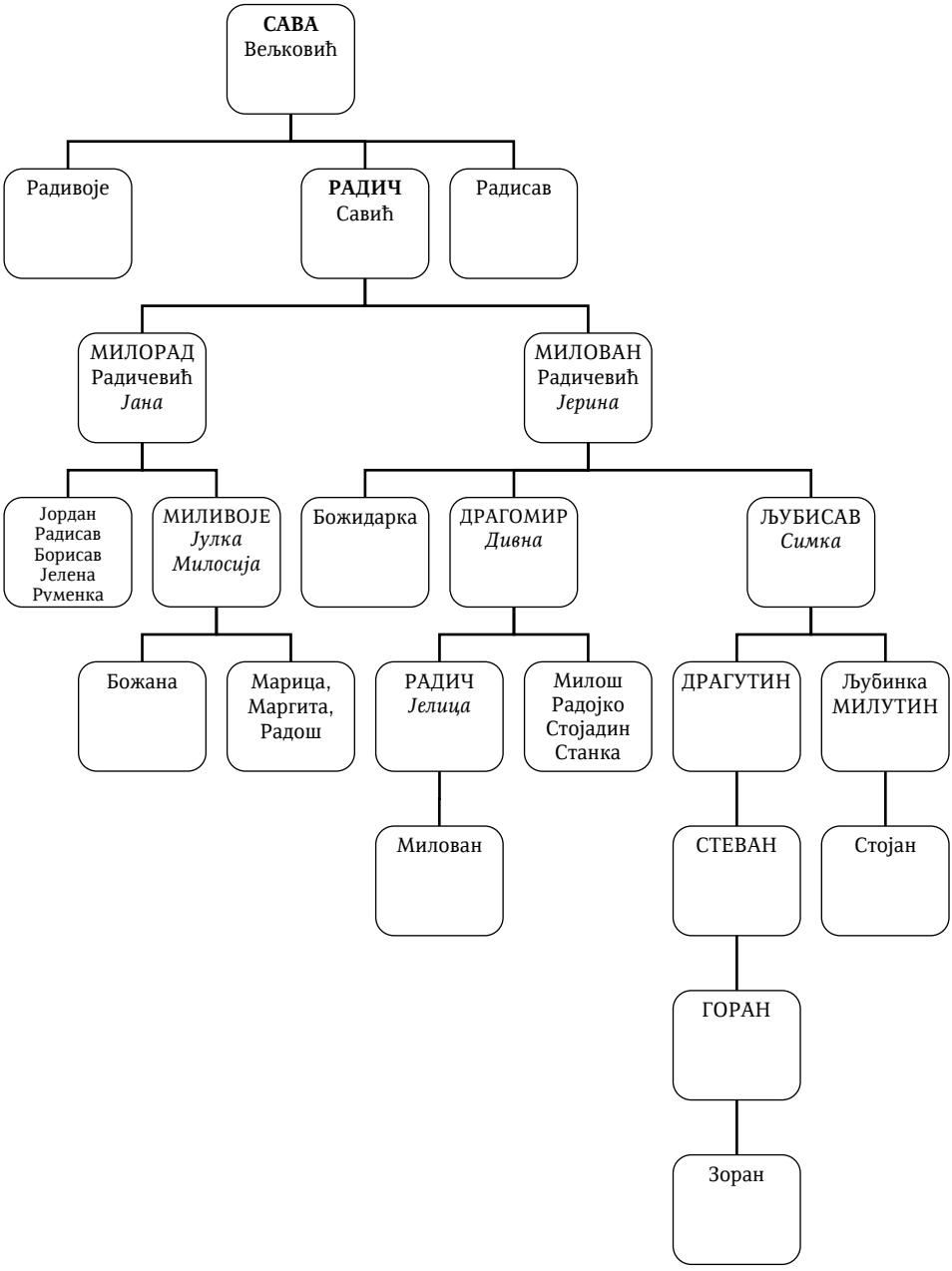
сина Радоша. Код Марице је дошао на мираз Драган Николић који је пореклом из Шљивице, а живео је у Рајинцу. Поред ћерке Миланке, њихови синови су Милан, Миладин (Мида) и Стојадин (учитељ). Носе презиме Николић, по оцу. Кућа им је одмах поред основне школе, која је и подигнута на њиховом имању. Николићи славе Светог Агатоника.

Од другог Радичевог сина, МИЛОВАНА (који је према попису из 1863. године био под старатељством Јована Петровића и Вучића Благојевића, жена му се звала *Јерина*), потичу синови Драгомир и Љубисав и ћерка Божидарка. ДРАГОМИРОВИ синови (супруга *Дивна*) су Милош, Радојко (Раја), Стојадин и Радич „Диче“ и ћерка Станка, а РАДИЧЕВ син (супруга *Јелица*) је Милован (Мића) који са супругом Јаном има три ћерке, Аницу, Даницу и Надицу.

ЉУБИСАВ, са женом *Симком*, је имао синове Драгутина и Милутина, и ћерку Љубинку. ДРАГУТИН је имао сина Стевана, а СТЕВАН сина ГОРАНА (у Лозни) чији је син Зоран, док је МИЛУТИНОВ син био Стојан (Тана), ожењен Вером, из Беле Воде.

Породица Милована Радичевића

Стара кућа Радичевића се налазила у горњем крају села, на брду званом „Камицорак“, одакле се Радич са сином Милованом преселио у доњи крај.

Напомена: У државном попису из 1863. године помињу се Радомир и Радосав Младеновић, вероватно браћа, са породицама. Могуће је да су то синови Младена Вељковића.

Радичевићи славе Светог Агатоника и Светог Николу

ПЕТРОВИЋ

У попису из 1863. помињу се браћа **ЈОВАН** и **ЈОВИЦА** Петровић. Мајка им се звала Милена. Пре тога помиње се презиме Петровић али се ради о првој фамилији досељеној из Криве Реке и нема података да су они у вези са овим Петровићима. Ипак, како и они славе исту славу Светог Агатоника, могло би се закључити да потичу из истог краја.

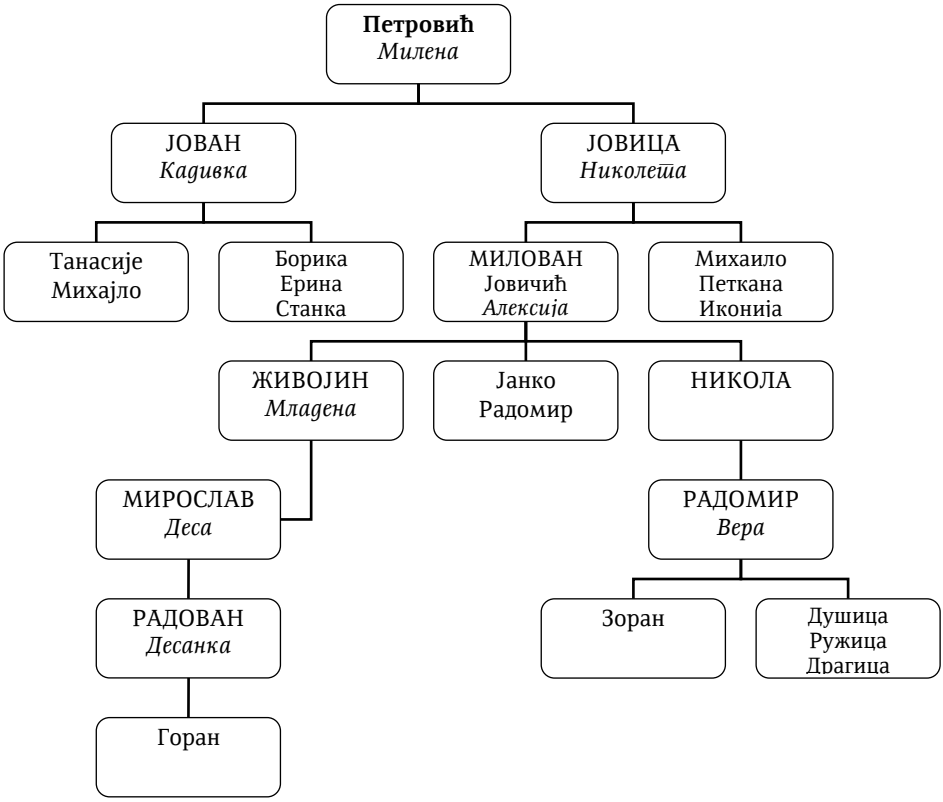
Могуће је да су они потомци Петра Вељковића, брата Саве Вељковића, од кога потичу Радичевићи. На такав закључак упућује чињеница да и они славе исту славу, Светог Агатоника, и податак из државног пописа 1863. године да је Милован Радичевић био под старатељством Јована Петровића и Вучића Благојевића. Постоји и друга могућност, коју наводи Госа Милисављевић, о томе постоји и породично предање да су они потомци Милована Петровића, Михајловог сина, који је стрељан због почињеног убиства али нема доказа да је он имао потомство. Шта више, постоји могућност да све ове фамилије имају неко заједничко порекло.

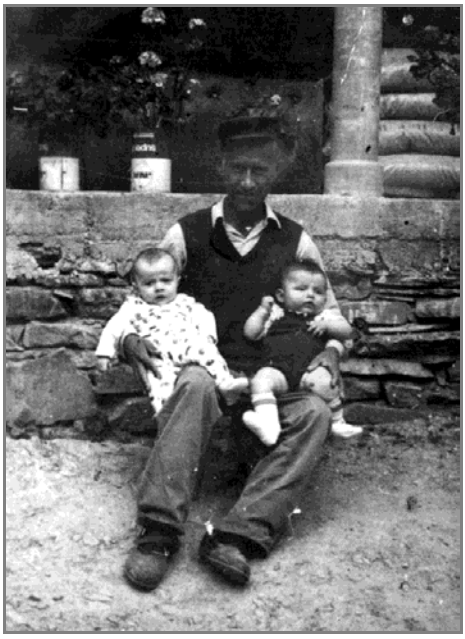
ЈОВАН Петровић, са супругом *Кадивком*, имао је синове Танасија и Михајла и ћерке Борику, Ерину и Станку, а његов брат **ЈОВИЦА**, са супругом *Николетом*, ћерке Петкану и Иконију и синове Михаила и Милована. МИЛОВАН (носио презиме Јовичић) је са супругом *Алексијом* имао синове Јанка, Живојина, Николу и Радомира.

ЖИВОЈИН (супруга *Младена*) је имао сина Мирослава. МИРОСЛАВ (супруга *Деса*) имао је сина Радована, а РАДОВАНОВ син (супруга *Десанка*) је Горан.

НИКОЛИНИ синови су Радош и РАДОМИР који је са супругом *Вером* имао сина Зорана и ћерке Душицу, Ружицу и Драгицу. Ружичин син је Бобан (Радовић) који са супругом *Тањом* живи у Дубичу, имају ћерку Ђурђину и сина Миљана.

Славе Светог Агатоника и Светог Николу. Куће су им у „Друму“.

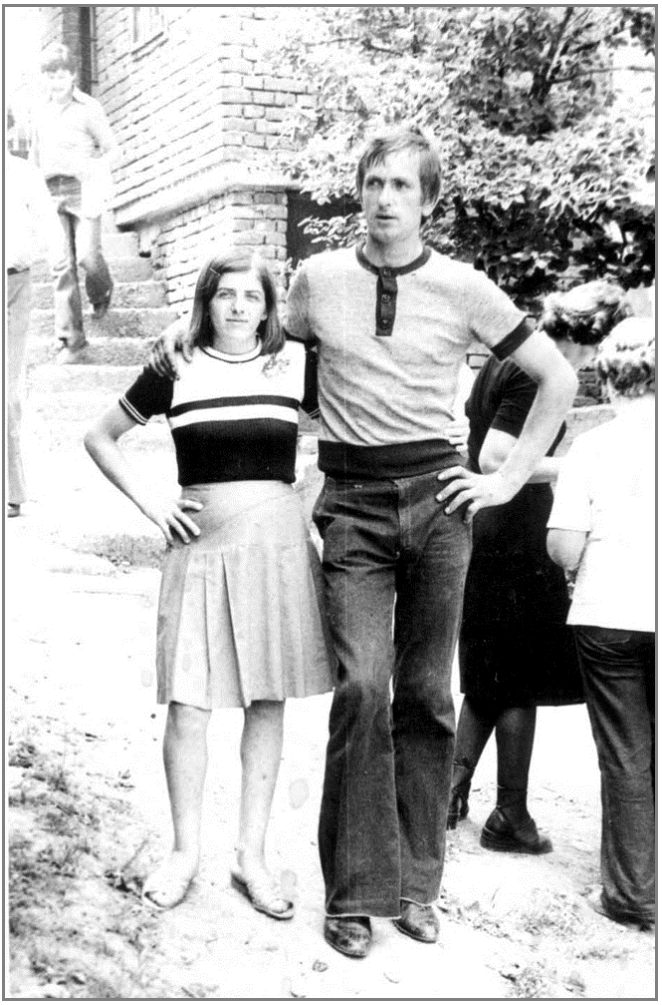

Радомир Петровић

ВУЧИЋЕВИЋ

Нема података одакле су се доселили, међутим, како славе Светог Агатоника могуће је да и они потичу из поткопаоничког краја, помињу место Блажево. Први познати предак је **ВУЧИЋ** Благојевић (супруга *Сара*). Њихови синови су Ристо и Татомир и ћерке Јелица и Спасенија. ТАТОМИР Вучићевић(1849-1884), са женом *Василијом* је имао синове Божидара, Петра и Арсенија и ћерку Драгињу.

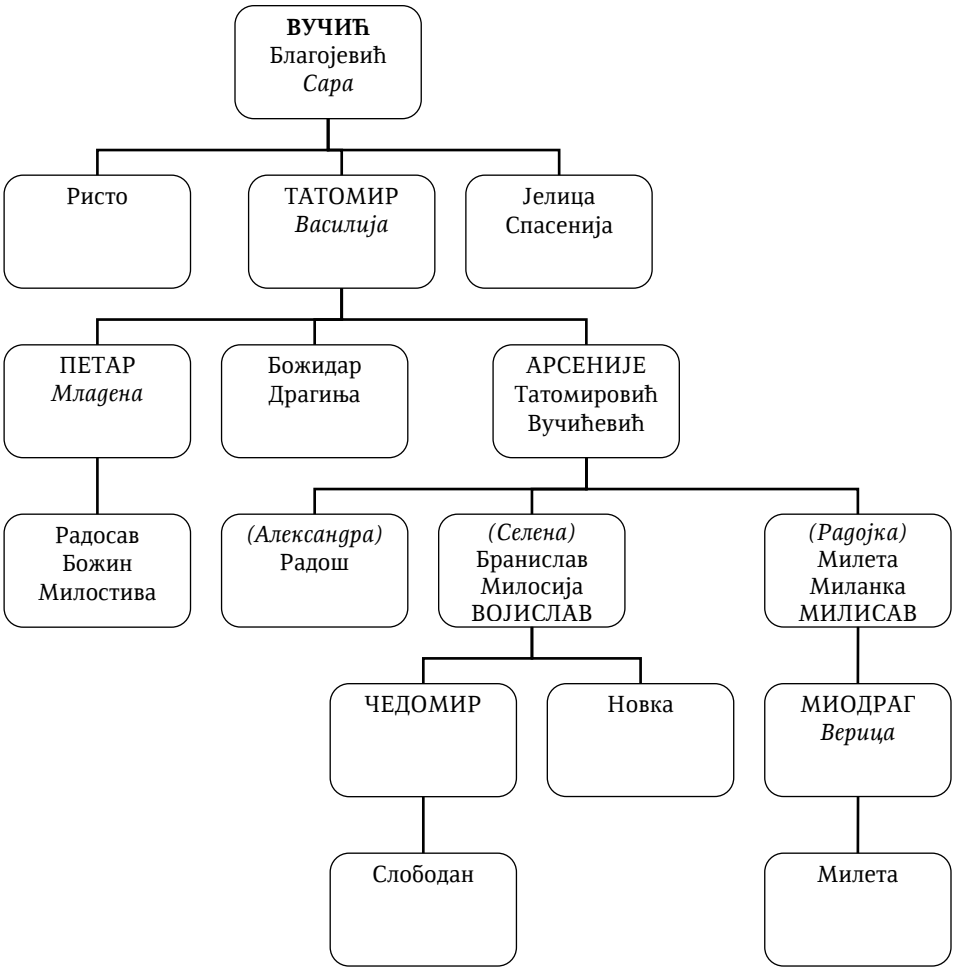
ПЕТАР (жена *Младена*) је имао синове Радосава (умро по рођењу) и Божина и ћерку Милостиву.

Миодраī и Верица Вучићевић

АРСЕНИЈЕ, који се прво презивао Татомировић, па Вучићевић, према књигама рођених, имао је три брака. Са првом женом *Александром* имао је сина Радоша, са другом женом која се звала *Селена* синове Бранислава и Војислава и ћерку Милосију, а са трећом женом *Радојком* синове Милету и Милисава и ћерку Миланку. ВОЈИСЛАВ (супруга Радмила) је имао ћерку Новку и сина ЧЕДОМИРА чији је син Слободан. МИЛИСАВЉЕВ син (супруга Гина) је Миодраг, Мика који са супругом Верицом има сина Милету Вучићевића.

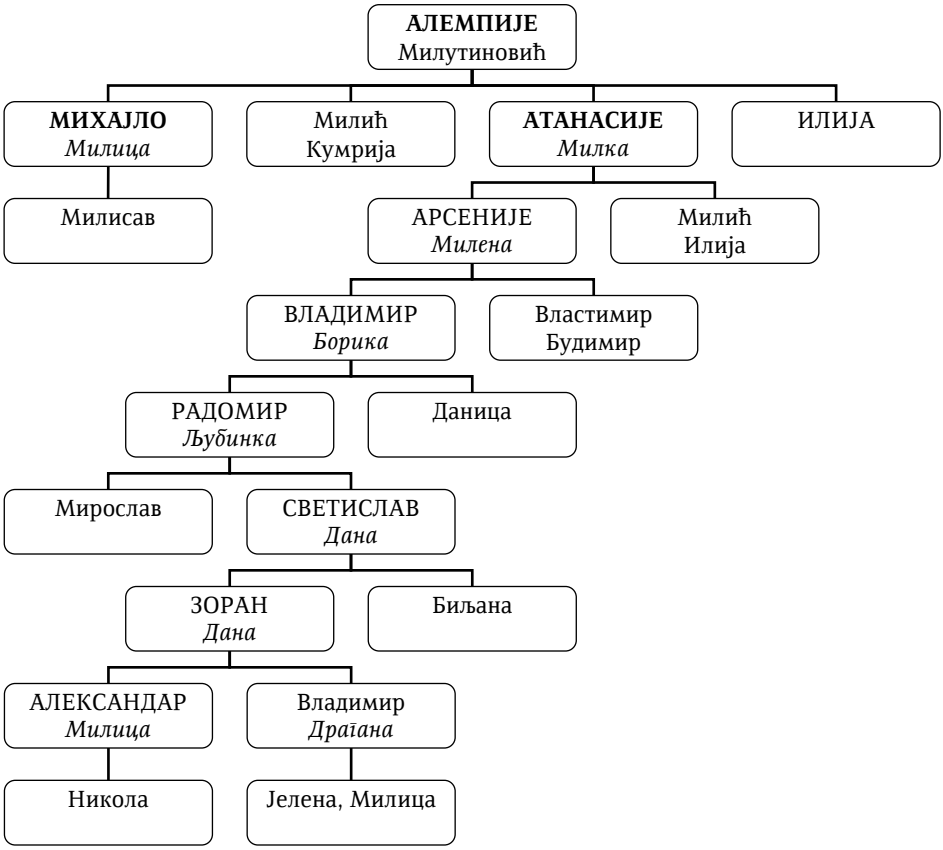
Кућа им се налази у горњем делу села, у „Друму“. Славе Светог Агатоника.

АЛЕМПИЈЕВИЋ

Потичу од Алемпија Милутиновића који се у Дубич доселио из села Пчелице у Левчу.

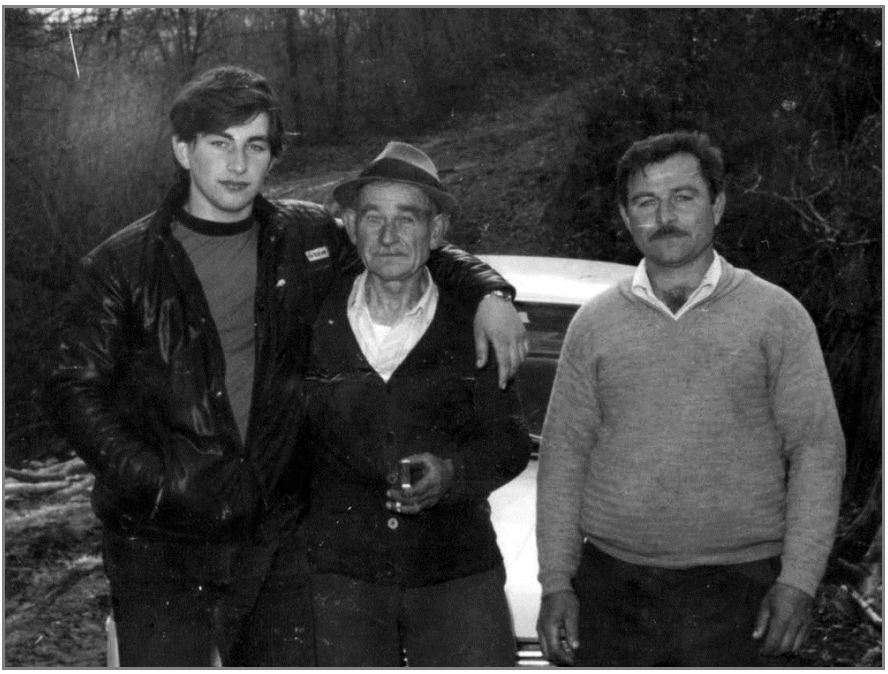
АЛЕМПИЈЕ Милутиновић (супруга *Даница*) је имао ћерку Кумрију и синове Атанасија (у попису из 1863. стоји Антоније), Илију, Михајла и Милића.

МИХАЈЛО (супруга *Милица*) је имао сина Милисава (супруга *Милица*).

АТАНАСИЈЕ (супруга *Милка*) има синове Милића, Илију и АРСЕНИЈА (супруга *Милена*) чији синови су Владимир, Будимир и Властимир. ВЛАДИМИР (супруга *Борика*) је имао ћерку Даницу и сина РАДОМИРА (супруга *Љубинка*) чији синови су Светислав (Тиса „Ђаво“) и Мирослав, живи у Рибнику. СВЕТИ-

СЛАВ са супругом *Даном* има ћерку Биљану и сина Зорана, а ЗОРАНОВИ синови су Александар и Владимир Алемпијевић. ВЛАДИМИР и супруга *Драгана* имају ћерке Јелену и Милицу. Кућа им се налази поред основне школе, уз главни сеоски пут, у доњем делу села. Чланови овог дела фамилије Алемпијевић су познати по карактеристичном надимку „Ђаво“.

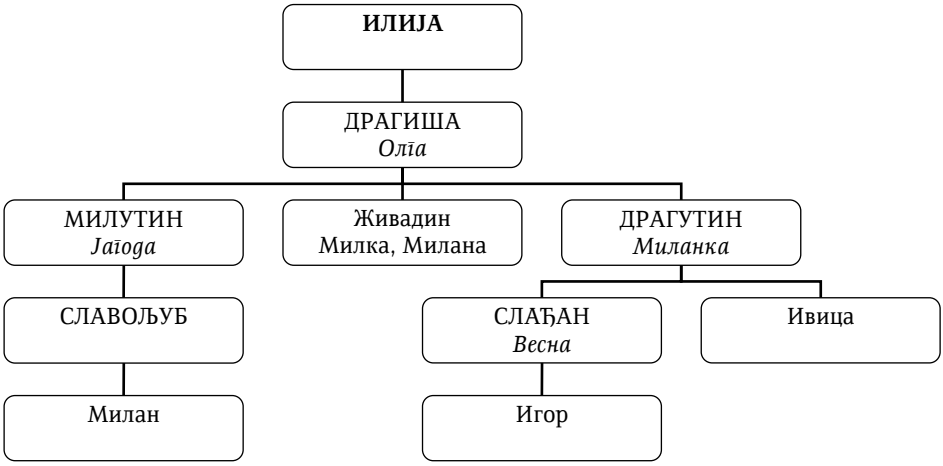
Зоран, Радомир и Светислав Алемпијевић

ИЛИЈИН син ДРАГИША Алемпијевић (супруга Олга) има синове Живадина, Милутина и Драгутина и ћерке Милку, Милану (удата за Драгишу Радојичића) и Милеву (удата за Драгољуба Јовановића).

МИЛУТИНОВА (супруга *Јагода*) ћерка је Душица, а син је СЛАВОЉУБ (Буба, са супругом *Вером* има ћерку Марију), а њихови синови су Марко и МИЛАН који живи са супругом *Маријом* и има синове Илију и Вукашина. Кућа им је у центру села, поред задружног дома.

ДРАГУТИН (супруга *Миланка*) има синове Ивицу (има сина Младена) и СЛАЂАНА (супруга *Весна*), чији син је Игор, живе у Трстенику.

Алемпијевићи славе Светог Архангела Михајла.

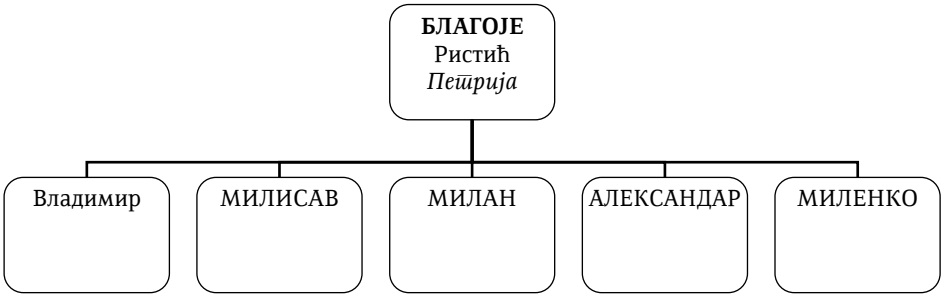

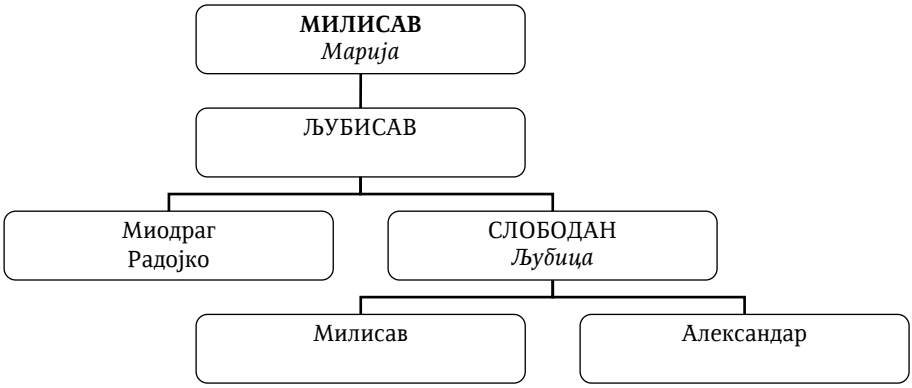
Породица Славољуба Алемīијевића

РИСТИЋИ

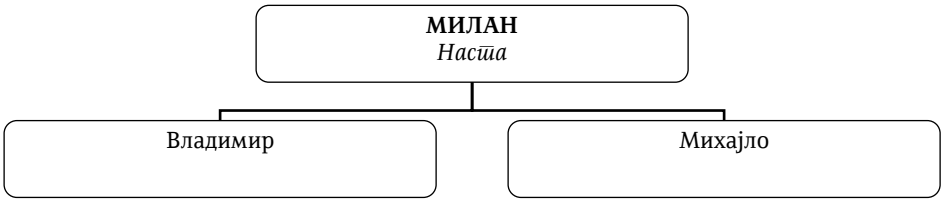
Потичу од **БЛАГОЈА Ристића** који је дошао из Горњег Дубича на мираз код *Пеīрије*, ћерке Огњана Маринчанина. Њихови синови су Владимир, Милисав, Милан, Александар и Миленко.

МИЛИСАВЉЕВ (супруга *Марија*) син је ЉУБИСАВ, његови синови су Радојко и Миодраг (из првог брака, у Грабовцу) и Слободан (надимак „Барбула“). СЛОБОДАНОВИ синови (супруга *Љубица*) су Милан и МИЛИСАВ (супруга *Данијела*), његов син је Александар. Живе у домаћинству у засеоку Обрадовића.

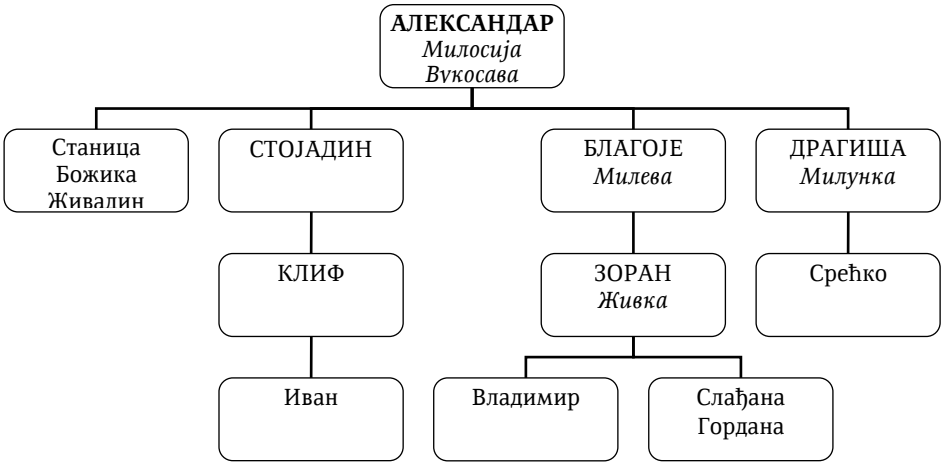
Синови **МИЛАНА** Ристића (супруга *Наста*) су Владимир и Мијајло, који је имао 4 ћерке (Живку, Радмилу, Наташу и Ружу). На мираз (за ћерку Ружу) дошао је Драган Михајловић, из Планинице, њихов син је Часлав и ћерка Драгана (удата у Трстеник). Синови Часлава (супруга *Драгица*) су Добрица и Златко, Златков син (супруга) је Никола. Носе презиме Михајловић.

Божидарка и Љубисав Ристић и чесма у Љубостињи коју је подигао

Од **АЛЕКСАНДРА** Ристића (супруге *Милосија*, *Вукосава*) ћерке су Станица и Божика, а синови су Живадин, Стојадин, Благоје (Блажа) и Драгиша. СТОЈАДИН (супруга) је емигрирао у Енглеску, његов син је КЛИФ, који има сина Ивана. БЛАГОЈЕВ (Блажин) син је ЗОРАН, (супруга *Живка*) који има сина Владимира и ћерке Слађану и Гордану. ДРАГИШИН син (супруга *Милунка*) је Срећко.

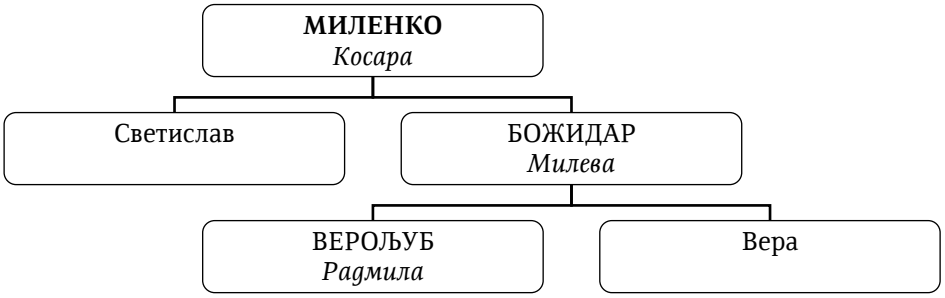

Милева, Зоран и Благоје Ристић

Од **МИЛЕНКА** Ристића (супруга *Косара*) синови су Светислави БОЖИДАР, (супруга *Милева*), његов син је Верољуб, (супруга *Радмила*) и ћерка Вера, удата у Богдање. ВЕРОЉУБ има сина Ивана (супруга *Сузана*), а они имају децу Андрију и Андријану.

Косара и Миленко Ристић, дечак Божидар

Куће ових Ристића се налазе у центру села, од којих је Срећкова нешто ближа доњем крају.

Ристићи славе Свету Петку.

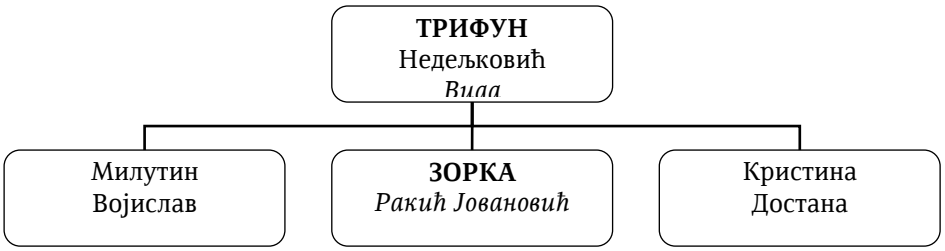
ЈОВАНОВИЋ

Познато је да потичу од **ТРИФУНА Недељковића**, који је дошао на мираз из Рајинца (супруга *Вида*), а он је имао синове Милутина и Војислава и ћерке Кристину, Достану и Зорку, код које је на мираз дошао Ракић Јовановић, такође из Рајинца. Њихови синови су Добривоје и Миливоје. Миливоје је са супругом Малином имао ћерку Радмилу и синове Драгољуба (Љубу), Драгослава и Животу. Драгољубов (супруга *Милева*) син је Зоран, који са супругом *Душицом* има ћерке Данијелу и Драгану. Кућа им је у централном делу села, на десној обали реке. Сачувана је и стара кућа са помоћном зградом.

Драгослав је отишао на мираз код Мирјане (Дује) Обрадовић и с њом имао сина Драгана и 4 ћерке. Њихова кућа се налази у засеоку Обрадовића, према Мариначком зимовнику.

Живота има синове Радоша и Радомира (у Војводини).

Славе Светог Агатоника.

Миливоје Јовановић, ӣрви лево са фамилијом

Зорка мајка Миливоја Јовановића

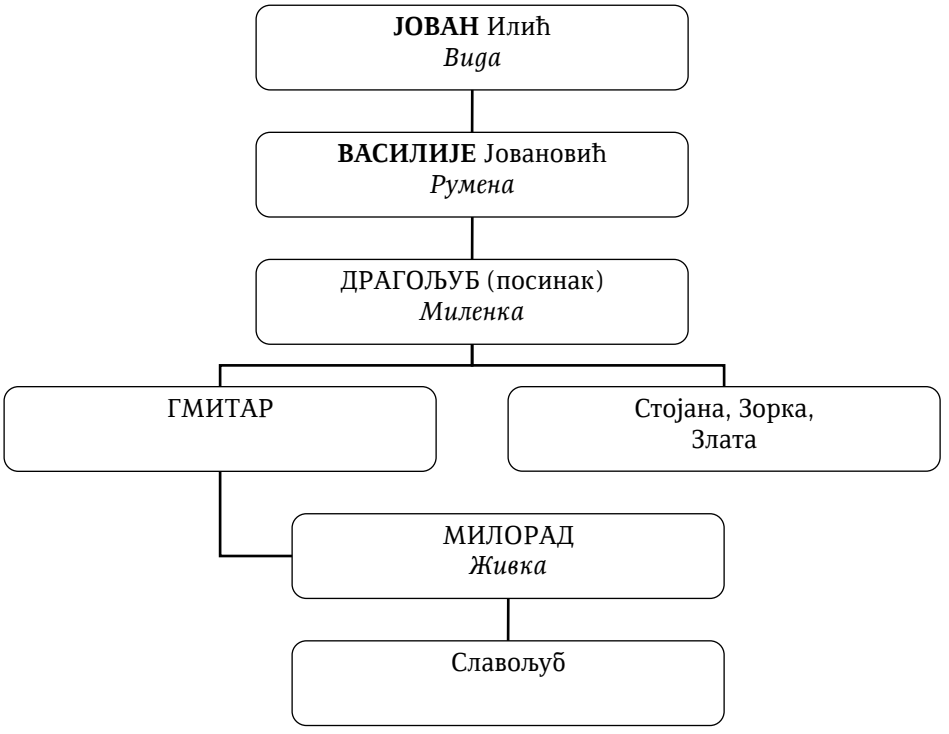
Драīана Јовановић

ЈОВАНОВИЋ

Пореклом из Рајинца. **ВАСИЛИЈЕ Јовановић** се доселио из Рајинца у Дубич, заједно са оцем **ЈОВАНОМ** Илићем, по коме је узео презиме Јовановић. Јован је имао укупно 5 синова, а умро је у 110. години и сахрањен на гробљу у Дубичу. Према предању, када је сазнао да ће му умрети један од синова, заклао се српом. Његов син Василије (супруга *Румена*) је усинио Драгољуба, пореклом из Божуревца. Драгољуб и Миленка Јовановић имали су сина Гмитра, (1908-1969) који је живео у Доњем Дубичу и ћерке Стојну, Зорку и Злату, удата у Земуну. Гмитров син је био Милорад (Рада) који са супругом Живком има сина Славољуба, рођ. 1964 године. Славољуб је ожењен Зорицом (ћерка Милана и Милоне Васић) и имају ћерке Данијелу, Виолету и Весну.

Кућа им се налази у горњем крају села, поред реке, где је Славољуб подигао стругару и бави се прерадом дрвета. У дворишту је сачувана и стара кућа.

Славе Светог Алимпија Столпника.

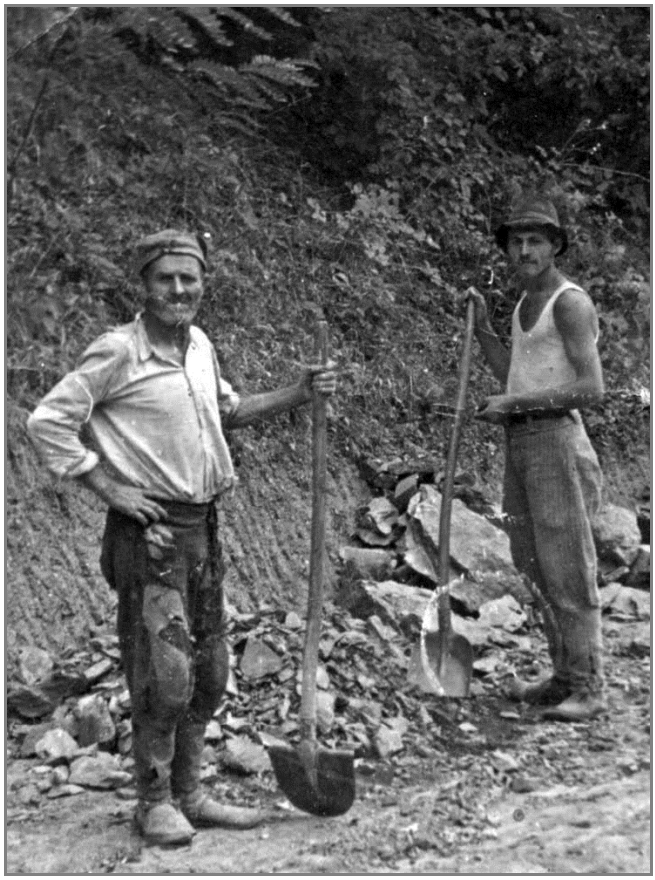

Славољуб
и Зорица Јовановић

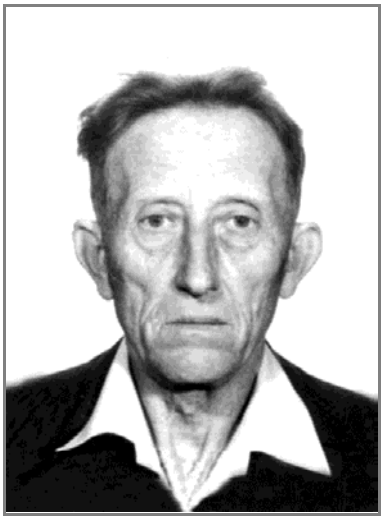
ЋИРИЋ

Фамилија Ћирић је пореклом из Рајинца, из Јанићијевића. У књизи рођених у Доњем Дубичу помиње се **Ћира Јанићијевић**, који је имао синове Адама, Момира, Драгишу и ћерку Стамену. Међутим, познати предак породице Ћирић у Дубичу је **ТИХОМИР** (Тича) Јанићијевић или Ћирић, који је имао брата Дамјана (Дачу), живео у Мијајловцу. Тихомир је са супругом Љубицом имао ћерку Насту (удата за Миладина Васића) и сина ДРАГОЉУБА који је са женом *Видосавом* имао ћерку Јаворку (удата у Пољну) и синове Петра (Пера хармоникаш) и Владислава (Владу) чија је супруга Злата, а њихова ћерка је Добрила, удата у Рибник.

Ћирићи славе Светог Мину. Кућа им је у „Горњем крају“.

Драгољуб Ћирић, први лево

Влада Ћирић

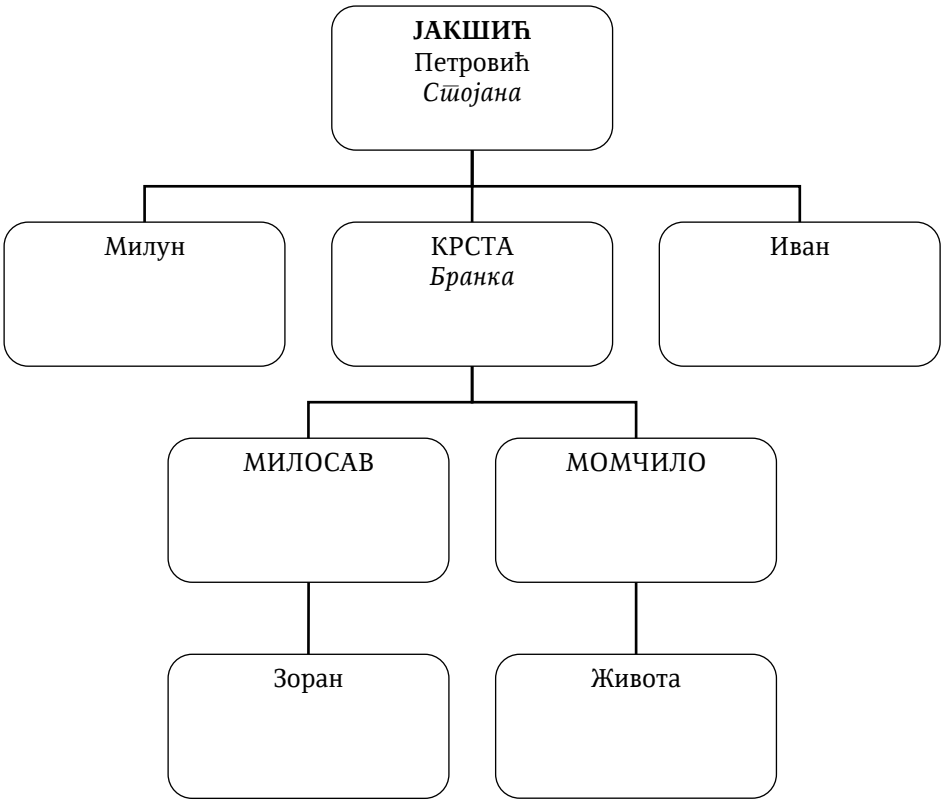
Злата Ћирић

ПЕТРОВИЋ

Потичу из Рајинца одакле се у Доњи Дубич, у другој половини XIX века, доселио **ЈАКШИЋ Петровић** (пореклом Мандић из Црне Горе). Он је са женом *Стојаном* имао синове Милуна, Ивана и Крсту (1899). КРСТИНИ синови, са супругом *Бранком*, су Момчило и Милосав, а МИЛОСАВЉЕВ син је Зоран, живи у Трстенику. МОМЧИЛО има сина Животу и једну ћерку у Крагујевцу.

Кућа ових Петровића се налази на самом почетку села, поред главног пута. Отуда се често каже „Код Крстине куће“ кад се мисли на улазак у село. Иначе, Крста Петровић је, заједно са Мијом Симићем, свирао у оркестру и био је доста популаран мештанин Доњег Дубича. Сачувана је његова стара кућа у којој живи Милосав Петровић, познат по великом стаду расних оваца.

Славе Свету Петку (27. новембар).

МИЛОВАНОВИЋ

Пореклом су из Рајинца, (Божановска мала, у близини црквице), где је живео предак **МИЛОВАН** по коме носе презиме. Он је имао синове Ранка, Аксентија и Светозара.

РАНКОВИ синови су Радич, Александар (Леса) и Мика. РАДИЧ се одселио у Планиницу, његов син је МИЛОВАН Миловановић (пок), ожењен *Рушком* Вукашиновић из Дубича (из првог брака има сина Мирослава). Александар није имао деце, а Мика је имао ћерку Десу која је живела у Доњем Дубичу, њен син је Светомир, живи у Трстенику.

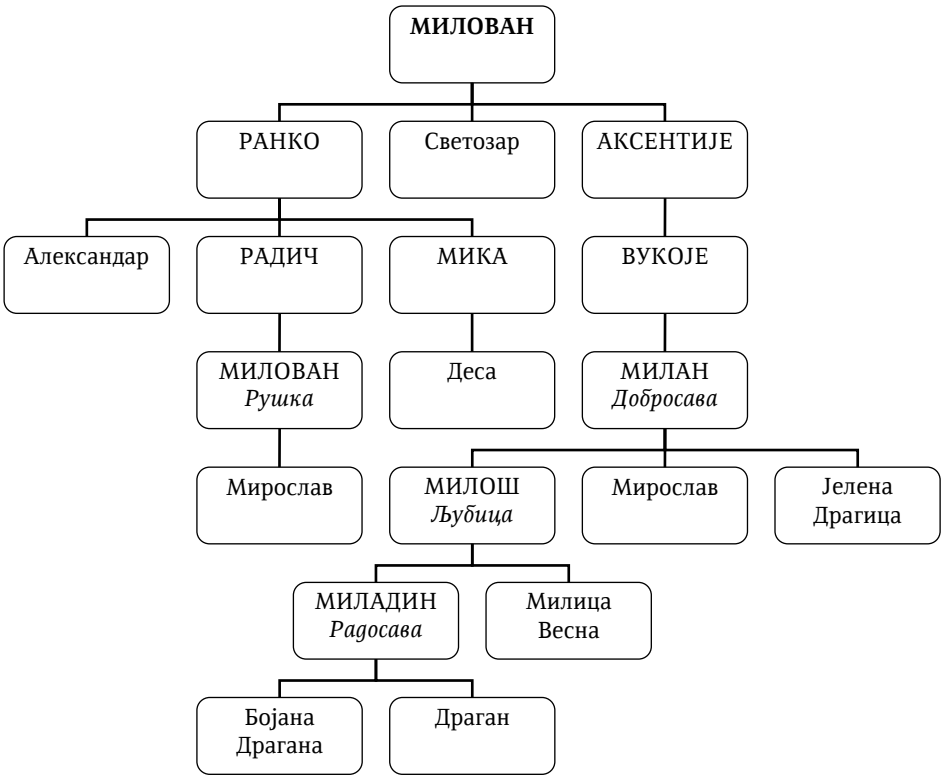
Породица Милоша и Миладина Миловановића

АКСЕНТИЈЕ Миловановић је имао сина ВУКОЈА, а његов син је био Милан који се доселио у Доњи Дубич (супруга *Добросава*), а његов синови су Мирослав (удавио се као младић) и Милош и ћерке Јелена и Драгица (била удата за Велимира Обрадовића). МИЛОШ са супругом *Љубицом* (девојачко Васић) имају ћерке Милицу (удата у Лопаш) и Весну (у Оџацима) и сина МИ-

ЛАДИНА (Мићу) чија је супруга *Радосава*, а а њихова деца су Бојана, Драгана и Драган.

СВЕТОЗАР Миловановић је имао ћерке Миљојку (удата у Пањак, мајка Петра Петровића) и Госпаву и сина Лазара (живео у Прњавору). Кућа Миловановића је прва на улазу у Дубич.

Миловановићи славе Светог Алимпија Столпника.

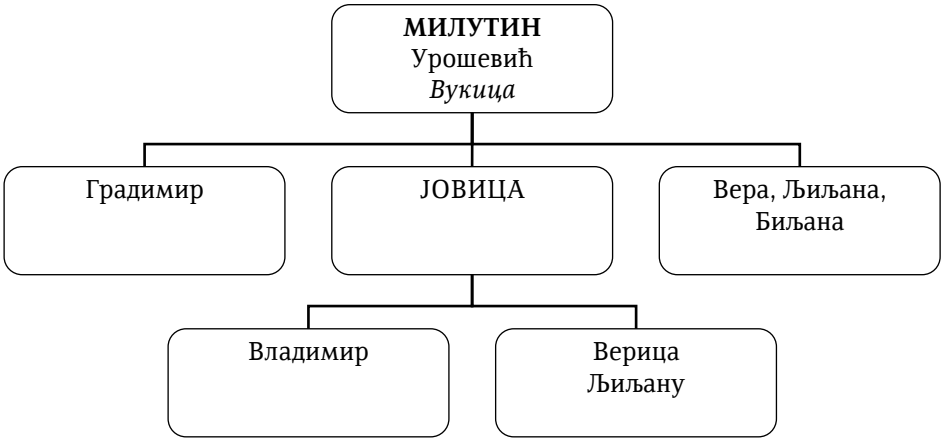

УРОШЕВИЋ

Досељени из околине Крагујевца. **МИЛУТИН** (учитељ) са супругом *Вукицом* имао је синове Градимира и Јовицу. ЈОВИЦА са супругом *Душицом* има сина Владимира и ћерке Верицу и Љиљану. Ћерке учитеља Милутина су Верица (удата у Грачац за новинара Живана Влајковића), Љиљана, удата у Трстеник и Биљана, удата у Чаире.

Кућа им је на почетку села, поред главног пута, у њој сада нико не живи за стално, Јовица станује у Трстенику.

Славе Светог Николу.

Породица Милӯтина Урошевића на сахрани, 1970. го̄дине

НЕКЕ ОД СТАРИХ КУЋА У ДОЊЕМ ДУБИЧУ

На крају овог поглавља о становницима Доњег Дубича, почившим и садашњим, могло би се закључити да је о сваком од њих појединачно могло да се каже много више него што је пуко ређање имена у родословима, уз по неку фотографију. Жао ми је што у овој књизи није објављено још више фотографија, посебно старијих, и што о многим људима нису испричане праве животне приче. Али то би била нека другачија књига од ове. Састављајући породична стабла, према доступним подацима, у сећању су ми израњали многи ликови људи и жена из Доњег Дубича. Многе сам добро упамтио а неких се само присећам. О многима, из старијих времена, слушао сам разне приче и анегдоте. Били су то људи нешто другачијег кова, са јаким патријархалним цртама, слабо образовани, често и неписмени, али са снажним духом и етичким кодексом, свикли на тешке услове живота и преживљавања. Свестан сам да је много тога о њима заувек изгубљено а свако од њих је имао свој живот и своју судбину везану за овај брдски предео.

У разговору са својим, нешто млађим, другом из основне школе Мирољубом Агатоновићем присетили смо се и једне симпатичне епизоде из не тако давне прошлости. Наиме, 1969. године десила се отмица учитељице Госпаве Јовановић од стране Божуревaца, јер њени родитељи тада нису желели да је удају за њеног будућег мужа. Она је „пребегла“ у суседну кућу (иако нису говорили) и ту је дошло до пуцњаве и оружаног сукоба између мештана Доњег Дубича и Божуревца. На крају, све се лепо завршило, учитељица се срећно удала али је остала да живи прича о том догађају. А таквих прича било је доста, као и сличних догађаја и шала које су у опасним временима прерастале у опасне игре са људским животима. Не бих се усудио да набрајам све карактерне црте мештана Доњег Дубича, чија скала је широка и у негативном и у позитивном смислу. Свако од њих је у генима сачувао особине својих предака а, као што се види, породице су се досељавале са разних страна.

Постоји једна особеност у животу овог села, а то су надимци по фамилијама, углавном животињског порекла. Тако су, на пример, Симићи и Вукашиновићи – мачке, Ристићи – јазавци, Алемпијевићи – ђаволи, Агатоновићи – курјаци, Обрадовићи –

лисице, Матићи – гуске, Јовановићи – „ћузе“, Милосављевићи – орлови, Дачићи – сенице, Радојичићи – пузићи, Васићи – дрозићи, Ћирићи – буљине, Вучићевићи – мајмуни, итд. Има и другачијих надимака, на пример по претку Кордићи или Перкићи, као и по неким предметима, нпр. Петровићи – бакрачићи, итд. Одакле долазе и на шта указују ови надимци тешко је утврдити али у сваком од њих се крије неки траг предака, можда чак и нека врста анимизма и магијског именовања. А можда су у тим надимцима, симболично, назначене и неке карактерне особине припадника одређене фамилије. Данас у Доњем Дубичу живе генерације које су се готово потпуно удаљиле од архаичних животних образаца али, ипак, свако појединачно носи у себи особине својих предака. Због тога и ова прича о надимцима није и неће бити заборављена.

Некадашње старе домаћине, који су живели у духу патријархалних сеоских задруга сада су заменили њихови унуци. И они су домаћини, брину о земљи, стоци, усевима, пословима… Често се друже, уз хладно пиво, испред сеоске продавнице.

Испред продавнице код Матића – Зоран Радојичић, Драгутин Тодосијевић, Саша Дачић, Буба Алемпијевић „Поштар“, Славољуб Јовановић „Шумац“ и Дејан Миладиновић

ЛИТЕРАТУРА

1. *Архивска грађа*, Историјски архив Србије Београд; Исто-ријски архив Крушевац, одељење Трстеник.

2. Мирослав Поповић, *Трстеник и околина*, Трстеник, 1968.

3. Петар Петровић Љубостињски, *Пањак,* Трстеник, 2004.

4. Бранко Перуничић, *Град Светозарево 1806-1915*, Београд, 1987.

5. Бушетић Тодор, *Левач*, Београд, 1903.

6. Станоје М. Мијатовић и Тодор М. Бушетић, *Технички радови Срба сељака у Левчу и Темнићу*, у књизи: Тихомир Р. Ђорђевић (ур), *Живот и обичаји народни*, књ. 17, Београд, 1928.

7. Бранко Перуничић, *Крушевац у једном веку 1815-1915,* Крушевац, 1971.

8. Љубивоје Бајић, *Школство у трстеничком крају 1813-1983*, Трстеник, 1985.

9. Феликс Каниц, *Србија 1-2*, Београд, 1997.

10. Владимир Карић, *Србија,* Београд, 1997.

11. Радош Љушић, *Кнежевина Србија 1830-1839.* Београд, 1986.

12. Др Душан Јовић, *Трстенички говор*, Београд, 1968.

13. Јоаким Вујић, *Путешествије по Србији*, Горњи Милановац, 1999.

14. Милан Ђ. Милићевић, *Кнежевина Србија 1-3*, Београд, 1876

15. Љубинко Чабровић, *Пчеларство и пчелари трстеничког краја*, Трстеник, 2011.

16. Љубодраг Поповић, *Трстеник, срез и општина 1860-2010*. Трстеник, 2010.

17. Александар Дероко, *Српски средњевековни градови у Србији*, Београд, 1950.

18. Стојан Новаковић, *Село*, Београд, 1943.

19. *Албум српских четника генерала Драже Михајловића 2*, Крагујевац, 2000.

20. Петар Миладиновић, Александар Динчић, *Расински корпус српских четника Равне Горе*, Крушевац, 2011.

21. Севастијан Путник, *Љубостиња,* Крушевац, 1921.

22. Милан Радић, *Поменик виђенијих учитеља и ђака школе у Великој Дренови,* Трстеник, 2013.

23. Драгослав Драги Весић, *Сугубина,* Београд, 2013.

24. Ђ. Р. Симоновић, *Левач,* Рековац – Београд, 1983.

25. Бративоје Марковић, *Левач*, Рековац, 1998.

26. Животије Живановић, *Ојконими трстеничког краја*, Трстеник, 2004.

27. *Крушевачки зборник 7/8*, Крушевац, 2001.

28. Момчило Р. Тодосијевић, *Трстенички крај,* Београд, 2013.

29. Момчило Р. Тодосијевић, *Значајне личности трстеничког краја,* Трстеник, 2013.

30. Милан Ђ. Милићевић, *Кнежевина Србија*,

31. Јован Гавриловић, *Речник географијско-статистични Србије,* Београд, 1994.

32. Вук Ст. Караџић, *Српска историја нашег времена*, Београд, 1969.

33. Борисав Челиковић (прир), *Левач и Темнић,* Београд, 2012.

34. Мирослав Ж. Симић, *Генеалогија старог Левча* (у рукопису).

35. Мирослав Ж. Симић, *Жупа Левач, атлас*, Јагодина, 2012.

36. Велибор Лазаревић, *Народна лирика Левча и Темнића*, Лепосавић, 2013.

37. Драгослав Милисављевић, *Доњи Дубич*, Трстеник, 2011.

38. Будимка Ковбаско, *Крива Река*, Брус, 2008.

39. Драган Гага Љубомировић, *Калудра какве више нема*, Рековац, 2006.

40. *Географска енциклопедија* (Насеља Србије), Београд, 2001.

41. Драгиша Трошић, *Речник говора трстеничког краја*, Трстеник, 2014.

БЕЛЕШКА О АУТОРУ

Верољуб Вукашиновић је рођен 1959. године у Доњем Дубичу, код Трстеника, од оца Богомира и мајке Ружице. Завршио је основну школу „Чајка“ у Трстенику (прва четири разреда у Доњем Дубичу) а после тога Машинско-техничку школу у Трстенику – смер за индустријске реглере. Краће време радио као металски радник у ИХП „Прва петолетка“ а затим уписао и завршио Југословенску и општу књижевност на Филозофском факултету у Новом Саду. Од 1984. године ради у култури, прво као стручни сарадник у Центру за културу при Народном универзитету, а од 1997. године обавља дужност директора Народне библиотеке „Јефимија“ у Трстенику.

Бави се књижевним радом. Објавио књиге песама: *Чежња за вртом*, 1993; *Повесмо*, 1995; *Како је тихо Господе*, 1999, 2000; *Двери у липама*, 2001; *Опрости јагње бело*, 2002; *Шумски буквар* (песме за децу), 2003, 2006; *Цветна недеља*, 2004; *Светлост у брдима* (изабране и нове песме), 2007; *Вртлар, 2008*; *Лице*, 2009. *Изнад облака*, 2012; *Самар* (изабране песме) 2014.

Приредио *Пред дверима*, избор из српске молитвене поезије, 2005. Са Марком Недићем уредио зборник о Добрици Ћосићу *Писац и историја,* 2004. и приредио зборник *Миодраг Ибровац и његово доба*, 2012. Уређује зборнике *Савремена српска проза* који излазе у Трстенику, поводом истоимене књижевне манифестације.

Добитник је песничких награда: *Милан Ракић*; *Печат вароши сремскокарловачке*; *Јефимијин вез*; *Србољуб Митић*; *Кондир косовке девојке*; *Кочићево перо*; *Змај отљени Вук; Печат кнеза Лазара*; *награде САНУ „Бранко Ћопић“*; *„Петровдански вијенац“* (у Републици Српској), и других.

Заступљен у више антологија српске поезије и превођен на неколико језика.

Члан је Удружења књижевника Србије и Књижевног клуба „Багдала“ у Крушевцу.

Живи са породицом у Трстенику.

Од оца Богомира наследио је стару кућу, имање и пчелињак у Доњем Дубичу, где проводи доста времена, па се може сматрати и повременим становником овог села.

ДРАГОСЛАВ МИЛИСАВЉЕВИЋ

ИСТОРИЈА ДОЊЕГ ДУБИЧА

ИСТОРИЈА ДОЊЕГ ДУБИЧА ДРАГОСЛАВА МИЛИСАВЉЕВИЋА

Као што је речено у уводу, о историји Доњег Дубича и догађајима за време Другог светског рата белешке је оставио Драгослав Госа Милисављевић. Он је свој рад засновао на причању најстаријих мештана и на личним сећањима. Иако није користио писане изворе може се поуздано рећи да је историја села у његовом виђењу дата веома тачно када су у питању одређени догађаји које је он издвојио као значајне за народни живот. Свакако, он је у већој мери придавао важност историји фамилија које су пореклом из Криве Реке. Његова запажања о људима су прецизна и дата су у контексту историјских прилика. Разумљиво је да највећи део његовог рада чине описи догађаја за време Другог светског рата јер је био непосредни сведок и учесник у многима од њих.

Као што се види из његовог текста, он је, заједно са другим младићима из Доњег Дубича, присилно мобилисан у четничку јединицу којом је непосредно командовао Вукоман Матић, четник из Доњег Дубича. Та јединица је била у саставу Петог (Благотинског) батаљона Прве Трстеничке (Љубостињске) бригаде Расинског корпуса ЈВУО, под командом дивизијског генерала Мирослава Трифуновића, као пратећи батаљон команде Србије.[1] Тај батаљон је обухватао територију Риљца, Рајинца, Горњег и Доњег Дубича и Лободера, а његов командант је био Живојин Жика Тодоровић, из Риљца. Пре тога, Вукоман (Вула) Матић био је у четничкој јединици под командом Богдана Гордића, а то су били четници Косте Пећанца. Вукоман Матић је био контраверзна личност, човек који је снагом силе наметао поредак и начин

[1] Петар Миладиновић, Александар Динчић: *Расински корпус српских четника Равне Горе*, Крушевац, 2011.

живота у селу за време рата. Он је због тога и „главни јунак“ Госиног казивања о ратном времену, са добро приказаним „психолошким портретом“. Не упуштајући се у оцену историјске улоге четника у овом крају, Драгослав Милисављевић је, као живи сведок, забележио све важније ратне догађаје на територији Доњег Дубича, од 1941. до краја 1944. године. Понешто је, можда, и сачувао за себе, јер је у ватреном вихору братоубилачког грађанског рата који се разбуктао у нашем крају било злочина које су починили и неки мештани Доњег Дубича. Он није у свом рукопису поменуо ужасан злочин у Рајинцу, клање свих чланова породице учитеља Јосипа Киндла од стране четника, али је знао ко су извршиоци. Тај стравичан догађај, а и неки други примери нечовештва, њега су притискали као мора и зато је, колико је могао и смео, оставио уверљив запис о том опасном и трагичном времену. Можда није за сваког прихватљиво што се у његовом рукопису помињу многа имена и презимена људи чији ће потомци читати ову књигу и препознати своје сроднике у разним ситуацијама за време рата. Свакако, циљ ове књиге је да се створи што уверљивија слика о животу у Доњем Дубичу, а тај живот су стварали људи у одређеним историјским околностима. Ако су неки приказани негативно, не значи да нису имали и позитивних страна. За сада, других података у писаном облику о тим људима и догађајима нема, остаје нам да верујемо у истинитост, објективност и савесност Драгослава Милисављевића, у шта, ја лично, никада нисам посумњао.

Сматрам да ово јединствено сведочанство о историји Доњег Дубича треба објавити у таквом облику како је написано, уз одређена скраћења која се тичу мање важних догађаја за читаво село. Неки подаци који се помињу већ су наведени у претходном делу књиге, али како они чине једну целину и дочаравају мисао и стил писања једног даровитог сеоског летописца, сматрао сам да их треба задржати. Као што се види, Госин рукопис се прекида са ратним догађајима у 1944. години. У наставку оригинала наводе се подаци о школству који су већ искоришћени у претходном делу књиге.

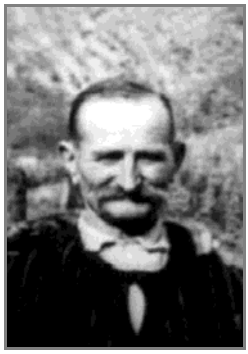
Верољуб Вукашиновић

За писање ове историје села Доњег Дубича одлучио сам се ради тога што сам приметио да после смрти ових неколико људи које ћу навести у предговору, а који су жива историја, неће имати ко да исприча податке о животу овог села.

О постанку села подаци су врло оскудни и преносе се из генерације у генерацију. На основу старог гробља није се могло доћи до података зато што је затрпано песком из потока. Податке сам прикупио од Павла Вукашиновића, рођеног 1882. године, Душана Радојичића, рођеног 1885. године, Радоја Милисављевића, и Радоја Вукашиновића, рођених 1890. године, сви из села Доњег Дубича.

Павле Вукашиновић

Душан Радојичић

Радоје Милисављевић

Радоје Вукашиновић

Према прикупљеним подацима од старих људи и што ми је мој деда Аврам док сам био мали причао, ја сам дошао до закључка да је село Доњи Дубич насељено 1788. године. Према причању Радоја Милисављевића, мог оца, његов отац Аврам рођен је 1851. године а умро 1928. године, значи живео је 77 година. Када је Аврамов отац Милисав умро Аврам је имао 12 година, значи да је умро 1863. године а да је живео 60 година, па је према томе рођен 1803. године. Милисављев отац Радован имао је 26 година када му се родио старији син Милисав. Радован је рођен 1777. године а имао је 10 година када се његова мајка Миља доселила са три сина, Михајлом, Гаврилом-Гајом и најмлађим Радованом. Њихов отац Петар долазио је једном у данашње село Доњи Дубич али се поново вратио у старо место Криву Реку под Копаоником, где је и умро.

Петрова жена Миља после његове смрти долази у Доњи Дубич и стално се настањује са синовима у потоку Летица где се састаје са Борчанским потоком. Одмах после њих долази њихов сусед Васа, са синовима.

ПОСТАНАК СЕЛА ДОЊЕГ ДУБИЧА

Да би се заштитили од разних турских зулума Срби су се одметали у шуме и стварали хајдучке чете, дочекивали караване и од Турака отимали новац, одећу и све што им је било потребно. Жене и децу одводили су у збегове, у неприступачне шуме и остављали стара пребивалишта настањујући се даље од тих ханова где је било и наоружаних Турака. Бирали су тешко приступачна места, клисуре и непроходне шуме. Тако су први становници села Доњег Дубича дошли са удаљености од неких 50-60 километара. Они су изабрали место које је било слично старој постојбини. По предању ти први становници доселили су се из места званог Крива Река испод Копаоника.

Они су прошли данашње место које је удаљено од места Осаоница у долини Западне Мораве где је био турски хан. Далеко од тог хана 15 километара налази се место Доњи Дубич, под огранцима Гледићких планина у Љубостињској клисури. Од манастира Љубостиње село је одвојено једним теснацем где је

тешко могао да прође коњаник јер су биле такве литице где је вода ишла низ камење. Једина веза постојала је из Доњег Дубича до села Превешт и даље за Рековац. У данашњем селу Доњем Дубичу где су се наши преци населили некада је постојало насеље јер и данас постоји историјски споменик. Тај споменик из давне прошлости народ је назвао Град. Стари људи овог села чувају предање да се на том месту званом „Градиште“ налазио неки зид око једног куполастог брега, а на брегу само шума и ништа више и нико није претпостављао да је на брегу била грађевина.

Панорамски снимак Криве Реке, 2007. године

Када је шума посечена и искрчена откривене су зидине мале цркве са улазним вратима на западној страни. Приликом крчења шуме проналажени су остаци грнчарије. Црква је откривена после Првог светског рата, под цркве био је поплочан са шестоугаоном циглом врло фине израде. Источно од тог места постојало је гробље које је приликом подизања винограда уништено. Постоје и други подаци да је некада постојало и друго насеље јер у месту званом Велика Нерезина – Орнице налази се у земљи шљака из ковачких огњишта. Изнад садашњег гробља налазе се усправне плоче од обичног камена, вероватно да су ту

сахрањивани људи, можда је то још из времена другог српског устанка када је у Србији харала епидемија куге, мада нико није раскопавао те гробнице.

Према причању мог деде Аврама, први се доселио Петар у данашње село Доњи Дубич, кратко време, и поново се вратио у старо место Криву Реку где је и умро. Петар је био по занимању ковач. И данас имамо веригу која је служила на огњишту у оцаклији за вешање котлова. После његове смрти његова жена Миља са синовима поново је дошла у данашњи Доњи Дубич. Њезин најстарији син Михајло није хтео да пође са мајком и браћом, него је хтео да остане у старом месту. Неки Турчин саветовао је Михајла да одмах иде са мајком и браћом. Турчин му је рекао: „Иди Михајло јер кад одрастеш и будеш могао да носиш пушку Турци ће да те убију“. Михајло је послушао мајку и пошао са њом у Доњи Дубич. Миља са синовима Михајлом, Гаврилом „Гајом“ и најмлађим Радованом настанила се у самој реци где се од тог места могло ићи у Превешт. Они су живели у заједници, кућа им је била „шиља“ – направљена од цепаних дрва без дирека.

Брдо „Градиште“, данашњи изглед

Тип планинске куће – „шиља“

Они су се сви поженили и имали су децу. У то време Миља је ослепела. Михајлу је умрла жена а имао је са њом једног сина Милована. После њене смрти Михајло се поново оженио удовицом коју је довео из села Жупањевца у близини Рековца и она је довела свог сина Радојицу. Гаја и Радован били су незадовољни тим Михајловим поступком јер је он примио Радојицу и усинио га. Они су се пожалили код мајке Миље, која је била у то време слепа, и рекли јој шта је Михајло урадио. Миља, иако је била стара и слепа, врло је добро познавала од које је фамилије Радојица. Она је рекла Гаји и Радовану: „Децо, да вам је просто од мене, одмах се делите од Михајла, јер су то Смиљковићи, зла фамилија, они ће вама да досаде, како вама, тако и вашим потомцима“. По савету мајчином, Гаја и Радован су се оделили од Михајла, свог настаријег брата. У то време није био проблем направити кућу, јер су тада куће прављене у виду кошара, од дрвених талпи.

Одмах по досељењу удовице Миље са синовима, доселио се Васа са синовима из истог села – Крива Река. Када је Васа дошао са синовима, он није имао кућу, ни храну за издржавање

своје породице, већ је код Миљиних синова узимао све што му је било потребно за живот и издржавање. Васа је у близини насеља искрчио шуму у једној равници, на месту званом „Лаз“, и засадио шљивак, и искалемио крушке којих је било доста. Он је у Доњем Дубичу живео једну до две године, и поново се вратио у старо место – Криву Реку. Када је хтео да се врати Миљини синови су га питали шта мисли о томе што су га издржавали док је живео у Дубичу. Ја ако се не вратим поново овамо, онда вам остављам шљивак што сам посадио. Васа се поново вратио, али није вратио дуг Михајлу, Гаврилу и Радовану.

Стара кућа Вукашиновића

Село Доњи Дубич било је богато буковом и храстовом шумом. Миљини синови Михајло, Гаврило и Радован, поделили су се тако да су Михајло и Гаја направили кућу са леве стране реке, а Радован је направио са десне стране реке. Васина кућа је била на углу Борчанског потока и реке Летице. У то време вода је текла кроз ливаде пуне траве. Мој деда Аврам је запамтио, а показивао ми је и то место где је као мали дечак после устајања

из постеље ишао на умивање на реку, која је текла кроз траву, јер тада није било наноса камена и песка, и вода је текла преко целе године, а у њој је било риба и ракова.

Стара кућа Милисављевића

Гаврило је први направио кућу на дирецима, у селу, када се иселио из реке, а та кућа и данас постоји, то је стара кућа Вукашиновића. Гаврило је био добар домаћин кога су поставили да буде кмет у том малом селу. У то време неки турски спахија са својим сином навратио је код Гаврила на ручак, јер су онда били под турском влашћу. Млади Турчин видевши лепо направљену Гајину кућу на дирецима, са завишћу му је рекао: „Добро чика Гаврило, направио си лепу кућу, само да си направио чивилуке да вешамо наше оружје на њих“. Када је то млади Турчин рекао, био је присутан неки човек из села који је био у мало напитом стању, па је рекао младом Турчину: „Море, мајку ти турску, нећеш да дочекаш да вешаш оружје у тој кући“. Спахија се само намрштио, јер Турци не дозвољавају, да им неко псује жену. Спахија је рекао Гаји: „Гаврило, овај човек мора да ме испрати до

села Горњег Дубича“. Гаја је рекао спахији: „Честити спахија, ја ћу да те испратим, немој да замераш овом човеку, он је пијан и не зна шта да говори“. Спахија је свакако хтео да убије тог пијаног човека. Када је спахија отишао, Гаја је рекао том човеку: „Шта ти би, несрећниче, да псујеш спахији жену“? „Море ћути Гајо, ми смо требали да их овде побијемо, зар ниси чуо да Турке треба гонити и убијати свуда, и на сваком месту, где год наиђу“. По предању тада је био Први српски устанак.

МИЛОВАНОВ ГРОБ

Пошто су се Гаја и Радован оделили од најстаријег брата Михајла, Михајло је остао са сином од прве жене, Милованом, и усинком Радојицом. После извесног времена Милован се оженио и оделио од оца и субрата Радојице, и самостално основао своју породицу. Како је Милован остао без мајке, он је стекао лоше васпитање, постао је лопов, који је био у стању све да учини и украде. Зато је цењен као лош човек у своме селу. У то време није било шљивака ни винограда у селу, али је Милован увек имао кући ракије и вина, а то је све крао из оближњих села, Риљца и Божуревца. Тако је Милован једне ноћи отишао да набави мало вина, и ушао је у подрум неког човека из села Божуревца. Милован је имао шибицу иако у то време није било лако доћи до шибица. У подруму је упалио воштану свећу и точио вино из бурета. У то време наишао је власник подрума са бременом сена које је, иначе, био украо са неког стога, па је хтео да га сакрије у подрум. Видевши Милована у подруму, још са врата му је довикнуо: „Синко, одавно те чекам, а сада је дошао моменат да ми све платиш“. Ухватио је Милована и оборио га на под, јер је Милован био слабији. У моменту када је власник подрума оборио Милована и помислио да је борба завршена, Милован је извукао пиштољ испод појаса, и опалио у стомак тог човека, и смртно га ранио. Рањеник је имао само толико снаге да је испузао из подрума и викнуо: „Jaoj, погибох“. Неко од становника Божуревца јавио се: „Ко те уби?“ – „Милован из Доњег Дубича“, одговори он, и одмах издахну. Милован је знао шта га чека за убиство човека, јер у то време, за то је постојала смртна казна. Он се одметнуо у

шуму, а за њим је кренула потера, да би га ухватили и предали властима. Али, захваљујући огромним густим шумама нису га могли ухватити. Најзад је морао да дође капетан среза левачког из Рековца, јер у то време Доњи Дубич је припадао том срезу. Капетан је захтевао да се Милован одмах преда, или ће цела фамилија Михајлова, Гајина и Радованова бити затворена. Онда се јавио Сима, Гајин син: „Господине капетане, ја ћу довести Милована, боље он један да седи у затвору, него сви ми скупа“. Сима је отишао у шуму, у правцу Нерезине, и онда је звизнуо у прст, а Милован се јавио са истим знаком, и питао: „Је л’ си то ти Симо?“ А Сима се јавио да је он дошао по њега да га води кући, јер га тражи капетан. Сима је рекао: „Миловане, хајде кући, не бој се, бићеш мало кажњен, и неће ништа да ти се деси. Капетан је сигурно тако рекао“. – „Море Симо, немој да ми скинеш главу, јер ја могу овако дуго да живим“. На то ће Сима: „Хајде, море, бре, Миловане, немој да страдаш. Мораш да ми верујеш, нисам ваљда толико глуп да те преварим“. Милован је пошао са Симом у село, где је капетан чекао са пандурима. Када је Сима са Милованом стигао до капетана, рекао је: „Господине капетане, Милован је миран човек, ето само је мало погрешио да би спасао свој живот“. Капетан је упитао Милована: „Јеси ли ти Петровић Милован?“, а он је одговорио да јесте. Капетан ја само климнуо главом према пандурима, и они су одмах везали Милована. Видевши да је преварен од Симе, Милован је само рекао: „Ej, Симо, проклето ти племе и колено, што ми поједе главу, могао сам још дуго да живим.“ Иначе, Сима и Милован били су браћа од стричева.

На то му је Сима одговорио: „Е, па шта да ти радим, требало је да будеш миран, а и боље ти сам него цела фамилија.“

Милована су спровели у Рековац на саслушање, а после у Јагодину, где му је било суђење. По ондашњем закону, за убиство човека, Милован је осуђен на смрт стрељањем, на месту где је извршио злочин. Милован је стрељан у близини места где је био подрум убијеног човека из Божуревца. После стрељања, Милованов леш је био обешен на крушку, и ту је стајао извесно време, па је ту и сахрањен. Тако се и данас тај потес и то место зову Милованов гроб. После Миловановог стрељања, целој фамилији

је одузето грађанско право, а то су били његов субрат Радојица, и браћа по оцу Миљко и Гмитар, браћа од стрица Сима Гајић, Милош и Милисав Радовановић. У то време село доњи Дубич имало је само 12 домаћинстава. То су били Сима Гајић, Милош Радовановић, Милисав Радовановић, Радојица Смиљковић, Пера Васић, Матеја Станковић, Лазар Маринчанин, Огњен Маринчанин, Тома Маринчанин, Мина, Радомир и Младен.

После смрти Милована Петровића нема усмених података да је он имао потомство. Према предању, приликом деобе браће Михајла, Гаврила и Радована, Гаврило и Радован су остали у заједници а Михајло се оделио. Михајло је узео целу Нерезину а браћа Гаврило и Радован потес Зимовник. Михајлов усинак Радојица и његова браћа по мајци Миљко и Гмитар поседовали су земљу у Нерезини, а у истом потесу велику површину поседовала је породица Петровић – Јован, Јовица и Радич. Према томе вероватно су то унуци Милована Петровића. Као потврда томе може да послужи иста крсна слава са потомцима Радована и Гаврила. Кум је из исте породице који је био из села Риљца, а родом из села Рајинац, а то је Обрен Стефановић.

ДЕВЕТНАЕСТИ ВЕК

Није познато да ли је неко од становника Доњег Дубича учествовао у Првом и Другом српском устанку. Има једино оскудних података о учесницима Српско-турског рата (1877/78), и у борбама око заузимања Ниша. У том рату учествовали су Милисављевић Аврам, Митровић Аксентије, Ристић Благоје, Милошевић Глиша, Гајић Груја, Милисављевић Јеврем и Радичевић Милорад.

За време владавине Обреновића, на власти је била Напредњачка странка. Закони су били тако оштри, а нарочито порез, и у то време појединa домаћинства су продавала све што се затекло, и најзад и ћерамиду са кућа. У селу је био саграђен обор за одузету стоку, под надзором сеоског кмета. Тада је био висок наталитет, и долазило је до цепања домаћинстава и ситњења парцела, и на крају сваки мушкарац, пошто се ожени, имао

је право да заузима сеоско земљиште и крчи шуму да би добио обрадиво земљиште. Такво земљиште је било лошег квалитета, да се после четири до пет година искоришћавања толико испошћавало да је морало да се напушта на извесно време. А у међувремену су крчене друге површине и тако је на том огољеном земљишту, због честих бујица, долазило до ерозије. Приликом заузећа земље било је и туча између појединаца, тако да онај који је био близак сеоском кмету и општинском председнику, а уз то и имућнији, могао је да заузме више земље од других. То се све догађало у другој половини деветнаестог века. Атар села Доњег Дубича био је богат храстовом и буковом шумом, али, крчењем и сечом, уништавањем и продајом у бесцење, шуме су осиромашене, тако да су сељаци из Велике Дренове, Медвеђе и Милутовца за малу суму долазили до огромног дрвета и грађевинског материјала. У то време сточарство је било на успону, јер од ратарских култура највише је сејан кукуруз, и нешто мање пшеница. Ливаде су биле врло добре, травни покривач био је одличан. Под ливадама било је скоро 70% површине поседа. На поседу где су биле ливаде прављене су колибе за становање преко зиме и кошаре за овце, козе и говеда. Овцама се полагало на ливади тако што се покоси сено на ливади, па се ту и растури и суши. Живот у селу био је много тежак, јер се тешко долазило до новца. Порез и прирез у том времену били су највећи издаци сеоског домаћинства. Ево примера: пшеница се продавала по цени од 10 динара за 100 ока, а то је 120 килограма, и то је морало да буде потпуно жито без уродице. Овце са јагњетом продавале су се за 8 до 10 динара. Просечно оптерећење једног домаћинства износило је 100 динара. Пољопривредни производи и стока тешко су се продавали. Од стоке добру су прођу имале свиње. Али због осиромашења жирородне шуме, а са малим количинама кукуруза, није се могао већи број свињских грла прехранити. У том периоду почела је да се шири крађа, али на срећу, у том напредњачком законодавству био је строг закон. Лопова и криминалца гонили су сви од сеоског пандура (бирова), па све до највиших власти имали су право да хватају и притварају. У томе се много грешило, јер су обични и поштени људи затварани и шиканирани.

ПОЧЕТАК ДВАДЕСЕТОГ ВЕКА

Тако је било све до почетка двадесетог века, када је последњи из династије Обреновића, Александар, убијен, и дошао на престо Петар Први Карађорђевић, са вођом радикалске странке, Николом Пашићем. Закони су измењени и народу је сада било много лакше. Одмах је почела да се ствара буржоаска демократија, која даје превласт богатима, а сиромашни су били потлачени. У том се времену почела стварати већа диспропорција између богатих и сиромашних. Сиромашни су строго поштовали богате свуда и на сваком месту. Сиромашни су мислили да је Бог тако рекао, да неко може бити богат, а они морају бити сиромашни.

У Доњем Дубичу био је неки Благоје Ристић, који је дошао из Горњег Дубича на мираз, тј. призетио се. Тај Благоје био је писмен и одмах се почео издвајати од осталих и постао је најбогатији, то је био прави лихвар и давао је новац на зајам, али одмах после извесног времена обрачунавао је интерес (камату) на позајмљени новац и пребацивао у главницу. Исто тако је давао ракију и вино и све то одмах претварао у новчана средства и камату и после годину дана је тражио од дужника дуг а тај сиромах нема од куда да се одужи а он му каже: „Њиву продај она је дужна да те храни“. У то време било је градобитних година као што се и данас дешава. Тако, на иницијативу Благоја Ристића прославили су Марковдан 8. маја и подигли су спомен на месту званом Чука у Мариновачком Зимовнику, одакле се види цео атар села Доњег Дубича. Тако су то организовали да сваке године једно домаћинство из села припрема прославу те сеоске славе па су сиромашни падали у дугове и задуживали се код богатих за припрему јер је морао да обезбеди ручак скоро за цело село.

Постојало је веровање да је због града био обичај да не сме да се ради у пољу сваког четвртка од Ускрса до Тројице. Свештеник је био за ондашње село раван Богу јер се сматрало да је он божји изасланик и да се његова реч мора поштовати. Он је био једина личност из вишег друштва која залази у село пошто других писмених људи није било. Деца из села Дубича нису похађала школу јер у овом планинском подручју није било школе једино је постојала школа у Трстенику.

Једини и први свршени ученик који је ишао у Трстеник у школу био је Радоје Вукашиновић, који је рођен 1890. године. У школу је ишао стицајем околности јер му је мајка била родом из Грабовца тако је он становао код бабе и похађао школу.

Саобраћај од Дубича до Трстеника био је тежак јер није било изграђеног пута. Године 1907. до 1910. пројектована је траса за за пут од Трстеника до Доњег Дубича, и почело са градњом али 1912. године месеца октобра долази од објаве рата од стране Србије, Црне Горе, Грчке и Бугарске против Турске и престаје се са изградњом пута за Трстеник. Обнављање пројекта за изградњу пута Трстеник – Доњи Дубич до Риљца, а од Риљца за Превешт и Каленић извршено је од 1927-1928, а касније од села Доњег Дубича преко Горњег Дубича за Превешт и Каленић. Тако се села планинског подручја и село Доњи Дубич повезују са Трстеником.

Обредни камен

БАЛКАНСКИ РАТ

Месеца октобра 1912. године долази до ратног сукоба између Србије, Црне Горе, Грчке и Бугарске са једне стране и Турске са друге стране. У том рату су били учесници Радоје Милисављевић, Милош Милисављевић, Настас Јаковљевић, Тихо-

мир Ћирић, Адам Јанићијевић, Павле Вукашиновић, Владимир Симић, Мијајло Михајловић, Радојица Васић, Нестор Васић, Душан Радојичић, Јакшић Матић, Петар Вучићевић, Арсеније Вучићевић, Љуба Перић, Александар Ристић, Милисав Ристић, Милан Ристић, Илија Алемпијевић, Никодије Јосиповић, Новица Обрадовић, Милан Обрадовић, Ракић Јовановић, Милен Дачић, Новица Грујић, Радоје Симић, Миливоје Радичевић, Миленко Милисављевић, Љуба Перић, Трифун Милисављевић, Јакшић Петровић, Алекса Миловановић, Радич Миловановић. Изгинули у Балканском рату: Радоје Симић, Војислав Перић, Вучићевић Радош, Радичевић Борисав, Васић Светолик, Војислав Перић, Богић Васић.

СРПСКО-БУГАРСКИ РАТ

Одмах после завршетка рата са Турцима 1913. године, месеца јула, долази до рата између Србије и Бугарске, око разграничења заузетих територија од Турака. Рат између Србије и Бугарске трајао је један месец дана. Сви борци који су учествовали у Српско-турском рату, учествовали су и у Српско-бугарском рату, само што су се приновили: Матић Новица, Живојин Симић и Миленко Ристић. Одмах после завршетка Српско-бугарског рата, сви борци повучени су у Метохију, и на границу са Албанијом, где су учествовали у такозваној арнаутској побуни, која је трајала неколико дана, а била је осветничког карактера, јер српска војска приликом преласка преко Албаније 1912, до почетка 1913, приликом опсаде Скадра доста је изгинула у нападима албанског наоружаног становништва. У опсади Скадра учествовали су борци: Радоје Милисављевић, Павле Вукашиновић, Миливоје Радичевић, Адам Јанићијевић.

ПРВИ СВЕТСКИ РАТ

Месеца јула 1914. године Аустроугарска објављује рат Србији, долази до мобилизације свих способних мушкараца за одбрану. Учесници из Балканског рата и остали који нису уче-

ствовали у Балканском рату, су: Миладин Милисављевић, Радоје Вукашиновић, Богић Васић, Љубисав Радичевић, Теофил Матић, Мирча Симић, Живан Обрадовић, Драгомир Симић, Радош Вучићевић, Дамјан Тодосијевић. Изгинули и нестали од 1914-1918: Миладин Милисављевић, Тихомир Ћирић, Владимир Симић, Љубомир Васић, Алекса Дачић, Светолик Васић, Радош Вучићевић, Петар Вучићевић, Милан Ристић, Милисав Ристић, Милан Обрадовић, Новица Симић, Драгомир Симић, Глигорије Радојичић, Борисав Радичевић, Трифун Милисављевић, Драгиша Ћирић.

Павле Вукашиновић (лево)

Радоје Вукашиновић

ПОЧЕЦИ ПИСМЕНОСТИ У СЕЛУ

Пре Првог светског рата школе нису постојале по свим селима. Крајем деветнаестог века постојала је само школа у Трстенику и било је мало писмених људи, а за жене и да не говоримо. Млади, оштроумни људи учили су се писању и читању један од другога. У Доњем Дубичу, први ђак који је завршио

четворогодишњу школу је Вукашиновић Радоје. У селу је живела једна жена, која је била писмена, а она је завршила четворогодишњу школу у Трстенику, она се звала Марија Радојичић, родом из Богдања.

Због такве ситуације и неписмености, сеоска домаћинства су се врло споро развијала. После Првог светског рата видело се колико вреди писмен човек. Примера ради, навешћу Радоја Вукашиновића, који је живео са старијим братом Павлом у заједници, али је он водио домаћинство. Нарочито се истицао у воћарско-виноградарској производњи и пчеларству. Први у селу је увео савремено привредно пчеларење са кошницама са покретним сађем. Све до Другог светског рата то је било једно од најимућнијих домаћинстава.

ЖИВОТ У СЕЛУ ЗА ВРЕМЕ ОКУПАЦИЈЕ

Село Доњи Дубич у време окупације од стране Аустроугарске и Немачке остало је без способних мушкараца, само су остали старци и појединци који су избегли интернацију и ропство, а њих је било врло мало. Способни људи и младићи почели су нов начин живота а да би живели у шуми одметнички морали су да се баве незахвалним послом, крађом ситне стоке, алкохолних пића и осталих животних намирница. Постојала је једна чврста организација, знало се ко треба да краде овце, прасиће, јагањце, једни да кољу и пеку, једни да снабдевају хлебом. Навешћу једну причу из тога доба, баш организовање једне мале крађе. Ристић Александар, Вучићевић Арсеније и Јосиповић Никодије одлучили су да нешто обезбеде за храну, и једне вечери договоре се да Арсеније и Никодије украду једну добру овцу из кошаре Радојичић Душана, која се налазила у потесу Шљива, а Александар да донесе од његове куће хлеб и ракију. Они су требали овцу да закољу и испеку код колибе у пољу Александра Маринчанина званом Зимовник. Арсеније је рекао Никодију: „Никодије, зашто да се мучимо и да идемо чак у Шљиву за Душанову овцу кад нам је ближе овде, да у Александровој кошари изаберемо добру овцу?“ Тако су и учинили, узели су овцу „шару“, заклали је и испекли. Александар их је питао да ли је

била нека боља овца од ове, а Арсеније је одговорио да од ове није имала боља. Сутрадан када је Александар погледао кожу од заклане овце, он је препознао да је заклана баш његова „шара“. Он је онда рекао: „Добро кад нисте заклали овна, јер ‘Дада’ би приметила и онда би питала шта је било са овном.“ Дада, то је била Александрова мајка Петрија, удовица старешине домаћинства. То је само један случај, а имало је таквих случајева пуно. Тако је то било где је имало здравих и способних мушкараца, и остали чланови домаћинства су живели добро а где су остале самохране жене и старци ту је било гладовања. Морали су да мељу шишарке од кукуруза и од тога су месили хлеб. Коприве су биле незамењиве за исхрану, од њих је прављен зељаник са мало брашна.

У селу је живео један слеп човек, Радован Васић који је отишао код кмета села Т. Матића и пронашао један клип кукуруза и узео да га поједе а кметова жена га је видела и то је рекла мужу: „Ево га овај слепац узео клас кукуруза и једе“. Кмет је овом слепцу отео кукуруз и истерао га из дворишта тако да је после извесног времена умро од глади.

За време трајања окупације кмет у селу био је извршни орган окупаторске жандармерије, тако су они реквирирали од становника села младу јагњад, брашно и остале намирнице за исхрану жандармерије када дође у село. Они су све то присвајали за себе и делили са пандуром. Ако би неко приговорио на такве поступке кмета и пандура они су га одмах пријављивали окупаторским властима. Тако су оптужили Радојицу Васића и аустроугарски жандарми затворили су га у ондашњи срески затвор у Трстенику. Радојица је издржао извесно време у неком хладном и влажном подруму на зими и хладнећи. Тада су му ноге измрзле и до краја живота био је хром и служио се штакама.

ПЉАЧКАШИ ПОД НАЗИВОМ СРПСКЕ КОМИТЕ

У тешкој ситуацији окупације, глади и тешког живота село је добило још једног непријатеља а то су били људи из више села који су се латили оружја не да заштите голоруко становништво,

већ су то били окорели пљачкаши. Они су вршили терор, пљачку, пребијање и убијање људи по широј околини Левча и са леве стране Мораве. Банда је бројала 9 људи, они су били из више села и различитих година. Када ми је једна од жртви ове банде дала ове податке била су жива двојица чланова ове банде. То су били Петровић Марисав из Кречане и неки Миладин из Сибнице. Податак ми је дао Душан Радоичић 1960. године. По његовом казивању он је био у кући са женом Марицом. Био је у то време млад човек, вредан и промућуран и водио је своје домаћинство врло добро. Група пљачкаша преко појединих јатака дознала је да Душан има новац и решили су да га опљачкају. Тако су њих петоро пљачкаша затекли Душана и све његове укућане осим његовог братанца Сибина који није био код куће. Душана и његову жену Марицу везали су у кухињи а остале укућане затворили су у подрум. Душана и Марицу онако везане почели су да уцењују и да их приморавају да им дају новац. Рекли су им да је одређено да дају 20.000 динара у злату и да је новац намењен јастребачком одреду српских комита који се боре у Србији за ослобођење. Вођа банде први је ушао код Душана и његове жене Марице. Он се звао Влаја а за њим је ушао Бранко, обојица из Превешта. После тога ушао је и Марисав Петровић из Кречане, они су вршили притисак и уцењивање да предају новац или ће их испећи. Душан је одговорио да новац нема и да могу да раде шта хоће. Бранко и Влаја су покушали онако везаног Душана да ставе на шпорет али нису могли да га савладају иако је био везан рукама преко леђа. Онда им је прискочио у помоћ и Марисав и тада су га савладали, бацили су га на шпорет али се он одупро рукама и бацио сву тројицу. После дужег рвања и мучења Душана су пребацили у Оџаклију а преузели његову жену Марицу и почели да је муче и пеку на шпорет али она им није рекла где је новац. После су им саопштили да ће им дете испећи ако им не дају новац. Душан им је одговорио да нема новац за себе и жену а исто тако није имао ни за дете да га откупи. Они су хтели да ставе дете у рерну шпорета али један бандит који је био споља рекао је не дирајте дете. Иако израњављени Душан и његова жена Марица су преживели али је је Марица после извесног времена умрла од опекотина.

ЖИВОТ У СЕЛУ ПОСЛЕ ОСЛОБОЂЕЊА ОД 1918. ДО ДРУГОГ СВЕТСКОГ РАТА

Осиромашено становништво села Доњег Дубича нашло се поново у тешкој ситуацији, јер је дошло до задуживања многих домаћинстава код зеленаша и приватних трговачких банака са високим каматама. Тако су почели да се јављају појединци који су сачували капитал. За време окупације задужени су продавали земљу у бесцење. Живи људски рад био је јефтин у бесцење. Многи су се отисли у службу код појединих богатих сељака, и то за симболичну суму новца. Слуга је радио преко целе године за храну, одевање, обућу, и на крају године исплати му се ондашњих хиљаду динара.

ЗАНАТСТВО

У селу Доњем Дубичу, у то време, није било никаквих занатлија. Пре Првог светског рата у селу су живела два бескућника – Дина Македонац и неки Илија звани Бубац. Дина је био мајстор за стругање дасака са стругарском тестером, обучавао је поједине људе да раде са тестером. Његов ученик Теофил Матић био је одличан мајстор за стругање на трупцу, како су звали онога човека који се приликом стругања налазио горе на трупцу. Илија Бубац био је мајстор за постављање чатме и премазивање грађевина блатом.

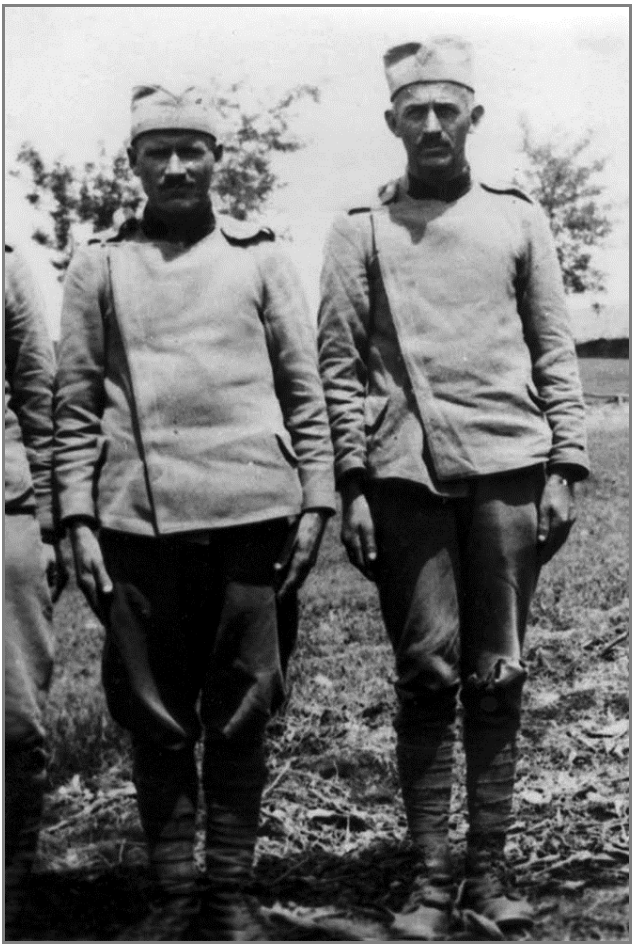
После Првог светског рата, Душан Радојичић пронашао је једног ковача Циганина муслиманске вере Алију Алилковића, и његова три сина Светолика „Толу“, Владимира „Зуну“ и Драгомира „Гомилу“ и ћерку Косу. У Доњем Дубичу родио им се син Богомир, „Крца“, који је умро као дете. Алијина жена Драга била је врло вредна и редна, ишла је од куће до куће, у време бербе конопље брала је њихове остатке по конопљарима, киселила у мочилима, трлила, и правила одећу за мужа и синове. Становали су у запуштеним кућама и зградама. Драгомир је био слуга код Душана Радојичића, Вукосаве Ристић, Радоја Вукашиновића. Браћа Алилковићи су се женили по неколико пута, а од њих четворице само је Владимир „Зуна“ имао једно женско дете по имену Загорка.

Опанчарска радионица у Трстенику

ДРУГИ СВЕТСКИ РАТ

Шестог априла 1941. године објавом рата од стране Немачке и њених сателита извршена је делимична мобилизација војних обавезника села Доњег Дубича и одлазак у рат. Учесници у Априлском рату 1941. године били су: Оролић Радивоје, Васић Степан, Васић Богић, Гмитар Јовановић, Дачић Дамјан, Васић Душан, Васић Миладин, Васић Миливоје, Васић Сибин, Васић Хранислав, Радојичић Драгослав, Петровић Никола, Матић Светомир, Ристић Михајло, Обрадовић Живан, Радичевић Драгутин, Милосављевић Александар, Радојичић Никола, Милисављевић Милан, Милисављевић Миладин, Алемпијевић Радомир, Матић Миодраг кадровац. Ово су били учесници Другог светског рата, од њих нико није погинуо. Отпуштени су из заробљеништва: Милосављевић Александар, Радичевић Драгутин, Дачић Дамјан, Васић Душан, Васић Хранислав. Остали су били у Немачкој до 1945. године Радојичић Никола и Миливоје Васић. Нису дошли јер су остали у Немачкој. Миливоје је тамо и умро, а Никола је дошао кући. Бранко Матић је био добровољац у рату и добровољно је отишао у Немачку одакле се није вратио. Живота Симић Сида отишао је за војском и нестао.

Са војне вежбе уочи Другог светског рата (лево Радисав Симић)

ДОГАЂАЈИ У СЕЛУ ЗА ВРЕМЕ ОКУПАЦИЈЕ

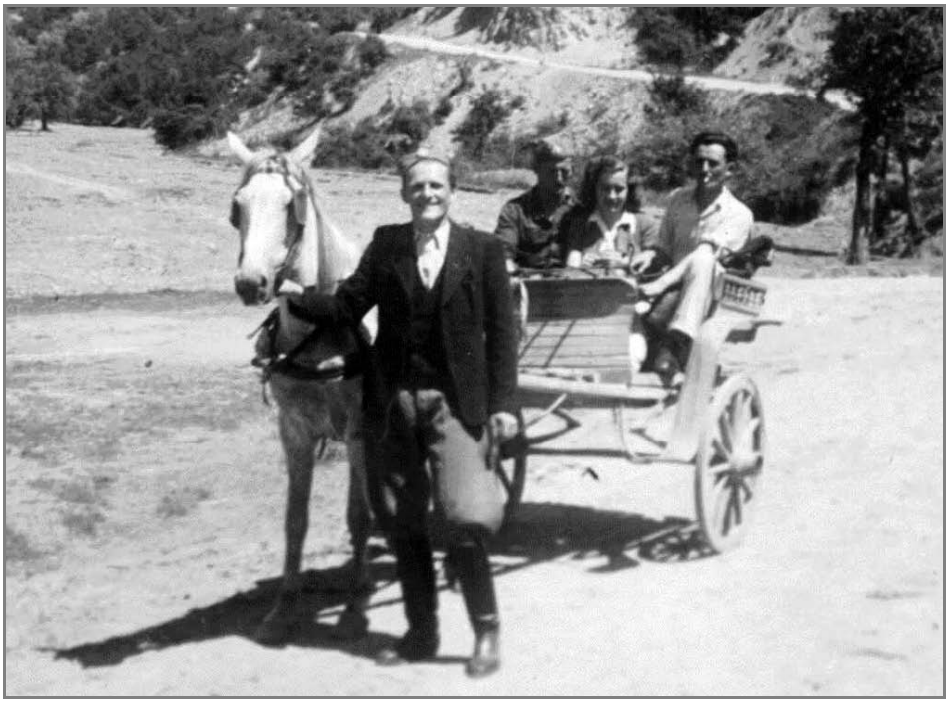
Августа месеца 1941. године јавља се покрет отпора и формирају се четнички одреди. Вукоман Матић одлази у краљевачки одред „Јован Курсула“. У село долази четнички вођа Богдан Гордић и прикупља младиће. У одред одлазе: Милош Радојичић и Божидар Симић и учествују у борбама по Левчу против Бациног одреда који је напао Риљац, где је био одред Богдана Гордића. Септембра месеца 1941. године део Бациног одреда пролази кроз село Доњи Дубич и напада Трстеник, упадају у град, пљачкају станицу, узимају новац и повлаче се назад.

Четници у Љубостињи, децембра 1941.
(Вукоман Матић са барјаком лево)

Тада се у Љубостињи налазио Владика Николај Велимировић и одред четника при повратку дочекује Бацине партизане и води се борба код манастира Љубостиња. У тој борби нико није учествовао из Доњег Дубича, већ су били из села Рајинца на челу са једним бившим жандаром Ацом. У Доњем Дубичу четници су почели са батинањем. Прва жртва батинања био је Вучко Обрадовић. Тучен је од стране четника Будимира Јовановића из Мале Сугубине. У месецу новембру долази једна наоружана група у село Доњи Дубич у кућу Радоја Милисављевића. Један од њих се звао Мијалко, други Љуба који је седео испред шпорета и говорио за себе: какви су борци ти четници који се боре за слободу, а заједно са Немцима пију у кафанама. После извесног времена у 1942. години Јова који је био у тој наоружаној групи долази са Бошком Крстићем из Прњавора где су учествовали у убиству четника Милана Вукојичића из Пањака којег су убили у селу Лободеру. Ја сам упитао Јову јер сам га препознао: „Шта је било са Мијалком, Ђорићем и Љубом“, а он ми је рекао да су Љубу убили, а да су остали отишли у партизане.

Вукоман Матић се налазио у краљевачком одреду Јован Курсула и био је пратилац команданта одреда Вуле Вукашиновића. После избијања сукоба између четника и партизана, Вукоман Матић долази у село и доноси четничку заставу са мртвачком главом. Он тада ступа у одред Богдана Гордића који се налазио у Трстенику.

Вукоман Вула Матић

У јесен 1941. године четници су добили извештај да су партизани дошли у Доњи Дубич. Тада је неки вођа четника звани Војкан, син неког попа из Вранеша кренуо из Трстеника, послао је патролу на челу патроле био је Божидар Симић. Дошавши у село они су свратили код куће Јована Радојичића, где је била свадба. Јован је удавао кћер у село Божуревац. На тој свадби кум је био Божидарев отац Војислав. Војислав је узео пушку од сина Божидара и испалио метак у знак весеља. Четници који су били у путу за село чули су пуцањ и дојурили су у трку. Војкан раздражен што је морао усиљено да дојури тражио је да му се

објасни ко је пуцао. Божидар му је рекао да је то урадио његов отац у знак весеља. Он је тада Војислава два пута ударио преко леђа, а затим је наредио домаћину и послузи да одмах поставе столове и спреме ручак за четнике. Исте јесени женио се Симић Милосав, дошли су четници: избеглица Милош Перковић, Божидар Симић, Душан Мијајловић и хтели су да одведу Милосава у одред. Дошло је до убеђивања.

Марта месеца 1942. године долази у село потпуковник Мића Радојевић, по наређењу Вукомана Матића. Њега доводи Драгослав Агатоновић у кућу Радоја Милисављевића. У његовој пратњи био је један потпоручник Воја Јовановић и још један чије име не знам јер су се ословљавали са господине. У нашој кући боравили су седам дана и после једног писма Богдану Гордићу они су отишли у Горњи Дубич. Мића је читао једну књигу на којој је био потпис Машана Шуковића, учитеља из Планинице. Књига је имала наслов „Развој Совјетског Савеза после Револуције“. Из Горњег Дубича отишли су у Гледић. Потпуковник Мића био је командант батаљона 12. пука у Крушевцу, а од оружја је имао само пиштољ а Воја Јовановић пушку партизанку која је израђивана у Ужицу и имала је дужу цев него пушка маузерка.

Четничка обавештајна служба прилично је функционисала, а то је случај са Мишом Брашићем који се убацио у четничке редове, а био је шпијун Совјетског Савеза. Становао је код Милосава Ржића у Љубостињском Прњавору. Зашто је баш то место изабрао разлог је, како то он сам каже у писму Владимиру Дедијеру, што је у Љубостињи био Владика Николај Велимировић, а у Врњачкој Бањи немачка команда за Блиски Исток и у селу Лободеру четнички штаб за Србију 1А. Четнички обавештајци ухватили су његова писма и осудили га на смрт. Миша је имао једног повереника у Немачкој команди у Врњачкој Бањи, неког резервног капетана који је завршио студије у Немачкој и знао добро немачки језик, па су га Немци оставили за тумача. Четнички обавештајци су дознали да је у Трстеник дошао 15. августа немачки шпијун из Врњачке Бање звани Мурца. Задатак да ухвате тог шпијуна добили су Бора Симић, четовођа из Богдања и Вукоман Матић из Доњег Дубича. Они су са коњима и чезом отишли у Трстеник и код моста на Морави ухватили су га и

натоварили у чезу. Тога дана био је вашар Свети Стеван. Са тим човеком упутили су се за Доњи Дубич. Све путнике који су ишли за Трстеник зауставили су док се они не врате. Ја сам их са мојим оцем срео испред моста у Прњавору код манастирске њиве. Бора је кочијашио, Мурџа је био у средини загрљен од обојице. Није прошло дуго времена и Бора се врати са чезом у галопу и рекао да можемо ићи на вашар. Мурџу су одвезли у Кривајски поток код места званог Крст. У том потоку њега је са два хица убио Вукоман Матић. Недалеко од места тог догађаја налазила се воденица поточара, власништво Јована Радојичића, где је живео са женом и децом његов син Богомир Милосављевић. Вукоман је наредио Богомиру, Милошу Мијајловићу и Младену Радојичићу да га закопају у потоку што је и учињено. Обавештајци су дошли до података да ће Немци вршити истрагу за погинулим шпијуном и зато су наредили Богомиру, Милошу и Младену, да га одмах ископају и на његово место закопају мртву овцу. Приликом закопавања Мурџи су скинули опанке који су били потпуно нови јер је био одевен у сељачко одело. Опанке је узео Младен и када смо се враћали са вашара видели смо на његовим ногама нове опанке. Леш су закопали у шуми званој Кривача. Младен је тада био дечак од 12 година и било му је тешко да носи леш. Зато је Милош рекао: „Држи га за руку када си узео његове опанке“. После тог догађаја једна мала Немачка јединица дошла је на лице места и пронашла мртву овцу. Са њима је био срески лекар Сава Станојевић, а повезли су и ковчег. После тога Богомир Милосављевић је добио позив од Немачке команде да иде у Врњачку Бању на саслушање. У Грабовцу га је саслушавао Миша Брашић, а савет за одговор у Немачкој команди добио је од ондашњег председника грабовачке општине Светолика Алексића који му је рекао да ни по коју цену не призна јер ће изгубити живот.

Пошто је Миша Брашић откривен, одмах је побегао у Београд и убацио се у Немачку полицију што му је и био задатак по савету руске амбасаде од које је добио радио станицу и новац у доларима.

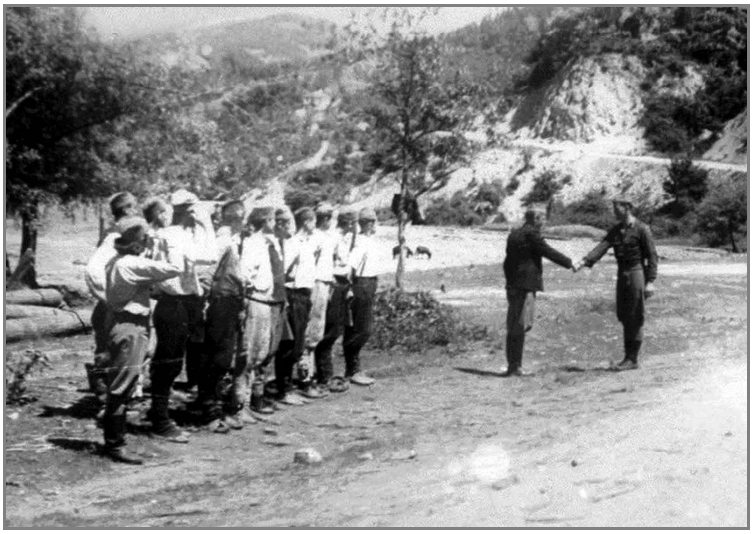
Јуна месеца 1942. године организује се предвојничка обука младића. У почетку је било зборно место у Рајинцу код једне мале црквице. Позивани су подофицири који су служили војску у разним родовима. Обука је била по старим правилима понашања са казнама батинањем. После извесног времена обука је извођена

у селу Доњи Дубич. На једној обуци у Рајинцу код гробља Вуоман Матић је ударио Милосава Симића штапом по лицу и повредио му кост испод левог ока. У Дубичу су се одигравале такве сцене да је један младић из Рајинца, не знам му право име, а звали су га Цула Миловановић, подлегао батинама и умро. После завршене обуке морали смо да идемо у хајку на зечеве, опколили би по деловима шуму и гонили зечеве у правцу реке где их је Вукоман гађао из пушке. Једнога дана обука је извођена на реци код Забоја, тј. изнад куће Радисава Симића где смо морали да ископамо велики вир и да се купамо. После купања морали смо да маршујемо по реци голи и боси без гаћа јер тада нико није имао купаће гаће. Жене које су се задесиле у реци морале су да беже. После завршеног маршовања наишао је један путник кога нисмо познавали, вероватно је био из Левча. Вукоман је наредио да се он ухвати и окупа онако обучен, почео је да се одупире, али видевши где се налази и с ким има посла морао је да се окупа и отишао онако мокар у чакширама и гуњу. После извесног времена наишао је Драгомир Радичевић, Вукоман га је ухватио и бацио у вир тако да буде сав уквашен иако је био обучен.

Штала Милисављевића, данас колиба

Сећам се речи Лазара Јанићијевића који је био поднаредник југословенске војске. Он каже: „Децо“, тако нас је звао, „учите борбену обуку, требаће вам јер ово је рат, а у рату ко не зна да користи заклоне, тај и гине зато унапред предвиди где ћеш лећи и онда устај и пребацуј се“. Сви ми који смо обучавани, мало је нас изгинуло у рату. Тако, 16. децембра 1942. године била је прва блокада села у срезу Трстеник. Са леве стране Западне Мораве дошле су војне јединице од Рековца, Трстеника и Крушевца и кога су ухватили одведен је у логор Бањица у Београду. То је била казнена експедиција састављена од Немаца, Бугара, а имало је и југословенских Немаца. Из Доњег Дубича одведени су: Васић Бошко, Мијајловић Милош, Симић Мирча, Ристић Стојадин, Алемпијевић Драгиша, Тодосијевић Милосав, Радојичић Андреа, Симић Живојин, Перковић Петар, избеглица из Метохије. Од њих преживели су само: Милош Мијајловић који се 1945. године вратио из логора Матхаузен. Ристић Стојадин који је био на принудном раду у Грчкој вратио се 1943. године и ступио у Љотићеву војску и приликом ослобођења Југославије у одступању са Немачком војском пребегао је у Италију одакле је пребачен у Енглеску где је живео и радио као рудар, оженио се девојком из села Милутовац и тамо је умро, оставивши за собом сина. Никада није долазио у Југославију. Његов брат Благоје и сестра Божика ишли су код њега у Енглеску.

Четници из Дубича и Рајинца, 1943. године

Крајем децембра 1942. године долази део четничког штаба за Србију 1А, поручник Ђока, радиотелеграфиста наредник академац Стева, радиомеханичар Јосиф Грбец, Словенац, активни наредник војске Југославије Браца, резервни наредник Брђа и омладинац Побра. Дошли су из Гледића, где су били са радио станицом у некој колиби која је изгорела у пожару. На предлог Вукомана Матића они су смештени у шталу Радоја Милисављевића која је адаптирана да се у њу смести 6 људи.

Сада је требало имати материјал за монтажу радио станице. Материјал за монтажу донели су Крста и још два студента који су имали надимке Бурко и Шраф. Грбец је домах прионуо на монтажу радио станице и за неколико дана помоћу шифре ухваћена је веза са радио станицом Драже Михајловића. Кад је Грбец почео да прима депешу, сви су се крстили. Генерал Трифуновић „Дрења“ смештен је у селу Божуревац у кући Драгутина Стевановића. Са генералом су били мајор „Голијат“, пратиоци генерала Мића и Жика Парезановић и неки „Жаре“, име му је непознато. На Божић долази одред бугарске коњице, обишли су све куће у селу и сместили се по кућама да преноће. Вукоман Матић се налазио у кући Владимира Алемпијевића обучен у женско одело. У близини те куће налази се кућа Милутина Симића. Милутин је имао виолину и знао да свира. Бугари су му наредили да им свира коло тако да су Милутинове комшије морале да играју заједно са комшијама. Вукоман је све то посматрао и када су Бугари отишли у Трстеник позвао је Милутина на одговорност зато што је свирао бугарским војницима. Милутин је одговорио: „И ви када наредите ја морам да свирам“. Када су дошли бугарски војници они су позвали ондашњег кмета Војислава Симића да им обезбеди смештај. Када смо приметили бугарске војнике ја сам одмах отишао у шталу где су били четници са радио станицом. Били су изненађени јер нису добили извештај из Риљца. Покупили су ствари и оружје и изашли у шуму стотинак метара од штале. Ујутру, пре доласка Бугара, двојица из села Рајинца, Светомир Игњатовић и Драгомир Анђелковић-Мома, донели су заклано прасе као поклон четницима. Ми смо га склонили да га Бугари не нађу а увече су се четници поново вратили у шталу.

У Горњи Дубич 18. јануара дошла је Чајкина чета партизана и сместила се у кућу Милутина Николића, која је била и школа. Поручник Ђока је добио извештај из Риљца, јер су рилјачки четници водили борбу са партизанима у Пољни. Ја сам се налазио са оцем код четника и мени је наредио поручник Ђока да одем у Рајинац и известим Недићеву пољску стражу, то јест Секулу, да су партизани у Горњем Дубичу. Мој отац је рекао: „Немој да иде он него ћу ја да одем“, што је и прихваћено. Мој отац Радоје отишао је у Рајинац и известио Секулу и команданта села Рајинца Веселина Павловића и председника општине Александра Павловића. Александар и Веселин су са мојим оцем Радојем дошли на косу изнад куће Пере Јанићијевића и опалили неколико метака у правцу куће Милутина Николића. То су исто урадили и четници са Црвеног брега из Рова, исто је то учинила и патрола која је била код првих кућа у Горњем Дубичу на месту званом „Радомирова крушка“. Партизани који су били у школи Милутинове куће нашли су се у унакрсној ватри и почели су да обилазе око брега на којем се налазила школа. У Доњем Дубичу је извршена припрема за напад на партизане. Мобилисан је број људи према расположивом броју пушака. Вукоман је наредио да се позову Божидар Симић, Сибин Радојичић, Драгослав Агатоновић, Станимир Обрадовић, Лазар Дачић, Александар Милосављевић и Милош Радојичић. Драгослав Агатоновић и Александар Милосављевић дошли су да позову Милоша Радојичића, али се он сакрио у соби, под кревет. Александар је погледао под кревет и видео Милоша, али му је овај рекао да ћути и да не јавља да га је нашао. Милош је побегао у Божуревац код пашеног Милоша Милићевића и сутрадан је дошао и јавио се Вукоману да је био одсутан и да му је жао што није учествовао у борби у Стублу. Четничка патрола је, да би се маскирала пред осматрачима, терала овце пред собом. Осматрач који је био постављен, ухваћен је. Он је имао само пиштољ од оружја. Обрадовић Станимир је рекао: „Погледајте, ако има вашке, онда је од оних“, тј. од партизана. Пошто су нашли код њега пиштољ и вашке у кошуљи, знали су ко је. Партизани су затечени на спавању и њихова је трагедија позната. У Стубалској борби учествовали су из штаба 1А Брђа, Ђока, Браца и Побра.

ГОДИНА 1943. БЛОКАДА И ПАЉЕЊЕ СЕЛА ЛОБОДЕРА

Субота, 17. март, увече. Припремали смо се да идемо сутрадан у недељу у Љубостињу на причешће, ја, мој отац Радоје и моја мајка са ћеркама. Изненада долази курир штаба Космајац у кућу и пита мог оца Радоја: „За где се спремаш?“ Он му је одговорио: „У Љубостињу, на причешће“. Космајац је рекао: „Чича Радоје, не можете ићи у Љубостињу, јер ће сутра бити блокада. Ухватили смо Немачке агенте у Лободеру и они су нам рекли да ће сутра бити блокада. Ја сам их поклао као јагањце“. Отишао је у колибу где је била радио станица и четници и обавестио их шта ће бити сутрадан. Обавештен је командант села и они су путем сеоских стражара саопштили сваком домаћинству шта ће бити. Ја сам отишао у колибу код четника који су били спремни за евакуацију. Отишли смо у један поток у место звано Ров. Пошто је време било лепо, без снега, поставили смо осматраче. Ја сам био на Црвеном брегу у Рову, а Божидар Симић на брду Чукар да осматра пут Божуревац – Доњи Дубич. Ја сам осматрао терен од Горњег Дубича према Рајинцу. Сунце је огрејало и колона Немачке војске сишла је из Горњег Дубича преко потока Летица у правцу Рајиначке косе изнад куће Предрага Јанићијевића и отишла у засеок Судимце. Божидар Симић је приметио једну колону од села Божуревца у правцу Доњег Дубича. Дошли су на пола пута и зауставили се на раскрсници путева изнад Доњег Дубича. Онда је један мотоцикл са корпом и тројицом Немаца на њему отишао у Доњи Дубич и вратили су се за кратко време. Колона војске која је била заустављена враћена је назад у правцу Доњег Дубича. У Горњем Дубичу службовала је једна учитељица која је живела са мајком. Немци су их претукли и ухватили доста мештана из Доњег Дубича. Ухватили су Вукоја Ристића којег су претукли да није могао да се креће. Село Лободер је цело спаљено. После блокаде 19. марта четници који су били у колиби сишли су у село и састали се са Вукоманом Матићем у реци код гробља. Тада су приметили једног човека у кожном капуту који се кретао уз гробљански поток поред шуме. Они су га позвали да стане, али се он дао у бекство у шуму изнад гробља и испало је сумњиво да он није немачки агент. Кренули су за њим у потеру: Стева, Браца Брђа, Љубиша Брђић и Вукоман Матић. На брду

изнад гробљанског Присоја ранили су га у бутину десне ноге. Он је прилегао у шуму онако рањен и почео да пева: „Цветала ми липа и топола, ту се шета Дражa и Никола“. Они су га препознали по песми а то је био Побра који се враћао из штаба Драже Михајловића, а био је обучен у кожни капут и ново одело. Довели су га у кућу Радоја Милисављевића. Увече су довели једног студента медицинског факултета Петрашиновића који му је дао инјекцију против тетануса.

САСТАНАК ШТАБА 1А И ВУКОМАНА МАТИЋА. АНАЛИЗА БЛОКАДЕ И ПАЉЕЊА СЕЛА ЛОБОДЕРА

Вукоман је изнео податак да је 18. марта мотоцикл са корпом долазио у његово двориште. Крстина, мајка Вукоманова затекла се у дворишту и препознала Мишу Брашића обученог у немачко официрско одело. Он да би је уплашио викнуо је „Аха“ и одмах су се вратили назад, а затим се колона војске вратила у Горњи Дубич. Миша Брашић је долазио код Вукомана Матића у време када је становао у Љубостињском Прњавору код Милосава Ржића. Крстина га је добро познавала јер је приликом његових долазака припремала ручак и правила гибаницу. Вукоман је све најлепше причао о Миши Брашићу, новинару и капетану прве класе. Миша је знао за штаб 1А да се налази у Лободеру, зато је и послао претходницу из Грабовца у Лободер, где су и ликвидирани. Секула Никола који је био обавештајац четнички налазио се у Топољаку у Грабовцу и приметио је када су се из једног камиона скинула два непозната човека са ранцима и упутили се у правцу Планинице. Секула их је следио до Лободера где су похватани и Космајац их је поклао у Самарској реци. Срећа је што Миша није знао где се налазе чланови штаба 1А са радио станицом, иначе би страдало село Доњи Дубич.

Априла месеца део штаба са радио станицом одлази на брдо Смрдан у колибу Павла Лазаревића из Горњег Дубича, где су били цело лето. У јесен 1943. године долазе у село Доњи Дубич у кућу Живана Обрадовића где су били целе зиме 1943-1944. године. У месецу априлу Вукоман Матић шаље тројицу људи са оружјем у село Лободер: Милоша Радојичића, Живојина Пет-

ровића и Хранислава Васића са задатком да нађу команданта села Радојка Милетића и да ухвате Цигане Јоцу и Радомирку и доведу их у Доњи Дубич. Команданта Радојка нису пронашли, али су похватали Цигане и довели их. Осуђени су од стране четника на смрт. Они су били осумњичени да су обавестили Немачку војску о убиству немачког агента у Самарској реци јер се њихова кућа налазила у близини реке. Цигане Јоцу и Радомирку затворили су у бачвару Станимира Обрадовића и други дан стрељани су у Трлинском потоку – Мариначки Зимовник. Цигане је стрељао Божидар Симић, а сахранио Милисав Вучићевић.

Крајем априла или почетком маја 1943. године долази у Рајинац начелник среза трстеничког да се упозна са стањем живота у попаљеном селу Лободеру, а у пратњи четника Илије Марића. Преноћили су у кући Светомира Анђелковића из Рајинца. Вукоман је послао Божидара Симића са писмом за Илију Марића. Илија је рекао начелнику да морају одмах да иду у Доњи Дубич и јаве се Вукоману Матићу. Пошли су пешице сва тројица и када су били у једној шуми изнад Гробљанског потока, а то се брдо зове Тресак, Илија је гурнуо руком Божидара да застане. У том моменту Илија је дохватио шал што је начелник имао око врата, затегао га и удавио га. Божидар је дошао код Радоја Вукашиновића и тражио му клешта да би повадио начелнику златне зубе. Радоје му је дао клешта што служе за потковање волова и коња. Према казивању Милоша Радојичића леш је био закопан у њиховој шуми, вероватно је био плитко закопан, па се после извесног времена нашла лобања и кости човечије у потоку Гробљанском. Јула месеца 1943. године у Рајинац долазе Љотићевци и врше потеру за четницима. У Доњи Дубич долази командант Марисав Петровић и хвата Радоја Вукашиновића, председника рајиначке општине и Јована Радојичића, кмета села Доњег Дубича и саслушава их да ли има четника у њиховој општини, а они су рекли да на њиховој територији нема никаквих наоружаних четника. Марисав је рекао да он има податке да четника има и зато су обојицу батинали само не знамо колико су им батина ударили. После извесног времена одред Љотићеваца се повукао у Трстеник. За време док су Љотићевци били на територији Рајиначке општине, Вукоман је довео жену Власту са

дететом и њиховим личним стварима код Радоја Милисављевића. Вукоман је био по шуми, само је ноћу долазио код жене. Власта се била обукла у сељачко одело и радила је посао у пољу, а то је била берба шљива почетком августа. Вукоман Матић ради личне безбедности одредио је личну стражу са оружјем по сменама и сместио их на таван свог оца Новице Матића. Ноћу су стражарчили са оружјем, а дању без оружја. За стражаре са оружјем одредио је Драгослава Агатоновића, Станимира Обрадовића, Драгана Николића, Владимира Симића и Милоша Радојичића. Једног дана били су на стражи Драгослав Агатоновић, Станимир Обрадовић и Владимир Симић, седели су на једној клупи поред пута на месту под називом „Зборно место“ и играли карте. Вукоман је дошао код њих пијан са штапом у руци и рекао: „Зар се тако стражари“ и са штапом их је ударао свуда где год је стигао док није поломио штап. Школа се налазила у кући Тодора Тодосијевића и Власта је повремено учила ђаке, али после извесног времена, Вукоман је преселио у његову кућу и сместио у једну собу.

У јесен 1943. године сазива збор села Доњег Дубича и доноси одлуку да се изгради нова школа у селу. Председник општине био је Радоје Вукашиновић. Када је Вукоман саопштио одлуку о изградњи школе, присутни су морали да акламацијом прихвате одлуку. Радоје Вукашиновић је ставио примедбу – зар сада да подижемо школу када бесни светски рат и руше се градови и цео свет се разара? „Зар ти као председник општине не прихваташ“, рекао је Вукоман. „А шта ће онда остали да кажу?“ У моменту гласања Лазар Дачић није хтео да дигне руку, а Вукоман му је рекао: „Лазо, Лазо, знаш ли шта може да те снађе?“ Он је тада дигао руку и одлука је морала да се прихвати.

После паљевине села Лободера четничка организација у сарадњи са Равногорским одборима у селима која су припала под команду Благотинског батаљона почела је да прикупља помоћ у храни за становништво Лободера. Жика Тодоровић наређује Вукоману Матићу да одреди две воловске запреге са колима и пошаље у Риљац. Вукоман одређује Радоја Милисављевића и Живојина Петровића. У Риљцу Живојин им наређује да иду у село Бачину и да се јаве капетану „Були“ и да му уруче писмо што им је дао Живојин Тодоровић. Када су стигли у Бачину

примио их је капетан и дао им извесну количину кукуруза што је прикупљено у селу. „Була“ је написао писмо Живојину и усмено им је рекао да убудуће шаље писмо на друго име. Кукуруз су довезли у Доњи Дубич и предали Вукоману. То је подељено становништву села Лободера. У мају 1943. године заплењена су једна кола са џаковима кукуруза непознатог власника као шверц. Кукуруз је стављен на располагање одборницима Владимиру Алемпијевићу и Драгутину Радичевићу, а смештен је код Владимира Алемпијевића. Они су сматрали да се не зна количина која им је предата на чување, па су позвали Милосава Симића и Драгољуба Симића да би им поделили по 25 кг кукуруза. Они су прихватили и поделили један џак по 25 кг, исто су то урадили Владимир и Драгутин, само се не зна колико су они узели. Вукоман је дознао шта су урадили и позвао Милосава Симића и уз претњу пиштољем тражио да му каже праву истину о присвајању извесне количине кукуруза. Милосав је рекао тачно онако како су урадили Владимир и Драгутин. Вукоман је наредио да се одмах притворе сва четворица: Владимир, Драгутин, Милосав и Драгољуб. Они су затворени у подрум Арсенија Алемпијевића. Ноћу су у подрум дошли Вукоман Матић, Станимир Обрадовић и Божидар Симић. Вукоман је упитао Станимира: „Кога треба прво да батинамо“, а он је рекао: „Прво коловођу“, а то је био Владимир. Божидар је одређен да удара батине, али на срећу подрум је био низак, па ударци нису били тако опасни. После Владимира, Вукоман пита Станимира: „Кога сад треба да бијемо“, а он је рекао „Сада је ред на онога до коловође“, то је Драгутин и њега су батинали. Када су дошли на ред Милосав и Драгољуб, Вукоман им је ударио по два шамара и пустио да иду кући. Сутрадан је сазван збор села Доњег Дубича и поново су требали да буду осуђени. Владимир и Драгутин изведени су из подрума и обојица осуђени да им се удари по 25 батина. Сада је одређен Хранислав Васић да изврши казну. После батинања наишао је Живојин Савић из Рајинца и Мика Трошић из Божуревца. Живојин је рекао: „Вуле, видиш ове моје чупаве груди, ја ћу ти рећи да не сме ништа да им се деси“. У том моменту Мика Трошић предлаже да треба обојицу побити. На томе се завршило суђење, без упућивања у Риљац код Жике Тодоровића који је био прек и можда би их стрељао.

Драгослав Госа Милисављевић, лево, Бранислав Симић, десно и у средини Владимир Симић

Почетком маја месеца Вукоман Матић и Божидар Симић ишли су у Лозну да би разоружали стражу и у томе нису успели. Увече су дошли у Дубич и обишли сеоску стражу у којој су били Крста Петровић, Милован Радојичић, Александар Милосављевић и Милутин Симић дању. Крста је предложио да оду кући и раде у пољу, само Милован Радојичић није хтео да иде и њега су Вукоман и Божидар затекли на месту код Владимирове куће. Вукоман је питао где су остали стражари, а он је рекао да су на Крстин предлог отишли кући. Вукоман је наредио да их позову што је и учињено. Онда је наредио батинање. Крста је одређен да броји батине, али је он почео да намерно забројава. Вукоман је то одмах приметио и наредио да Крста одмах легне на земљу а онда је почео да га удара и гласно броји. Жене Станица, Лана Симић и Достана Симић почеле су да кукају а Вукоман је потегао пиштољ и опалио у њиховом правцу. Зрно од метка је ударило у плот и скренуло ранивши Александра Милосављевића и на томе се завршило, сви су добили батине.

Године 1943. приликом борби четника и Љотићевих добровољаца заплењена је једна кобила и она је дата Вукоману Матићу. За њену исхрану прикупљано је сено и зоб у селу, а хранили су је сеоски стражари. Смештена је била у шталу Сибина Радојичића. После извесног времена Вукоман је задужио Живадина Обрадовића да је храни. Када је хтео да негде путује наређивао је сеоским стражарима да је доведу оседлану, а када се враћао, поново су морали стражари да је преузму и да одведу у шталу. Када је поставио Живадина да му буде сеиз, преместио је кобилу у шталу Михајла Ристића у Мариначком Зимовнику, а ту у близини била је кућа Живадина Обрадовића. Вукоман је био добар јахач коња јер је служио војску у Загребу у артиљеријско пољском пуку. Једном је био у селу Рајинцу, отишао је у општину и хтео је да опроба да ли може да са кобилом прескаче препоне. Поставио је дугачку мотку преко пута и покушао да је прескочи, али је била доста висока и кобила је у галопу дошла до мотке и није хтела да је прескочи, већ је нагло стала. У том моменту због инерције Вукоман је пао и повредио главу. Пошто у Трстенику није могао да затражи лекарску помоћ, он је одвежен у Варварин и тамо је превијен и лечене су му ране. У Варварину је упознао неког Воју кафецију код кога је боравио и кога је побратимио. Воја је био из Бачине.

БОРБЕ ЧЕТНИКА И ПАРТИЗАНА У МИЛУТОВЦУ 25. НОВЕМБРА, 1943. ГОДИНЕ

На дан 24. новембра 1943. године Вукоман Матић добија писмено наређење да изврши мобилизацију људства према расположивом броју пушака и увече одмах крене са људством у Риљац. Стражар је добио списак кога треба да позове на зборно место код Сибинове штале. Из Доњег Дубича позвани су: Милисављевић Драгослав, Драгутин Радичевић, Милош Радојичић, Живојин Петровић, Пера „Падобранац“, Драгослав Агатоновић, Владимир Симић, Александар Милосављевић, Момчило Петровић и један број из села Рајинца а Милутин Васић је ослобођен због славе Мратиндан. Командовао је Вукоман Матић. Увече смо се сакупили на зборном месту и кренули за Риљац. У патролу су

одређени Момчило Петровић и Драгослав Милисављевић без пушака. У Риљцу нас је дочекао Жика Тодоровић са својим људством. Дошли су из Лозне, Угљарева, Прњавора, Грабовца. Стигли смо у Малу Дренову и ту смо добили извештај од Жике Николића о распореду партизана у Милутовцу. Жика Тодоровић врши распоред по четама где ће ко да поседне положај. Вукоман Матић добија наређење да поседне пут од моста Пољанске реке и пут у правцу Пољне. Лево од њега запоседају људи из Риљца све до Пољне. Људство Лозне, Угљарева и остали да пресеку пут према Благотину. Партизани су у центру села код чесме наложили велику ватру, пламен се дизао веома високо. Жика Тодоровић и Пера „Падобранац“ су се опремили са бомбама и отишли до првих кућа Милутовца, привукли се близу ватре и бацили по једну бомбу у ватру. Међутим, код ватре није било никога. Ујутру, 25. Новембра партизани су извршили покрет у правцу Благотина и отпочели борбу. Тога јутра стигли су четници Темничке бригаде и затворили пут у правцу Благотина. Партизани су се вратили назад и преко места Топонице на косу између Мале Дренове, Рујишника и Сугубине, правац између Божуревца и Мијајловца, поред Магдине јаруге на Криву косу изнад Доњег Дубича, правац за Горњи Дубич – Смрдан. Жика Тодоровић који је био главнокомандујући четника наређује Вукоману Матићу да са својом четом крене преко Мале Дренове и Сугубине, путем Сугубина – Рујишник, и затвори правац кретања партизана између Мале Сугубине и Рујишника. Вукоман је стигао да поседне положај на коси. У том моменту у једној ливади појавила се партизанска претходница. Вукоман наређује јуриш што је и учињено, а претходница се повукла у шуму. Вратили смо се на полазни положај. Није потрајало дуго а затим се појавио стрељачки строј велике ширине. Вукоман видевши да са малобројним људством не може да се бори повлачи се косом између Мале Сугубине и Мијајловца, правац Крива Коса. Затим се увече враћамо кроз Божуревац у Малу Сугубину, где смо преноћили. Партизани су те ноћи косом између Мале Сугубине и Мијајловца изашли на Криву Косу, стигли у Горњи Дубич и ту преноћили. Жика Тодоровић се припремио за покрет, допунио бројно стање и увече смо преноћили у Горњем Дубичу. Дошла је помоћ, Недићева пољска стража из Варварина. У зору 27. новембра наређен је покрет Горњи Дубич – Смрдан – Самар – Удрагова вода – Гледић. Изнад

Гледића на коси сустижемо партизанску заштитницу и долази до борбе. Већ је био мрак и нисмо даље ишли, вратили смо се назад и тако се завршила борба. У тој борби 25. Новембра погинули су Бошко Крнетић из Прњавора Љубостињског и један четник из Лозне, а рањен је Милосав Мића Вучковић из Угљарева и четник из Лозне Радосављевић Радослав.

После борби са партизанима четници су вршили разне покрете ван места где су били организовани. Први покрет одређеног броја људства био је у децембру месецу. Прелазили су Западну Мораву и оперисали по Александровачкој Жупи. У тој првој акцији из Доњег Дубича учествовали су Љубомир Вукашиновић, Вукоман Матић, Милош Радојичић, Владимир Симић. Крајем децембра и почетком јануара 1944. године одлази друга група исто у Жупу. У Жупи су се појављивали партизани Расинског одреда. У другој групи били су Милисављевић Драгослав, Вукашиновић Љубомир, Вукоман Матић, Миливоје Јовановић и Владимир Симић. У селу Мрмош, Јова Милановић из Риљца грешком рањава Љубомира Вукашиновића у ногу. Слободан Левићанин, учитељ из Риљца био је командант те јединице. Одређује Миливоја Јовановића да спроведе рањеног Љубомира Вукашиновића и да се јави лекару у Великој Дренови да му извади револверско зрно из ноге, што је и учињено.

Део Благотинског батаљона. Седе, с лева на десно: први непознат, други поп у селу Пољна Бунарџић, трећи Вукоман Вула Матић из Доњег Дубича, четврти мајор Жика Тодоровић, командант, пети непознат, шести жандармеријски наредник Гаврило Дошен. Горњи ред: Вељко Минић (у шубари, са пушком) и Бора Минић (последњи десно), остали непознати

Фотографија из албума „Четници“

Године 1944. трећа група мобилисана је да иде на терен, како су дали тај назив. Из села Доњег Дубича отишли су: Милутин Васић, Милош Радојичић, Пера „Падобранац“, Драгослав Агатоновић, Момчило Петровић. Ова група је најдуже била активна и учествовали су у борбама по Топличком крају све до планине Кукавице.

Четврта група

Ова група била је од Фебруара до краја Марта. Исте године Априла и Маја месеца били су на терену Љубомир Вукашиновић, Милутин Радичевић, Вукоман Матић, Драгослав Јовановић, Владимир Симић, Драгољуб Симић и Драган Николић. Учествовали су у борбама око Јастрепца и најзад у селу Шиљеговцу.

Пета група

Почетком месеца Јуна отишла је пета група. Мобилисани су: Драгослав Милисављевић, Љубинко Љубомировић, Божидар Симић, Пера „Падобранац“, Драгослав Агатоновић, Бранислав Симић и Ђорђе Радојичић. Водили су борбе у местима: Лепа Гора, Рошево, Шљивово, Ботуња и на Јаворцу. Протерали су партизане у Топлички терен. (У борби на Јаворцу погинуо је Ракица Ерац, а рањен Милован Стојановић, обојица из Мале Дренове). Када смо заузели партизанске ровове испод једне букве младић партизан пушкомитраљезац мртав а поред њега четник Васа Велетић митраљезац мртав. Млади партизан је био на букви где је погођен и када је падао поломио је грану са букве а то је било 7. јула 1944. године.

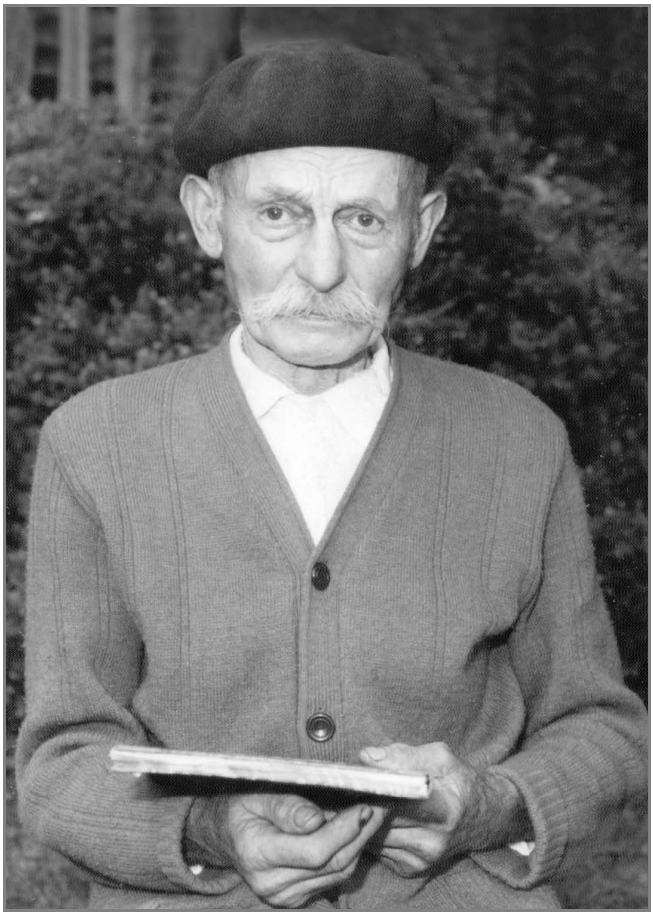
Шеста група

Почетком августа месеца 1944. године мобилисани су: Радомир Радичевић, Мирослав Петровић, Пера „Падобранац“ и Милутин Симић. Оперисали су на Јастрепцу, по Топличком крају све до Кукавице планине.

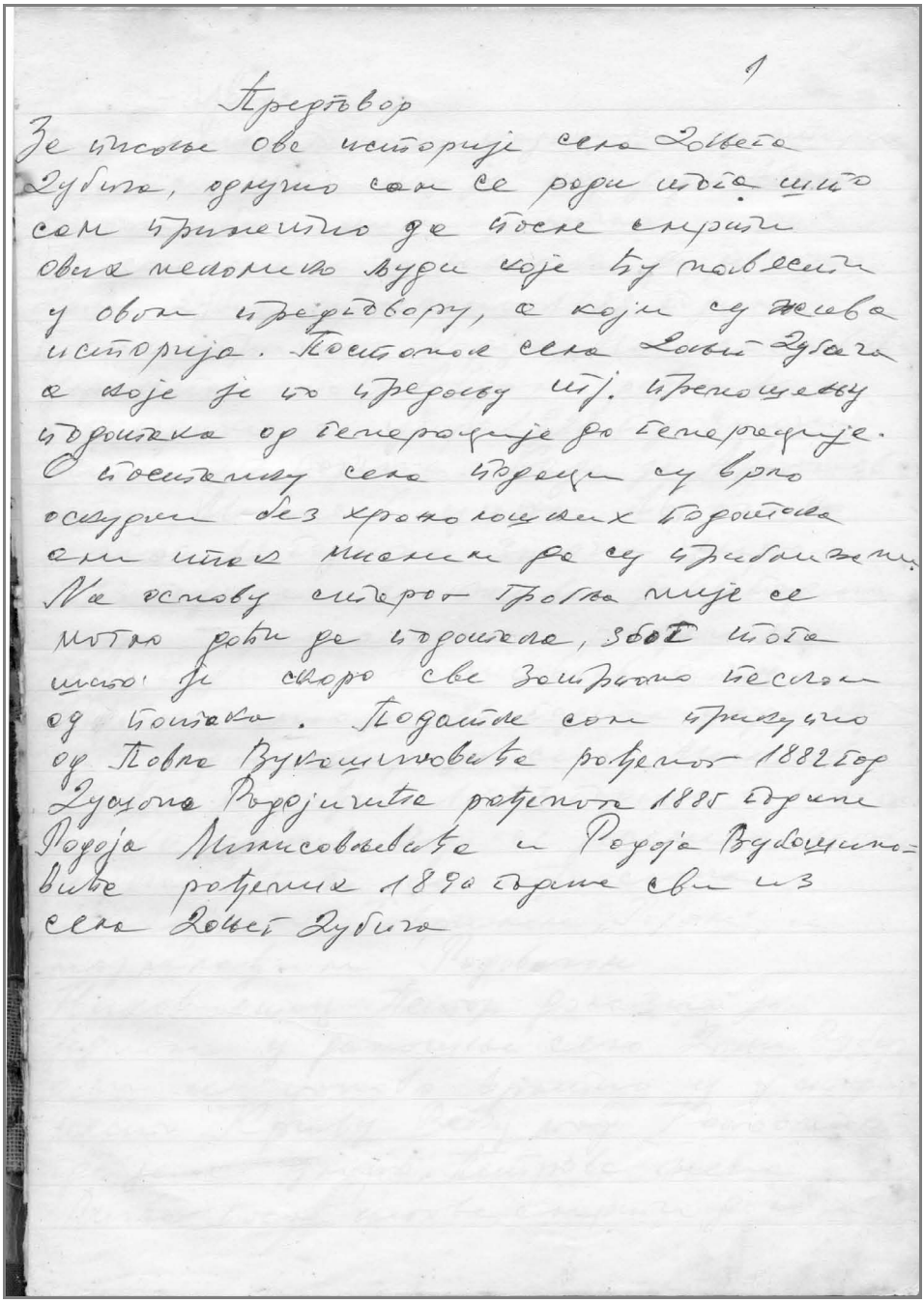
Седма група

Првог септембра 1944. године мобилисани су за допуну Благотинског батаљона пратећег штаба 1А генерала Мирослава Трифуновића „Дрење“: Драгослав Милисављевић, Љубомир Вукашиновић, Милош Радојичић, Бранислав Симић, Ђорђе Радојичић, Момчило Петровић, Вукоман Матић и Божидар Симић.

Штаб 1А налазио се у селу Петраковац у близини Ражња. У том селу партизани су напали на пратећи батаљон. Повукли смо се у село Скорица, прешли Велику Мораву у село Поточац, уз Мораву, у село Обреж, па у Крчин, Опарић, Риљац, Превешт, Калениħ, и у село Раваница, одакле је започело бекство људства из батаљона. Из села Доњег Дубича нису се вратили: Божидар Симић, Вукоман Матић, Пера „Падобранац“ и Ђорђе Радојичић. Владимир Симић је дошао у село Обреж и заменио брата Бранислава Симића. Октобра месеца долази народноослободилачка војска у село Доњи Дубич. Долази један батаљон 28. бригаде, 47. дивизије. Одржавају зборове и позивају младиће добровољно у своје редове. Одмах су се пријавили Милета Васић, Живадин Обрадовић, Благоје Ристић, Милосав Симић, Милован Радојичић и Момчило Петровић.

Драгослав Госа Милисављевић са рукописом „Историја Доњег Дубича“

1

Предговор

За писање ове историје села Новог Дубоког, одлучио сам се рођен што сам тражећи да бисте сазнали ових неколико вести које су повезане у овом предговору, а које су живе историје. Поштовани села Новог Дубоког а које је то предмет ИЗ. Преношење одлазак од генерације до генерације. О поштеним селу људи су врло оскудни без хронолошких података али нису мањи да су сигурни. На основу сваког трага који се могао добити да одлазак, због тога што је скоро све заштићено тајном од бољака. Подаци сам прикупио од Поља Вукашиновића рођеног 1882 год Душана Радојичића рођеног 1885 године Радоја Лазаровића и Радоја Вукашиновића рођених 1890 године сви из села Новог Дубоког

Госин рукопис – Предговор

Увод.

Према предањима старих људи а што ми је мој деда Аврам рођ сам био моли причао.

Ја сам рођен по завичају ја је село Доњи Дубић посечено 1788 године.

Према причању Родоја Милисављевића јер његов отац Аврам рођен је 1851 године а умро 1928 ер знали живео 77 година. Када је Аврамов отац Милисав умра Аврам је имао 12 година знали умро 1863 године а живео је 60 година онда према томе рођен је 1803 године. Милисављев отац Родовом имао је 26 година када му се родио синовац син Милисав Родовом је рођен 1777 године а имао је 10 година када се доселио његова мајка Мила са три сина Михајлом Гаврилом „Ђоја" и најмлађим Родовом

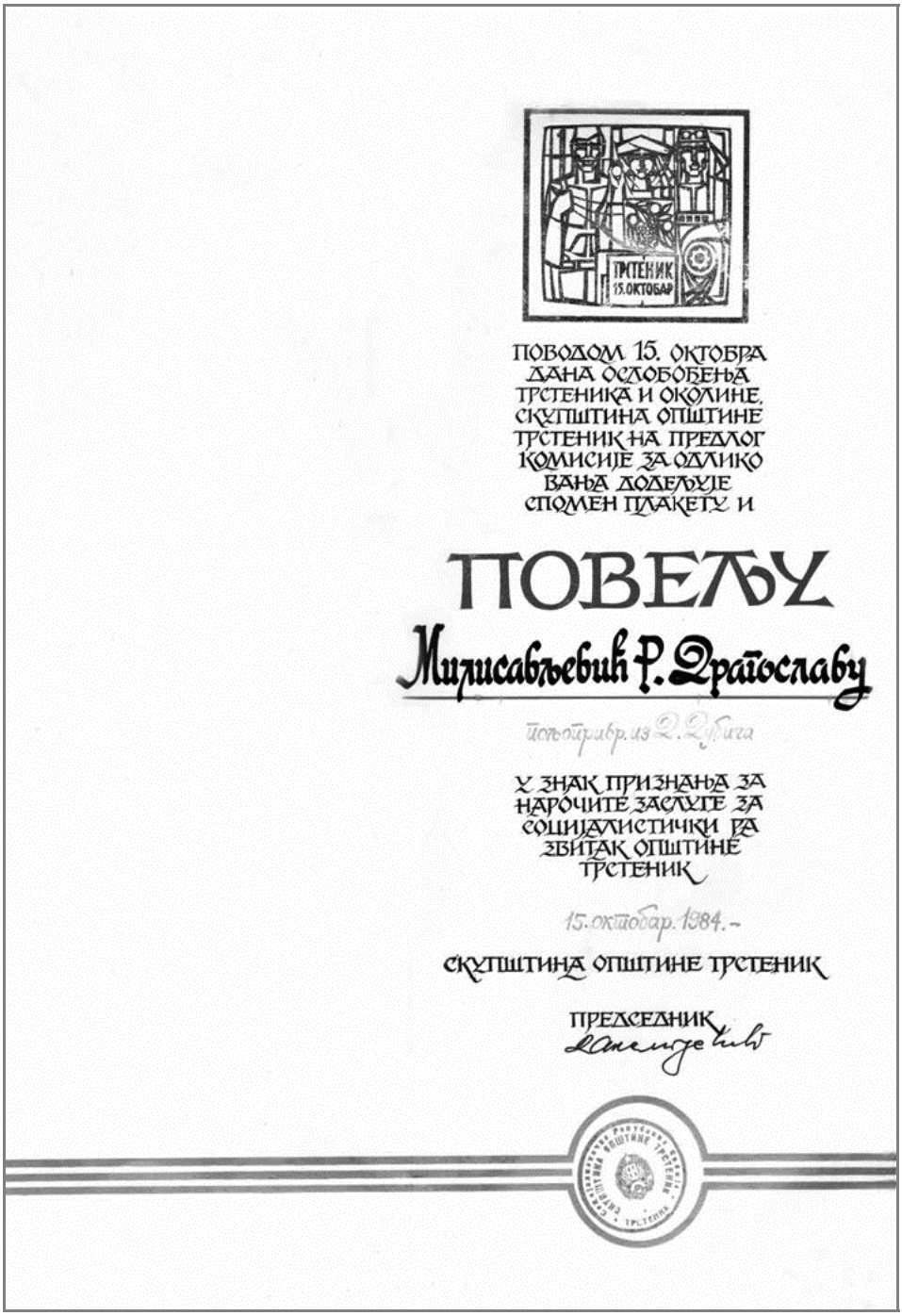
Њихов отац Петар доласка је ђедом у раковице село Доњи Дубић а ми се њихов братић у у старо место Крива Река код Коњодрина где је и умро. Петрова жена Мила после његове смрти доласка

Поштена сена Дољег Дубока

Одмах после пропасти побуњених арнаутских држава с краја XVIII столећа турска феудална власт опет је почела да се шири на северу и исте године крвава и дуга ропства. Српско сеоско становништво нашло је највећу утеху за изгубљену слободу у јеромонаху Србији који је бољше од свештеника одражавао народну душу. Ево како је то лепо описао француски летописац Ламартин. Историја је много изгубила у то време – пише годишње књиге – да се могло путовати данима по појединој жељи читаву сутрашњу да се не осети ништа, јер сва је била прекривена снежном буквом и хрватовом шумом.

Само ниже Шумадије тако није те се осећало по нечему да је била шумовита и планинска богата. Турске власти монетизује су разне дажбине „десетак" од „пољских" производа и од стоке што је стварало и онако тешко

Госин рукопис – Стр. 4

Госина Повеља

ДРАГОСЛАВ МИЛИСАВЉЕВИЋ

ДВЕ ПРИЧЕ

ДВА БРАТА

У једном селу живела су два брата. Остали су млади без оца. Старији је имао двадесет и три године а млађи петнаест година. Остали су са мајком која је била врло бистра и паметна жена. Године 1912. долази до рата између Србије и Турске. Старији брат учествује у рату, а млађи остаје код куће са мајком, снахом, женом и децом старијег брата. Године 1914. долази до рата између Србије и Аустроугарске. Одлазе оба брата у рат и то заједно, у једном пуку, батаљону, чети, воду и десетини. Приликом одступања српске војске 1915. године старији брат бива рањен и заробљен и одведен у Немачку у заробљенички логор. Млађи брат, са батаљоном који је био заштитница пука, бива заробљен и одведен у заробљеништво у Мађарску. Оба брата остају у заробљеништву до пред крај 1918. године.

Када су дошли кући у своје село оно је било опљачкано и осиромашено и требало је све да се обнови. Њихова мајка, са снахама, сачувала је све што је могла да сачува. Браћа су, заједно са својим женама, прионула на рад да би се могло живети. Старији брат је имао деце која су помрла мала, само је му је остао син који се родио пре рата и родио му се још један син, после рата. Млађи брат није имао деце. У свему су се лепо слагали и својски су се трудили да се достојно живи. Млађи брат је био писмен јер је завршио основну школу. Старији брат био је неписмен. Домаћинство је водио млађи брат јер у то време много је значило бити писмен. Напредовали су врло брзо и за непуних десет година припремили су капитал да направе нову кућу са пространим подрумом за смештај пића, вина и ракије. Кућу су завршили 1927. године. Син старијег брата стасао је за женидбу јер је напунио 18 година. Њихова мајка је била пчелар, па су браћа даље умножавала пчелињак, имали су велики број пчелињих друштава и кошнице вршкаре. У то време није било развијено

привредно пчеларство и није било кошница са покретним сађем. Имали су добре волове, гвоздена кола, краву за млеко, доста оваца и коза. Узели су једну воденицу поточару у закуп коју је старији брат одржавао и убирао ушур од мељаве кукуруза и пшенице.

Донели су одлуку да жене момка. Пронашли су једну девојку у једном левачком селу. Будући пријатељи долазили су и обишли једно напредно и богато домаћинство. Младић је одлучио да купи опанке за дан просидбе. Имао је ципеле али су биле старе и нису одговарале одећи шумадијске ношње. Насекао је дрва у шуми и увече натоварио на кола, упрегао волове и кренуо у суседно село где је његов отац био воденичар, да би преноћио и ујутру рано стигао у град, на пијац, јер сутра је била субота, пазарни дан. Када је стигао на домак суседног села где се налазила једна оштра кривина лева страна кола се пропела на обалу и кола су се преврнула. Дрва су била везана у бреме конопцем. Приликом превртања младић је пао под дрва која су га усмртила. Било је вече а у близини налазила се једна кућа једног сељака. Он је чуо запомагање младића али није хтео да изађе јер пре извесног времена на истом месту неки људи су исценирали удес и овај човек је изашао да види шта се догодило на том месту. Ти људи су га ухватили и добро истукли. У току ноћи нико није наишао тим путем да на време извести оца који је био у воденици. Ујутру зором наишао је један човек из тог села и видео преврнута кола и младића мртвог под дрвима. Тај човек је познавао млаића и одмах је отишао у воденицу и казао младићевом оцу шта се десило. Стриц се је био спремио да са женом упрегне коња у чезу и оде у град. Почело је запомагање, кукњава, комшије се скупиле јер нису знали шта се десило. Стриц младића је узео ловачку пушку и хтео је да се убије. Цело село се било узнемирило и жалило младића и родитеље који су били пре тога радосни што ће оженити сина. Недеља је, обављена је сахрана. И уместо весеља и просидбе девојке – бол и туга читаве околине.

БЕЛИ ВЕТАР[2]

У једном селу на обронцима Гледићких планина живео је један брачни пар. Они су имали доста деце. Изродили су петоро женске деце, два детета су умрла мала, а три су одрасле девојке. Родило им се и шесто дете – мушко. Сви су били радосни, родитељи и кћери, а највише се радовао деда који је сматрао да се родио наследник имовине коју је деда увећавао куповином, дуги низ година.

Када је дете проходало и почело да говори деда је увек водио рачуна о њему. Када је унук имао пет година деда га је водио са собом и увек би имао времена да прича о прошлости. Нарочито га је водио у реку и причао му каква је била река поред његове куће, где се налазила његова кућа, како се умивао у реци после устајања, како је ловио рибе и ракове у реци која је текла кроз траву где су захватали воду за пиће. Више пута је говорио свом унуку: „Кад одрастеш и почнеш да радиш обриши прстом знојаво чело и лизни прст језиком, то ће ти бити најслађи залогај“. Даље је говорио да је отето проклето. Како дошло тако отишло. Лоповска кућа неће пропевати.

Отац и мајка били су неписмени и тешко су се сналазили у животу да би отхранили бројну породицу. Родило им се још троје деце, две кћери и други син. Деда није доживео да његов унук напуни седам година. Када је дете напунило осам година отац га уписује у школу која се налазила у другом селу удаљеном око пет километара. Дечак је завршио четири разреда основне школе и увек на крају школске године добијао је по једну књигу као добар ученик. По завршетку школе почиње да ради пољопривредне радове. Копање кукуруза, жетва, сакупљање сена, берба шљива. У тринаестој години почиње да коси са оцем ливаде. Научио је

[2] Наслове причама је дао В. Вукашиновић.

добро да коси јер у то време косидба се изводила ручно. У петнаестој години, у зимском периоду, радило се риголовање за подизање винограда. Младићи појединци имали су задатак да раде са мотикама скидајући оранични слој у шанцу а одрасли људи су са риљевима изводили тежи део посла, риљање на дубину 45-50 сантиметара. Шанчеви су били ширине 70-80 сантиметара. Када је ојачао младић се прихватио риља заједно са својим вршњацима, да подижу младе винограде и воћњаке.

Младић, када је имао већ седамнаест година, у пролеће, почео је да слаби, појавило се бледило лица, хладно знојење. После извесног времена почиње да се јавља оток, прво на ногама, па на трбуху и грудима. Родитељи, видевши да се ради о неком обољењу, забринули су се и одлучили да га одведу у град код лекара. Била је недеља. Отац тог младића припремио је кола и храну за волове. Увече, чувајући волове поред реке, наилази једна жена из једног удаљеног села, позната врачара и бајалица. Та жена, када је била млада, била је права заводница младих људи и лепо је живела. Када је већ почела да стари она се прихватила гатања и бајања да би стицала материјалну корист. Отац младића је њу познавао и када су се поздравили и запитали за здравље он је упитао куда иде тако пред мрак а она је одговорила да иде код једне жене која је болесна и не може да се креће. Отац се, тад, пожалио: „Море, син ми се разболео, отекао је као буре, па морам да га возим код лекара“. На то му врачара одговара: „Море, какав твој лекар, то њега захвати бели ветар, јер оток није црвен. Сутра ћу ја да дођем код твоје куће па ћу да угасим угљевље и обајем и он ће сигурно оздравити“.

Сутрадан долази врачара и погледа младића.

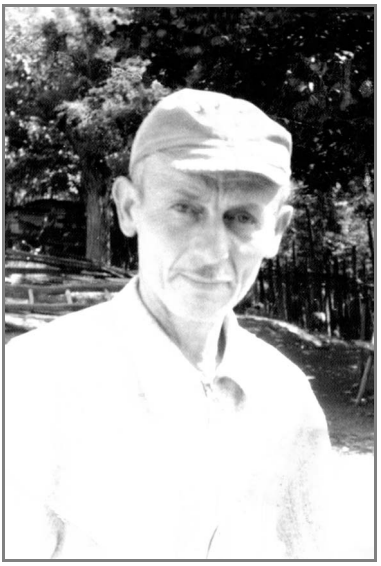
- „Шта се ви плашите, ово није опасно обољење“. Од младићеве мајке затражила је чинију са зеленим глеђом, један конац од младићеве кошуље, над лопатом жара насула воду у чинију и ставила изгужван конац у воду. Отац младића баца у чинију два динара. Врачара узима нож и њиме прави крст по води и изговара неке неразумљиве речи. Са ножем узима по један угљен и баца га у воду. Он цврчи и плива и тако, можда, седам до осам угљена. Обајану воду младић је морао да мало попије и да се омије. После тог ритуала наложила је ватру и када су дрва изгорела и било је доста жара узела је једну чашу винског

сирћета и наредила младићу да се свлачи. Скинуо је панталоне и гаће и остао у дугој кошуљи а онда је морао да се раскорачи над ватром а врачара је просула сирће из чаше на жар. Подигла се топла пара, кисела, која је замаглила младића. По завршетку овога, последњи чин је био да јој донесу младићеву кашику коју мора да баци преко његове главе. Ако кашика падне на земљу и не преврне се онда је то знак да ће младић остати жив и излечен. Отац и мајка били су присутни и кашика се није преврнула. Сви су одахнули, то је био доказ да се неће десити оно најгоре – смрт.

Са овим чином завршено је лечење, тако да после извесног времена оток је ишчезао, али се младић није осећао добро. У следећој години почео је да губи апетит за јелом. Почео је да слаби, осећао је малаксалост, знојење, лако замарање и није могао да ради. Родитељи су били забринути и одлучили су да га одведу код лекара. У Врњачкој Бањи је ординирао један лекар, специјалиста за грудне болести, Љубодраг Ђорић. Подранили су једног дана на железничку станицу и отишли у Врњачку Бању. Пронашли су лекара Љубодрага Ђорића у ординацији. Лекар је прегледао младића помоћу слушалице и куцањем по грудном кошу. Лекар је оценио да је обољење озбиљно и предложио, ако отац прихвати и има новца, да плати преглед помоћу рендген апарата кога је лекар имао. Младићев отац је одмах прихватио предлог. Ушли су у замрачену просторију. Лекар је ставио младића на постоље и лекар је почео да посматра младићева плућа и да показује оцу младића где се на плућима виде црне мрље. Отац је упитао лекар да ли је то опасно а он је одговорио да јесте опасно али се може излечити ако се будете придржавали мог савета и редовно употребљавали лекове које ћу вам преписати. Младић не сме ништа да ради и мора да спава на чистом ваздуху. Један месец дана да пије лекове а један да не пије. То је трајало годину дана.

Младић је почео да се опоравља. Престало је знојење, почео је да добија румену боју лица. Година се завршила лечењем лековима. На последњој контроли лекар је предложио да младић дође у Врњачку Бању на бањско лечење, да пије минералну воду и то под његовом контролом. Младића је отац довео у Бању, нашао му стан и обезбедио исхрану за двадесет један дан. Тако је још две године ишао на бањско лечење под контролом

лекара Љубодрага Ђорића. Младића је ухватио рат, преживео је, основао породицу, добио унучад и једно праунуче и достигао дубоку старост. Последице болести у старачком добу су се јавиле и ако је живео умереним животом. Пребацивање кашике преко главе дубоко се урезало у његов живот.

БЕЛЕШКА О АУТОРУ „ИСТОРИЈЕ ДОЊЕГ ДУБИЧА“

Драгослав Госа Милисављевић је рођен у Доњем Дубичу, од оца Радоја и мајке Дуке. Завршио је четири разреда Основне школе у Рајинцу.

Војни рок служио у Словенији.

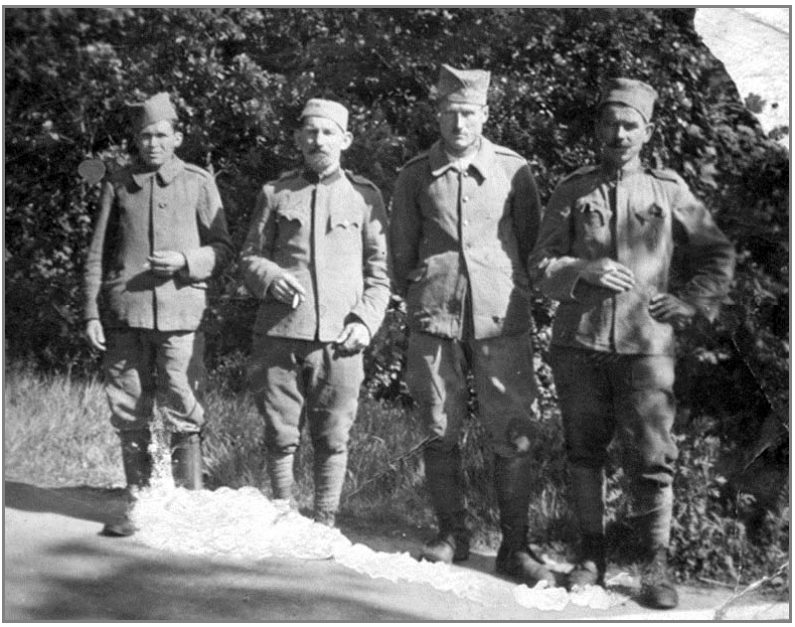
Био је учесник Другог светског рата, као припадник четничких а затим партизанских јединица (при Сремском фронту). После рата је био одборник у Скупштини општине Трстеник.

Као угледан домаћин и друштвено-политички радник добитник је Похвале (1977) и Спомен плакете и Повеље СО Трстеник (1984) за „нарочите заслуге за социјалистички развитак општине Трстеник“.

Драгослав Милисављевић се истицао писменошћу и самоуким образовањем, читао је књиге, публицистику и стручну литературу. Дуго година је водио дневник и написао *Историју Доњег Дубича* на основу предања и својих сећања из детињства и Другог светског рата.

Умро је 2005. године и сахрањен на гробљу у Доњем Дубичу.

ПРИЛОЗИ

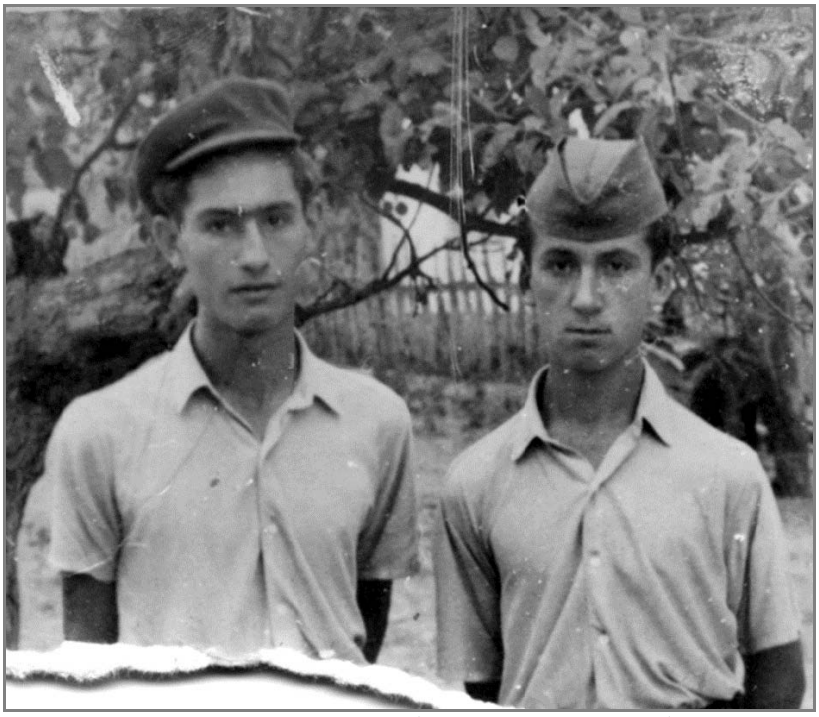
Стеван Васић (први лево) – на почетку Другог светског рата

Љубица Обрадовић са децом

Д. Симић, Т. Алемпијевић, М. Агатоновић и Љ. Васић

Богомир Вукашиновић и Божидар Ристић

Вечерња школа у кући Т. Тодосијевића, 50-тих година XX века, у средини учитељица Савка Шећеров, до ње Драгојин Симић

Жене из Дубича на описмењавању у школи, 60-тих година XX века

Жене из Дубича – обука из цивилне заштите

Испраћај штафете, 80-тих година XX века

Фудбалска екипа Доњег Дубица, око 1980. године

Фудбалска екипа Доњег Дубица, око 2000. године

Хармоникаши тршћеничког краја – пети с лева у горњем реду Пера Ћирић, до њега Мића Стојановић

САДРЖАЈ

Др Велибор Лазаревић
СЕЛО НА КАПИЈИ ГЛЕДИЋКИХ ПЛАНИНА 5

Верољуб Вукашиновић
ДОЊИ ДУБИЧ

УВОД 9
ПРИРОДНО ГЕОГРАФСКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ НАСЕЉА 13
ЛИЧНА КАРТА НАСЕЉА 13
ГЛЕДИЋКЕ ПЛАНИНЕ 14
РЕЉЕФ И САСТАВ ТЛА 15
КЛИМА 15
ХИДРОГРАФИЈА 17
ПРИРОДНА БОГАТСТВА 19
БИЉНИ И ЖИВОТИЊСКИ СВЕТ 20
НАСЕЉЕ 25
ИМЕ СЕЛА 25
АДМИНИСТРАТИВНО-ТЕРИТОРИЈАЛНА ПРИПАДНОСТ 27
ТОПОГРАФИЈА И ТОПОНИМИЈА ДОЊЕГ ДУБИЧА 29
ДОЊИ ДУБИЧ У ЗАПИСИМА ЛЕТОПИСАЦА ХРОНИЧАРА И ИСТРАЖИВАЧА СТАРИНА 32
АРХЕОЛОШКИ ЛОКАЛИТЕТ ГРАД – ГРАДИШТЕ 35
ОБРЕДНИ КАМЕН 38
ЗАПИСИ 40
СЕОСКИ ПУТЕВИ 41
КРАЋИ ИСТОРИЈАТ СЕЛА 43
ШКОЛА 53
НЕПОТПУНИ СПИСАК УЧЕНИКА ШКОЛЕ У ДОЊЕМ ДУБИЧУ 1933-1963. 76
НАРОДНИ ЖИВОТ И ОБИЧАЈИ 81
ПОСЛОВИ 81
ЕКОНОМСКИ И ПРИВРЕДНИ РАЗВОЈ СЕЛА 82
ПЧЕЛАРСТВО 89
НАРОДНИ ОБИЧАЈИ 91

ДРУШТВЕНИ ЖИВОТ У СЕЛУ 98
СПОРТ 104
ОБРАЗОВАНИЈИ ЉУДИ 105
ГОВОР 109
СТАНОВНИШТВО 121
ПОПИСИ СТАНОВНИШТВА 122
ФАМИЛИЈЕ 136
РОДОСЛОВИ ДАНАШЊИХ ФАМИЛИЈА 163
ФАМИЛИЈЕ КОЈЕ ПОТИЧУ ИЗ КРИВЕ РЕКЕ 164
СИМИЋ, ВУКАШИНОВИЋ 165
МИЛИСАВЉЕВИЋ, ТОДОСИЈЕВИЋ 174
РАДОЈИЧИЋ, ДАЧИЋ, ОРОЛИЋ 179
ВАСИЋ 191
ОБРАДОВИЋ, АГАТОНОВИЋ 198
МАТИЋ (РАНИЈЕ ПРЕЗИМЕ МАТЕЈИЋ) 204
РАДИЧЕВИЋ 208
ПЕТРОВИЋ 211
ВУЧИЋЕВИЋ 213
АЛЕМПИЈЕВИЋ 215
РИСТИЋИ 217
ЈОВАНОВИЋ 221
ЈОВАНОВИЋ 223
ЋИРИЋ 224
ПЕТРОВИЋ 226
МИЛОВАНОВИЋ 227
УРОШЕВИЋ 228
НЕКЕ ОД СТАРИХ КУЋА У ДОЊЕМ ДУБИЧУ 230
ЛИТЕРАТУРА 235
БЕЛЕШКА О АУТОРУ (Верољуб Вукашиновић) 237

Драгослав Милисављевић
ИСТОРИЈА ДОЊЕГ ДУБИЧА

Верољуб Вукашиновић
ИСТОРИЈА ДОЊЕГ ДУБИЧА
ДРАГОСЛАВА МИЛИСАВЉЕВИЋА 241
ИСТОРИЈА ДОЊЕГ ДУБИЧА 243
ДВЕ ПРИЧЕ 287
БЕЛЕШКА О АУТОРУ „ИСТОРИЈЕ ДОЊЕГ ДУБИЧА“ 295

ПРИЛОЗИ 296

Издавачи
Културно-просветна заједница Србије Београд
Народна библиотека „Јефимија“ Трстеник

За издаваче
Живорад Ајдачић, генерални секретар КПЗ Србије
Верољуб Вукашиновић, директор НБ „Јефимија“ Трстеник

Издавачки савет
Председник проф. др Милош Немањић,
Марија Бишоф, проф. др Јован Богдановић,
Никола Владисављевић, проф. др Слободан Вучићевић
Милојко П. Ђоковић, проф. др Миодраг Зечевић,
Милош Јевтић, Љубомир Марковић, Милена Марковић,
Живорад Николић, Љубивоје Ршумовић,
проф. др Ђура Стевановић, проф. др Миладин Шеварлић
проф. др Срђан Шљукић

Главни и одговорни уредник
Никола Владисављевић

Уредништво
Секретар редакције Марина Милекић,
Миодраг Андрејевић, Радмила Васиљевић,
Горан Ђорђевић, мр Весна Ђукић, мр Владисав Јанковић,
Велибор Лазаревић, Бориша Матић, Милун Милорадовић,
Ненад Ј. Ристић, Миодраг Станимировић
Милија Стевановић, Момчило Р. Тодосијевић

Рецензенти
Др Велибор Лазаревић

Ликовни и технички уредник
Иван Величковић

ISBN 978-86-7596-159-8

Тираж
300

Штампа
М-граф Трстеник

Покровитељ
Општина Трстеник

Штампање књиге помогли
МДМ „Златна мотичица“ Доњи Дубич

Месна заједница Доњи Дубич

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

908(497.11 Доњи Дубич)
929.52(497.11)
94(497.11)

ДОЊИ Дубич / Верољуб Вукашиновић, Драгослав Милисављевић. - Београд : Културно-просветна заједница ; Трстеник : Народна библиотека "Јефимија", 2014 (Трстеник : М граф). - 300 стр. : илустр. ; 24 cm. - (#Библиотека #Хронике села / [Културно-просветна заједница] ; 392)

Слике аутора. - Тираж 300. - Стр. 5-6: Село на капији Гледићких планина / Велибор Лазаревић. - Белешка о аутору: стр. 237. - Белешка о аутору "Историје Доњег Дубича": стр. 295. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Библиографија: стр. 235-236. - Садржај: Доњи Дубич / Верољуб Вукашиновић. Историја Доњег Дубича / Драгослав Милисављевић.

ISBN 978-86-7596-159-8 (КПЗС)

a) Породице - Доњи Дубич b) Доњи Дубич
COBISS.SR-ID 209838348

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА „ЈЕФИМИЈА" ТРСТЕНИК

